

„Dārkskeles“ apgahdības Nr. 3.

Fauni waj klauni?

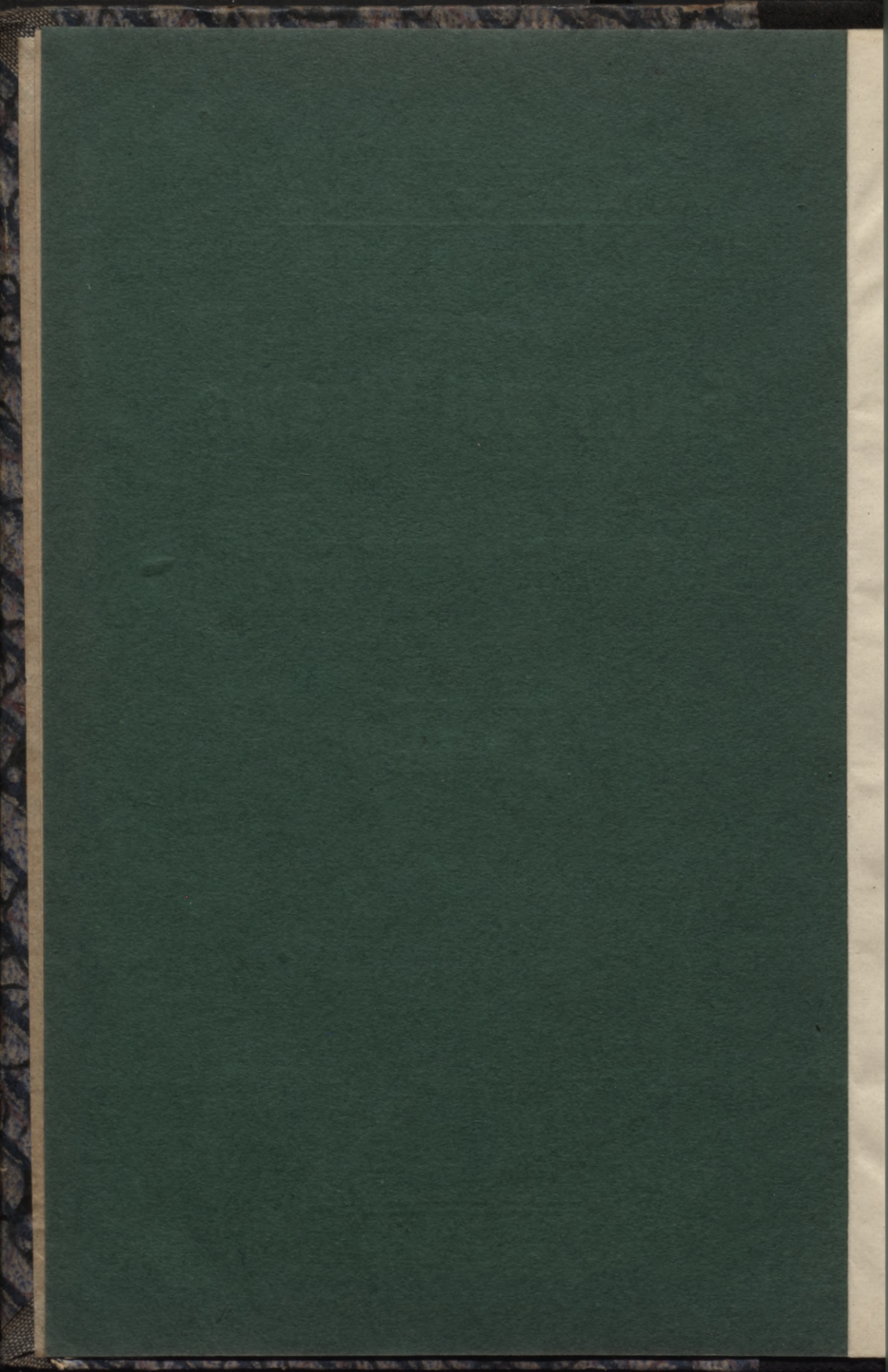
Veestihmes par muhsu jannako rakstneezību.

== no ==

J. Jansona.

Peterburgā, 1908.

Maassā 45 kop.

~~L 69-4~~
895

L

„Dzirksteles“ apgahdības Nr. 3.

Fauni waj klauni?

Beesīhmes par muhju jaunāko rakstneezību.

No

J. Janfona.

Peterburgā, 1908.

B-1

82

ire
âs
râ,
m,
tra
gâ
stâ
eh-
od
na
ar
inf
ip-
fu
—
na-
fes
ehz
nu
bet
ft-
ts!
tes
tir-
fa
ju"
nifa
wu
ar-
as.
etu
hjs

Vija Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~75-60.046~~

0303029159

Ed. Mehtā, bij. Chr. Bredenfelda u. beedr. tipografija,
Peterburgā, Sabalkanškij pr. Nr. 22.

I.

Druhmâs ſchauſmâs tihta tagad muhſu dſimtene. Wehſture tai lehmuſe pahrdſihwojamâ laikmeta zihninôs ſtahwet paſchâs pirmâs rindâs: wiſtahlal tauta te bij aiſſteigufes ſawu uſwaru wehtrâ, wiſſtraujaſo zeribu gawilês ta neſa ſawus ſarogus nahſotnei pretim, — un tagad drupas un ſapu rindas mums wiſaplahrt. Kakra deena nes jaunus upurus. Reakzijas pahrfpehks wiſſmagaf dragâ muhſu dſimteni un trauz iſnihzinat it wiſu, ſas ween tam zetâ gadas. Tikai neſatrizinama apſina par preeſſchâ ſtahwoſcho wehſturifto uſdewumu un neſalauschama pakahwiba uſ nahſotni dod mums ſchini brihdi ſpehku un droſmi un nes muhs wiſam iſmiſuma breeſmam pahri. Kur Hanibala ſwehraſts dots, tur waimanam naw weetas . . .

Dſihwe rit pee mums tagad ſa eelenktâ zeetokni. Schini ſluſumâ jautri tikai ſchind muhſu literaturas ſarufels un ar apſkaiſchamu paſchpeetizibu laiſch riakſi uſ ſaweem ſirdſineem muhſu jaunakee rakſtneeſi. Deem naw ſo ſkumt, jo tikai tagad — pehz wiſu wahrdeem — latweeſchu mahſſla nu reiſ eſot atſwabinajuſes no ſabeedriſko ſchſiru (reſp. proletariata) ſlogeem un pazehluſes augſtu pahri par „melno, allo puhli“, par wina „brehſſchianu pehz maijes“ un wina „ſanatiſſlam, barbariſſlam zihnam“. Mahſſla nu wairs neeſot neſahdu politiſku waj ſabeedriſku uſſſatu „ſalpone“, bet gan muhſchiga daikuma „ſaraleene“, un lihdi ar to muhſu rakſtneeziâ nu nolaipees leeliſſas eſtetiſſas „kulturas“ laikmets! Mahſſlai un winas preeſtereem naw neſahdas dakas gar tagadnes zihnu likteni, gar „iſſalkuſcho, allo ſwehru puhli“ un wina „ſmirdoſcho laimibas un labſlahjibas idili“, jo wairaf wehl tapehz, ſa „indiwida garigâ atdſimſchana padara ahrejo rewoluziju newajadſigu“ (Haralds Eldgaſts). War tad ari wiſs zits drupâs irt un waj wiſa tauta bojâ eet, jo muhſu „deſadenti“ jau pagumuſchi uſzelt ſawu „ſalonu“, gluſchi „olimpiſku“, kur — ſa muhſu deſadentu barwedis Wiſtors Eglits lepni ſala — mirſtigeem wairs nebuhs weetas.

Par to naw ſo baſchitees, ſa ſchis nemirſtigo ſalons waretu wehl tuſſchſ palittees, bet drihſaf gan jaſahf baiditees, ſa tikai ſchis

paſchdarinatais Olimps neſagahiſhas, jo jau pahraſ leelâ barâ ſpraujſhas muhſu dſejneeki pa durwim eekſhâ. Kaſhdi tiſ tur arj naw: Haralds Eldgaſts un Harſijs Zadiwils, Karlis Jakobſons un Karlis Martiņſons, Wirſa un Fr. Bahrſda, Ludis Silgme un Roberts Elarga u. t. t. u. t. t. Eſhee klaudiſoſſhee wahrdi jau ween ko wehrts, bet kur tad nu wehl paſchu dſejneeku darbi: pſichologiſki-ſiſoſiſkiſks liſtēna tehlojums", „ſimſoniſks romans", „weenas dweh-ſeles ſtahſts" (dahwinats Angelikai-Zadwigai G. un ſaulei!), „mito-
logiſka tragedija", „ſaturnaliſjas" un „demonaliſjas", ja pat „onaniſkas (!) naſts ſimſonijas", pa daſchadām „ſapnu etidem" un „fragmenteem" nemaſ jau neminot un tuſſchās lappuſes ar daudſajām interpunkcijās ſihmem nemaſ lihdi neſkaitot. Pee tam wehl ja-
eegaume, ka muhſu jaunatee dſejneeki ir apbrihnojami produktiwi — daſchs no teem gada laiſtā laiſch klajā wairal mahrzinas apdrukata papira — bet ſchis ahrſahrtejais raſchigums neſahdi naw ſaitejis wiwu mahſklas eekſchejai wehrtibai, jo ja jau „ſallija lugas un poemas, ſas naht weenas paſaſ otrām, neſahdâ ſinâ neſtahw ſemaſ par daſchu Eiropas klaſku darbeem" (W. Eglifcha wahrdi „Dielmē" № 6, 1907. g.), tad ko gan wehl par ziteem teikt? Wiſpahr muhſu deſadenti ir par ſawām (daſchreiſ ari par ſawu draugu) ſpehjam koti jaukās domās: wiwi labpraht ſtahda ſewi blaſus Eiropas leelajeem gareem un Griekijas deeweem, wiweem ſemaku tituku preekſch ſewis nemaſ naw, ſâ tiſai „ſaraki" un „deewi", waj ari wehl pahrmairas pehſ „demoni" un „ſerubi". Beſ tam wiwi tura par wajadſigu beeſchi fotograſetees, gan grupâ, gan atſewiſchki, un ſawas gihmetnes kopâ ar ſaweem raſchojumeem wehligi paſneegt „melnâ puhlâ" apbrihnoſchānai (weenigi J. Mikelſonam wiwa brahki eekſch Apollona pahrmeta, ſa tas paſteidſees iſdot tiſai ſawu bilbi un gandrihſ peemirſks peelikt ari ſahdas dſejas klahſt). Kur te wehl drihſt ſahdas ſchaubas raſtees, ſa taiſni tagad — reaſzijas naſkt un aſins miglâ — mums uſſeedejis brihniſchſks dſejas laiſmets?

Bet nopeetni runajot mums buhs jaleezina, ſa neſad wehl pehdejâ gadu deſmitâ latweeſchu literatura nebij noſlihdējuſe tiſ ſemu, ſâ tagad, „deſadentiſklam" wirſeenam pahſwaru nemot. Kâ par ſpihti wiſeem leeligeem prologeem un preekſchſludinajumeem, wehl nebij peeredjeta tahda tuſſchiba un gara nabadſiba mahſklas eekſcheja ſatura ſinâ, tahda ſropſiba un neſpehjiba mahſklas ahrejas iſteikſmes weidos, ſa taiſni muhſu „nemirſtigo" deſadentu raſchojumos. Koleedſot mahſklas

attaribu no wispahrejās fabeeditflās apfahrtnes (resp. fabeeditflo
ſchſiru ſawſtarpejam atteezibam) un nolahdot katru mahſflas lihdi-
dalibu proletariata wehſturiflā atſwabinaſchanas zihnā, muhſu jaunatee
rakſtneeki til ſlani bij ſlaigajuſchi, ka nu tee, zaur individualiſmu
glahbti, eſot atgreesuſchees paſchi pee ſewis, ka nu til tee radifſhot
„brihwī un patſtahwigi“ (it lā kad agraſ teem buhtu lahds to
leedſis!), — un nu iſnahza wiku darbi til nedſihwi un ne-
i h ſ t i, til ſmeeſligi p c k a d a r i n a t i kreewu dekadentu paraugem.
Niigreeschotees prom no tagadnes mahſflas leeleem uſderumeem,
tee par waru zentās publikas un paſchi ſawās azis buht ahrfahртеji
„moderni“ un „origineli“, bet ſawu talanta truhtumu un garigo
ſellumu tee newareja apſlehpt ne ar beſmehrigu paſchjildinaſchanu,
ne ar miſtiſkeem murgojumeem un ziniſkeem erotifkeem: „pahrdſih-
wojumeem“, ne ari ar glupu lamaſchanos par proletariata zenteeneem.
Muhſu dekadentiſkā literaturā wiſs til tihſchi ſakehmots un ſaſpihlets,
wiſs til meſlets un taiſts, un tad ari ſaſagtas un ſatapinatas fraſas
un glesnu ſimboli ſpihd ween lā raibi eelahpi uſ muhſu dſejneeku
nodiluſcheem uſwalkeem. No muhſu dekadentu ſaneſtās mahlu
mihſlas newareja nelahdas marmora ſtatujas iſweidot, un tur ne-
lihdiſeja it nelas, ja ari Wiktors Eglits ſaweem mahzſkeem pawehleja
eekalt „wahrdū pa wahrdam“ lahdu Wjatiſcheſlawa Zwanowa rakſtu
(„Dſelmē“, №3, 1907.), ja ari wiſt nu ſahla rakſtit leetu wahrdus
ar leelo burtu, peeſauza ſkandinaweeſchu teiku garus waj peedſina
wiſu literaturu pilnu ar nimſam un driadam, ar ſauneem un ſen-
taureem (te waretu wehl peeſihmet, ka wiſleelafā data no latweeſchu
dekadenteem neprot greeku mitologiſkos noſaulumus ne lahga iſrunat
un uſrakſtit, ne ari tee ſkaidribā par wiku noſihmi, bet tee tura par
ſawu peenahkumu tos minet waj katras rindas galā). It nelahdi
newareja uſburt ſcho ſagaidamo leelo mahſflas laiſmetu, lahdu
troſſni ari nezeltu! Un gala iſnahkums no ſchi lidojuma „par
muhſchibas beſdibeneem, pa daiſuma debeſim“ bij tas, ka turpat
ween atkal muhſu dekadentiſke rakſtneeki ſtahweja uſ trepem pee
tautiſki-birgeliſlās „Latwijas“ redakzijas durwim un kaulejās deht
honorara. It ja, wiku mahſla pazehlās til augſtu pahri par
wiſam fabeeditflam kuſtibam, ta nemuhſcham nedrihſteja buht „ſchſiru
mahſla“, bet nu — meſt no ſawas puſes ari lahdu atmeni waj
dubku ſauju uſ proletariata zihnu, to tee darija labpraht. —

Wahs eſam pahrleezinati, ka dekadentiſkaiſ wirjeens
muhſu rakſtneezibā drihſ ween galigi ſaſchſihdis, bet

ir tad nebuhtu leeki plaščal apluhlot un iſſklaidrot ſchis ſtrahwas zeh-
lonus un winas iſto ſaturu un noſihmi. Bet nu naw jaaiſmirſt, ka
wehl arweenu mums jadſihwo ſem gluſchi nenormaleem apſtahlkeem,
ka proletariats uſ laiku atſpeests no atklatibas ſlatuwes un tam
ſawu paſtahwigu preſes organu naw, kamehr defadentiſms iſti ta-
gadejâ atmosferâ leeliſti war eeſelt un iſplehſtees (bei paſchu ſchur-
naleem „Djelmes“ un „Stareem“ un atſewiſchkeem krahjumeem, kâ
peem. „Salktis“ u. z., teem atwehrti ari birgeliſto laikraſtu ſeketoni).
Nij zitu raſtu truhtuma muhſu laſtaji ſpeesti nemt rolâs defaden-
tiſto literaturu; daudji pilnigi wehl pahprot muhſu jaunatos raſt-
neekus, ſchos „gara bruneneekus“ un „mahſſas un morales rewo-
luzionarus“, un naiwâ nopeetribâ doma, ka tee warbuht ar ſawu
„indiwidualiſmu“ un „miſtiſto anarkiſmu“ teeſcham ſneedi ko jaunu,
wehl ko plaščaku un diſkaku par wehſturiſtâ materialisma prinzi-
peem! Tee mehgina nogremdetees defadentu ſajuhâtâs, wiku fraſes
un murgojumos, un tâ nemanot uſnem ari un uſſuhz ſewi ſkurbi-
noſcho meega ſaktu maiſijumu. Defadentiſkais wirſeens jau iſeet uſ
to: attahlinatees no realas dſihwes zihnam, radit ſew tukſchu ſapru
paſauli, ſinatniſku uſſlatu ſlehdeenus aiſklat ar tumſchu miſtikas
plihwuru, neatſihſtot attiwu ſabeedriſku darbibu zilwezes tagadnes
un nahlotnes labâ, aprobeſchot indiwida dſihwes uſderwumu weenigi
ar perſoniſku baudu ſajuhtam. Schis ſlanigais indiwidualisma kults
jau naw nekâs zits, kâ wina ſludinataju gtehwuma un neſpehta,
wiku intelektuela un moraliſka bankrota apleeziba; ar to tee grib
aiſſegt tiſlab ſawu mahſſlineezijſto newaribu, kâ ari kautkâ attaiſnot
ſawu atkriſchanu no proletariata leelâs zihnas idealeem. Ja no
mums aiſeet kaſds duzis defadentiſku dſejneeku pee muhſu pretinee-
keem, to nu teeſcham neweens par ſaudejumu neuſſkatis, bet leeta ir
ta, ka ſchis defadentiſms ſpeeſchâs eeſſchâ ari muhſu
ſabeedriſkâ dſihwê. Muhſu defadenti trauz ar ſteigu iſman-
tot kontrewoluzijas radito gara ſtahwoſli maſâs, kur pehz tiſ bree-
migeem upureem, pehz tiſdaudj dragatâm iluſijam war daſchreiſ uſ-
mahſtees ari pagurums, un tee tagad peeleeſ wiſas puhles pee tam,
lai tiſkai wehl wairaf wahjinatu ſabeedriſko energiju un eedwehſtu
panihkumu un ſlahbanibas ſajuhâs. Kâ peepes mitros ehlu ſtuhros,
tâ tagad defadentiſms eeperinajees muhſu ſaſtrehgufchâ dſihwê un
draud pahrwilt to ar gkötainu pelejuma kahtu. Muhſu defadenti
apjinas it labi, ka ſchur un tur tee jau eeneſuſchi daſchâs aprindâs
(peem. weenâ jaunâs paaudſes daſâ) ſinamu demoralijaziju, ka teem

isdeweess daschus famulfinat un nowest no zeta, un tapehz tee paleef arweenu droschafi un nefaunigafi. Preefch tam teem nebij fpehla, lai proletariata zihnai lihbfâ ejot pascheem garigi augt un sneegtees fawâ mahflâ uf augfchu, bet pahrejot reatzijas puse usbrutt aij murguras teem, las patlaban stahw zihnâs ugunis, tur wiwu trulas spalwas wehl wareja noderet. Jo las atteezas uf nekreetneem apwainojumeem un meleem pret strahdneeku partiju, tad jaleezina, la muhsu jaunato rakstneeku dibinatais „mahflas atswabinaschanas“ jelbstschuzis (fl. „Dselme“, № 5, 1906. „Muhfu mahflas motiw“ ar koptografiju un paraksteem) nelahdâ jinâ wairs nepaleef palafl „Kigas Awises“ un „Dina Btg.“ malatscheem.

Muhfu defadentus mehs wairs newaram weenkahrschi atstaht tilai daschadu „sobgatu kalendaru“ jozimeem un parodijam — pret teem ir tagad klaji jausstahjas un jafala nopeetnas kritikas wahrds. Uf tautas brihwibas toka ir eeperinajuschees schee kaitigee kahpuri, tapehz te ar afu nafi jaisgreesch wiwu faehstas lapas un jarimi un jaaimet projam. —

Bet pirms mehs tuwal apskatam, fur un la zehlees schahds wirseens muhsu fabeedrifla dhihwê un rakstneeziba, pirms mehs kritiski istsajam paschu defadentu raschojumus, wiwu mahflas teorijas un usflatus u. t. t., mums wehl wisâ ihsumâ japaskaidro, to mehs ihsti flaitam par defadentifla wirseena galwendam eesihmem.

Reetum-Eiropas kulturâs dhihwê sem defadenzes plaschalâ nosihmê saprot: grimstoschâs nihlftoschâs burischuafiflâs fabeedribas baiku, nespehla un iswirtibas fajuhthu atspogukojumu mahflâ un literaturâ; schis fajuhthas wisfpilgtal ispauschas fewischlâ wirseena, las isheet uf mahflas un literaturas nowehrschanos un attahlinaschanos no realas dhihwes teeschamibas. Dagadejâ kapitalistiflâ fabeedriba juht wifus fawas dhihwes pamatus sem kahjam schkobamees un fawu beigu stundu tuwojamees — uf augfchu lauschas fawâ uswaras spehla proletariats un jauna fabeedriflas nahlotnes pasaule. Schis nenowehrschamâs nahlotnes preefchâ sadrebâs burischuafiflâs aprindas: wiwu atsihtee domataji un filosofji (Schopenhauers, Hartmans) war fludinat tilai peksatizmu bej kahdas isejas, waj atkal, ja tee ari mehgina it la fasleetees lepnâ individualifma kultâ (Riezfche), tee tapat drihj ween atkal fakimst ismifumâ. Usmahzas breefmigs dhihwes apnikums un reebums: wehl gribetos wifu sakampt un isbaudit, bet tad atkal sabojatee, pahrfairinatee nerwi fpeesch behgt no

dsihwes skatâ trofchua un meklet meeru mistikas trehflâ waj fantastiflas, pahrfmalzinatas mahfklas fiktumnizâ. Schis grimstoschâs fabeedribas lozekki nejuht fewi wairs fpehku drofchi un klaji luhkotees realas teefchamibas waigâ; tee aifwer azis, jo finatnistâ logita fpeesch teem lahpu rolâ, ar lo apgaismot un isprast zilwela apjinâ usnemto ahrpafaules eefpaidu chaofu; tee juhtas daudj labat tumfâ, fur teem titlab pafcha zilwela buhtiba, pafcha „es“, fâ ari wisa fabeedriba un winas turpmalâ attihstibas gaita wehl war islittees fâ neatreschgits, mihtlains noslehpuums. Ta ir weena no burfchuafifki-defadentiflâs kulturas galwenâm eefihmem, fâ ta apjinigi nowehr fchâs no positifiwi-finatnistâ pafaules usfkata flehdsee-neem un meklè few glahbinu un apmeerinajumu metafifikas labirintâ waj pat — bej eefchejas religiojas pahrleezibas — mistifkos fajuhthu murgos. Kad burfchuafija 19. gadu fimtena fahlumâ nahja pee waras, tad winas ideologi taifni eewadiba leelifku dabas finatnu laifmetu, bet tagad, fur nahlotnè tai rehgojas preefchâ winas waras fabrufchana, tee wairs negrib eet tahlaf, waj pat greefchâs atpafat no usnemtâ pehtifchanas zeta. Deel fludinata un atfihita newis wairs wifu parahdibu weeniba uniwerfumâ (monifms), bet „gara un materijas“ pretnostahdibichana (dualifms), newis dialektiflâ attihstiba isfkaidrojamâ zehlonifku fâkaru gaitâ, bet neijdibinamu „pahrdabifku“ waru nejauhfchiba. Un tâ galu galâ, fâ flihkonim pee faluina, jakeras pee preeftera fneegtâ frufsta . . .

Defadentifms latweefchu rafstneezibâ usfkatams fâ pahrejo-fcha parahdiba: tas ir tagadejâs politiflâs reakzijas produktis, fur nihkulibas un nefpehla fajuhthas fahdâ proletariflâs inteligenzes grupâ (dfejneeki, fihmetaji, akteeri u. z.) atrod finamâ mehrâ ari atbalfu plafchaku aprindu nofpeeftâ gara fahwofli. Bee tam jaegaumè wehl, fâ defadentifms muhju literaturâ ir puslihdi no ahreenes eenests, fâ finama literariflâ mode, fâs pahrneemta pahri no freewu defadenteem un fawufahrt tilai wehl wairaf isfehmeta no muhfu dfejneezifkeem frodereem. Fâ jau junftigi defadenti, muhju jaunakee rafstneeki tura ari par wajodfigu noleegt wispahrim positifiwi-finatnistâ pehtifchanas metodi un tad fewifchki wehl wehfturifko materialifmu, bet tee dara to weenfahrfchi aif fawas neijglitibas, kuhtribas un fkaudiga naida pret proletariata zenteenu drofmi. Fâs ihsti ir wehfturiflâis materialifms, par to wineem naw nelahdas jaufmas,

— wini tikai to „noleedj“!*) Kà isæhmums starp teem marbuht weenigi minams Wiktors Eglits, kurch, kà leekas, teescham eelscheju schaubu diihts tidhaujs razees pa wisadu teosofisku sistemu maldeem un daschadu religiju miteem, lihds galu galà jaudejis sawu psichisko lihdsiwaru. Daschreij winsch isleekas pawisam kà epileptika elstasè, kad tas aifraudamees runa par „balto un melno mistiku“, par Wl. Solowjewa peeluhgto „Kosà ehnu“, par atgreechanos pee „muh-schigam idejam“ greeku mitologijà un pat „pee baltà Apisa kulta Egiptè“!**) Witt. Egliti wehl war noschlot, bet kad nu wisi muhsu defadenti sahlf schkirstit Zahna parahdischanas grahmatu, wisi no rindas issteeji uf augschu rokas, murmina par Budda, Kristu, Panu u. t. t. un teizas „sakuhstam kopà ar muhschibu“, tad tas teescham naw nekas wairaf, kà neweiklu scharlatanu ahlistichanàs. —

Burschuajiskà sabeedriba nemuhscham labprahctigi neatkafpsees no wehstures arenas, ta zentisees sawas schkiras waldibu, resp. pastahwoscho sabeedriske lahtibu ufturet lihds pat pehdejam un isleetos wehl wiskus tai peeejamos waras lihdselkus. Dà kapitalistiskà sabeedriba eet leeliskàm katastrosam pretim un neglahbjami tuwojas sawam finalam. Pee tam burschuajiskàs aprindàs tomehr jau speeschas apfina zauri, ka uf uswaru tam naw to zeret, un tapeh3 schkas jau winas garigas kulturalas kapitulazija jaunàs nahlotnes sabeebribas preefschà. Dà wismas jaitulko burschuajiskàs kulturalas preefschastahwu (rakstneeku un mahskleneeku) atwirjischanàs no sabeedrislàs dsihwes mudschekta un no flehgfschanàs fewi. Dsihwot un just newis wairs kopà ar sawu sabeedriske apfahrtni, bet pazeltees pahri par to un buht weenam pascham par fewi; newis wairs solidaritate ar sawu schkiru, bet

*) Interefanta ir Wehmiku Karla wakfirdigà atsihschanàs: „Dà tad wispirms jaunee uftahjas pret positifismu tikpat mahlsà, sinatnè, kà dsihwè. Tagad wehl pret to ir isteiktas tikai sentenzes un asorismi (!), bet wehlat, kad zihna kuh8 nopeetnafa un karstafa, jaunajeem wispirms buhs ja-usnem fewi leelato jaunlailu „idealistu“ pahreezibas, buhs jastude (!) Wl. Solowjews, Trubezkojs, Berdjajews un jitt“. („Semgaleeschu Kalendars“, 1906). — Uf to meh8 wehl waretum ilgi gaidit, lihds muhsu defadenti sahlfu ari nopeetni „studet“ kahdu jautajumu, jo wineem jau peeteef ar sawu dsjeu un sawu draugu rezensiju rakstichanu un lajischanu.

**) Sal. wianu tulkoto W. Rosanowa „Beigas un schkas, deewischtais un demoniskats, deewi un demoni“ („Mahjas W. Mehneschrafts“, 1903, Nr. 2 un 3), apzerejumu „Boruks“ un kritiskas peefihmes „Mehneschraftit“, „Dselmè“ u. s.

taifni atraiſſchanàs no wiſeem ſabeedriſſas kopibas peenahſtumeem — tas tagad teef uſſtahdits par individa mehrki. Newis zilwezes koplittens, bet paſcha „es“ teef nolikts paſaules zentrà; individa teefniem un eegribam nedrihſt buht nekahdu robeſchu un individs war ſawâ zekâ miht wiſas ſabeedribas intereſes jem kahjam. Protams, ka ſchahds galejais individualiſms, kahdu ſludinaja Diehſche, war paſtahwet tilai muhſu fantaſijas eedomatos augſtumos; dhîwê tas nefad naw un nebuhs ari realiſejams un wed tilai pee tam, ka mehſ nemeſginam wairs kopâ ar ſawas ſchîras lozelleem aktiwi lozît un weidot dhîwî pehž muhſu gribas, bet eſam ſpeesti palikt par paſweem ſtatitajeem waj pat flupt jem dhîwîwes dhelſchainàs gaitas.

— Burſchuafiſkâ mahſſlâ ſchis galejais individualiſms iſpauðàs tahdi, ka ta gribeja tagad buht tilai „tihrâ mahſſlâ“ (l'art pour l'art) t. i. ne wairs aptwert un atſpogukt ſabeedriſko dhîwî winas plaſchumâ, neliktees wairs it neka ſinat par zilwezes leelajeem jautajumeem, bet norobeſchotees tilai ar paſcha mahſſleneeka eelſchejo noſhegto paſauli, wina ſapau tehleem un juhtu noſkanam. Sawâ ſatoknibas un ſpehka laimietâ burſchuafiſja taifni praſija mahſſlâ realiſmu un naturaliſmu, lai tai rahdot dhîwî, kahda ta ir; tagad burſchuafiſja wairs negrib ſpogukt redſet ſawu nowihtuſcho, reebigo ſeju un uſſtahj mahſſlai, lai ta taifni tehlo dhîwî, kahda ta naw. Mahſſlu pat ar noluhku wajadſeja tà ſaſmalzinat un padarit to til fantaſtiſki neiſprotamu, ka ta nebuhtu wairs peeeetama plaſchakâm maſam, bet tilai nedaudjeem iſmeſleteem eſtetiſkeem ariſtokrateem. Bet aiſejot no dhîwîwes ſchahdâ garigas weentulibas tuſſneſi mahſſleneeka ſpehjas drihž ween iſſka un wina domu un juhtu krahjumi iſtuſchojàs: bej ſawas ſlimàs dwehſeles weenmuſigeem kleeðſeeneem un nenoteiktâm ſapau ilgam rakſtneekam wairs zita neka neatlika, ka wiſu wehribu peegreeſt tilai ſawa darba ahrejai formai, wiſadeem negaiditeem eſekteem waj greeſigâm diſonanſem. Mahſſla ſaudeja ſawu eelſchejo ſaturu, ſawu dhîwîwibas ſpehku un ſpirgtumu; ta twehra tagad pehž baſlganeem aiſpluſtoſcheem ſimboleem, pehž abſtraktâm fraſem un tuſſchâm ſkanam. Leelâ, iſtâ mahſſla panihka un tagad eerweeſàs ſakropkoti, ſamoziti ſtila mehginajumi — ſpeziſiſki „dentiflâ“ mahſſla.

Nekur gan ſchahds galeja individualiſma kulti dhîwê un mahſſlâ naw tijis apſweiktš ar til behrniſchku preeku, ka latweeſchu jaunakâ rakſtneežibâ; te muhſu dſejneeku pahrmehrigâ ſajuhſminatſchanàs pilnigi jau atgahdinaja kuhtru neapdahwinatu ſkolenu gawi-

les, kad teem atlaiſch brihwâ matematikas ſtundu. Gedomajatees ween, zil behdigi teem lihdi ſchim klahjees: ſabeedribas ſchſiras, resp. proletariats gribot, „lai mahſleneeki ſtrahdâ wianu labâ, lai tee iſleeto ſawu ſwehtako wianu paſaules uſſlatu aiſſtahweſchanai!“*) Tas nu gan weenkahſchi naw teefa, ka proletariats lautkad buhtu uſſtahjis un praſjis, lai muhſu djejneeki palittu par wina idealu iſteizejeem un nahlotnes praweeſcheem, jo wiſpirms to uſſpeeft neweenam newar un otrkahrt preekſch tiſ augſta uſderwuma wajadſigs ſpehks un talants, kas muhſu deladenteem tatſchu naw. Bet lai nu kâ: realzijas negaiſam uſnahlot, muhſu jaunakee djejneeki ſawus lihdi tam zilbinatos ſabeedribas idealus nomet jemê kâ pahraſ ſmagu peenahkumu kruſtu, un uſreij nu wiſi atrada un atſina, ka tatſchu „indiwida brihwida ir wiſaugſtalais paſaulê“ un ka mahſlai un mahſleneekam newar buht nekâs kopejs ar ſcho „allo puhli“, ar ſcho „baribas iſſalkuſcho, ſatratoto neſwehru, ko par tautu ſauz“ (Haralds Œldgaſts). Tikai individualiſms warot mahſleneekus glahbt, tikai kâ wiani ſpehſchot „pazeltees lihdi muhſchibai“ un „uſmellet deewibu“, un pehz tam tad ari wiſs, ko wini tagad rakſtiſchot, buhſchot „nemirſtigi daiſtuma ſimboli“. — Œhrti jau nu ir tahdi individualiſma prinziſi: aiſ teem wareja latres glehwulis noſlehptees no ſabeedriſko jihnu wehtram un atlaiſtees kâ mihlſiâ gultâ, bet preekſch teem, kas teizâs eſam djejneeki, bij tomehr ari ſawas nepatiſſchanas. Nu tatſchu muhſu deladenti bij zaur individualiſmu (tâpat kâ zaur ſw. kriſtibu) atdſimufchi, nu tatſchu tee ſtahweja „ahrpus wiſam ſabeedriſkam ſchſiram un partiſam“ un wareja brihwi un netrauzeti radit „muhſchiga ſlaiſtuma ſimſonijas“, bet tagad iſrahbijâs, ka tee nekahdus mahſſlas tehluſ (ne nu wehl „deewiſchku daiſtumu“!) weidot neſpehja un ka, atklahjot ſawus „dwehſeles brihniſchkos dſikumus“, teem it nekâ ko teift nebija. Niekſche bij ſtatijis wiſu bagato zilwezes kulturâs paſauli, kad tas ſawas weentulibas augſtumos ſahka „ar weſeri“ filofofet un dragat waldoſchâs morales jehdſeenus, Zbſens pazehlâs kâ nepeeluhdſams, bahrgs ſogis pret burſchuaiſſlâs ſadſihwes leekulibu un jemſardibu, — bet ko lai ſaka un rakſta tahds latweeſchu djejneeks, kam iſ ſeſtdeenâs japagatawo birgelifko laikrakſtu ſeketoneem wajadſigee djejoliſchi! Wej maſatâs ſchaubifchandâs muhſu deladenti paſchi atſina ſewi par pahri „puhlim“ ſtahwoſcheem „genijeem“ un „pahrzilwekeem“, bet kad tee nu ſahka ſawu „es“ tiſ beſ-

*) „Dſelme“, № 5, 1906. „Muhſu mahſſlas motiwi“.

galigi apbrihtnot spogult waj ari atklatht sawus „eefchejos pahrdih-wojumus“, tad tas fazehla tikai jinamu jautribu. It nelas tur neijnahza ar wifu „individualismu“, ja ari tee latweefchu Hamletu waj Manfredu lomās mehginajās deklamet par „muhšhibu“ un „nirwanu“ un „chaofu“, ja ari tee fažerot galwas sawā „šchauſmu ahrprahā“ gribeja laštajus fabaidit ar „demoniſkeem ſmeekleem“. Romiſka bij muhſu nemirſtigo olimpeefchu trupa ar neweiikli eestudetam poſem un ſcheſtem; wiſi ſchee aiſleenetos koſtimos gehrbtee „Prometeji“ un „Orſeji“ liſas k:driki dejojām lahdā lehtakā maſtu ballē. Gluſchi nepaneſami tee palika katram ar sawu banalo fraſu brahſmu; tur auſis jatur zeeti, ja tahds Haralds Eldgaſis nemas bungot un riſbinat par sawu „individualismu“. No dſejas tikai tur nela nebij: Niezſches filofofiſkās poeſijas kalnu ſtrautos ſmeltam uhdenim muhſu latweefchu dekadenti peejauga sawu tinti klatht un pahrwehrta to par ſamaſgam. — War teikt, ka taiſni individualiſms atſeđsa muhſu dſejneeku garigo tuſſchibu un ka ſem dekadentiſku formu tehrpa tee tad ſteidsās ſlehpt sawu domu un ideju nabadſibu: ja zitadi negahja, tad ſaraufſtiteem, ſakehmoteem wahrdu ſawahrſtijumeem, mitologiſkeem wolabukeem un daudsām interpunkzijās ſihmem neſchau-bami wajadſeja apleezinat dſejneeka originalitati. Wittors Eglits bij dewis peemehru, ka war lirifku dſeju padarit tikpat neſaprotamu ka puſſchamus wahrbus, un ar ſkubu to nu zentās wehl pahrspeht muhſu jaunakee dſejneeki. Eā dſejas weetā iſnahza gluſchi neeſtetifiſks maiſijums, kurſch nepalika zaur to labaks, ja to noſauza par „ſimboliſmu“ un peekodinaja, ka tas „baudams tikai ar dwehſeli“. —

Galejs individualiſms kā filofofiſka morales ſiſtema ſabruhk pats no ſewis. Neweens no mums nedſihwo un newar dſihwot kā Robiſons uſ weentukas ſalas, indiwiđs ir ſabeedribas lozeklis un tatra indiwiđa dſihwe un darbiba, wina laime un labklabjiba ir nepahrraujami ſaiſtita ar wifu ſabeedriſko apkahrtni. Individualiſms jau war ſludināt, ka paſcho „es“ ir wifu leetu ſahkums un beigās, ka indiwiđa griba ir wina augſtafais liſkums, bet iſzelt ſcho „es“ ahrpus zilwela ſabeedribas tas tikpat neſpehj. Eā individualiſmam peetruhlſt atbilde taiſni uſ wiſſwarigako jautajumu: lahdās atteezibās indiwidam janofſtahjās pret sawu ſabeedriſko apkahrtni, ko tas lihdj ar to lai uſſtahda par ſawas dſihwes mehrki un ſauz par augſtafalo liſkumu preeſch ſewis? Weenigi ſozialiſms ſpehj iſlihdjinat ſcho pretrunu un ſaweenot wiſplaſchako indiwiđa brihwibu ar wiſas ſabeedribas lebklabjibu, kamehr burſchu-

afikla fabeedribâ schahds individualisms paleet tilai tuffchs dzejits fapnis waj ari tas apihme tilai wisrupjako un wiskailako egoizmu. Nieksches „pahrzilwela“ tituli peesawinajās wiš tee, las dšihwē ifgahja uš fawu lihdfzilweku i jfuhlfchanu un apšpee- fchanu, kà ari uš wistrakako baudijumu fahri. Grimstofchai buršchuašiklai fabeedribai individualisms ir tilai plašchs apšegs, kuru wareja klahť pahri wisnegehligakam warmahzibam un wisreebigakam neleetibam. Ur tee buršchuašikla individualisma dšejneeki, las ihsti wisšpilgatať atšpoguko waldošcho šchiru pagrimšchanu, ari nekad nezentās „buht leelaki pašchi par fewi“ (kà to Nieksche bij prašjis), bet taišni ar fawu „es“ šlihta uš leju, uštahdot par indiwida galweno mehrki wina šišiko instinktu un eegribu apmeerinašchanu. Tà dšihwojot un dšejojot teem wajadseja nošlihdet lihđ pilnigai i jwiritibai, las ari teesčham notika ar wisapdahwinatafeem defadenzes dšejneekem, kà peem. ar Edgaru Po, Berlenu, Oskarū Uaildu, kuri kà neglahbjami alkoholiķi un erotomani fawu muhšchu beidja leel- pilšehtu renstelēs waj klinikās. Dšihwes reebums un atkal ahr- prahťigas hailes no nahwes, mistiķi murgi weentopus ar wisne- tihraťo zinizmu, liriskas ijušuma nopuhtas un tuhľit atkal fabojatas fantaijas teekmes pehz nenormaleem šekšualeem baudijumeem — wiš tas eeišhme šcho defadentu dšēju, kura nahkamam paaušjem ušglabašees kà interesants dokuments iš grimstofchās buršchuašiklās kulturās laikmeta. —

Mešs nebuhšim neta pahršpihlejušchi, ja teiškim, kà latweešchu jaunakā rakštneeziōa wiš škanigais individualisms šahlas un beidsās ar neaprobešotu baudu i idšihwes, resp. dšimuma in- stinktu brihwibas šudinašchanu. Ko defadenti wiswairat pahmet strahdneeku partijai, ir tas, kà ta atšihstot tilai nemitigu darbu un zihnu un lihđ ar to pawišam nošlogot „indiwida brihwibu“, jo tã „meesa teek krukā šista“ un no dšihwes pilnigi išdšihš wiš „šlaisťums“. Defadenti tagad nu nahť tautu no šchi juhga atpeštit un tai wehštit jaunu ewangeliju: newis kalpot fabeedriķla labuma elkam, bet at- šwabinat fawu „es“, newis zihnitees un ušupuretees wispahribas labã, bet paščham dšihwot un baudit! „Smeešmees, šmaidišim, šeedošim un dšihwošim — evoē!“ šauz Affuraters*) un — „juhžajza!“ atkleedšas Karlis Jakobšons un wiš bars lihđ ar wianu. Un wiš tee nu šakehrās rofās un dejoja aplahrt failai šeeweetei! Rahras

*) „Mašklas noahrditajeem“, Dselme, Nr. 1, 1907.

šlahpes pehž ſeeweetes tifa tagad par galweno motiwu muhſu jaunakâ djejà, pee kam pee jo daubſeem (ſahlot ar Ħaraldu Eldgaſtu un Falliju un beidsot ar — Baltpurwiku) tàs jau pahreet pawiſam pretigâ ſeekalainâ ſmilſteſchanâ. Gadus peežpadſmi: atpakat muhſu literatura pahrdſihwoja ghewas, ſalkanas ſentimentalitates laifmetu, tad ſeeweete tàpat ſtahweja dſejas zentrâ, bet ſalihdſinot ar toreijeem meetpilſonibas tilumeem mehſ tagad eſam waren progrefejuſchi mahſflâ un moralê. Kaſ tagad wairſ uſdroſchinafees ko eeminetees par ſawas lihgawinas „ſelta matineem“ un „ſilam aſtinam“, kur iſhtam modernam dſejneekam drihſt tilai prahâ buht „tailas kruhtis“ un „ſmagas guhſchas“ un pâr wiſam leetam „jaunas ſeeweetes meeſas ſmarſcha“ wiſados wariantos. Fallijam (kura dſejneeka wahrdu Wiktors Eglits atwaſna no greeku „fallos“ — wihreeſchu dſimuma organs, ſiſiſlas ſaejas deewſ. „Dieleme“ № 3, 1907) ir peemehram ari ſchahdi klaſiſki panti: „Pee welna! meitas wiſas! Wairſ netihl man neweena! . . . Un wiſuſtingrafai kâ kuhts, kâ gowju ſma! —“ („Prometejs un Dionis“). Wiſpahrim jaſaka, kâ dſimuma inſtinktu zildinaſchanâ un ſeeweetes iſgehrbſchanâ muhſu deladentiſtee dſejneeki iſrahdijuſchi jau ſewiſchlas ſpehjas, laut gan ſinama latweeſchu puikſchu kautriba, jeb kâ Witt. Eglits teiktu — „prowinziala maſduhſchiba“ teem wehl naw ſahwuſe eet tiktahku, kâ peem. daſchi kreewu deladenti (Ruſmins, Anatolijs Kameniſkis u. ſ.), kuri jau apbſeed un aprakſta gluſchi nenormalus, nedabiſtus ſiſiſlas ſaejas aktus. Bet ſagaidams, kâ Witt. Eglitim drihſ ween ſekos wina mahzekti, kurſch jau atſedſis ſinamos „puſnatts brihnumus“ un kurſch nerimſt weetu weetam atlahrtot, kâ iſhteem mahſſleneekeem peenahkotees „rahditees wiſos nahwes grehkos kâ jodomiteem (!), lai tad juſtu jeb atdſimtu kâ waroni“. Tad laikam buhſ ari reiſ „meeſa un garſ harmoniſki ſaweenoti“, tad mehſ tuwoſimees „ſaulainai Greekijai“ un tautâ tad ſahſſees „deewiſchla ſlaifiuma kults“, kuram tagad „ſemàs, plebejiſkas dwehſeles“ un „rupjais publiſ nedod weetas ar ſawam „fantatiſkam, barbariſkam zihſam“ . . .

Rekahdâ ſinâ mehſ nedrihſtam til weenalbſigi noluhkotees uſ wiſu ſcho netihrumu un dubku ſlaugſni, ko deladentiſkais wirſeens eepluhdina tagad muhſu ſabeedriſkajâ dſihwê. Taiſni ſchis ſekſualas iſdſihwes punktâ muhſu deladenti atrod un atradis daud! peekritejus, un kâ lai ari ne! Jau tà ſem tagadejâs realzijas breeſmu brahjeeneem eeweefchas niſkulibas un ſiahbanibas ſajuhtas un weens otrs aij ghehwa egoiſma atratas no ſmagajeem zihnas peenahku-

meem un mellè tikai eemeslu, kà attaisnot šawu moralisflo krišchanu šawâs un zitu azis; sem tagadejeem nenormaleem dšihwes apstahf-
teem pee daudjeem pšchifa jaude agralo lihdsšwaru, atraišjufchâs
instinktū teefšmes trauz nomahlt prahta kogiflos šlehdsjeenus, rodas
dšina šawu ismifumu un šawas šahpes noklufinat baudu šfurbumâ —
un šchos afordus prot mušfu defadenti deejgan weikli ufšifit. Ka-
pehž nest upurus šabeedrifkas šopibas labâ, kad tatšchu pašča „es“
ir wišaugstakais pašaulê, kapehž eet breešmam un nahwei pretim,
kad zilwekam tatšchu no dabas lemts „dšihwot ur: baudit“?! „D! ja
tu šinatu, šo šchis erotisfkais ahrprahts dod, tu atdotu par wišu
wišu šawu mašo, gudro prahtinu, šcho špihtigo galwišu ar wišam
wišas leelâm idejam“, ša^a Beltai wišas išbijuše žihnas beedrene
Kora (H. Eldgasta „Demona paradisê“, 51. lapp.). Lihdž šchim uf
šchahdu „erotisflu ahrprahtu“ šlatijâs kà uf šo šemu un apšiniga zil-
weka nezeenigu, lihdž šchim wehl nebij peenemts ar šififkas šaejas
akteem atflahiti lepotees kà ar šahdzem warona darbeem — bet tad
mušfu jaunatee rakšneeki pašludinaja „rewoluziju mahšflâ un tiku-
mibâ“, un tagad „šwehtâs nakts misterijas“ tika nostahditas par
zilweka augsta^o idealu! Weenigi šififologisflu baudijumu kuls ir
šas „deewisčšks“ un „škaišts“, pee šam tahdas leetas, šo wišreešchu
un šewešchu dšimuma išdšihwê parasti šauz par zuhžibam, pehž
mušfu defadentu jehdsjeeneem ir taišni šas daiššch un zehls: tas ir
„dionisifšks orgiašms“, šas eejihmê retus genialus pašrzilweku eksem-
plarus. Šr pat šewiščšks dogmats mušfu defadenteem, ša wiš tee,
šas šewi tura par dšejneekem un štahw augsta^l par „publi“, nemaš
žitadi dšihwot nedrišfifit: tas ir taišni mahšfleneeka peenahšums maš-
gatees wišu kaišlibu netihrumos, wišu išbaudit, jeb — kà wišu tek-
nišfais termins štan — „pahrdegt un tad atdšimt jaunâ škaištumâ“
(š. Witt. Egliti, Šar. Eldgastu, Austrinu u. ž.). Žil no mušfu
defadentu „dšejam“ špreejšams, tad ar kà šaukto „pahrdegšchanu“
tee leelifiti eet uf leju, naw tikai wehl šinams, kà ar to „atdšim-
šchanu“ buhš. „Mans ideals ir preeka nams“ — škaidri pašafa
šahdâ weetâ Austrinšch („Wagabunds“ — „Dšelme“, Nr. 6, 1907),
un no tiš „pahrdegušcheem“ subjekteem nemaš naw žitadi šagaidams,
ša teem išleekas wišleelakâ aplamiba wiš idealu šwehtumi, par
šureem tautas apšinigakâ daša tagad žihnas, zeešch un šawas ašnis
lej. Šas ir wišpahrim neglihts šankans, šo tagad ušwed mušfu
defadenti, un šas teel wehl jo reebigaks baigâ, gruhštâ nakti, šur
tauta pahrdšihwo šawu leelo wehšturisflo tragediju.

Za muhhu jaunakee dsejneeki faslimst ar „erotisku ahrprahtu“ waj zitam tahdam wereriskam kaitem, tad ta ir wiku paschu priwata leeta. Bet scho sehrigu tee grib isnehfat tahlat un speeschas ar to tairni muhhu jaunata paaudse eelshâ: „dionisiskis orgiasms“ un „swehtas nakts misterijas“ teef sludinatas nepeeangušcheem skušeem un sehneem. Tas ir laika sihme, ka pehdejâ gadâ lihdi ar defadentu raschojumeem usnahza uš grahmatu turgus leelâ wairumâ ari klaji pornografiski apzerejumi par „dšimumu kopdšihwi“, „Amora walsts noslehpuumeem“ u. t. t. Ir jau ari jo plaschi atklastiba šinams, zil leelâ mehra teef demoralisetas widejâs latweeshu mahzibu eestahdes Riga, kur pat wehl dajchi „pahrdegušchi“ defadenti rihlojas lâ audširataji! Tee ir nelahgi simptomi, uš kureem jagreech nopeetna wehriba wišeem, kam ween ruhpu muhhu jaunâs paaudses liktens, pee kam par wišam leetam reiš janoskaidro, to ihsti slehpi fewi šhis defadentiskais „skaituma“ kults. —

Pehz wiša te šajitâ mums wairs nebuhs plaschat japaskaidro, ka defadentiskais wiršeens jaunlaidu mahšlâ un literaturâ aši un naidigi nostahjas pret proletariata atšwabinaschanâs zihnu. Burschuašiskâ individualisma preekšstahwi juht un mana uš katra šoka, ka walboscho šchiru warai nepeeluhšjami jagrimst wehstures kapâ, un nu tee waimanâ, ka lihdi ar to ees bojâ ari wiša lihdi šchim šasneegta zilwezes kultura. Nahlotne pehz proletariata uswaras teem rehgojas preekshâ lâ „šopeja darb-niza un aišgalds“, kur dšejai un mahšlai wairs nebuhs weetas, kur materiala labklahjiba tairni nokaus zilweša garu un kur demokratiskâ weenlihdišiba nobendēs wišus, kas ar šawâm genialâm špehjam teektos pazeltees pahr wišpahribas lihmeni. Proletariskas masas tee usklatâ lâ „hunnus“ un „barbarus“, kas pat wišus tagadejâs kulturâs peemineklus išpostis: gotiskâs katedrales pahrwehrtis par firgu štakeem, biblioteku un mušeju krahjumus šakraus kaudšē un šadedšindâs, marmora tehslus galerijâs ar rungâm šadragâs un pahr nemirštiqum mahšleneeku glejnam bradâs ar dubšaineem šahbakeem! Buhtu glušchi leeki te šhis blehšas eet atšpehlot: katrs, kam ween zil nezil jaušma par proletariata zenteeneem, šindâs, ka proletariata zihna par šawu šaimneeziško labklahjibu, par eeguštamâm politiskâm teešibam ir reišâ ar to ari wisleelâ kulturalâ kustiiba, lahdu wišpahrim zilwezes wehsture peeredsejuse. Un tilai kolektiwism, kas zilwezi atpeštis no tagadejâ wehrdšibas un tumšbas lahita, atšwabinâs reišâ

ar to ari mahkflu un djeju, nesis to tautas widu un la ar rosem un mirtem wainagos nahkotnes zilwetu darbu un dsihwi . . .

Schos burſchuafiskos individualistus (la peem. Niekſchi) mehs waretum ſawâ ſinâ wehl noſchehlot un wiku malbiſchanos ſapraft, jo tee ir ta ſaauguſchi ar ſawu ſchkiru, ar ſawas ſchkiras domam un uſſlateem, la tee pat neſpehji ijeet ahrâ no wiku aplola. Proletariſko kuſtibu tee apſpreeſch pehz birgelifko laikraſtu ſinam, tee nepawiſam nepaſiſht wiku un neſpehji tapehz ari aptwert winas warenumu un dſikumumu. Waretu te ari wehl atſihmet, la kreewu eewehrojamaſee deſadentifſee dſejneeki (Walerijs Bruiſows, Baſmonts u. z.), tiſlihdj pahre kreewiju ſahla pluhſt pirmas wehtrainas bangas, ſteidſas ſcheem „barbareem“ ſandinat ſlawas dſeefmas un no ta laika iſturas ar ſinamu bijibu un zeenibu pret proletariata zihnas gaitu.

Bet ko lai ſala par latweeſchu jaunaleem raſtneekem, ſas paſchi iſauguſchi tautas widu un paſchi deeſgan turu ſtahwejuſchi tagadejam kuſtibam, un ſas zita wairs neta neſin, la tilai uſ wisnekreetnaſo apmelot, ſunit un mehdit wiſus tos, ſas ſlehgtas rindas nelokami eet nahkotnei pretim! Par ſawu paſeminofcho ſtahwolli, ſawu mahkſleneezifko neweiſkmi un moralifka ſpehla truhtumu tee ſteidj ſchini brihdj atſpihtet teem, kuru domas un juhtas ta aiſnemtis no preekſchâ ſtahwoſcheem leeſeem uſdewumeem, la teem pat ar roku netihl atgainat ſchos uſmahzigos kniſchkus. Tamdeht ween, la tauta nepehrl un neatſiſht muſſu deſadentu behdigos ſmehrejumas un neapbrihno wikus paſchus la nemirſtigus geniſus, tee wairs neſin la iſlamatees par „rupjo, allo publi“, ſas ſawam „barbariſkam“ zihnam nodewees neta negribot ſinat par „muſſchigu ſkaiſtumu un pateeſku“. Tur neſin teeſcham, waj ſmeetees, waj duſmotees, tad ſchee paſchi dſejneezini, ſas ta deedeſejas ap „literaturas fondu“ un ſas daſchu rubliſchu deht no weenas redatziſas nes ſawu manuſkriptu uſ otu, tagad ſahl niſni ſchkendetees, la proletariats nemaſ neſlahpſtot pehz garigas atſwabinaſchanas, jo tam weenigi tilai prahtâ ſtahwot „Egiptes gakas un medus podi — pilns wehders un meerigs meegs“. Schee ſmaltee teizeeni iſhti gan tagad weeta, kur zihna eet la pee Termopiku wahrteem un kur ſatru deenu kriht un mirſt „ar ſaujas ſauzeenu uſ luhpan“ . . . Un tiſlihdj iſrahdas, la tautas aprindas negrib ſekot Haraldam Eldgaſtam waj Fallijam wiku individualifma „preela namâ“, tad gahſchas atkal wakâ jauna wahrdu ſtraume par „fanatiſkam dogmam un aſlu parteifma naidu“, par „brahtu ſaru ſtarp weenas tautas ſchkiram“, par uſſahltas zihnas aplamibu

un newajadsibu, jo no swara ir tilai „gara brihwiba“ un ta „nam atkariga no nekahdeem fainneezijfeem un politisfeem eekahrtojumeem“. Weidsot schis defadentisklais individualisms pahreet jau pawisam ne-jehdfigâ naidâ pret proletariatu un wina nahlotnes idealeem. „Smird schi juhfu laimibas un lablahjibas idile! . . . Nolahdeta lai ir schi tauta, kuras bals ir Robespjeru afins sumu rehfschana!“ kleebs Haralds Eldgasts gluschi aissmazis.—Muhfu defadenti jutâs koti apwainoti, ka tos kahds latweeschu schurnalists salihdsinajis ar „burschuju funeem“, bet es teescham nesinu, kahdu nosaulumu tee paschi gribetu few iswehletees. Karlis Jakobsons, kas weenmehr grib buht pahrafs par saweem kolegeem, eedomajas fewi burschuju „jaguara“ lomâ: „Bet kad pee tewis, aklais lauschu puhli“, — tà wina sch draude — „atnahfs weentuls no tuknesh, tad es ka juhfu jaguars buhschu. Wani jobi pahrtodis (!) juhfu dsihklas, kur smirdoschas afnis rit, un ispehleschu pa eelam juhfu negauschas kaulus!“ („Demona slahpes“, Djelme Nr. 6, 1907.).

Bet peetiks tagad. Schahdi defadentu usbrukumi war fazelt tilai fmaidus, un tee, kas sawâ zihnâ schkehpus lausch, ari nedomâ usbudinatees par muhfu defadentu spalwu kachteem.

II.

Pirms mehš pahrejam us latweeschu defadentu mahkslas teori-jam un kritiski apluhlojam wina paschu rajchojumus, mums jamet wehl atpaak flats us muhfu rakstneezibas jaunako laikmetu, us muhfu rakstneeku apstahkkeem wispah, lai waretu flaidrak isprast tagadejâ defadentisklâ wirseena sahkschanos un iszel-schanos.

Kad gadus peezpadfmit atpaak latweeschu sabeedrisklâ dsihwé notika leelais luhjums, kas lihds tam weengabalâ fastinguscho tautas kopibu fashkehla un pahrdalija pretejâs, naidigâs schkirâs un lihds ar to eekustinaja un uswirsija proletariatu us tam preeschâ stahwo-scho zetu, tad, ka tas wehl buhs atminâ, pirmâs preeschpulkfu sadur-fmes tika isjihnitas literaturâ. Wajadseja wispirms kritiski sadragat tautisklâs burschuafijas ideologiju, kas tolail taifni nomahza un no-klodsija proletariata schkiras apfinas moschanos, wajadseja wehja isahrdit tautiski-reakzionarâs dsihwibas autoritati, kas tautas pla-schalâm aprindam aisschkehrfoja katru iseju us brihwaku nahlotni. Wajadseja sagahst wisus wezos elkus, lai darba lauschu mafas re-

djetu un pahrleezinatos, ka tām naw un newar buht nekas kopejs ar tautiſklas birgelibas zibinateem idealeem — meetpilſoniski ſalkano romantizmu, tuſſcho, pahrſpihleto tautiſkumu, Apſiſchu Zehkaba wezās grahmatas ſpredikeem un glehwi wehrdiſko ſemoſchanos waldofcho waru preeſchā. Proletariatam bij eepreeſch garigi jaatſwabinajas no ſawas tumſibas un neapſinibas, no pahrđiſhwotu tradiziju mahneem, tam bij japahrwar ſawa kuhtrā weenalđſiba un tehwu tehwu eeauđinata kalpu bijiba, pirms tas wareja gaiſchi nojaust ſawu leelo wehſturisko uſdewumu un ſtaht teeſchā zihnā par ſawu ekonomisko un politiſko atſwabinaſchanu.

Ir tagad pawiſam gruhti ſew ſtahditees preeſchā, zil noſpeesti ſchaura un zil nejeħđſigi ſella bij toreij wiſa atlahta ſabeedriſkā đſihwe, kurā ar trofni un ſpeħlu eebruka tā ſauktā „jaunā ſtrahwa.“ Tas bij muħſu „Sturm und Drang“ (auku un đſiau) laiknets, kad tautiſkuma beeołnim zauri tila iſgiſta ſtiga uſ Reetum-Giropas kulturās paſauli. Inahza tā, ka wiſpirms zirwis bij jaleef pee muħſu rakſtneeziha? Ħħlo elĿniſchu ſatnem, jo tos taiſni muħſu tautiſkā burichuatiſja uſſtatija kā neaiſteekamu ſweħtbirſi jeb — bei liħđſibam runajot — tolaik deewinato tautiſko rakſtneeku (Lautenbacha, Pawafaru Zahna, Apſiſchu Zehkaba u. z.) raſchojumos wiſſpilgtal iſteizās waldofchā reakzionari-birgeliskā wirſeena tuſſchums un neſpeħls. Bei tam toreijejā kara gaħjeenā bij jaņem zekſch zaur literaturu ari weħl tapeħz, ka paſtahwoſchos zensuras apſtahklos literariſkā kritikā wiſtuwal wareja peeħluht wezo uſſlatu un jeħđſeenu ſweħtumeem un wiſſekmigal uſſahkt nepezeeeſchamo ſaſkalđiſchanas un noahrđiſchanas darbu; pee tam ari weenigi tā toreij bij eeſpeħjams atlahtibā wiſmaſ aplinkus apſihmet muħſu paſchu poſitiwās darbibas linijas, muħſu pahrleezibu jenteenus, muħſu nahlotnes zeribas. Saħlās ſtrauja, neſauđſiga zihna — wiſu paſtahwoſcho „weħrtibu pahrweħrteſchana“ —, pee tam jaunais wirſeens nezereti driħſā laikā wiſgaram palika kā uſwaretajs. Naw muħſu noluhks te ilgal uſlawetees pee toreijejā laikmeta un apſtatit, laħdā meħrā ſchi literariſkā zihna weizinjaja ſabeedriſko ſchkiru zihnu eedegſchanos, zil dauđs ta peeliħđſeja noſklaidrot proletariata ſchkiras apſiau un ſagatawot tam zeku —, jo mums te weenigi jaaprobeſchojas ar ſchi laikmeta eeſpaidu uſ muħſu literaturas attihſtibu. Jo tiſpat kā wiſa latweeſchu ſabeedriſkā đſihwē, tā ari muħſu rakſtneeziha 90-tee gadi wilka đſiku robeſchu plaiſu ſtarp pagahťni un nahlotni.

Maħſlā un literaturā toreijejee „jaunſtrahwneeki“ uſſtahđija

par wadoscho prinzipu realizmu, t. i. mahksleneekam jazenschas dshwi tehlot tahdu, kahda ta pateesiba ir. Ur to, protams, nebuht nebij domats un teifts, ka mahksleneekam nu japaleel par weenfahrschu fotografu-amatneeku, ka mahkslai jaatspogufo tilai banala ildeeniba ar winas dubteem un netihumeem u. t. t., ka to torei nemitejas klaigat tautiflee wetschi (gluschi tapat ka muhsu tagadejee defadenti). Mehsh mahkslai taifni stahdijam jo augftas praftbas: nopeetnam rakstneekam peenahlas ari dot atbildi uf muhsu laikmeta leeleem jautajumeem, winam jaglesno mums ar ihstu mahksleneeka fpehju un weifmi dshwe winas plashumâ un dshumâ. Newis tilai dshwe ka stahwoschs, puhstoschs purwa uhdens (peem. waldo-scho fshkiru grimshanas un nihshshanas prozefs), bet taifni uftwert momentus, fur ta strauji laushas uf preefschu, jauneem fabeedrifkeem flahneem uf augfschu zetotees, un fur ta bagata tragiskeem fareschgi-jumeem, individualkeem konflikteem, fabeedrifkam katastrofam. Bet lai rakstneeks teefsham to fpehtu un fewi usnemtos eefpaidus waretu pahrlaufet glejnâs un tehlos, tad tam pascham bij janogremdejas fawa laikmeta zihnikos, bij japahrdshwo wina fshaubas un gawiles, bij japazelas lihdi fabeedriflo ideju augftumeem, no kureenes tas tad wareja pahreddset un isprast wifu ahrpafaules chaosu un usminet dshwes mihklas. Sem „realisma“ ta tad mehsh torei fapratam newis fewifshku rakstneezibas stilu, newis tildaudi ahrejo isteifshmes weidu, bet gan mahkslas darbu eefshheji dshwo un pateefs faturu. Un latweefshu rakstneekkeem mehsh teizam: ja juhs gribeet mahksla fo paleekamu fashneegt, tad zefeet fawas laiwas ahra no tautifla pihlu dilka un stuhrejeet tas fabeedriflas dshchupes krahzofchos uhdenos!

Mehsh finajam it labi, ka paees wehl ilgs laik, lihdi latweefshu rakstneeziba wares zil nezil tuwinatees muhsu zeretam mahkslas idealam. Pahraf isfaltis un nonihzis bij wifs muhsu rakstneezibas flajums, un pirms mehsh te paschi warejam zeret kahdu awotu atraft, mums bij japluhdina fshurp welbsinoschas straumes no zittautu literaturas referwuareem. Mums inahzas tautas plashatam aprindam atwehrt neween Marksa un Engelsa usflatu pasauli un Darwina un Hefela dabas-finatniflas teorijas, bet bej tam ari wehl latweefshu lastajeem darit pee-eetamus un faprotamus Zbfena un Rielanda, Hauptmana un Sudermana, Solda un Mopafana, Dschehowa un Gorkija darbus. To deretu neaifmirft wifseem teem, kas latweefshu markstus grib isfleegt par „mahkslas nawhreditajeem un noleedsejeem“,

la tee teeschi preefch latweefchu rakstneezibas pazelſchanas un Reetum-
Ciropas mahſklas tuwinaſchanas darijuſchi neſalibſinami wairaf,
neſa wiſi muhſu Bſchibſchewſka un Bjatſcheſlawa Zwanowiſſcha
Zwanowa peeluhdjeji un palakkehmotaji. — Protams, la wiſi mi-
neto rakstneeku raſhojumi, ar kureem mehſ toreij eepaſiſtinajam
latweefchu laſtajus, nebuht neiſpildija muhſu mahſklas praſbas, bet
tee ſneedſas tomehr tam jau deejgan tuwu: te bij ahreja mahſklas
forma ſaweenota ar diſku eefſcheju ſaturu (jeb „ideju“, la agrafos
lailos mehſja teift), te ar mahſkleneeka rolu bij iſzelti ſwarigi ſa-
beedriſti un pſchologiſki problemi, laut gan mehſ beejchi ween ne-
peekritam tam, la ſchee problemi tiſa no rakstneeka iſſchirti. Zhto
jauno mahſlu mehſ gaidijam no atſwabinatàs nahſotnes, laut gan
tàs wehſtneſchi katra ſinâ parchdiſees jau ahtraf.

Latweefchu rakstneezibâ, tillihdi „jauâ ſtrahwa“ bij iſzehluſe
no ſafnem un aiſſtalajuſe projam tautiſki meetpilſoniſto romantiſmu,
ſahla eefpeeſtees tà ſaultais „realiſtiſkais“ wirſeens. Bet tas nebij
realiſms, ſahdu mehſ to ſludinot bijam domajuſchi, jo wiſus ar
ſchahdu noſaufumu apſihmetos tehlojumus un ſkizes mums bij ja-
uiſkata tiſai par mehginajumeem realiſtiſſas mahſklas ſtilâ. Muhſu
rakstneezibâ bij ſperts nenoleedſams ſolis uſ preefchu netilween
platiſkâ tehloſchanas ſpehâ (Blaumanis), bet ari paſchâ weelas iſ-
wehleſchanâ un ſatura paplaſchinaſchanâ (Swahrgulis, Behrſeetis).
Muhſu djeja tagad peegreeſas ſabeedriſkeem gruhdeeneem un wahr-
gukēem, kureem agrafo ſalfano mihleſtibas ſtahſtu lapenēs nebij
weetas; tautiſko birgetu deendufu omulibu iſtrauzeja greeſigi, ſlarbi
panti par ſadiſhwes neſaſſanam, truhkumu un poſtu; Apſiſchu Zehſtaba
ſpredikeem par pazeeſchanos un bijaſchanu ſlaneja pretim nabadſibas
iſmiſums un ruhgtums. Un tomehr muhſ ſchee rakstneeziflee raſcho-
jumi newareja apmeerinat: nerunajot jau par beejchi ween neiſde-
wuſchos, kluhdaino formu, mums galwenâ kahrtâ bij jaatduras uſ
paſchas weelas iſmelleſchanu un iſſtrahdaſchanu. Ze jau ſchini djeâ
nu bij weziſchi un ubagi ſawa ſakroplota muhſcha beigâs, bet te
nebij darba kauſchu aprindas, ſas ar neſalauiſchamu ſpehku eet nah-
ſotnei pretim; te bij aſaras un nopuhtas, bet nebij ugunigas zen-
teenu droſmes; te bij kapu kruſti, bet nebij zihnas karogu. No
diſhwes te bij tiſai weens ſtuhris atſpogukots, newis wiſs winas
plaſchums. Tad tahſat: te nu bij — la toreij teija — atſegti „ſa-
diſhwes augoni“, te atkal un atkal tiſa mineti „apſtahlki“, ſas
noſloga un iſpoſta zilweſa diſhwi, bet te netiſa iſteiktis un uſwehrtis,

la ſchee apstahki ir grojami. Un tas tatschu ir muhsu wadoschà swaigſne, muhsu ſopeja darba un zihnas mehrkis! Kà Marſks ſahdà weetà iſſakàs: „Filosoſi lihds ſchim paſauli tilai iſſklaidrojuschì, bet ſwarà taiſni kriht to — pahrgroſit“ (Die Philoſophen haben bis jetzt die Welt interpretiert, es kommt aber darauf an ſie zu verändern. St. Ludwig Feuerbach und der Ausgang der kläſſiſchen Philoſophie in Deutschland).

Èà ari iſſklaidrojàs, kapehž muhsu realiſtiſkee rakſturi 90-tos gados neatrada nezil ſtaku atbalſu plaſchakàs laſitaju aprindàs, kamehr Aſpaſijas pſeidorealiſtiſkas dramas wiſgaram mantoja wehtrainu peekriſchanu. Meluhkojotees uſ wiſeem teatraliſkeem eſekteem un pahrspihletu retoriku, Aſpaſijas dſejà tomehr laujàs uſ ahru ſtrauiſch proteſta ſpehks, kas ſewiſchti ſaſlaneja ar jaunàs paaudſes juhſmu ſawiknojumeem. — Bet toreijejā realiſtiſki-ſabeedriſkà wirſeena neweiſſme nebuht wehl neleezina, ka wiſpahrim realiſma prinzipam mahſklà jau kaps buhtu rakts, kà to nebeids tagad ſkandinat Wiktors Eglits ar ſawu defadentu kompaniju. Realizms newareja toreif muhsu rakſtneezibà eefaknotees un uſ augſchu zeltees gluſchi weenſahrschi tapehž, ka to neuſkahwa — zenſura! Ja ir runa par muhsu literaturas neezigumu un behdigo tuſſchumu, tad nelad tatschu nedrihſt aiſmirſt to, ka gadeem zauri muhsu rakſtneezibà zenſora roka nomaitajuſe latru ſpirgtu dihgli, latru plaulſtoſchu pumpuru. Kur te wiſpahrim wareja raſtees nopeetna rakſtneeziba, kur lai te dſejneeks buhtu iſteizis ſawa laikmeta ſahpes un gawiles un attehlojis dſihwi ar winas zihnu ſareſchgijumeem, kad zaur zenſora pirkſteem gahja latra rindina un kad bej ſchehlaſtibas tila iſbeldets latrs wahrds, kas ween wareja atgahdinat dſihwes leelos jautajumus, ſabeedriſko ſchſiru ſadurſmes waj pat ari tilai wiſmajakas ſchaubas par paſtahwoſcho eekahrto! Wiſas rakſtneeka dſiſkatas domas un juhtas ſamala wezais birokrats kà ar dſirnu almeneeem. Èà ari nahžàs, ka 90-tee gadi ar ſawu pluhſtoſcho ſpehku ſtraujumu un dramatiſko konfliktu pahrpilnibu naw atſahjuſchi gandrihſ nelahdas paleekamas ſihmes muhsu rakſtneezibà. Dſima jauns laikmets: wiſa dſihwe tila toreif iſkuſtinata no ſaweem apſuhnojuscheeem pamateem, gandrihſ waj latrà gimenē noriſnajàs uſſlatu dehl drama ſtarp wezakeem un behrneem, wiſs ſabeedriſkais gaiſs pildijàs ar elektribu un pirmee ſibeni jau ſchahwàs pār ſabriku kwartateem un fluſajeem lauku zeemeem, — bet muhsu literatura nedrihſteja par to eeminetees ne wahrda . . .

Zenjura tà nomihdija wiſu muhſu literaturu, lihds ta palika tà grantets laulukums kaſarmes ſehtà. Tur, ſinams, newareja ziprefes augt un lauri ſakot — Raina dſeja uſſkatama tà lainigs iñehmuma gadijums! —, tur wareja wehl preezatees, ja wiſmaj pa nomalem wareja uſſeedet lahðas ſihtas liriflas puhtes waj wihtees ſtaipekai. War teitt, ka zenjuras apſtahtli taiſni noſpeeda waj aiſbaidija projam katru ſpehzigaku, bagataku talantu, kamehr pahri palika tikai newarigi diletanti waj ari tahdi kaudis, kaſ ſawu juhtu iſteikſmi pilnigi wareja peemehrot zenjuras preeſſchraſteem. Muhſu dſeja un ari paſchi dſejneeki tila ſakropkoti. Pehzgalà tee bij tà peeraduſchi un eedſihwojuſchees ſawà krahtinà, ka wehlaſ, kað 17. oktobris atrahwa durwis wakà, tee pat wairſ neſpehja ſpahrnos zeltees un uſliðot brihwà gaiſa dſidrumà.*)

Zenjura noſpeeda muhſu daiſkraſtneeziðu, bet wiſſaſhpigat tomehr zenjuras waſchas nahzas iſbaudit muhſu marſkſteem-publiſiſteem. Te katrs zenjora ſtrihpojums bij tà greeſeens dſihwà meeſà. Birmà uſbruðumà wehl iſdewas pretineeku poſizijas ſagraut, paſcheem eenemt noteiktu ſtahwoſki ſinamos ſwarigatos jautajumos un zil nezil ari atklahti iſteiktees par ſawu poſitiwo programu, bet tad ſahta birt aiſrahðijumi, zil kaitigs un biſhtams ſchis wirſeens, un tagad zenjora ſihmulim netika neweens wahrðiaſch zauri. Par ſinameem jautajumeem wairſ nebij brihw it neka eeminetees, pat

*) Neſas neiſdewa muhſu jaunakeem rakſtneekem tahðu gara nabadiðas apleezibu, tà winu paſchu klaja laiſtee raſchojumi pehž zenjuras ſpatðu kriſchanas. Nu taſſchu tee wareja zelt gaiſmà darbus, uſ kureem lihdsſchim guleja zenjuras aiſleegums, nu taſſchu wareja iſ brihwas kruhts pluht ſen aiſturetais dſeeſmu ſpehks, bet — muhſu dſejneeki kuſtinaja tikai luhpas un newareja nekahðas ſlanas dabuht ahrà! Tas bij taiſni ſkandals, ka weenigi ſelmatis wareja ſtahteos preeſſchà ar pahrs zenjuras neatiautam ſtizem — iſ atklahto mahju dſihwes („Regoda apſegs“ un „Rapehž?“); tad wehl Wiktorſ Gglits wareja uſrahðit pahrs noſtrihpotas rindas („Saleezees, iſwijees, klanees pee manis, Meeſa pee meeſas zil alkani twihkſt!“ Dionifijas „Elegijàs“, 43. lapp., agraf „M. W. Mehneſchraſtá“, Nr. 1, 1904.), bet ziteem pat ta nebij. Ugi kaſija ſelmatis paſauſi („Stari“, Nr. 1, 1906.), kapehž gan nenahð klaja neweens beletriſtiſks waj dramatiſks darbs, kaſ noſſchirtos no zenjuras laika raſchojumeem, un uſgahja tad to gudribu, ka „leelaku darbu newar tiſ ahtri ſazeret“. Bet tad pagahja wehl weens gads un muhſu rakſtneeziðà wehl arweenu tahðs pat behðigs tuſſchums. Tas ir tapehž — ſaka tagad ſelmatis („Rakſtneeziðas almanachà“, 35 lapp.) —, ka kritika trauze rakſtneekus „ſawus gara behrnus meerigi iſneſiat un ar nopeetmiðu rabit“. Tapehž — noſt ar kritiku!

jinami wahrdi (ta peem. schkira, strahdneeks, kapitals, fabrika u. t. t.) tifa iknemti ij leetoschanas, ta ka atlikas laikraksta slejâs tifa sagrupet ofizialas finans un fattus un zeeft klusu, bet ir tad latweeschu „patrioti“ un balteeschu junkuri un basnijzungi nerimas ahtral ar denunzeschanu, lihdi muhsu prese galigi tifa nobeigta. Toreisejee latweeschu marxisti tifa nu uf ilgu laiku atstumti no atklahtas darbibas, bet aiseet tee wareja ar meerigu apjiau, ka winu pretineeki wairs neatspirgs un ka proletariskas masas paschas tagad usnems jihau. —

Uj atklahtibas flatuwes tagad eenehma weetu P. Sahlits ar faweem radineekeem un tuwineekeem. Ir jaatfihst, ka schis gintneeziskas grupas literariskai rihzibai naw bijufe nekahda nosihne muhsu fabeedriklâ un kulturelâ dsihwê, ka pats Sahlits usskatams tifa ka komiska figura muhsu schurnalistikâ, bet ta ka muhsu defadenti sawu wirseenu taisni atwasna no schi laikmeta (sk. Witt. Eglicha broschuru „Poruks“), tad ari mehs efam speesti pee ta palawetees.

War teift, ka pat latweeschu awischneezibâ nefastaps wairs oturu til aprobejhotu un neapdahwinatu, bet pee tam til mukfigi eedomigu un eeteepigu schpihseri, kahds bij schis Dr. P. Sahlits. Un tomehr schim wihran, kurfch pehz sawam literariskam spehjam waretu ispidit tifa kahdu turgus sinu reporteru weetu, bij zaur Plates firmas schehlastibu ustizeta triju prefes organu („Deenas Lapas“, „Mahjas Weesa“ un „Mehneschraflta“) wadiba un tas tagad ar teem mala gadeem zauri. Wadit laikrakstu jinamâ wirseenâ un aistahwet weenas waj otras fabeedriiskas schkiras intereses, to Sahlits wispirms nekpehja un tas winam ari nebuht neruhpeja; winam jau nebij nekahda nodibinata pasaules usskata waj noteiktas pahreeezibas finamos jautajumos, pat weenlahrschala logika tam bij nepeeeetama, neluhtojot uf wisu ahrsemes bakteru tituli. Ta nu winsch kuhlas ar nepanesamu trofni pa latweeschu awischneezibu; it neweenâ swarigalâ jautajumâ tas neprata eekemt noteiktu stahwolli un noskaidrot jinamus usskatus, bet wisur winsch jauzâs pa widu, kladinaja lihdi apnistchanai sawas nelaimigâs frases par „gaismu un pateefibu“ (Poruks te wehl no sawas pufes peelika klast „skltumu“!), muhschigi leelija fewi un sawus rada gabalus un gadu pehz gada atfahrtoja latweeschu lastajeem, ka drih ween winsch nolifshot Peterburgâ filosofijas magistra eskamenu (nesinu, waj tas nu ir reis notizis). Prastata un smeekligata paschreklama wehl nebij

peeredseta muhfu awiſchneezibâ. Dr. P. Sahlits jau ari ijmehginajâs ſabeedriſka darbineeſka lomâ: wiſch karoja pret truhzigu ſtudentu pabalſtiſchanu, taiſjâs rihtot dſeedamus ſwehtlus, ſolijâs dibinat rakſtneeku fondu, iſgudroja jaunus tautiſka apgehrba muſturus u. t. t., bet gaſjâs katrreiſ behdigi zauri. Weidſot Rigas pilſehtaſ domneeku wehleſchanâs 1901. g. wiſa ſchaubigâ rihtofchanâs un pakalpoſchana ſawa prinzipala (reſp. waldoſcho wahzu hirgetu) intereſem ſazehla tahdu trazi, ka daſchi lihdiſſtrahdneeki jutâs ſpreeti aiſeet prom no wiſa laikrakſteem. Bet zil wehl palika.*)

P. Sahlitſcha pahriſi:â atradâs ari „Mehneſchraſtſ“, kaſ bij nolemts „literaturai, mahſklai un ſinatnei“. Bij laime, ka ſchurnala redaktoram bij wiſu laiku jaſwihſt pee ſawâm nelaimigâm polemikam un paſchu ſlawu ſazerejumeem, tâ ka tam neatlika wairſ wakaſ nemt preekſchâ ſinatni un mahſclu, no kurâm wiſch wehl maſat ko jehdja, kâ no wiſâm zitâm leetam. Tâ wareja tad ari „Mehneſchraſta“ lihdiſſtrahdneeki rihtoteeſ deeſgan netrauzeti un ſchiſ ſchurnals bej labâ papihra un gliteem bilſchu peelikumeem wareja ari ſneegt daſchus wehrtigus literariſkus gabalus un ſinatniſkus apzerejumus. (Katra labaku rakſtu tikai P. Sahlits eepreekſch apwaſaja un apſpraidija ſawâm neweiſklam peeſihmem un uſſlawam, bet zitadi taſ ſawu paſchu lihdiſdarbibu aprobeſchoja tikai ar to, ka katra gadu ſataiſja tahdu „proſpektu“ no wiſaplamaſo ſraſu maiſjuma un bej tam wehl ſchad un tad papuhlejâs dahmu ſtrodera darba laukâ, paſneedſot aprakſtus par pliſeteem tautiſkeem ſwahrkeem, preekſchauteem, neebureem u. t. t.). Redakſzijai nebij nekahdu prinzipu, pee ka tureteeſ rakſtus uſnemot, ne ari ta prata apſwehrt

*) Tuwaſ par to war palaiſiteeſ Teodora broſchurâ „Dr. philoſ. P. Sahlits muhfu awiſchneezibâ“, 1901. g. Te tik wehl waretu peeſihmet par paſchu Teodoru, ka uſſtatu nenoteiktibâ un prinzipu neſkaidribâ wiſch patſ ſtahw P. Sahlitim deeſgan tuwu. Kahdâ agrakâ rakſtiâ („Muhju laikrakſtu wirſeeni“, 1896.) wiſch patſ tik dikti ſparojâs par to, ka wajagot peeſopt wiſadus wirſeenuſ, ſewiſchti ſinatnê un rakſtneezibâ. „So laikrakſta waditaja mehraulka ſwabadaka no wiſeem wirſeeneem, dailes likumeem, ſewiſchkeem dſihweſ uſſkateem, jo ta wairal paweiſzinâs daiſkrakſtneezibaſ uſplautſchanu. Spehzigſ gârſ war wiſuſ wirſeenuſ pameſt aiſ muguraſ un patſ wirſeenu radit“ (33 lapp.). Bet Sahlitim wiſch taiſni pahrmêt, ka wiſa waditee organi „ſtaigajuſchi tautâ bej noteikta wirſeena, ka tee „naw atſpogulojuſchi neweeenas noteiktâſ ſadſihweſ grupâſ uſſkatus un zenteenuſ“, ka tee „naw kopojuſchi nekahduſ iſſkaiſtituſ ſpehkuſ uſ noteikteem mehrkeem“ u. t. t. („Dr. phil. P. Sahlits muhju awiſchneezibâ“, 11 lap. p.).

raichojuumu literariſto waj ſinatniſto wehrtibu. „Mehneſchraſtâ“ atrada pajuntu wiſadi wirſeeni un tur kâ ſtabulâ ſabrauja blakus wiſdaſchadalee weſumi: tur tad mehs ſaſtopam weenkopus Raina klaſſtoſ tulkojumus un Uchtomſla „auſtruma ſemju zeſojumu“, Blaumana glihtâs noweles un Wiſt. Eglifcha dekadentiſtoſ „kumurus“, J. Afara apzerejumus par pehdejeem dabas ſinatku ſaſneegumeem un paſchas redalziſas teorijas par butſchoſchanâs kaitigumu u. t. t. „Mehneſchraſtâ“ lihdiſtrahdneekem nebija nekahda kopeja pamata, wiaku darbi bij ſalitti weens aif otra bej eelſcheja idejiſka ſakara kâ ſludinajumi laikraſtâ, un wiſus wiakus weenadi aplehja kâ ar tauku mehrti Dr. P. Sahliſs ar ſawu rellamu. —

„Mehneſchraſtâ“ atrada ari wiſpirnis paſpahrni muhſu dekadenti. Te ſchim wirſeenam ſemi ſagatawoja Poruks, te pirmo reiſ produzejâs Falliſs, te ſahla ſehmotees Wiſt. Eglits ar ſaweem „ſpihwi ſpalgeem“ miſtiſkeem murgeem, ar ſawam „ſaki ſtihdſoſcham, lihku un behrnu dimantpiliſim, kaſ ſaldâ ſibens medâ kuhjt“, te rahpoja aplahrt Seltmata „mihleſtibas inſuſorijas“ un Akuraters te ſahla klaigat ſawas tulſchâs individualiſma klanas. Muhſu dekadenti tapehſ ari weenmehr atſauzas uſ P. Sahliſcha laikmetu kâ uſ ſawa wirſeena ſahkumu un ar wiſdſitako paſlonu min wiaka wahrdu un tituli. (Ja Falliſs tam ſakala himnas, tad tur wiakam bij ſawi praktiſki eemeſli, bet ari Wiſt. Eglits ſawu apzerejumumu par „Poruku“ eewada ſchahdi: „Kad diſintenê atgreesâs Sahliſs, Balods, Beldaws (?) un uſſahka ſawu kulturelo (!) darbibu“ u. t. t. un Akuraters peem. rakſta: „Kad Dr. Sahliſs pahrnahza ar ahrſemes ſwaigu gaiſu Latwijâ u. t. t.“ „Pret Sauli“ № 1, 37 lapp.). Kahda bij ſchi „kulturela darbiba“ un kaſ tas bij par „ahrſemes ſwaigu gaiſu“, to mehs jau redjejam. Bet ſalts ir tas, ka lai gan P. Sahliſs lihdi ſchim wehl naw rakſtijis dekadentiſtus dſejokus un tilai kâ „ſinibu wihrs“ tizis iſſludinats „Staros“, tomehr wiakam daudi kaſ kopejs ar muhſu tagadejeem dekadenteem un tee no wiaka daudi ko mantojuſchi. Par wiſam leetam: pilnigu neſpehjiſibu iſſtrahdat ſew ſinatniſku paſaules uſſklatu, logiſkas domaſchanas truhkumu, noteiktas ſabeedriſkas wirſeenibas noleegſchanu un loziſchanos pa wehjam, ſwaidiſchanos ar ſagrahbſtitâm, aplanâm fraſem un bejmehrigu paſchapbrihnoſchanu un paſchuſleeliſchanu!

Apzerejumâ par latweeſchu dekadenteem mehs nekahdâ ſinâ nedrihſtam paeet garam Porukam, kura preeſchâ tagad wiſi muhſu dekadentiſke rakſtneeki zeſos kriht un kuru tee uſſkata kâ „zelmu, no

kura ifaug jaunà rakstneeziba" (fl. Wilt. Eglischa „Poruks“ pirmàs rindas). Porukam ir teesçam nenoleedšamas liriska dzejneeka dahwanas: wina flusee, leegee, šapnainee fehru un ilgu dzejolišchi smaršcho tà šchlihtbalti ahbetu jeedi. Bet tahdu winam naw daudš, jo wisleelata daka no teem ir šamirkušchi pahrmehrigà ašnainà juhtelibà un isplošti nekaidrà pawiršchibà. Ari Poruka prošà parahdas mahšleneeka špehjas, it šewišchi kur wina šlats kawejas pee behrnibas rotaku atminam, dšintenes basnizas un kapehtas, weenteešgeem, tizigeem wezlaiku kautineem. Un ari tur, kur tas mehginaja apšahlt šahdu leelatu darbu, wina pirmà temata usmetumà ismanams ihsta rakstneeka fehreens, bet tahlit ari wina rofa atkal newarigi atšlahbst, špalwa tam neklausà wairs tahlat, glesnas un tehli ispluhst šasmehretos krahšu plantumos waj isjuhš tuttšhu frašu un alegoriju šakulstijumà. Poruks nešpehji žiršt un weidot marmora štatujas, winšch war tikai us ahtru roku šawelt šneega wihrus un eespraušt teem ogles azu weetà. Wiši wina leelatee darbi („Hernhuteešchi“, „Riga“, ari „Behrku šwejneeks“ u. ž.) ir til negatawi un neištrahdati, bes špehka un dšituma, bes eesšchejas mahšlas pateešibas un pšchologiski motiwetas eespehjamibas, tà ša turpat pašcha rakstneeka rokàs tee šabruhš un šagahšchas.

Poruks ir pahrejas laikmeta dzejneeks. Winšch redš un juht, ša wežà dšihwes eelahrta tiks noahrdita tikpat ša wežà hernhuteešchu šaeeschanas ehka, winšch šlumšt un raud us pagahtnes drupam, jo jaunà laikmeta dšihwibas šlaisumu un warenumu tas aptwert nešpehji. Poruks šahšumà jau ari mehginaja itšà tuwotees jaunàs nahlotnes šarotajeem: teem winšch bij nobomajis weltit šawu dramu „Hernhuteešchi“, šaut gan te ihsti nahža redšams, žil dšiti uhdeni to šchir no jauno idealu pašaules. Winšch šludinaja: wežos šaeeschanas namus wajaga nošaukt un winu weetà želt — leelišlas šeegelu šabrikas, kur mašchinas ruhš un kur šchahdà „gaismas pili“ un „školà“ štrahdneeki „mahžifees žeenit darbu un atkal darbu, šaprašt dabu un pašauli un šawu šabitaju godat“! Šerjeh! Šà jau delamè taišni weikalneeks Andreews Needra un wina patetiškee inšcheneeri par šaweem žepkeem, papes dširnawam, weššeteem un širgu ahdam . . . Šabaga Porukam bij Dr. Šahlits eeskaidrojis, ša tas, luhš, ešot ihštis „šocializms“, un wehl daschlahrt winšch šawà behrnishkà nawiwatè šapat šajuhšminajàs par Šehlabmuischas žentriušgam un rindu šehjmašchinam.

Poruks jutàs israuts ahrà no wežàs dšihwes widus, bet

winam nebij špehka eet jaunai nahlotnei pretim un turpat winšch patriht zetmalā. Winšch zenšchās šawu gaudenibu un newaribu no-
stahdit par ihsta juhtu zilweka „idealu“, winšch nogremdejas šawu
šlimigo šapnu fantāzijās, gaušchas par dabas un zilwezes rupjibu un
šcheetas prahtojam par muhšchibas un nahwes jautajumeem. Bet
Porukam nawa ne drofmes, ne špehjas isdomat kahdu problemu lihdi
galam zauri un no šawa šchaubu chaosa radit filosofiskas atfinas
zetsemi; pee wina wišs tas ir tilai behrnishka neekofchanās un
patšchalofšana, ar filosofisku ideju un jehdseenu apšihmejumeem winšch
rotajas tapat kā meitenits ar bilšchu gramatu.*) Nekur wina besgala
daudjos prahtojumus newar nemt nopeetni (peemehrus te war ij-
ralstīt waj no katras lappuses); teem wišsem tilpat daudj wehrtibas,
kā wina „perpetuum mobile“ gudroščanai waj ari stahsta warona
Wihstola („Riga“) planeem „drefet koraku dšihwneeziku darbibas wir-
seenu, lai tee usmuhretu dambi starp Afriku un Ameriku!“ Poruks
jau ir daudfreij lašjis Getes „Faustu“ un šchirstijis Riezšches
„Saratustra“, bet war teikt, ka šwešcha un nesaprasta winam palika
Getes šaulainā dšihwes usklatu harmonija un ari Riezšches šahpu
un šchaubu dšikums. Wispahrim, kur Poruks šahl fantaset un filoso-
fet, tur winšch ir nepanesami neihšts: dšišch un pateefs winšch teel tilai
tab, kad — Rigas restoranu zigaru duhmeem un glahšchu un šchihwuju
trošnim zauri — wina šapnainas ilgās un štumjas atminās at-
klišt uš dšimtenes šako mešchu pawehni, uš brahšu draudjes klušam seh-
tam. — Birgelislo aprindu isdšihwe Rigā ahtri ween šabojaja Poruka
weeglo raksturu un nestipro talantu: winam nebij nekahdu usklatu pa-

*) Ja Witt. Eglits šawā grahmatinā grib Poruku istaiht par neaiš-
šneedsjamu mistiki-filosofu, kas „weenigais greešč kruhtis pretim wišsem laik-
meta, kā ari muhšchibas jautajumeem un zeribam“, ja winšch W. stahda blafus
Platonam, Schopenhaueram, Awenariušam u. š. un šaka, ka „P. nebij ari
šweščas pehdejās absolutas pateesibas: Indija, Egipte, Palestina, Rietzšche“,
— tad tas wišs ir atkal tahda tiššchi šafantafeta blehnoščanās, bes ka nu
reij Witt. Eglits istikt newar. Bet ja tas gribeja šawas „absolutās pateesibas“
demonstret, tad tikpat labi par objektu tas wareja nemt ari Wehšmitku Karliti,
ju tas tikpat mas ko jehdi no filosofijas, bet tapat ari drebinās un nopuhščas
par aufstumu, nahwi, muhšchigu meeru, prezeščanos u. t. i. un pee tam —
kam Witt. Eglischa azis wajadsetu buht no wisleelaka šwara — wišus šchos
wahrbus raksta ar leelo burtu un leel pehž teem trihs punktus. Bet ta jau
nu weenreis ir Witt. Eglischa metode: šawā mistiski-dekadentiskā propagandā
atseet lihdi šmeekligumam un šawās „kritikās“ (peem. par Šalliju) wislehtatās
titla krelles eeteikt par nesin kahdeem dašrgumeem.

matu sem kahjam, winam truhla sabedrišku idealu, kur dšihwes pahrbau-
dijumu brihšchos atšleetees lã pret štipru pišlaru, winam nebij ihštas
mahšleneeka pašchzeenibas, nešalaušchamas išturibas un pakaušchandš
uš ņawu darbu —, un tapehž Borušk ari bankroteja lã žilwets un lã
dšejneeks. Te nebuhtu ari neku lihdsējuše Witt. Eglischa proponetã
„tuhtštoscheem leela muhšcha štipendija“, bet warbuht gan — no muhšu
deladenteem tã nopeltã peešleeschanãš proletariata zenteeneem. Bet
tagad Borušk — daudseem par beedinajumu — wajajãš lihdsž Fr.
Weinbergim un Andr. Needram, tad atkal atšazijãš no teem, weenã
barã ar teem ahlejãš pret tautas brihwibas kustiibu un tad atkal
nošcheloja ņawu moralisško krišchanu . . .

Mehs newaram Borušku deewinat lã ņawu „behdigu ušpi“ (Witt.
Eglischa teizeens), ne ari atrast wina dšejã „mirongalwas un lilijas“
šimbolu, lã to tagad muhšu deladenti daudšina. Mehš pahrlašam
dašchus winu dšiki ņajuštos, weenfahršchi daišos dšejolišchus, bet wina
pahrejo ņazerejumu kaudse mums jaatšahj pee malas. Muhš newar
ņajušhminat šchee mahšklas šinã tif kluhdainee un neišdewušchees
fragmenti un nepawišam muhš nešpehž iškustinat dšejneeka wahrgu-
ligã mihtšttšchauliba, „ašaru printšcha“ brehškuliba, šlimiga nogremde-
šchanãš ņapnu fantastikã, neihtais, pawiršchais pešmizms. Muhšu
deladenti war, protams, ar šinamu teešibu Borušku wina mahšlenee-
žikã un sabedriškã nešpehka deht ušluhtot par ņawu preekšchteži, kaut
gan Borušk nebuht naw metams ar wineem weenã gubã: wišpirms
Borušam ir ņawas nenoleedsamas dšejneeka dahwanas (kaut ari
neišplaukušchãš un nelailã ņabojatas), bej tam winam nepeemihht
muhšu deladentu žinišma netihriba un iškwiłptu akteerischi ušpuhtiba,
šo tee par „individualizmu“ dehwe. Pat ņawos behdigos ušbru-
mos tautas žihnai Borušk lišãš waditees wairãš no ņawas behr-
nišchlas nešajehdžibas, nekã no apšinigi pahrlittas nekãunibas un
naida škãudibas (lã peem. Šar. Eldgasts, Šallijs, Šeninkšch, Witt.
Eglits u. ž.). —

Tur Witt. Eglilim taišniba, lã „dšejneeka jehdšeens pee mums
ušnahža lihdsž ar Borušku,“ lã no šchi laila ņahlot mums ņarabãš
literatu grupa, šãš rakšneezibu un dšejošchanu ušklatija ja nu ne
par ņawu dšihwes ušdewumu, tad wišmaš par ņawu galweno pekãas
awotu. Bihdsž tam dšejoku ņazerešchanu un ištahstu rakštišchanu mehdsja
blãkus tšchetrbãlšigai dšeedašchanai un tautas garamantu krašchãanai
peeškopt muhšu lauku školotaji (Perchis-Buškškaitis, Šeibolku Šehlabs,
Šurapuke u. ž.) waj ari ta lihdsž ar fulšchu bramešchanu, preferanša

ſpehleſchanu u. t. t, peedereja pee „Letonijas“ oldermanu amata (Ed. Seibots, Pawafaru Jahnis, Blutu Wilis u. z.). — Bet 90-tos gados ta pate ſabeedriſkā attihſtibas ſtraume, kas uſ ruhpnēezibas zentream wirſija lauku gahieju barus, aijneſa ari lihdi daudjus puſiſglihtotus jaunekus, kuri zereja pilſehta laimi un ſlawu ſatwert. Wiņu plani mehdiſa buht deesgan nenoteikti: daſchi domaja nolikt farmazeita eſkamenu, bet wiſleelaka daka ſapņoja tikt par leeleem latweeſchu rakſtneekēem waj mahſſleneekēem. Tā radās latweeſchu „b o h e m a“ (jeb „bogema“, kā ſaka latw. literaturas pahrreewinatajs Wiſt. Eglits), kas ſaſtahdijās no eeſahzejeem-rakſtneekēem, ſihmetajeem, muſilanteem, akteereem waj ari weenlahrſchi wehl neatihſtiteem „genijeem“ bej ſahdas nodarboſchanās.

Šcho inteligento proletareeſchu leelais wairums, kuri aij ſpehju un jinaſchanu truhkuma it neka zita newareja apſahkt, peegreesas latweeſchu rakſtneezibai un nehmas nu ar weenadu weifſni ſazeret laikrakſtu ſeketoneem „domu graudinus“ un ſilbju mihklas, kā ari romanus un dramas. Jo jaſin, ka neweenā zitā ſemē literaturas durwis naw til plaſchi atwehrtas katram eenahzejam, ka aij kritikas un paſchkritikas truhkuma nekur newar notiktees tahdā mehtrā eeſahzeju rakſtneeku paſchāpmahniſchanās un lihdi ar to literaturā eeſpeeſtees ſaudis gluſchi bej ſahdam dahwanam, kā taiſni pee mums. Kreewu paſihſtamais rakſtneeks Leonids Andrejews eeſahka kā teefleetu referents un tikai pehz ſahdeem deſmit gadeem, pehz ſawu mahſſleneezifko ſpehju diſkas pahrbaudiſchanas, tas uſdroſchinajas kertees pee dramas, ſamehr pee mums eet taiſni otradi: zilweſi, kas neſpehji uſrakſtit weenlahrſchu koreſpondenzi no laukeem, weenmehr wehl warēs klajā laiſt „pſichologiſki-filoſofiſkus liitena tehlojumus“ waj „mitologiſkas tragedijas“. Talants? pee mums tas neteel praſits, jo latweeſchu rakſtneezibā parahdas drukā un teel pilnigi nopeetni nemti rajchojumi, kuru autoreem naw ne maſakas dſejneezifkas ſajuſchanas un kuru nodarboſchanās ar dſeju uſſkatama weenlahrſchi kā nojchehlojams pahrpratumš. (Wineſchu te peem. Fr. Bloſteneeku, Apſesdehlu, Rahrſteni, Baltpurwiņu, Dſelſkalnu Karli u. z. un jautaeſchu: ſahdas tad jau ir dſejneeka dahwanas Har. Eldgaſtam, Fallijam, Jaſobſonu Karlim, Seltmatim, ari Ukuraterim un ziteem?) Literariſka iſglihtiba? aſ, pee mums war dſejas rakſtit un par deſadentiſkimistiſku filoſoju kluht katrs, weenalga waj tas beidjis pagatſkolu waj ne. Katrs, kas tuwal paſihs latweeſchu rakſtneezibu, ſinās, ka mani wahrdi nebuht naw pahrſpihleti. (Atminos ſahdu ſarunu

dajchus gadus atpaļat ar Teodoru, kur tas isteiza ņawu dņifako ilgoņchanos, kaut jel kaħdreis latweeņņu rakņtneeki, kuru darbus tas uņnem „ņaunā Raņņā“, waretu iņmahzitees zif neziņ pareiņi leetot — ortografiju un interpuntziju. Kad ņankawņ „Wezos elkos“ uņbruka Wehņminu Karlim, tad tam aiņņtahja preekņhā Wilt. Eglits un pateiza: „Wehņminņ, kam ņkolas iņglihtibas tiņpat kā naw, protams naw nemams pahraņ zeeti“. „Dņelme“, Nr. 6, 1907. g.). Zaur-iņdomats un ņaņkanots paņaules uņņlats? tad par to jau muhņu defadenti zeņ tagad tahdu gwalti, kā warot no rakņtneekem praņit tahdas leetas, kā domaschanu, ņinamu zenteenu pahreezibu u. t. t., kur „dņejneekam jabuht tiņai dņejneekam“! Tad wiņmaj ņinamas weelas waj gleņnu bagatiba? ari tās naw wajadņigs, jo kā latweeņņu rakņtneeku paņiņhtamā paruna ņkan: „ja tiņai tinte pee rolas, ņadņejot war weenmehr kaut ko, pat par wezām galoschan!“ Kritika? ta pee mums peħdejā gadu deņmitā bijuņe tiņ wehliga un labina pret wiņeem literariņteem eeņahzejeem un nemahņukeem, ta ir ņħeeĶuņe un laiņtijuņe tiņ nepelnitas uņņlawas uņ wiņām puņem, liħdņi tagad muhņu literaturu tā pahrkuplojuņņas tuņņņas neņahles, kā gandrihņ wairņ neweenu dņejas puņiti newar atraņt.*)

Druskā jau nu parahdijas gandrihņ wiņi muhņu diletantu pirnee mehginajumi (zenņuras apņtahņku deħt laiņtraņti ar teem peebahņa ņawas tuņņņas ņlejas kā ņeena maiņus), bet tas, protams, nahja tiņai par ņawnu tiņlab muhņu rakņtneezibai, kā paņņam rakņtneekam. Deħahdus literariņku ņpeħju pahrbaidijumus muhņu eeņahzejeem rakņtneekem newajadņeja iņturet, dņejoschana pee mums nepraņija ne dahwanu, ne dņiku puħku, bet par to ari muhņu dņejneeku rakņhojumos neweens mahņņlas nemelleja, neweens paņchus autorus par

*) Te pahrs wahrdu par Teodoru. T. jau ar ņirdi un dwehņeli wehletos redņet muhņu rakņtneezibas uņplauņņchanu, wiņam peenahņas pelnita aņņiniba kā literariņku materialu krahjejam un kaħrtotajam (peem, wiņa „Latweeņņu rakņtneezibas Ķrestomatija“ ir ruħpigu publiku darbs), bet tiņai wiņņņ neder latweeņņu rakņtneezibas kritika lomā, kuram peenahņas literariņki audņinat netiņween muhņu publiku, bet — deemsħehņl — ari wehņl paņchus rakņtneekus. Teodors domaja, kā tad jau nu raņees rakņtneeziba, ja to noklaħs ar uņņlawam kā ar beeņu mehņlu kaħrtu. Wiņņņ nemaņ neņpeħj žitadi par kaħdu rakņtneeku runat, kā tiņai urrajot, plauņņtas ņitot un superlatiwus berot. Wiņņņ riħtojas kā literaturas ņriņeeris, bet ne kā kritiķis: muhņu rakņtneeku fiņionomijas wiņņņ nemaņ tā noņħminħet un uņņinņelet, ka tos wairņ neweens žilweks newar paņiħt (Burapuħim wiņņņ praweetoja paņaules rakņtneeka ņlawu, ņaniņħewiņki wiņņņ noņtahdija blaķus Wolņgangam Ķete u. t. t.) T. naw ņpeħjģs kaħdu literariņku

nopetneem literariskeem strahdneekcem neußklatija un par winu dsejam un tehlojumeem tifa isfneegti til femi honorari, ka launs teefcham to teikt. Echi nepeteefofchâ rakstneeku atalgofchana jau ir muhfu rakstneezibas wispahreja listâ, bet grubti tomehr nofazit: waj muhfu rakstneeku darbi ir tapehz til wahji, ka par teem maj maffaja, jeb honorars bij tapehz til neezigs, ka muhfu dsejneeku raschojumi nekam nebij wehrti? Sem fchahdeem opstahfkeem muhfu rakstneekcem tika ruhpeja daudsums, newis labums, un literariskas pahraprodukfzijas deht bij pahrpilditi wifu redakfziju papihru kurwi. Pee labakas gribas latweefchu laikraksti newareja wairs isleetot wifas teem fahuhtito dsejoku, fktizu u. z. laudses, un nu fahlas fchi behdigâ autoru staigafchana un klaudfinafchana pee wifu redakfziju durwim. Kas redsejis muhfu rakstneekus eenahkam pahr redakfzijas fleegfni un klanamees, tam pahrees katra griba par wineem jobotees. Rakstneeka pasfzreeniba teefcham pee mums nowafata lihdi pehdejam, jo fawus raschojumus peedahwajot muhfu rakstneeki nemehti fkatitees uf to, fahds wirseens finamam laikrakftam un waj tas waretu fakrist or winu pahrlaezibu. Muhfu rakstneeki paschi nemañ neapfinas, zit paseminofchâ, noschehlojamâ itahwolkli tee femi paschus nostahda, kad tee fawâ „deklarazija“ („Muhfu mahfklas motiwi“, Djelme, Nr. 5, 1906. g.) stahsta: „Mahfkleneekam japahreet uf daschadu pretineeku lehgereem un japaleef par flawas waj raudu dseefmu dseedataju, lai tika waretu nopelnit meefai ufuru . . . Muhs dfina (!) no weenas laikrakfta redakfzijas projam tapehz, ka mehñ efot „reakzionari“; otrâ awisê lamajâs, ka mehñ efot „revoluzionari“ un famaitajot jaunoo paaudfi; treschâ un zeturtâ muhs pawifam ignoreja kâ „leelehjchu fchfuru“. — Un fchee zilwezini nu grib buht neatkarigas mahfklas „augstee preefteri“ un „indiwidualisma“ lepnee praweefchi!

parahdibu dñkat analifet no fabeedristi-ppichologiika stahwolka, winfch wispahrim neufdrofchinas pret fahbu rakstneeku „kritiski“ noftahtees (isnemot fawos jaunibas laifos pret Lautenbachu un daschus gadus atpakañ pret Sahliti), bet fin tika dfeedat un gawilet. Wifî fabeedristee un literariskee wirseeni wizam weenlihdi labi, wifî rakstneeki waj teem ir dañwanas waj nê) weenabi flawejami — tas wina weentigais kritikas prinzijs. E. tad ari nekad naw ufdrifstejees muhfu literaturas dobes druftu israwet, pat muhfu defadentus winfch apbrihno un zilbina kâ „jaunromantikus“. E. ir kâ rakstneeks — kâ to meht teikt — bes mugurkaula, un tas bij tihrà listera ironija, kad (laikam weht peeteefofchi nefaflawetais) Ukuraters to fahka amat par „pedantifku bruku rupuzi, kas kaula fahfokâ (!) usgluhnot wifam jaunam, swaigam, dñhwibas pilnam!“ (Ef. „Pret sawli“, Nr. 1.).

See mums „bohemas“ dšihwe taifni tika fabojaja un šapostija muhfu rakstneekus. Zitur (muhfu glesnotaji, kas pabijušči Peterburgā, Minchenē waj Parise, sinda to teikt) pirmās neweikšmes, bads un truhlums parasti mehdi mahšlneekus — wismaš pirmā jaunibā — tilai nožeetinat wiņu darbā, mahza tos šakost šobus un greešt kruhtis wišam listam pretim. Tur ihšts mahšlneekš šawu juntu ištabeli un šawus krašchnos šapaus neparko negribēs pahrmihšt ar šahda bankeera naudas škapjeem; tur ir dewiše: žihnitees un šew žetu laust, iwešt šawus mahšklas nodomus galā un „èpater les bourgeois (šatrazinat pret šewi wišus birgetus), šamehr pee mums eesahžeji-rakstneeki beeschi ween tuhli meklē peeweikštes birgetu garšchai un uššateem un šeheli luhšojas uš druškam, kas no wiņu galda kriht. Nerunašim jau par Andreewu Needru, šuram ir eedšimtas šulaka dahwanas un šuršch šawitas atminā paliks šā junkuru literariškais šuru puiššs, newis šā latweešchu rakstneekš. Bet minešim te žitus peemehrus: Poruša talents gabja bojā žaur birgetu šneegteem žepescheem un alus glahšem; Šaralda Eldgasta „Šwaigšchnoto našchu“ waroni šahds adwokats šchad un tad aišwed lihdi uš „varietē“ waj ari tas išpelnas wakarinas šā dahmu garderobes šanehmejš un „dšihwu bilšchu“ šahditajš tautiško buršchuju šalonus; Šallijs išdšihwojās un išehdās pa birgetu dšimtam un, šad teel išweešts pa durwim ahra, apraksta šawus „pšichologiškš pahrdšihwojumus“ un nošauž tos par „dramam“ un „šomedijam“ („Šelgā“, „Arnolds Šolle“). Waretu wehl turpinat, bet peetiškš mums ar Šarli Šakobšonu, kas weenmehr ir wakšrdigakš par wišeem šaweem beedreem. Šawā „šimfoniskā“ romanā „Uguns“ wišch gan šaka šawai „duhšikai“ Šetei Šeemel: „Man wehl ir diwas rošas, tew diwi pupi (!), tad peeteel pašauls mantu —“, bet turpat wišch atkal šantafe, šaut jel rakšos šahda bagataka šeweete, „kas mani atpehr (!) un atdod manai tautai . . .“ *)

*) Newaru nožeestees šahlas neišrakštjis muhfu rakstneeka šihmeto dšihwes idealu: „Šad waretu nopirkt neleelu lauku mahju. Šopeji domadami un šrahdadami wiņi ušwedis neleelo ihpašchumu uš šahdu šahwolkli, ša no ta wardē itin labi dšihwot. Šlawas apšehš ar mahšlšigeem mehšleem, tad eerihkos apluhdināšchanu žaur augštakām ižrumu renem, lihdi tur šahšs augt ahholiškch, šur lihdi šchim auguše tika šuhla. Šee mahjas šluhs eerihkots augtu šoku dahršs ar neleelu lapenti, bet dahršā buhs diššis ar pišlem un bišchu šokeem, — šuži un meerigi dšihwojot, teit wišpirms pamatigi un špehžigi wardēs nobotees pašchiglišhibai — iššot labakās šinatniškās grahmatas par tautšaim-

Tomehr ſchi nabadsiba un deedeleschands nejauti ſagrausch muhsu ralfstneekus un stumj tos uf leju. Muhsu deladenti, tà jau par „publi“ stahwoſchi „geniji“ un „deewi“, reti kad atkrahj laſi-tajeem ſawu iſhto, pateefo dſihwi; tee to ſlehpj tà melnu, ſanehſatu weku ſem uſwarka un zet mums preeſſchâ ſawas no papes iſgreestàs deforazijas un fantaſijas. Winu waroni miht „wihna ſtihgam ap-wihtâ waſarnijâ Seemel Giropas juhrmalâ“ (H. Eldgaſta „Demona paradifè“) waj ari „dahrgalmeku ornamentetâ marmora pili“ (Witt. Egliſcha „Galmâ“); tee gehrbti „modernifeti-antiftoſ koſtimos“ un teem eefpraufst „dahrgu muſlinu ſchlipfè ſarkans rubins“; eht tee neehd, bet ſmehkè „zigari pehz zigara“ un dſer „wezu Indijas wihnu“ (Witt. Egliſcha „Glebs Wilde“); wehligu ſtaiftuku teem titdaudj tà ſultanam. Wahrdu ſakot, tee ir til ariſtokraſiſki printſchi un grafi, ſahdus til labpraht miht iſrahdit muhsu akteeriſchi uf ſaktu teatru ſkatuwitem. — Bet kur tee daſchreis tehlo inteligentu proletareeſchu dſihwi (tà peem. Akuratera „Zilwekſ“, Jaunſudrabina „Noſeedſneeka azis“ un wina zitadi deeigan neihſtâ „Tragedija“ u. ſ.), tur, neluhlojot uf wiſu mahſſlas nepilnigumu, mums teef redſams til ſkrandains truhkuns un poſts, ſas zilweku teefſham war nodſiht lihdi iſniſumam. Tur noriſinas weſela drama ar aſaram un krampjeem wezu zauru ſahbaku deht (ſf. K. Strahla „Sahbaki“, Stari Nr. 8, 1907.). „At, muhschigais nabadsibas atgahdinajums! Kad tewi waretu ſaut ar to, ja ne iſnihzinat, jele noſleht!“ waimanâ nelaimigo ſahbaku ihpaſchneekſ. Truhkſt ſpehta un lepnuma ſawu nabadsibu paneſt, truhkſt wiſpahrin muhsu ralfstneeku „bohema“ jaunibas uguns, mahſſleneezifſas weeglibas un atjautibas, intelektuela pahrafuma par ſawu apkahrtni (ar ſahdâm ihpaſchibam til pahrbagati weltiti genialâ frantſchu „bohemas“ dſejneeka Miriſchè (Henri Murger) mihtlufi), ſas weenigi dod eefpehju ſchahdâ dſihwè garigi

neezi bu un pſichologiju, wehſturi, botaniku, astronomiju un geologiju. Zeit warès laſit ari wiſu, ſas ir wehrtigakais un labakais paſauleſ ſuloſofijâ un lirikâ. Uſluhkot ſaimneezi bu warès wina — grahmataſ pee kahdeem peejdeſmit rubteem gabâ, neerehſinot bibliotekas, warès eegahdatees par to naudu, kura eenahſ no literariſſas darbibas pee ſahda zeenijamaka ſchurnala. Un ſtrahdat tahdâ wiſfè preeſſch tautas — waj tas nebuhs dſija preeka pilns darbs un ſwehtiga buhs tahda darbiba. Tâ zaur ſawu perſonigu dſihwi winſch rahdis ziteem jaunu preeſſchiſmi, un tà eeweefſſees ralfstneezi bâ (wina un ari zitu rafchojumos) tihpifſkſ, ſwaigs, latwiſkſ un ſpehzigs, neſalaufchams gars.“ (Bret ſauli, Nr. 1, 14. lap. p.). Punktum. Wiſa ſchi idile ir nepahrſpehjami jauka, bet man tomehr wiſwairat no tàs patthf tas „pihku dihkſ“.

un moralisfki neaijeet bojâ un pat ar ſpihtigu drofmi pâr to peldet fâ pâr pluhſtoſchu upi.

Roſchehlojama ir muhſu rakſtneeku nabadſigi ſchaurâ un netihri ſeklâ dſihwite, bej kahdu zenteenu plaſchuma, bej augſtaku ideju dſikuma. Wiſas domas un ſapni groſas tilai ap ſawu neezigo „es“, ap ſawu eedomato genialitati, waj atkal fantaſiju fairina un karſe — failſ ſeeweetes tehls. War palaſttees tahdus Baltpurwina gabalinus (peem. „Leelafais“, Jaunâ Raſchâ, VIII.), kahds tur garigs tuſſchums un kahds tur ſlimigs iſſalkums pehz ſeeweetes, weenalga, kahda ta ari nebuhtu.) Bet fur tad wehl paleel muhſu „erotifka ahrprahta“ un „ſkaiſtuma“ praweeſchi, muhſu ihſtee „ſauni“ (Witt. Eglits, Har. Eldgaſts, Fallijs, Auſtriniſch, kahds Wirſa un daudi jiti wehl) ar ſawâm kahrâm ſlahpem pehz ſeeweetes „gahrâm meefam“, winas „failâm guhſcham“ un „apreibinoſchas ſmarſchas“! De jau ſchi dſimumu inſtinktu pahrmehriba teel glujchi reebiga, te jau muhſu „mahſſas un morales rewoluzionari“ wairs neatgabina nekahdus mitologiſkus „ſatirus“ waj „kentauros“, bet gan weenſahrſchi — waiſlas ehreſtus. War eedomatees, kahds tur jau ir wiku daudſinatais „ſkaiſtuma“ kulta, wiku „dioniſiſkas orgijas“, un jif daiſâm un peewilzigâm jau wajaga buht muhſu defadentifko „ſaunu“ jildinatâm nimſam un bajaderam, Dianam un Madakam! Kâ maſa iluſtrazija par muhſu „bohemu“ ſchâi jikâ war noderet Pawila Gruſnas „Madija“ („fragments ij paſcha dſihwes“, Dſelme, Nr. 10 un 11, 1906), fur, neluhlojot uſ paſcha autora eſtetifka takta ſajuhtu, tomehr wiſa kopdſihwe ar ſeeweeti atklahjas fâ ſawahrtito, netihra gulta ar wiſeem peederumeem.

Muhſu rakſtneeki bij jau pehz ſawas pſichologijas defadenti, pirms wirſeens tika ofiziali proklamets muhſu literaturâ. Schis garigais panihkums, neiraſtenifka juhteliba, ſlimiga ſapnu eedomiba jau ſahla agral iſteiktees muhſu rakſtneezibâ (Poruſs), tomehr wiſpahrejo literariſko noſklaidroſchanos daudj ari weizinjaja muhſu jaunato rakſtneeku eepaſihſchanâs ar zittautu defadentu raſchojumeem. Wiſpahrim muhſu jaunalee rakſtneeki jau maſ lo laſa, bet uſ Wſchibifchemwſki tee metâs ar karſtu aiſgrahbtibu, jo wika erotifkails delirijs un fiſio-

*) „Gribu ko nopeetni laſit, bet newaru neweenu minuti noſehdet pee galba — waj nahwes moſas. Streju pa eelam un domaju par to, waj wiku es miſlu . . . Gribu ſtrahdât, ſaſlbitees pee ſawa darba, bet ſtrahdât newaru. Domas nekaujas ſaſtitees, wiſi inſtinkti leekas ſadumpojufchees“ u. t. t. No tahdeem teijeeneem nudj weenmehſ Baltpurwina behdigeſe pinſelejumi.

Logiske effjeff tiif toti faflaneja ar latweefchu defadentu teefsmem un trihfam. Un tas bij tiif debefchfigi jaukti, fa winfch wifas fchis leetas noftahdija fa kahdu miftifku fatumu, fa kahdu pahrdabifku waru („leelais agens“), pret kuru intelligentam zilwekam tad ari nepeenahkas karot! Apbrihnots ari tifa un teef Anuts Hamfuns, kura nenormalee blandonu tipi („Bads“, „Mifterijos“, „Bans“) ar fawu drubfchaino famihlefchanos, aufchuligo trakulibu un fehmaino pafchpafeminafchanos muhfju defadenteem isleekas fa ihfti wihrifchfibas ideali. Un kur tad wehl Niezfches aforifmi, kuri muhfju rafstneezi-neem ta eefita galwa, fa alkohols neehdufcham zilwekam! Nu tatschu tee wareja pilnigi attaisnot fawu nespelka gkehnumu, fawu tuffcho neezigumu, jo wini tatschu katra finâ bij Niezfches domatee genialee „pahrzilweli“. Gan Niezfche bij noteizis, fa wina tepiki neefot preekfch kura katra kahjam (resp. muhfju dfejneeku zaurajeem jahba-feem), bet to tee fajehdja tiifpat maj, fa wispahr Niezfches filofofiju un nefaweenojamas pretrunas wina uiffatos.

Spezififki defadentifko wirfeenu muhfju literaturâ uiffahka freewu defadentu folporteers Wiktors Eglits. Bet no fahkuma winam nemaj nebij weiffmes: par wina „brutrurumeem“, wina pirmam „dioniffjam“ un „faturalijam“ tilai fmejhâs; wina programas raffts „Poruls“ palika fawa miftifki-fimboliftifka fchargona dehf nelafts un neifprafts pat no wina zeenitajeem, un wehl arweentu Karlis Jakobfons to pedahwa fa premiju gan fawu dfejju pirzejeem, gan „Dfelmes“ abonenteem. Wikf. Eglits nebij toreij wehl ne „Bufchkins latweefcheem“, ne „faule“, ne „deews“, kura preekfchâ tagad muhfju jaunakee rafstneeki uf wehdera guk.*) Ari Fallijs wareja pahrs gadus no weetas katra „Mehnefchrafsta“ burtnizâ bungas fiif un fauft: „es — wirfais neredsetu garu brahfma, es — dfinjtofcha wehl pafaula, es — dsemdâ dfinufe mahfe, es —“ u. t. t., uf to neweens nelahdu wehribu negreefa, isnemot daschus „jobgaku“ kalendarneekus. Un tilai wehla, kad pee mums „mahfka atraihfjâs no proletariata

*) Frafstam te daschas rindas ij Auftrina odas Wiktoram Eglifcham: Trihs gadi Tartarâ Tu eeflehdfees Un zihntjees ar apafchfemes deewem, Un tilai fkaibrâ prahâ (?) atfehdfees, Nu latweets tihrs, kaut pahrnahzi no free-weem (!) Tu genijs gaischais! Apollo apfkaibrotajs! Wehrgs un tekuls es. Dfejja Lawa — balwa mums no Lawas. Tu deews, es deru Lew par atributu. Tu — faule. Mehnefs es — Lawas atspihdums. Tu Bufchkins latweefcheem. Waj Gogols naw par leelu Breekfch manis eefahjeja, kas wehl nawi-dums?“ (Dfelme, № 10 1907). — Behdejam teizeenam pilnigi mar peefriif.

ſlogeem“, wareja Wiſt. Eglits netikween apſtiprinat paſcha Fallija iſgreertos papihra ordenus, bet par uſtizamu deenafu to wehl apbalwot gluſchi negaiditâm tſchinam: tagad, kâ finams, Fallijs ir (beſ ſawa dſejneeka pſeidonima) wehl latweeſchu Hermefs un Marſs, Kriſtus un Adams, Moljers un Raſins, Heine un Hamſuns kwadratâ u. t. t., kâ ari „deladentifka ſalona dibinatajs, diſtators un akrobats“ un beſ tam kautkas lihdfigs „tſchuſtoſcham ſſpahnim“ un „leetuwenigam dundurim“ (ſt. Wiſt. Eglifcha daſchadas „kritisas“ par Falliju). Bet toreif wehl muhſu deladentifko „geniju“ un „dunduru“ laiks nebij nahzis: ſawâ raportâ freewu deladenteem (ВЪСЫ, 1904, № 7) Wiſt. Eglits wareja ſinot, ka ſtarp latweeſchu dſejneekem ihſti deladenti ſkairotees tilai pawifam trihs: winſch pats, Fallijs un wehl kahds muhſu rakſtneejibâ gluſchi nedſirdets — Sihlits („ſtingrs tautas miſtikis“ — pehz Eglifcha apgalwojuma). Muhſu rakſtneejibu wehl pahrwaldija realiſma tradizijas un tagadejee deladenti toreif ſweedreem waigâ fabrijeja ſkizes un tehlojumus „iſ dſihwes“. Un beſ tam: tuwa negaiſa wehtra brahſas jau pâr meſcheem, wiſs apwahrſnis laiſtijas dſirſtoſchos ſibekos, wiſs duneja un dahrdeja — un muhſu deladentiſms bij gluſchi pee ſemes peeplazis . . .

Jau agral mehs aprahdijam, ka zenjuras ſpaidos latweeſchu dſejâ — beſ nedaudſ iſnehmumeem — wareja twertees tilai wideji, ſihzini rakſtneeki, kuri pilnigi eetilpa zenjuras nolittâs robeſchâs. Wiinu juhtas un domas tad ari nebij nelahds ſpriſtoſchs, ruhgtoschs dſehreens, kas wiſus traukus war daſchreis ſaſpert, bet plahns, ſaſlahbis peeninjſch, to meerigi wareja nopilbit pudelês. Latweeſchu literaturâ jau tâ nebij ſpehzigu talantu, un pehdejo gadu wehſturifka zihna aifrahwa ſawâ ſtraumê lihdi wiſus ſpehzigakos un dedſigakos, wiſus, kam ween kruhtis bij karſta ſirds, jenteenu droſme un idealu ſwehtums. Inter arma ſilent artes (eerotſchu troſſni mahſſa apkluſt) — tam tâ nu reiſ jabuht. Kas tur lai ſahktu mehginatees pantu kalſchanâ un ſawu perſoniſko juhtu ſkandinawſchanâ, kad tas ar meſu un dwehſeli atdeweſs leelajai zihnai, kas tur maſ meerigi war noſlehgtees ſawâ iſtabinâ pee rakſtama galda, kad pa logeem ſkan eekſchâ marſeketa un uſ eelas jau pliwinas karogi! Muhſu deladenti diſti tagad lez azis un praſa, kapehz tad no muhſu widus neuſſtahjotees neweens dſejneeks? Nebaidatees, kungi, nahls laiks, kad tee buhs. Un waj tad wiſpahr war pateikt, zil daudſ ſtarp ſimteem un ſimteem kriticſheem naw nopkauti ari nahlami dſejas un mahſſas talanti un zil daudſ naw ihſtu dſejneeku un mahſſe-

neeku tagad starp teem, kuru rokas dseljchos šlehtas un kuri ſawu karsto galwu ſpeeſch pret logu reſtem . . .

Kuſtiba bij til plaſchà un warena, ta uſwikruja wiſu tautas dſihwi lihbj paſcheem dſikumeem, tà ka galugalà muhſu rakſtneeki ari wairš newareja noſehdet pee ſawàm tintes glaſhitem. Un nu daſcheem no wineem ari tagad eepatifàs ſtaht ſabeedriſko karotaju rindàs. Bet wiſpirms tee bij pahraſ neſpehjiigi un neattiſtiti, lai tee waretu „wehſturiflà materialifma“ prinzipus iſdomat lihbj galam zauri, nodibinat ſew ſinamu uſſlatu pamatus un tad apſinigi ſew noſpraust ſawa muhſcha uſdewumu. Bej kahdas nopeetnas ſajehtgas tee ſagrahbſtija tilai daſchu uſſaukumu praktiſkos loſungus (tiſpat kà tagad dekadentifma fraſes) un eedomajàs, ka nu jau tee ari eſot „ſozialdemokrati!“ Un bej tam ſchee ſlahbanee nihkuki jau nepawiſam nedereja eeſchà zihnitaju pulkà — „ne tee warej' brunas neſt, ne jobenu wiſhjinat.“ De praſija wihrifchligu droſmi un waronigu paſchailleedjibu, padoſchanos kopejas tattikas diſziplinaſ un uſupureſchanos wiſpahrejas leetas labà, — bet par to ſchi zihna ari ſneedja latram, ka ſem wiſas karoga ſtahweja, wiſaugſtaſo laimes apſinu. Do, protams, neſpehj apjauſt muhſu dekadentifke rakſtneeki, kuri ſawà glehwa egoiſmà trihž un dreb par ſawu neezigo „eſ“ un kuri — bej lehtàm puſdeenam un „dioniſflàm orgijam“ — augſtaku laimes idealu newar ſew eedomatees, kà til un til rubliſchu honorara un zil eeſpehjams daudi ſaſmehretas uſſlawas kahdà lairkraftà waj kalendari. Proletariata aprindàs muhſu jaunakee dſejneeki neka eeſahkt newareja: te nebij nekahds „literariſka fonda“ waj tamlihdſigs iſrihkojums, bet gan bahrga, nopeetna zihna par kopeju nahklotni. Dapehž muhſu rakſtneeki ari aktiwi nepeedalijàs, bet tà ka tee redſeja un wehroja, ka wezai pagahtnes warai neglahbjami jaet bojà, tad ari tee atſina par labaku turetees jaunà wirſeena puſe, mehginaja ſchur un tur ſtrinkſchinat jauna lairkmeta ſlanas un wiſpahr kliboja leelajai zihnai nopakaſ. Žeb — kà Karliſ Skalbe ſaka: „waj wiſi jaunakee dſejneeki tolaiſ teeſchi waj neteeſchi ſawos darbos kaſpoja (!) ſabeedriſkai kuſtibai“ (Seemas naktis, II., 103 lapp.).

Atnahža 17. oktobriſ 1905. gadà . . . Wehſ te newaram uſſawetees pee toreijejeem leeleem wehſturifkeem notikumeem, kaſ tagad ar ſwinu un dselji uſ muhſchigeem laiſkeem rakſtiti tautas atminà, bet palikſam tilai pee ſaweem rakſtneekem. War teikt, ka pahrdſihwotos leelos brihſchos tee jutàs gluſchi neomuligi un nelaimigi „muhſu rakſtneeki nebij uſ ſcho pehſchno pahrmainu gatawojuſcheeſ!“

— kà Seltmatis šaka (Stari, Nr. 1, 1906. 50. lapp.), un nu tee, zensuras špaideem krihtot, it nefa newareja pateikt tautas ušwaras gamitu deenās. Nemeens ari uš wineem nepagreeša ne mafašo wehribu: kas tur lai buhtu apstahjees un nehmis rokā wiku dzejisto mafulaturu, kad wišu azis bij tilai wehrstas uš preekščā nesto zihnas karogu . . . Tās bij deenas, kuras pehz paaudšču paaudšem tilai mums bij lemts peedšihwot un kuras peeminot ween war droščhi nahwei azis škatitees, bet muhsu jaunakeem dšejneekem tās atneša tilai pašchus apkaunojofča nespehka un neeziguma šajuhtas. Wini tapehz tagad isleekas, it ka tee nemaj newaretu atminetees toreisejo laikmetu (Mkuraters brihnas, kahda nošihme warot 17. oktobrim buht preekšč latweešču rakšneezibas?! „Dšelme,“ 1906, Nr. 4, kà kriti- kas taifa), waj ari šin tilai uš wisprastalo un glupako šehšitees par toreisejo zihnu un zihnitajeem (šal. Witt. Egliti, Šar. Eldgastu, Šalliju, Austriku, Seltmati, K. Škalbi, par kahdeem Žahlišcheem nemaj jau nerunajot).*)

Muhsu jaunakee dšejneeki, „tautas šwaigščau pehtneeki un tautas mistiškee (!) wadoni“ (pehz Witt. Eglisča terminologijas) bij tautas warenaš kusstibas laikā behdigā kahrtā eestumti kaktā. Domehr mahškla toreij wehl wineem nebuht nestahweja „ahrpuš' wišam ščkiram un partijam,“ pašchi tee nemaj wehl neslaitijās par „muhsčhiga daišuma“ preestereem, bet wehriģi luhkoja pehz „politiskā un šabeeđriška wehja rahditaja“ un eegrošija pehz tam šawu dšejofčanu. Tagadejee „ščkiru mahšklas“ nolceedšjei un proletariškas zihnas gahnitaji (Mkuraters, Austrinšč, Wehšminu Karlis) ar šteigu toreij isbrauza turgū ar šaweem uš ahtru roku šakalteem rewoluzio- naru kupleju krahjumeem („Wehtras dšeesmas,“ „Zihnas dšeesmas“). Naw šinams, kà wineem ihsti ar andeli weizees, bet bešgala nikni wini no ta laika uš „šeklo broščhura pluhdeem“ (japeešihme, ka tur

*) Mums nahšjees par to wehlaš isteiktees, bet parauga pehz peewedišim te kahda latweešču „žirkus mahšleneeka“ Šndriķa Keekština lamafčanos: „Šeepajā toreij proletareešču karogs pliwinajās šo augštu un wiša ščejeenes inteligenze lehšaja un preezajās ap wiku, kà Šraēka behrni ap Šrona teku (!). Politiskās gudribas jauniba šnehlās no weiklajeeem runatajeem un šrahđneeku dšeesmas mahzijās pate un mahzija žitus. Kas nemahzeja šrahđneeku dšeesmas dšeedat, tās nehtj „inteligents.“ Katrs „inteligents“ toreij rahpās stabā un fleebša (!). Un katrs no rihta želdamees un wakarā gulet eedams domaja par politiku un politiskās gudribas atmeni. Inteligenze deklameja Raini, žitus nē. Par te atri nemeens nedomaja.“ („Šeetrš,“ Nr. 1, 1908). Af Tu nabaga Šndriķt, waj naw kahdam, šo Šew šweestmaifi eedot?

bij „Komunistu manifestš,“ „Erfurtes programa,“ Debeta „Seeweete“ u. z.), kuru deht dsejneeku nemirštigeo „raščojumi“ paleekt nepirkti. Bet toreij wini par „rupjo, allo puhli“ lamatees wehl neudrosčina-jās un špekuleja tikai wišadi, tā peelaižitees tam klast un eeguht wina labwehlibu. Muhsu deladentifkeo dsejneeki šametās kopā ar tahdeem pat zaurbiruškeem deladentifkeem „revoluzionareem,“ ar behdigi pašhštamo „Latw. Soz. Saweenibu,“ un iškudinaja, ka tee pašči nodibinaščot šawu ščurnalu „mahšklai un literaturai.“ Deša, šči „Saweenibas“ iškahrtne bij gan stipri noplukuse, bet wahrdu „šozialdemokrats“ taišču kaultā wareja išklast un warbuht, ka abonenti ari tik šmalši neapšlatas. Tā iškahza sem J. Akuratera redatžijas pirmais „Pret šauli“ numurs. (Bij muhsu jaunakeem rakstneekem ari wehl otrs ščurnals „Rahwi“ (sem R. Škalbes wadibas), kuru ščudinajumos ištareja tā jaunu pašales brihnumu ar „šakam dširštalem“ un „nemeera mehtekeem.“ Tas bij dešgan widejš un paplahns, tur bij ari ušnemti dašči politiški un šabeedriški gabalini, un laikam tapehž ihsto deladentu azis tas šchehlastibas neatrada: tur neekt „šklaištu, noteiktu tonu,“ truhštot „dišenas harmonijas,“ warot manit „išaižinošču ištareščanas pret moderno deladenzi un gribeščanu ištapt allajam puhlim!“ — tā to bahrgi norahja „pretšaulneeki.“)

„Pretšaulē“ jau deladentifšms klaji rahdija šawu ihsto šaju. Loti raksturigi jau šchis iškewums tika eewadits ar Austrina dsejoli „Wehl degt!“, kur tas galigi atšatas no katras „kalpoščanas šabeedribas elkeem“ un tagad meklē tikai: „kur esmu „es“, kur esmu tikai es?“ „Ščo šmago dšihwes kustu noleeku, Vai wiku nes, šam tihl, lai muhdās (!), Vai raišejas par rihtdeenu un šuhdās, Vai eet uš Golgatu, tur peemehrs labs . . .“ Austrinšch uš Golgatu gan neees, jo winaš wajaga „wehl bau dit, kamehr wafara, un degt!“ Tad nu ari šaklās deladentu leeliskā „baudiššana“ un „degššana“ . . . Turpat ari Akuraters paščudinaja šawu „mahšklas un morales“ revoluziju: „Te tā pašča Žoda šuhšits, šklaišts tā šakhtans, nolaiščas uš Rigas eelam „deladents“ . . . Wehs stahwam par atšwabinaščanu. Par katru, un tā tad ari par mahšklas atšwabinaščanu! Wehs buhšim revoluzionari zaur un zauri (klau, klau!). Un šauns mums buhtu un katrs muhs waretu šaukt par pedanteem, ja mehs, šas zeenam (!?) politišku revoluziju un politišku brihwibu, brunotos pret mahšklas brihwibu . . . Indiwida brihwiba ir augštaklais pašaulē. Tapehž lai dšihwo katrs mahškli-

neeks, kas paleel few uftizigs un pateefs. Lai dšihwo rewoluzija mahšlâ un tikumibâ!" — Un ſcho „rewoluziju“ mahšlâ Muraters iſweda jo ahtri: wiſpirms tas iſlamaja uſ pehdejo „tautiſki patentetos kritikus“ un lahdu wezu „eſtetiki“ (tas eſot winus — jaunos dſejneekus! — mahzijiſ, „lâ pee durwim peeſlauwet, lâ uhſas uſtaifit, zil beeſſchi bahſjdu dſiht“ u. t. t.), tad kopoteem ſpehkeem tifa uſ wiſeem laikeem no oekadentu redakzijam iſmeſts ahrâ papihru kurwis un pehz tam „Pret ſaules“ waditajs, lâ ſpoſchu paraugu „atſwabinatai mahšlai“, liſa nobruklat winam paſſcham uſdahwato Karſa Jakobſona kleſejumu („ſimſoniſko romanu“) . . . Râ atkal ſarihkojamas „morales“ rewoluzijas, to pamahzija Witt. Egliſts, aprakſtot ſawas „erotikâ ahrprahta“ orgijas pahrmainus ar lahdu Dianu un Maiju un atklahjot ſawus ſlawenos „puſnaktſ brihnumus“: „Al kopâ ſaanguſcho, ſmago, kaiſtoſcho guhſchu baltais naktſ beſdibens! Al alminſlihgſmâs diwas kolonas-ſahjas, wirs kurâm dega purpura liſija!“ u. t. t. (ſf. „Pret ſauli“, Nr. 2, „Dſihwibas elekſirs. Jauns trio.“).

Œhurnals „Pret ſauli“ nahza klajâ, kad proletariats patlaban dezembra zihnâs bij pahrwarets un reakzijas breeſmas jau ſahšas. Aſniſ un aſarâs mirſa muhſu dſimtene . . . Bilâs daſſchreij, la ſchis ſchauſmas neweens wairſ nepahrdſihwos, la jeme ſabrulſ jem waimanam un . . . Daſſchi iſmiſumâ gahja paſſchi nahwê waj ſaudeja prahtu. Wiſa dſihwe ſatumſa — tika „mahmutinâ“ gaiſchi ſtaroja uguniſ, tur tautiſlee pihlari dſihroja kopâ ar . . . Un reiſe ar teem — latweeſchu literaturai par neiſdſehſchamu ſaunu — latweeſchu jaunatee rakſtneeki uſſahka ſawu deladentiſko jandalianu . . .

Tikai pahrs no teem (lihdſ ar muhſu wezakeem dſejneekem Raini, Aſpaſiju, Bludoni, Œwahrguli u. z.) bij wiſmas wehl toreij tiſ ſmalſjuhtigi un godbijigi, la noſkattija ari ſawu tehweijiſ un uſliſa ſawu puſu puſſchiti uſ krituſcho waronu kapeem (turu par ſawu peenahſumu minet winu wahrduſ: K. Œkalbes „Dſihwiba“, K. Diſchlara „Dwehſeles nemirſtiba“, K. Œtrahla „Adraſtea“ un „Naktſ“). Bet tee ziti? laut wiſmas jel kuſet tee buhtu pratuſchi tautas ſahpju nakti! Bet tur nu wimi bira ahrâ lâ ſmirdoſſchâs blaktiſ iſ ſawâm ſchkirbam . . . Tauta ſtahweja pee ſawu zihnitaju ſahrkeem un ar neſatreektu droſmi ſlehſja ſawâs kruhtis leelo nahlotnes domu, bet turpat tai jau lehtaja preekſhâ pehdejâ laiſâ nojuduſſchais Falliſ un uſbahſâs ar ſawu („13. janw. 1906. no zenſuras atkauto“) dſejoliſchu iſdewumu „Prometejſ un Dioniſſ“. Œtarp zitâm ſmallâm leetam wiſſſch tur deſſameja: „Iſdſiſuſe pirts, ſas

kurta, Un kipi warde kurkst, Un dihki duhnas kurkst, Kirps, zirzens garu lej, Waj mehli wadji kahrt! Elst tšchuhstai sprahguschai! Wairs nekust, stihwa zeeta. Es kipi kamasgatâ Baltis gan masgajees — „Eit gultâ utis.“ — Ta bij jauna dšiki „simbolistiska“ dšija, kuras dehł Keninsch „Salti“ autoru godinaja kâ „nahlotnes heroldu“ un „tautas ilgu šapnotaju“!! — Un turpat jau ari bij klast Haralds Eldgasts ar šawu pehz Pšchibischewska fataištō un „Angelikai-Zadwigai G. un šaulei“ ušbahwato beeso „dwehšeles stahstu“ (maksâ 2 rubki). „Tas bij kâ sibins špehreens agrâ pawasari“ — to newar beigt apbrihnot Seltmatis, kad tas šahla attehlot šawus „pšchologiskos pahrdšihwojumus“ — pehz „atklahtu mahju“ baudijumeem. Šar. Eldgasts bij nahzis latweeštchu dekadentiskās dwehšeles atpestit un tam šlubinat neaprobeshota „individualisma“ preezas mahzibu: „Pahrwehšt baudas par šawas dšihwes poeštju! Špildit katru šawu eegribu, žit ahrprahtiga wina ari nebuhtu! Ššbaudit, ištmet wišu l'hdj beigam! Atkaut šawam ašinim wina likumigo teeštbu! Šwinet šawas behres uš šints ištukšotam šeweetes meesam“ u. t. t. (š. „Šwaigšchnotās naktis“, 257 lapp. u. ž.). Patlaban jau ari dšimtene šwineja šawas behres: plinšchu šalwes rihbeja beš apštahšchanās, wišas laikraštju šinas bij kâ ašints šamirkušas, šrds waj luhša katram aij newaldamam šahpem, — bet kas bij šchis „puhka masās, neezigās zeeshanas“ pret Šar. Eldgasta „warona“ juhšmu dšikumū, kad pehz išbauditas naktis tas rihštem wištās uš mahjam! „Nizinašhanu — žitu neša nepelna puhlis — tam gribas tikai lihgšmotees ap gatās un medus podeem —“, kâ mahł wehl ušpuhštees šchis „pahrzilweks“ un atklahtu mahju deenderis.

Proletariats tika atštits šoli pa šolim atpatał un šaudeja weenu eeguwumu pehz otra, bet par to atkal muhšu dekadenteem weizās ar šawu „eekšhejo praweetiškō rewoluziju“ un drihš tee wareja atšihmet weenu no wisleelakeem „kulturwehšturiskēem“ notikumeem. Waj teešcham laštaji to wairs neatminetu? Tātšchu Apollo teatrē tika ušwesta Šallija komebija „Selgâ“. Warbuht eebildis, ka ta ir glušchi neeziga ludšina — kâ wispahř Šallija dramatisetās šarunas ar Bauškas waj Baltas jaunkundšem, — bet Wišt. Eglits un wiš dekadenti uš to pateiks, ka te „warbuht atrodams wisdahrgalais muhšu literaturâ“, ka Šallijs „nahł kâ deews no pašalainās Šules latweeštchu šamiliju šahlēs“ un šlubina „kulturu“, kura „pehz Šetes, Bairona, Pušchlina, Šeines laikēem wišâ Širopâ bijuše ašmiršta“ u. t. t. Kâ wehrojams, tad šchi „kulturas“ šlubinašchana paštahw Šallija tautiški-

birgelisklās frašēs, ta tautiskē zenteeni wehl neefot pahrdimoti, ta šchēru zihna weenas tautas lozēku starpā esot „brahku karšč“, ta sozjaldemokratu teorijas nekur neder un ta tās išeet tilai uš rihdiščanu. Tas nu gan wišs jau bij dširdets no „Rigas Awifes“ — bet waj tad tamdehl šchi „komedija“ newareja buht „kulturwehšturiskš“ notikums! Wiš dšejneezini, akteerišči un ziti „geniji“ šchini israhde uš augšču lehza, ta nu esot pamats likts latweešču defadentisko olimpeešču „salonom“ (š. „Pret šauli“, Nr. 2).

Latweešču mahšļa nu bij „atšwabinata“. Witt. Eglits wareja konstatet, ta reafzija „noslauzijuše wišu periodisko literaturu“, ta „inteligentakee redaktori, šchurnalisti, ta ari labakā laštaju daļa gan isbehgušchi uš Reetum=Ciropu, gan nogalinati, gan ipostiti“ (ВѢСЫ № 9, 1906.). Bet defadenti bij palikušchees un tee nu wareja netrauzeti rihlotees muhšu rakštneezibā. No leela laimes preefa tee pilnigi apmulša un tagad šahlās neaprakštama, nejehdšiga knada latweešču literaturā. Weenā balši nu muhšu jaunakee rakštneeki kleedša, ta tee esot tagad „deewi“ un „karati“, „geniji“ un „demoni“, „šahšani“ un „wampiri“, lihdi beidšot tee pašchi šabijās un šahļa weens uš otru štatitees, waj teescham šahšs no wineem naw duls palizis (tas nekās, ta Witt. Eglits nošauzās par „špitaligo ehrgli“, bet ari Karliš Jakobšons pašahweja uš to, ta winšč „genijs“ un „deews“, ta winšč „šatgansahšta šibens šchwihtra uš šawu šentšču šapa“ un „weegls ššpahrnis šrehšlas štundā pahri širgu (teku?) aplošam“ u. t. t., š. Pret šauli, Nr. 2, 57 lapp.), Lihdi šchim muhšu jaunakee rakštneeki nebij tikušchi atšihiti un tapehž ar šteigu wajadšeja tagad šcho netaišnigo kluhdu islabot: pašchi tee nonehma no pašaules literaturas galerijas Dantes, Getes, Bairona, Heines u. ž. portrejas un pašahra šawas to weetā. Wehs jau šinam, ta — pehž Eglischa un Penina apleezibas — weens pats Šallijs war ušwehrt wairakus literaturas gadušimtenus, bet ari Borušk (beš „Indijas, Egiptes, Palestinas, Niekšche“) bij tikpat ša „Šchechows, Bodlirs, Šo, Rablė, Bokatschio“ šopā (š. Witt. Eglischa „Borušk“, 44. lapp.) un pat Karliš Jakobšons, šaut gan „pats negudraklais latweešču dšejneeks (самый неумный)“, tomehr ar šawu „Uguns“ romanu „atgahdina Bairena epošu“ (ВѢСЫ № 9, 1906)! Tas bij šoti reti gadijumi, kur šchi bešmehrigā šawstarpeja šlaweščanās beidšās ar pluhšchanos*)

*) Witt. Eglits šawā rezemšjā par „Šalšcha“ 1. num. bij ištetžeēs, ta

Bet wiſu laiku leelitees ween ari newareja — bij laukas ari jadsejo. „Zaunàs“ latweeſchu mahſſlas laikmetar: wajadseja nahſt! Par wiſam leetam no dsejas bij jaiſtumj ahrà tagadnes leelas zihnas, là ari wiſpahr ſabeedriſki waj pſchologiſki problemi, dſikas juhtas un nopeetnas domas —, jo wajadseja tatschu „eeſtautes baltà un melnà miſtilà“ „eeſlehgtees Hadeſà un maſgatees Stiſſà“, jeb là tur wehl defadentiſkee termini ſkan. Witt. Eglits trihs gadus nodeenejis pee freemu defadenteem, wiſſſch bij tur no Wja-tſcheſlawa Zwanowa noklauſjees, là „feno mitologiju muhiſchigàs idejas (!) wajagot ſagrupet un pahrwehriſt par jaunu zilwezes mitu religiju (!!)“, un tà là neweens no latweeſchu rakſtneekem neſaprata, to tas noſihmè un là tas iſdarams, tad Witt. Eglits uſnehmàs komandu. Bajaga „atdſembet ſimbolus!“ Un nu waj wiſi latweeſchu jaunatee dsejneeki ſahla — Fallija wahrdeem runajot — „kurſtit“ un „kurſtit“ par Nirwanu, Hadeſu, Panu, Sſinkſu, Fenikſu u. t. t., wiſi tee weens palat otram là pirts garu „ſajuta Dionifiſja eedwehſmi un tifa no Apollona apſklaidroti“, tee gahſàs „chaofa beſdibenos“ un uſpeldeja augſchà „Dſelmes“ un „Staru“ redabzijàs. Zif katrs no teem pa wahrdnizam wareja ſagrahſtit ſengreeku mitologijas druſkas, til ari tuhliſt tas behra wakà: Prometejs un Jlar, Meduſa un Charons, Alteons un Jſkions, Minotaurus un Buleſals u. t. t. u. t. t., pee lam daſchs no wineem ari palifa neſinà, waj tee greeku deemu waj kuſtonu wahrdi waj ari warbuht geografiſki noſautumi? Kas ſchſitàs genialaki eſam, tee apzehla ſkandinaweſchu mitologiju un urdija augſchà Toru un Odinu, Balderu un Lofi (ſeemelneeku liſtendeeweetes „nornes“ tilai lahds latw. defadents zaur pahrſkatiſchanos noſauza par „normam“); daſchi wehl praſija Witt. Eglitim, waj tas newar to eeſklaidrot iſ eſtimofu mitologijas. Akuraters, là „religiſks atjaunotajs“, uſtizigi turejàs pee tautiſſà Zmantas un Silà kalna, bet wiſleelako atſinibu no Witt. Eglitſcha iſpelnijàs Auſtriſſſch, jo tas jau bij „Elladas idejſejas“ iſſklatijis un poſàs braukt uſ Jndiju. „Mana pagahne“, — tà wiſſſch dseed —, là „ſeſtdeenàs wakara pirts, kur kailas ſee-was mirdſ. Mana nahſotne ir Jndija, Zeilona — mana lihgawa.

nama ihpaſchneeks un dsejneeks N. Keniaſch „liſkwidejis“ (t. i. dſejà, newis ſawà weikalà), bet tad nu bij redſet, zif rupji un niſni war lamatees tahds aiſſkattinatàs eſtets-defadents! Rà tatschu ſata Jakobſons: „Eſ eſmu redſejis pintikus, là wiſi lez weens otram bahſrdà un pluzina weens otra bahſſbas ſpalwas!“ Bret ſault, Nr. 1, 11. lapp.

Indija, Indija! Ganga . . . Mana pagahntne ſchauſmas wehſta jums, preekſch jaunekla — nahwes ſtanga." Beſ tam Auſtrinkſch wehl taiſjäs „ſahpt uj ſwehta — Kalna Ħara-Bereſaiti — Achura-Maſdam ſaules djejas djejot!" ſl. „Djelme", Nr. 7, 1905. (Memahku teitt, waj te domatas ſahdas mahjas Peebalgâ, jeb tas ir ſautklas ij perſeeſchu mitologijas).

Tur nebij wairs neſahdu ſchaubu, ſa latweeſchu defadentiſkee rakſtneeki bij „ſymboliſti, jaun-elliniſti, magiſki miſtiki" wiſaugſtalâ mehrâ. Bet tur tad ari wehl peedereja ſaht ſatra wahrda galâ peeminet Buddha, Konfuſiju, Wjatſch. Iwanowu, Soroaſtru, Kriſtu, Niezſchi, Stirneru (jeb „ſchürneru", ſa Wehſminu Karliſ rakſta), iſliſtees par til aiſgrahbtu no Wagnera un Bellina waj ari — beſ Pſchibichewſka — lihdi aſaram ſajuſhminatees par Bodſiru, Malarmê, Wjele-Grifinu, Renê Gilu, Hugo ſ. Hofmanſtalu u. z., kuruſ — blakuſ peefihmejot — laiſtam tatſchu neweens no wiſneem nebij laſjäs. Un lai ſchis ſymboliſmus buhtu ihſti diſiſch, tad wahrduſ: „Reſinamais un Nebijuſchais", „Melnais Elements", „Gaiſchais Ħars", „Literaturas Ħonds" u. z. wajadſeja ſatrâ ſinâ rakſtit ar leelo burtu, turpretim „publiſ", „proletariats", „kritika" titai ar maſo. — Bet ko tad tahtal? Witt. Eglits dewa ſawu otro loſungu: „nogrimit magiſkâ eſtaje" t. i. murgot un muldet, jil til neſajehdjigi un neſaprotami ſatrs ween war. „Maſ maujamo, maule!" War palakſtees paſcha Witt. Eglitſcha „entelechijas" un „epiſchidionuſ" („Pehteritiſ ar Ħahniti Ħahdinaja baſchantiti, Bulitiſ leħza tupu rahpu — Ħuhdaſku rupi trahpu" u. t. t., „Elegijas", 87. lapp.), ſa ari Auſtrinka, Ħallija u. z. pantuſ, kuruſ neturu par wajadſigu wehl ſewiſchli peewest.

Bet ihſtam „ſymboliſtiſkam miſtikiſim" wajaga buht „tragiſkam" tam wajaga laſitajam taiſni ſkreet wirſu ſawâſ „ahrprahta ſchauſmâſ"! Bij maſleet nepatiſkami, ſa latweeſchu defadentiſ nemahzeja eeſtudet ſcho lomu un ſa tapeħz ſchis „ahrprahts" iſnahza peħz weenas un tâſ paſchas ſchablonaſ: wiſi wiſi weenadi rauſtijäs un drebinajäs, wiſeem ſmeekli „ſarlanjati", wiſeem „melnaſ lilijas", wiſeem weenas un tâſ paſchas „mirongalwaſ" rofâſ. Maſleet jau originelaſi bij Witt. Eglitiſ un Auſtrinkſch: pirmaiſ weenmehr bij „greħku un baiķu ſweedreem ſahts", ſad tas naktim „ſa ſalktiſ wijäs un lozijas ap ſailam meeſam" waj „ſwaidijäs ar ſilteem liħkeem" (ſl. „Diſiwibaſ eliſſars"), ſameħr otrſ ſa „melna apſehſts" ſalka peħz ſeeweeem un ar retu ſajuſhmibu atteħloja — utu ſauſchamu (ſl. „Behrni",

„Welna apsehstais“). Bet jaatsihst, ka wismaj kauttā muhju rakstneeki weenmehr zentās ņawu „tragisko ahrprahhibu“ israhdit. Tur naht Austrinņch: „He, he, he, mani mihņee. Es melleju Oriadu un eemihlejos gowis. Pawiņam nenormals biju palizis“. „Lallū!“ peebalņo Jakobņons, — „es — Simņona tetsch!“ Un Fr. Bahrsda tup pee ņemes: „U-hu! u-hu! u-hu! E, kā wisaplahrt ņatas azis gail! . .“ — Laņitaji neņaprasdami waiza: waj tas walpurgu natts konzerts? waj warbuht kahta menaņcherija? Al nē, tas ir latweeņchu defadentu „jalons“ un ta ir modernā „simbolistiskā mahņņla . . .“

Ja muhju defadenteem tas preeku dara buht par nerreem un klauneem, tad to, protams, neweens wineem leegt newar, tikai tee newar praņit no mums, lai mehņ wiņu ņmeekligo ņehmoņchanos par mahņņlu atņihstam. Bet defadentiskam wirņeenam latweeņchu rakstneezibā jau wiņa ņchi „mitu atmineņchana“ un „ņimbolu radņchana“ bij tikai blaņus leeta, tas bij tikai ahrejs apņegņ gluschi ziteem noluhkeem un nobomeem. Sawu gkehwo panihkumu, ņawu intelektuelo un moralisko pagrimņchana, ņawas iiwirtuņchās eegribas un teekņmes muhju defadentiskē dņejneeki gribeja kahtā kahtā netikween apņleht un attaiņnot, bet tee baidjās ari palikt weeni un zentās ņew eeguht peekritejus un apbrihnotajus ar ņawu „garigo atdņimņchana“ un „eekņhejo rewoluziju“. Ne wolti wini (kā peem. Akuraters u. z.) dehweja ņewi par „praweekņeem“, kaņ lihdi ņchim „wajati un ijdņihiti(?)“, bet kurvs nu tehwseme reiņ zeenit un atņiht ņahl. Pat Karlis Jakobņons bij tagad pahrleezinats, ka wiņu neweens wairs neuņdrihtņteņees par „ņingu maiņu“ noņaukt, ka „jaunā paaudņe arweenu ņkaidrat dņirdēs to balņi, kaņ ir ihņta praweekņa balņis!“ („Jaunā paaudņe paņihņ ņawu idealu iņteizejus, no kuru awoteem werd ņwehtpreekņ un muhņchiga dņihwoņchana. Ja ari legions ņchurnalistu tad to nogahnitu, bet deena nahņs, kur pate tauta reiņ tewi atņihņ. Un uņ taweem ņweedreem (!) tad nahlotnes iņredņete zels muņikas kraņņchno, wareno pili“. Pret ņauli, Nr. 2, 63. lap. p.). Wiņpirms ņchee ņchaubigeo „praweekņi“ iņpublejās ņatrihjinat wiņpahrejo zihnas patahwibu, ņehza kaņram auņis, ka wiņi neņtee upuri bijuņchi wolti, un raudņija ņajelt aiņdomas pret ņchis kuņtibas lihdiņbalibneekņeem.)*

*) Akuraters kahtreis til ņoti pukojās par „proletariskas tendenzes“ dņejneekņeem: „Doņ, kuri otrā rihtā pehņ ņemes trihjes waj politiņka mihtina aiņteet redakzijā un doo ņkaidras ņinas par notkluņcho, muhju walodā ņauz par koreņpondenteem, reportereem waj ņchurnalisteem. Mahņņleneekņs... newar apņtrahdat ņcho weelu pehņ redaktora waj kahta jita aiņrahdiņjumeem.“ (Dņelme, Nr. 1, 1907.).

Zahlitis, Wehsmiru Karlitis un ziti tamlihdžigi garini lepni iškaidroja: zihna, luhk, saudeta tapehž, ka kustiabas preekšgalâ naw laisti wini (wišs buhtu gahjis zitadi, ja par „wadoneem“ buhtu bijuſchi zilweki „ar stipru individualitati“, ſf. „Djelme“, 1906., Nr. 6. un 10)!

Zahlischa un Wehsmira politiskâs gudribas war uſnemt kâ neſaitigu joſu. Daudž zitadaſ tomehr jaſkatas uſ wiſu defadentisko wirſeenu, kaſ nemitigi ſludinaja un ſludina, ka uſſahkâ zihna ir gluſchi aplama un leeka (no ſwara tatschu eſot tikai paſcha „garigâ atſwabinaſchanâs“!), ka wiſa maſu kuſtiba tik rupji weenkahriſcha un mekaniſki ſchaura un trauzotees tikai pehž materialeem labumeem (ehdeena, dſehreena, apgehrba u. ž.), kamehr wini ar ſawu mahkſlu atwehrſchot tautai wiſus „muhſchibas dſikumuſ“ un „zilwezes noſlehpumuſ“ un „daikumu dimantkalmuſ“! Ja tad nu tauta uſ wineem nellauſtos, tad taſ buhtu tikai peerahdijumuſ, žil ſemu ſtahw un muhſcham ſtahwâs „aklais, melnais puhliſ“, no kura tad augſtakeem, genialateem indiwideem jaatdalaſ noſt. Žhſtâ brihwiba ir tikai indiwida brihwiba, — newiſ proletariſkſ kolektiwuſuſ, bet aristo-kratiſkſ indiwidualiſmuſ drihkſt buht ihſta „pahrzilweka“ idealk! Un tad jau mehſ ſinam, kâ ſchi „indiwidualiſma“ dſeeſma tahlaſ ſlan: „baudit“ un „degt“! Te tad ari war nomeſt wiſaſ mitologiſkaſ wihges lapas: muhſchibas mihklaſ te uſminetas, te nu ir „dſikumuſ“ un „ſkaiſtumuſ“, un latweeſchu ſauni un „nimſaſ“ un tee, kaſ par tahdeem wehlaſ kluht, uſſahk deju. . . — Mehſ te ſchim ſzenam paeſim garam un nepeewediſim iluſtrazijaſ iſ muhſu defadentisko dſejneeku raſchojumeem. Waretu peeſihmet, ka daſchi muhſu jaunafee rakſtneeki, kâ peem. Karlis Skalbe, no ſahkuma deeſgan atturigi ſkatižâs uſ ſchi „dioniſju kulta“ ſludinaſchanu, bet wehlaſ tam ari eepatizeeſ ſtaht pulkâ un uſraut ſawu ſingi: „Roſchu kromuſ atneſeet, kaſ par mihlu ſaldi dſeed! Keiſi ween jau tewi riſh — Welti ſahrtâ dwehſle trihſ. Kaſ ſpehž tumſâ ſkani ſmeet, Lai ar mumuſ nahk meenu weet!“ (Djelme, Nr. 6, 1906.).

Labi. Bet kâ deeſim ſaukt toſ, kaſ „Rigaſ Awifeſ“ „neſkaidroſ“ leitartikekuſ ſaſkandina ritumâ? Weemehram: „ſchi ſelta wehrgi (!) ir, kaſ ſewi ſaugaſ par tautâſ glaſhejeem un waditajeem... kâ wilki ſlepeni tee warmahkam it wiſu pahrdewa (!) Un ſeltu behra ſawâſ lahbeſ. Tee labakoſ no muhſu dehleem par ſeltu pahrdewa... Un tauta lozižâſ ſem pahlagam un waſchâſ. Un ſelta itaigâ nodeweji nu“. Akuratera „ſmantâſ augſchamželſchanâſ“, Seemaſ naktiſ II.

Defadentifikais individualisms — tā mehš jau pirmā nodakā aistrādijam — atrod irdenu semi reatizijas laikmetā. Upuru til daudš, ušwara nau til drihši paredšama, zihna praša stingru apšininibu, isturibu un wihrišhkiibu — un nu šhkiras nost wišī, kas gšehwi un šlahbani, neihti un netihri. Wišus, kas ween palika šaweem idealeem neustizigi, kas behga un wiršijās šahnus, defadentisms šauza un wahša pee šewis: te wareja šmagās brunas pahrmihht pret ehrtēem rihhta šwahrleem, te wareja šarogu ušrakstus aišmiršt un nodotees mištikleem murgeem un erotišlām šantafijam. Šmīšums un šagurums pirmā laikā bij leels un tapehš defadentifikais wiršēens wareja išpluhšt deesgan plaschi. Šhis defadentifikais individualisms, šo šludinaja šahda „inteligentu“ (rakstneeku, akteeru u. š.) grupa, krusťojās ar anarkištiško individuališmu, kas tolaiš bij šhur un tur pašpehjis eespeesťees proletarišlās aprindās. Wajadšēja pahreet uš agrako taktiku, šlehgtees rindās un nožeetinates no jauna, bet dašchi bij wišpahrejo žuku un uštruktuma laikā atdalijuššees nost un newareja wairš atrast žeku atpakaš. Šee negribeja wairš padotees šopeji iššrahdatām direktiwam, bet turpinat zihnu uš šawu galwu, wišpahrejo štuaziju wehrā nenemot un par turpmāšam šekam nemaš nedomajot („paš — wahršs un darbs!“). Šas, protams, weda pee tam, ka tee noklihdā pawišam šahnus un tilai šaiteja leetai, šurai tee šahkumā bij gribejušchi šalpot. Bij tolaiš daudš šaušhu, kas pilnigi tika iššweesti ahra no agrakās dšihwes šleedem: beš pajumta un uštura tee bij špeesti šlapstitees aplahrt un šatru azumiršli baišditees par šawu lišteni. „Wišur nahwes ehnas štaipās. Wišur aiškrustotas laipas . . .“ Šchahdos apšahkšos wareja ššarp daššēem (tur bij ari harā glušchi ššaubigi elementi) atšihššitees taišni defadentiška pšhologija: žuda šatra šopibas šajuhta ar šawu partiju waj šškiru, atlika tilai pašča „es“ un tā galu galā wareja ari nonahkt pee ušškateemi, ka šawa „es“ eegribas un tihššmes ir wišaugštakais pašaulē un ka winām nekahdas robeščas nau wellamas (Šl. „Šeesmas“ išbewumus: „Beršonai jabuht pilnigi brihwai: tai newajaga padotees nekahdam lišumam, ta padodas weenigi pate šawai gribai“ u. t. t.). Še „anarkištu-kompanonu“ dewišes pilnigi šakrita šopā ar mušhu estetiško individualištu (Škuraters, Šar. Šldgaisť u. š.) šrahšem, šaut gan praktiškā, protams, ššarp weeneem un otreem plaiša palika jo leela. Šā šinams, „anarkišti-kompanoni“ nehma behdigu galu, šamehr mušhu dšejneeki šawu „mištiško anarkišmu“ (šhis aplamais terminš ir kreemu defadenta Šškulkowa išdomajums un, šā jau šatru ne-

jehdšibu, tà ari šcho tuhliit peefawinajàs muhšjee) wareja netrauzeti burschuju šalonoš išklaštiti jaunfundsem un iškrahditees to preeškà wàren interešanti. —

Tomehr latweešchu proletariats iškrahdijàs par pahraf apšiniġu, lai wiina rindas waretu šadragat realzija waj ijjauht daškadi anaršistiski un dekadentiski wiršeeni. Wišam breesmu wehtram par špihti tas palita šawàs eenemtàs weetàs šahwot. Muhšu dekadentu barwešcheem bij japahrleezinas, ša tautas apšiniġalàs aprindàs tee neka nepanahšs ar šawu mahšklas un morales atjaunoššanas šchwindeli. Dekadentiskee „praweešchi“ greešàs atpataf ar ruhgtu nišnumu un nebeidša nu šuhrotees un gauštees, žil koti wineem un wiinu mahšklai jazeeshot no proletariškas kuštibas ušbrukumeem (jau otro gadu tee raud un raud, ša Šihgotnis tos šahdà kritikà aištizis)! Wišwairaf tee laifam jutàs eewainoti par to, ša teem weenkahršchi nešahdas wehribas nepeegreeša, un nu tee nehmas reet šchis kuštibas dalibneekus. Latweešchu muša nebij wairs proletariata „kalpone“, bet dekadentu „karakweita“, tomehr lamatees tee tagad prata ša wištullakà šchpihšeru madama. Auštrinišch šahdà dšejoli bij „idejas kalpus“ nošaužis par „šchimpansem un indijaneem“ (žil ašprahšigi!) un Karlis Škalbe grauja tagad špalwas šaktu, lihbi išdomaja „mitologišku pašafu“ par „apaškšiem“ (Štari, Nr. 10, 1907.), šur štrahdneeku partija bij ištehlota par „gowi“ un šchis partijas darbineeši par „milšcheem-weenatscheem“ (kas par dšiku šimbolišmu!). Bet ar to bij ari wišs pulweris iškšauts, un pehž tam dšejoššana un šimbolištika bij jamet pee malas un jašeras pee profaiškeem apmelojumu un šagrošijumu artišekeem (š. Škalbes, Seemas nattis II., Literariškas peešihmes).

„No wezeem krašteem ir nobraukts“ — šcho fraši weenmehrdaudšina muhšu dekadentiskee dšejneeki. Šjam škatitees — bet turpat ween atkal guk wiinu žauràs laiwas dublainàs duhmas pee „mahmukinas“ namadurwim. Nekur tee nebij aištikušchi un — taišnibu šatot — tee jau ari nekur negribeja braukt. „Dolait teeshchi waj neteeschi mehš kalpojам šabeedriškai kuštibai“ — rakšta K. Škalbe par šewi un šaweem beedreem, „bel tagad“ — tà wiinam peenahštos šcho teikumumu pabeigt — „mehš par deešgan lehtu algu šahwam tautiški-realžionaràs birgelibas deenastà.“

III.

Bezati laudis warbuht atminefees, ka latweefcheem reis bija lahdš dzejneeks Lautenbachš, kuru šawā laikā tiļ koti zildinaja un deewinaja gan wiņšch patš, gan ari wiņa tautiſķee zeenitaji. Gadus diwdeſnuit atpaļak minetam Lautenbacham ižehlās aša polemika ar Teodoru, kuršch wiņa wiſpirms la dzejneeku noſehdinaja maſleet jemaļ un beſ tam iſſazija domaš, ka dzejai, kura neaptwer un neiſ- ſaka ſawa laikmeta zenteenus, bet nopuhlaš ar ſenatneš mitologiſķo teiku ſawahritiſchanu, newarot buht nekaħdaš paleekamaš noſihmeš. Lautenbachš par to waren apſkaitāš un uſſauza pahrdroſcham kri- tiķim, ka wiņšch neka neſaprotot no „eſtetikaš muhſchigeem liķumeem“, ka ihſtš dzejneeks nekad nedriħkſtot peeķertees „groſigam, iſnihzigam laikam“, bet gan tiķai dſihtees peħž „muhſchigām idejam“, jo, ja lahdš — peħž Teodora padoma — ſawam laikam tiļ dſejotu, tad tur neiſnaħktu nekaħda dſeja, bet gan tiķai tendenzeš rakſti, paſkwilaš, eelaš literatura u. t. t. Teodors nepaliķa kluſu un peerahdija ar peemehreem iſ paſauleš literaturāš, ka dzejneeks ir ſawa laika piļ- ſoniš, ka wiņa dſeja war atſpoguķotees tiķai taš, ko taš no ſawa laikmeta ziħnam un pahrdiħwojumeem ſewi uſnehmiš, un ka par leelu dzejneeku mehš ſauzam to, kaš ſawu laikmetu wiſpiliņiķaļ dſeja iſteiziš. Lautenbachš paliziš weħl niķnaķš, bet ſchoš uſſlatus par maħſlaš atkaribu no katreijeja weħturikſtā laikmeta taš at- ſpeħlot newareja.

Teodors ari taķtaļ ſawoš kritikaš prinziķoš negaħja un paliķa pee ſawa „laika gara“ ſtaħwam — neķur ſawāš beſgala daudjaš kritikaš wiņšch naw mehginajiš tuwaļ analiķet, kaš tad ihſti ſchiš „laika gara“ ir, kur un ka rodoš kaħdā laikmeta ſinami ſabeedriķi uſſlati un zenteeni, kaš ir ſinama laikmeta ſabeedriķlaš ideologijaš pirmpamataš? — Domeħr wiņa toreijeja polemika un weħlaķee rakſti daudi paliħdſejuſchi, ka latweeſchu rakſtneeziķa no Lautenbacha „eſte- tikaš muhſchigeem liķumeem“ un „muhſchigām idejam“ tiķa waķā un ka muhſu literariķlā publiķā ziļ neziļ noſķaidroķaš uſſlati par maħſli un wiņaš uſdewumu. Bet muķķiba un neķehdiķiba nekad tiļ aħtri neiſmirſt. Tagad muhſu literatura peenaħķuſe piļna ar daſķadeem deķadenteem, kuri ar weħl leelaķu neķaunibu, neķā toreijejaiš D. ģr- batāš lektorš, ſtaħj katram wirſu, lai atſiħſt wiņuš paſchuš par „ge- niķeem“ un wiņa raſchojumuš par „nemirſtiķeem“, jo maħſla wiſ- pahr un wiņa maħſla it ſewiķķi eſot „muhſchibaš“ un „deewibaš“

simboli. „Mahkfla ir muhschigi nepahrejoschà absolutà atspogu-
lojums“, „mahkfla ir neatkariga no laika un telpas“, „mahkflà
newar atbalkotees šawa laika notikumi“, „mehs esam olimpiski
deewi“ un „mums wajaga stipendijas“ — tà tagad muhsu jaunatee
rakstneeki šauz weens zaur otru tà uš krahmu tirgus, lihdi lasttaji
pawisam šamulst no šchi tratscha. Šautajumà par mahkflas nošihni
un ušderwumu muhsu defadenti paguwuſchi tirdauds šakleegt un ša-
melst, tà šagrosit wiſus jehdſeenus un uš galwu noſtahdit, ša
žits nefas neatleelas, ša ar wiſleelako pazetibu neunt un ſšaidrot
no jauna daſčas elementaras pateſibas par mahkflas prinziſeem.

Wispirums: kas ir mahkfla? Muhs aiſweſtu par taſtu, ja
mehs šawà apzerejumà eetum atpaſat pee mahkflas wehſturisheem
ſahlumeeem žilwezes pirmatnè waj ari atſtahhitum pſichofiſiologisfos
pehtijumus, šà žilwekà wiſpahrim rodas daikuma ſajuhtas (eſtetiſšas
emozijas), šapehž uſnemot ſewi eeſpaidus no daſcheem ahrpaſaules
preekſchmeteem žilwešs pahrdſihwo ſinamu eſtetiſku baudijumu, ſi-
namas energijas pahrpahhduma un lihgfma apmeerinajuma ſajuhtas“).
Mahkflas ſahfumus mehš uſejam jau pee meſchonu iſgreetàm rotas
leetam, ar kuràm — jem dſimuma inſtinktà eeſpaida — mehdi iſ-
greſnotees pirmatnejais wiſhreetis waj ſeeweete, lai weens otram pa-
tiktu; pirmatnejas daikuma ſajuhtas iſteijas bej tam ari meſchonu
dſeeſmàs, dejàs u. t. t., kur rotaku žekà brihwi atraiſas žilwela
ſpehki un iſlejas wiina organiſma energijas pahrakums. Bet jau
ſchini primitiwà mahkflà (ornamentu iſrobojumos, nokrahfotos preekſch-

*) Šal. Henrietes Roland-Holst rakſta „Studien über ſocialiſtiſche
Aſtetik“, Neue Zeit, 1907, Nr. 27. un 28. (latwiſki „Rihtà“, Nr. Nr. 10, 12
un 13), šà ari Lunatiſcharſka „Основы позитивной эстетике“ (krahjumà
„Очерки реалиſтичеſкаго мировозрèния“). — Šoti gaiſchi Lunatiſcharſka
uſſkatus iſleel Šan ſawš ſawà grahmata „Weze eeſti muhsu jaunakà litera-
turà“, kur taš deeſgan weiſki ari populariſe daſčas wehſturisšà materialisma
teſes. Šankawa grahmata, neluhkojot uš pahraf ſteepeteem atfahrtojumeeem,
šatrà ſià pelna eewehribu, ſaut gan defadentiſšais wirſeens te naw peete-
koſchi noſšaidrots un latweeſchu jaunakà rakſtneeziba pahraf pawirſchi ana-
liſeta. Šankaws uſzet wehſturisšà materialisma baterijas un ſchauj no pahraf
leela atahlumà uš muhsu defadenteem, bet teem japeeet wehl daudš tuwak
klaht. Interesanti tomeh, ša neluhkojot uš daſchàm Šankawa grahmatas ne-
pilnibam, muhsu defadenti it nekà tam neprata atbildet, bet ſahka tik atkal
gauſtees un ſuhrotees. Wiſt. Eglits ſikai aiſbi d najàs, lai nedarot taſchu
pahri jaunizeem eeſahjejeem, un ſawam defadentu pulkam pateiza, ša turpinat
gan wajadſeſhot „nopeetni ſagatawotees“ pret proletariſheem ušbrukumeem
defadentu mahkflai.

metos u. 3.) naw tilai weenigi dšina radit un weidot to, fo zilweks uš finamas attihštibas pašahpes instinktīwi šajuht lā fo „daitu“; nau te ari — lā Spenfers domā — weenigi rotakāšchanās preeks (dšeesmās, dejās u. 3.), fur zilweka organi darbojas brihwi un weegli (newis lā pee peespeesta darba), fur zilweks šawu energiju istehrē tahdā šahrtā, lā wiņš, pee tam juht tilai wišdšitāfo baudijumu. De špeesčas jau zauri zilweka dšina: mahšlā atšpogukot un išteikt šawu „es“, apštiprinat uš ahreeni šawu elementaro pašapšinu; šawus ešpaidus un pašrdšihwojumus zilweks mehgina išweidot aptweramos tehlos, lai tahdā šahrtā tos šew nošlaidrotu, išpraštu un išbauditu no jauna šawos juhtu šawitkojumos. Wišpirms zilweks attehlo tilai ahreji redšamus, konkrētus preekschmetus (weenkahršchām, neweišlām linijam šihmē šewi, kustoņus, šahdus u. t. t.), apšfeed ahrejo dabas špehlu waru, žildina šawu darbu un šawas žihnas, bet tad, šabeedrišlai šopdšihwei nodibinotees un zilweka pšchikāi attihštotees, mahšlā šahš arweenu wairā atwehrtees zilweka eekšhejā pašauļe. Mahšlā arweenu šlaidraļ un gaišchal šahš atšpogukotees zilweka juhtu un domu dšihwe: šawas šahpes un bailes, šawus preekus un žeribas, šawu dšihwes idealu (t. i. wišu, fo šinamas šabeedrišlas šopibas ložekki šatreišejā wehšturišlā laikmetā ušlata par augštu, labu un daitu) zilweks ženšchas išweidot mahšlas tehlos un tur eekalt lā šliņšchu rakštos. Žilwezes wehštures šahšumā mahšla ir weenota ar religijas kultu, wiņas mitellis ir deewu tempti (peem. pee indeekšheem, egipteekšheem, ašreešheem, juhdeem u. t. t.), bet šawā tahlakā attihštibas gaitā mahšla atraišas no religijas (lā peem. jau Greekšjā) un atrod šawu patštahwigo ušdewumu žilwezes šopdšihwē: išteikt žilwezes šabeedribas šatreišejas daituma un dšihwibas pašchajuhtas. Žihdš ar mahšlas šatura paplašchinaschanos un padšikinaschanos teel arweenu pilnigali ari mahšlas ahreias išteikšmes weidi: mahšleneeka špehjas arweenu wairā attihštās un tas atrod lihdšekšus, lā wiššpilgtal attehlot šawu eekšhejo pašauļi, lā šawas juhtas un domas išweidot par apšaušchameem, aptwerameem tehleem, kuri tad wiņš lihdšzilweku pšchikā atmodina un eekustina tahdas pat šajuhtas un ešpaidus, šahdus mahšleneeks šawā fantasijā šlatijis, ijjutis un pašrdšihwojis. — Pehž wiša šazita mehš te waram pawilkt štrihpu apakšā un weenotees par weenkahršchu, išju formulu, pret kuri defadenteem nebuhtu nekās fo eebilst: mahšla ir dšihwes atehlošchana.

Mahſſleneeks attehlo dſihwi, newis atspoguko wiſu melanifki ta eſera dſelme peekraſtes ſokus. Sewi uſnemtoſ eeſpaiduſ, noweh-rojumuſ un pahrdſihwojumuſ mahſſleneeks pahrtahrto, ſakopo un iſweido par weſelu noſlehgtu weenibu, par mahſſlaſ darbu, kurſch buhſ toteef' pilnigakſ, jo wairaf taſ eeſpehſ pahrneſt muhſ mahſſleneeka juhtu un tehlu paſaulê. Mahſſleneeks ſawoſ raſchojumtoſ iſteiz un apleezina ſawu „eſ“, bet jo maſaf wiſſch eekuhnojaſ ſawâſ ſchauri perſoniſſlaſ ſajuhtâſ un jo wairaf wiſſch ſewi uſnem un iſteiz ſawu lihdszilweku, ſawoſ ſabeedriſſlaſ kopibaſ ſahpeſ un gawileſ, zenteenuſ un zeribaſ, jo warenaſ un dſiſtaſ tad wiſa darbi ſakuſtindaſ un aiſgrahbſ muhſ. Akurateſ reiſ taħdâ ſkaidraſa briħdi iſſaſtaſ ſchahbi: „Dſihwibaſ galwena parahdiba ir wiſaſ ſpeħtſ, wiſaſ teekme uſ augſchu un uſ preekſchu. Wiſleelalaſ ſkaiſtumuſ buhſ tur, kur buhſ wiſleelalaſ ſpeħtſ. Tapeħz mahſſlaſ darbi waj literaturâſ raſchojumi, kuroſ eetwertſ jo wairaf augoſcha, grauſoſcha, poſtoſcha ſpeħta, atſtaħſ muħfu dwehſelê dſiſtaſaſ peħdaſ, ſakaraſeſ muħfu ilgaſ uſ uſwaru . . . attihſtiſ dſihwibaſ teekmi, un taħduſ mahſſlaſ darbuſ meħſ ſaulſim par ſkaiſteem.“ (Bret ſauli, Nr. 1, 36. lapp.) — Bet waj tur nu buhtu teekſham ſpeħzigſ talantſ waj ari gluſchi newariſgſ diletantſ, weenmehſ mahſſleneekſ atrodaſ ſinamaſ ſabeedriſſlaſ kopibaſ widû, neatſchſirami wiſſch ir ſa audjiſ kopâ ar ſawu ſabeedriſſo aplahrtni un ſchahdâ waj taħdâ weidâ wiſa raſchojumtoſ weenmehſ iſpaudiſeeſ ſinamaſ ſabeedriſſlaſ eekahrtaſ ideologiĵa. No realaſ ahrpaſauleſ eeſpaideem mahſſleneekſ nem ſawai fantaſijai weelu, iſweido to par mahſſlaſ darbu peħz ſinamaſ idejaſ, ſaſſkandina to ar ſawu eekſchejo ideaſu, bet ſchiſ „idejaſ“ un „ideali“ naw no neſtaħdaſ „muħſchibaſ“ waj „deewibaſ“ ſemê nobiruſchi, bet ſawa weħſturiſka laiſmeta darinati, iſauguſchi iſ mahſſleneeka kaſtreiſejaſ ſabeedriſſlaſ aplahrtnes, jeb — ſkaidri un gaiſchi runajot — iſ ſaw-ſtarpeĵam ſchſiru atteezibam ſinama weħſturiſka laiſmeta. De neſchaubami paleel ſpeħtâ Marſka wahrdi: „Materialo dſihweſ lihdsjeku raſchoſchanaſ kaħrtiba ir ta, ſaſ noteiz wiſpahrejo ſabeedriſſo, politiſko un garigo attihſtibu. Newiſ zilweku apſina noteiz wiſu dſihweſ kaħrtibu, bet, taiſni otradi, wiſu ſabeedriſſka kaħrtiba noteiz wiſu apſinaſ formaſ.“ Katram, ſaſ war logiſki domat un ſpreeſt, janahſ pee atſinaſ, ſa ari mahſſla ir ſabeedriſſo apſtaħtku produktaſ, ſa ta ir taħda pat ſabeedriſſlaſ ideologiĵaſ forma, ſa peem. religijiĵa, morale, filoſoſijiĵa, zil tur ar defadenti newaimanatu un nebreħtku! Un tadeħt — tiſai ſawa laiſ-

meta idealus un zenteenus mahſſleneeks warès iſteikt djejà waj izjirſt marmorâ. Naw tahdu „muhſchigi nepahrejoſchu abſolutu“ waj „wis- pahrzilweziſtu“ ideju, tas kâ tahdas paliktu negroſamas uj wiſeem laiſteem, tas wiſs ir tikai tuſſchas, abſtraktas frajes, kurâs eeſmekas ſinams ſaturs, tàs nogremdejoj ſinama laiſme'a ſabeedriſkâ ſtraumê. Pat paſchas elementaralas zilweziſkas ſajuhtas, kâ peem. dſimumu mihleſtiba, nahwes ſehras u. t. t., ir tatſchu ſatrâ wehſturikâ laiſ- metâ un ſatrraiſejâ ſabeedriſkâ apfahrtnê atkal zitadas. Tikai ſawa laiſmeta wehſturikſo ſoturu djejà ir eetwehruſchi Homers un Sofokls, Dante un Scheſſpirs, Serwantes un Gete, bet taiſni tamdehſ, kâ tee ſatrs ſawu laiſmetu tiſ dſiti iſſmehluſchi un tiſ pilnigi djejà at- tehlojuſchi, tee naw djejojufchi ſawam laiſam ween, bet uizehluſchi mahſſlas peeminektus cri wehlaleem gadu ſinteneem.

Muhſu latweeſchu defadenti, kâ ſinams, turâs ſewi daudj, daudj augſtaf par nupat mineteem paſaules literaturas djejneekseem, jo tee jau tikai ſtaigajuſchi pa ſemes wirſu, ſamehr muhſu „geniji“ wirina „deewibas“ un „muhſchibas“ durwis tikpat kâ teatra galerijâ. Tikai „deewiſchlo“ un „muhſchigo“ tee iſteizot ſawâ mahſſlâ — zitu neſo! Kahtreiſ Teodors uſpraſija Lautenbacham: „ſi kura zauruma wiſſſch domâ ſcho wiſaugſtafo, muhſchigo iſraut un kur to eekahrt? Laitu, ſawu laiſu wiſſſch ſche eewehrot negrib . . . Nepaleek pat debeſs un ſemes, jo ari tàs ir laizigas. Kur lai nu wiſaugſtafo, muhſchigo nem, kur lai leek?“ (Muſtruras, 1888., Nr. 12). Muhſu defadenteem par to neſahdu ſchaubu naw: wiſu mahſſla ir „ne:ſkariga no laiſa un telpas“ un tapehž ari wiſu raſchojumi — ſchee literariſko ween- deenas muſchu uſtraipijumi! — pahrdſihwos wiſas Egiptes piramidež un Greeſkijas marmoru (Har. Eldgaſts, kâ leekas, ir pat tanis domâs, kâ wiſu 2 rubku „dwehſeles ſtahſtam“ buhſ ilgaks muhſchſ, kâ „ſaulei“, kurai tas ſawu gabalu wehligi uſdahwajis)! — Domehr, tuwat ar muhſu defadenteem aprunajotees, dabujam dſirdet, kâ wiſi „muhſchibu“ ſaprot pawiſam zitadi, neſâ mehſ, „ſeklâs plebeju dweh- ſeles“: wiſu „muhſchibai“ ir ſinams ſahkums un ſinamas beigas, gluſchi kâ iſſludinatai teatra iſrahdei. Har. Eldgaſts peem. mahſſlas „muhſchigâs idejas“ ſkaita no „Aſrijas ſpahrnoteem wehrſcheem“ lihds ſawu ſazerejumu iſnahſſchanai. Domehr paraſtais defadentiſkais mehſs ir zits, kâ to tiſ djejiſki aprakſta Wehſmiſu Karlis:

„No Homera — zaur Danti — lihds Wjatſcheſlawam Swanowam! Leeliſka gleſna. Pans gamilê. Driadas kleeſd un laiſa puſes. ſauni un ſatiri ſmihtot apluhko meſcha noſſehpumus

— awiſchu meitas (?). Tifai tagadnes zilweks nofaunas un apſedf ſawu ſailumu ar lupatam (!) . . . Kauttur pee Galotejas ſtabulē Wagnera gans un wiſs ſaweenojas leelā brihniſchlā himnā, ſas ſaweeno taħlus laikmetus un naidigos garus dara miħtus tā braħtus. Meſiſtofels noleet ſawu maſlu un ſneedf tam Rungam roku — un gawitu ſħalkās notriħz aſaram un aſnim maſgatā ſeme. Naħl at- ſwabinaſħanas ſtunda. Zaur dħito ĸluſumu juħtam m u ħ ħ i b a s tuwumu. Driħj ſħaitis pulſtiens peħdejo ſtundu un jauns laikmets ſtaħſees wezā weetā. Galwa reibſt (!) to eedomajotees. Bet wiſur jau dħimſt un weidojas ſimboli. Rodas jaunās teiſas. Praweeſħi rolas dħiħwibas buħtibā un meklē m u ħ ħ i b a s atſleħgas. No- ſleħpumaināns jauſmas." (Sengaleeſchu Kalendars, 1907.g. 13.lapp.)

Laſtaji eebildis, ſa ſħo dekadentiſki „leeliſto gleſnu“ ſiħmejis Weħſminu Karliſ, kam „ſkolās iſgliħtibas tiħpat tā nemi naw“ un kam „galwa reibuſe“ to eedomajotees ween. Bet Weħſminu Karliſ tā „Wagnera gans“ ſtabulē jau tiħai to, to dħeed wiſs muħſu deka- dentu foris. Peemehra deħt peewediſim weħl ſaħdu iſraħtu iħ muħſu „ſpitaligā eħrgta“ Wiħt. Eglisħa literariſtam aplamibam: „Jo iħſts poets tiħai no m u ħ ħ i g o ideju augitumeem apluħko paħrdiħwojumu paſauli. Drħeja paſaħlto muħſiħigo ideju gaiſmā wadija H o m e r s ſawus waroħus zauri daſħadakeem dħiħwes liſtam . . . Scholaſtikas laikmetu ſagraħwa D a n t e, atħal atmo- dinadams m u ħ ħ i g i g ā s idejas. Dewinpadſmitā gadu ſimtent m i r ſ t i g o m a l d i (=Spensera, Solā, Ħeħeħa, Marħa poſitiwee uſ- ſtati) apſleħpa deewiſħko gudribu liħdĵ pat Riħardam Wagneram, Doſtojewſkam un Nieħſħam. Bet Nieħſħe Wagneri eeſleħdĵa Ħadeſā — Eliſejas un Stiħſas walſti — un teežās jau winuſ' Laba un Laina, ſas ir paħri Kameeħa (!) un Lauwas (!) paſaulem. Ħedweħſmes, Behrna, ſwinigā weeglā weħſumā (?) . . . Bet eepreeſħ weħl iħ- pilbijās Nieħſħes praweetojums, ſa wiħs mirſtigo gudribam Waħar- Ħiropā pazelſees miħſigi paħrdiħwojumu un maldu ugunſħabi — Werlens, Demels, Pħħiſħewſkiſ, Olo Ħanſans, Ħanſuns, Brūſowſ (Wiħt. Eglitſ?) . Winos ſadega wiſas mirſtigo un barbaru weħrtibas. Pirmais, ſas Elladas waigu atħlaħja wiħa pilnigā weidā, ir freewa poets Wĵatſħeſlawſ Iwanowiħſħs I w a n o w s. Pee kam eeweh- rojat! — Ħdipa atbildes weetā Ħinħkam winſħ grib dot jaunū at- bilbi, kurā greeħu individualiſms ſaweenotos ar kriſtigo miħleſtibas waldbibu pcr jaunū weħl nebijuſchu walſtibu (!). Ja eewehro, ĵiħ taħlu no Ħomera aiſeet Dante, tad Iwanowa ideja ſaweenot Ħomeru

(teji) un Dantu (antiteji) jaunā mitologijā (!) nav neeepējama. Zaur to Zwanows ufstahjas tā pirmās, kas Diežichi iſfmehlis un Diežiches treſcho — Behrna — walſti weido pežj ſawa waiga.“ (Pret ſauli, Nr. 2., 92. lapp.).

Tas nu wiſs ſtan pilnigi tā Zahna parahdiſšanas grahmata (truhſt titai wehl ſinamais „ſwehrs“ un ſlaitlis „666“). Ar zilweku, kas nogrimis „Kameeka un Lauwas“ paſaulēs un wiſā nopeetnibā grib dibinat jaunu „mitologiju“, mehſ, protams, polemijet neeefim. Nau mums te ari eepējams laſt muſu jaunakeem rakſtneekem ležijas par literaturwehſturi. Bet tā la wiſi wiſi zeeſchi un ſwehti tiž ſchā „muſchigo ideju“ trijadibai, tad mineſim tomehr te daſchus wahrdus par Homeru, Danti un — Wjatsch. Zwanowu.

Homera epos ir ſengreeku literaturas ſtaltalais monuments, kas lihds ar to apſihme ari Eiropas kulturas ſaſkumu. Homera deewu un waroku teikās neſlehpjas neſahdas „muſchibas idejas“ un neſpoļoņas neſahdi miſtikas noſlehpumi, te iſteizas titai daitā pilnigumā ſinams klasiſkās ſenatnes laikmeta. Homera pantos ſtaro mums pretim Heladas dſidri ſilās debeſis un ſaulē dſirkſtoſchā juhra un ſchini kraſchā dabas eetwehrumā noriſinas weſela laikmeta dſihwe. Mehſ te ſlatam ſengreeku karus un juhras brauzeenus, ſažiſkſtes un dſihras, gintas lozeku ſaeimas un eefſchejo mahjas dſihwi; te attehļoņas ſengreeku tikumi, wiſu eerotſchu ſlawa, wezaku mihleſtiba, gimenes kopiba, — wiſu dſihwe un darbs, wiſu juhtas un laiſlibas! Un ari wiſu Olimps — Tēna wahrdus peewedot — nau wairal neſas žits, tā mitologiſkos augſtunos pazelta ſengreeku ginta: uſ wiſu Olimpu war wehl ſwabadi uſeet un nonahlt ſemē, wiſa deewi nau neſahdas druhmi noſlehpumainas buhtnes un bihtami ſauni gari, bet tahdi pat zilweku tehli — heleku ſiſiſtā un garigā daituma ideali — ar gluſchi zilweziſkam juhtam un wahjibam, kas paſtahwigi eejaugas mirſtigo dſihwes mudſchelli, tapat mihl un lihgfmoņas, ſaſkaiſtas un atreebjas. Bet ſchis deewu un waroku teikās bij tautas widū toreij dſihwas, — deewi pawadija zilweku uſ katra ſoka un tika peefaukti katrā liſtā un nelaimē —, un tapehž ari Homera dſejiſko mitu ſalopojums bij ſengreekeem tilpat dahrgs un ſwehts, tā ebrejeem Mojus grahmatas. De bij iſteikta wiſu harmoniſka dſihwes preeka religija, wiſu zilweziſkās morales tradizijas, wiſu waronibas un tikumibas paraugi. De wiſur ir til zeeſchs ſakars ar dſihwi (no ſahdam „muſchigam idejam“ titai, protams, te naw ne jauſmas!), tā Homera dſeja ir

weens no wisdrofchateem wehsturisfkeem dokumenteem, fur mehs netkween warain aptwert finama laikmeta garigo faturu, bet ari tikpat redjami — là no apraftas pilsehtas drupam — usjelt foreisejäs materialäs dšihwes eelahrta. Homera epos eesihme pahreju no barbarisla laikmeta augstalas palahpes us ziwilifazijas fahluma (fl. Engelsa „Gimenes, privata ihpaschuma un walsts zelschanäs.“). Schà gintneejifla eelahrta fahluse jau fadrapt — lauschas zauri jauna fabeedriflas kopdšihwes forma: monogama gimene us privata ihpaschuma pamateem. Nodibinas gimenè tehwa teefbu wara un feeweete flihfst atkaribà; eeguhtais un falaupitais ihpaschums pahreet là mantojums us behrneem; ihpaschuma neweenlihdšiba atschkir zilts wezafos un kara wadokus no pahrejäs tautas; fahlas jau wehrdšiba un wehrgu darbš; mantu, wehrgu un lopu laupifchanas noluhla teef weftri kari us juhtras un fauffemes. Bet wehl schkiru starpiba naw tik fajuhutama, wehl dšihwe rit patriarkalifla weentahrfchibà: karaka meita Naufikaja pate masgà drehbes, Ddisejs staigà blakus ar „deewifchlo“ zuhlganu Gimaju un wehrgi juhtas un dšihwo là mahjas faines lozekki. Un pàr wifwu fcho fpirgto, helexu dšihwes preefa un dabifkuma pilno dšihwi lej Homera dšejas faule fawus jelta starus. —

Glufchi zità pafaulè eewed muhs Dante (1265 — 1321.). Helexu kulturu fedfa pagahtnes pihschki, warenà Romas walsts bij fagahita — un pàr schim drupam pahri gahdäs nepahreddfamas barbaru tautu lawines, wifwu jela faminot un ispostot. Un tà tas gahja bef apfahfchànäs peejus gadufimtenus no weetas! Wefaläs tautas bij ifkautas un isnihzinatas, pilsehtas nojudufchas no femes wirfus, klaffilas fenatnes kultura, finatne un mahfla bij là femes trihzè apraftas —, lad schini gruwelku postafchà nodibinajäs feodala eelahrta. Bet tautu liktens nepalika tamdehl weeglats: feodalee diifchungi bef miteschanäs plehfäs fawà starpà, laupija, dedfinaja, lawa eemihntneelus — bads un fehrgas un nebeidjami kari là krusas negaifs kapaja Ciropas femes. Wifa pafaulè likäs teefcham là raudu eeleja, zeefchunu posts un ismifums nospeeda wifus pee femes, pee krusà fista tehla un Marijas fahjam, — wifas zeribas un luhg-fchanas lidoja us debefim, fur zilweks tiks atpestitis no wifa lawa. Schahdà laikmetà tikai tahda religija là katolizifms wareja rembinat ustraukto, nelaimigo zilweku prahtus: te femes wirfu nomahz muhs grehki un breefmas, bet ihstà dšihwe fahlfkes tikai aif lapa, fur taifnee un tizigee, zaur pahrbaidijumeem schkifstiti, ee-ees muhschigà preefa un laime, lamehr lawnee un grehzigee degs muh-

šhigâs molâs . . . Katolizizms tifa par leelisku religioju un politisku sistemu, kas tã weena welwe sneedsjâs pahri pãr wairakeem gaduŕmteneem. Un Dante bij tas, kas ŕchi feodala katolizizma laikmetu wiŕã plãŕŕumã eetwehriŕ ŕawã djejã. Zãu wiãa „Vita Nuova“, kur tas apdseed ŕawu platonisku mihlestibu pret Beatritŕchi, wareja raŕtees tikaï toreiŕejos feodalizma laikos, kur pee wiŕpahrejas juhtu eŕŕaltãzijas pat mihlestiba pret ŕeeweeti atraisjã no wiŕãm zilweziŕlãm kaiŕlibam, peenem jau gluschi eterisku weidu un iŕwehriŕŕhas par miŕtisku deemkãlpoŕŕhanas kultu. Bet kur nu wehl Dantes „Divina Commedia“, kur tas ŕlanigãs terzinês eekalis wiŕã ŕawa laikmeta religiju, filozofiju, politiku, ŕawas tautas wehŕturi un ŕawu perŕonisku likteni, kur tas pastara teŕŕu ŕpreeŕŕ par wiŕu ŕawu laiku un wiãa wehŕturisŕleem darbineekeem! Dante zeeŕchi ŕtahw uŕ katolizizma pamateem, un tã ŕa toreiŕejã laikmeta filozofija drihŕŕteja buht tikaï teologijas kalpone, tã ari wiãa djeja grib kalpot religijas noluhkeem: rahdit zilwezei, tã tai ŕchliŕhŕtitees no ŕemes grehkeem un maldeem, lai tad tiŕtu apŕklaidrota muhŕŕhigã debesu laimibã. Dante ir pilnigi ŕawa laikmeta ŕholastikas un miŕtikas warã: wiãa „Deewiŕŕhla komedija“ pazekãŕã tã lahda gotiŕla katedrale, kuras krehŕlã ŕaule eepihd tikaï zaur iŕrotato logã krahjaineem ŕtikleem, kur dobjãŕ ehrgeku ŕlanãŕ ŕatreez wiŕãŕ ŕemes domãŕ un zeribas. Dantes djeja ir pilna ŕholastiŕku alegoriju un miŕtisku ŕimbolu (wiŕãï wiãa djejas arŕhitektonikaï, wiŕeeem ŕlãitkeem 3 un 9 un 33 u. t. t. ir ŕawa ŕlehpta noŕihme), bet weenigi ari tikaï Dantes leelais mahŕŕleneeka talants ŕpehja ŕchis tuffchãŕ ehnãŕ pahrwehriŕt par ŕlatameem tehleem. Ne wiŕur ari wiãam tas iŕdodãŕ: pat tahdam Dantes zeenitãjam tã Gaŕpari (ŕl. wiãa „Geschichte der italienischen Litteratur“) jaatŕihŕt, tã paradises ŕlatos wiãa fantaŕija ŕlihŕŕt atpãlak, jo nau, protãms, djejas tahdu wahrdu un tehlu, kas aptwehrtu muhŕŕchibas waj beŕgalibas jehdŕeenus. Toteŕ wiŕã ŕawã plastiŕlã zehlumã Dantes mahŕŕla parahdãŕ wiãa pekles (Inferno) tehlojumos, kur djejneeks nonãhŕ mirŕtigo ŕemes dŕihwê un tã ar lahpu uguni apŕpihdina ŕawa laikmeta zilwekus, wiãu „noŕeegumus“ un zeeŕŕhanãŕ. — Muhŕu dekadenti pastãhw uŕ to, tã ihŕts djejneeks ŕtahwot „ãhrpuŕ ŕchŕiram un partijã“, tã tãŕ wiŕãŕ wiãa preeŕŕchã „weenlihdŕ wehrtãŕ“; teem tad wehl japãŕata, tã Dante bij fanatiŕlŕs partiãŕã karewis (gibelins), kas par ŕaweem ŕabeedriŕleem un politiŕleem idealeem jihniãdãŕ dŕihwê un djejã un kam preeŕŕch ŕaweem pretineekeem (ŕtalijãŕ pahwesteem un ŕlorenzes pilŕoneem) nelãhdãŕ pekles molãŕ

nebij ſchauſnigas deejan! — Man gribetos wehl muhſu defadenteem teift, lai tee, pirms wini uſ Homeru un Danti atſauzas, jel lahdreis pahras lapas palafitu no ſcho dſejneeku darbeem, bet es ſinu, la uſ to ir welti gaidit. —

Pehz Homera un Dantes tuhliit runat weenâ laidâ par fautlahdu Wjatscheſlawu Zwanowu ir pilnigâ nejehdjiba, bet mehs eſam ſpeesti muhſu defadentu baram ſtaigat lihdi pee wina deeweſka, ſas „pirmais atllahjis Elladas waigu wina pilnigâ weidâ.“ Par ſcho Zwanowu war teift tikdaudj: winſch ir ſchinowneeka dehls, ſtudejis filologiju, daſchi wina ſengreeku odu tulſojumi nodrulati „Tautas apgaismoſch. ministr. ſchurnalâ“ un wina paſcha dſejifſkee fabrikati iſdoti Maſlawas kuptſchu dehlinu apgahdibâ, bet pee wiſa ta winſch tikai nekahds dſejneeks naw! Kreewu defadenti wina augſti zeena lâ uſnehmigu zilweku: winſch ſpehi ſataiſt tahdu „ſimboliku,“ la pats to wairs neſaprot, winſch (pehz Nietzscheſ diletantiſka apzerejuma par „Tragedijas dſimſchanu“) eewedis „Dionifa kultu kreewu defadentiſkâ literaturâ, ſtahwejis kuhmâs Tſchulkowa „miſtiſklam anarkifmam,“ dibina tagad jaunu „mitologiju,“ beſ tam winam patente wehl uſ pahrs jauneem defadentiſteem termineem „соборность“ un „орхестра“ un no wina wehl war ſagaidit daudj ko, ja ween tas nenokluhs lahdreis wahjprahtigo namâ. Tomehr par dſejneeku ſcho Zwanowu neatſihſt pat wina defadentiſkee lihdsbrahti: tâ peem. Bakmonts iſſafas, la winſch wairak atgahdinot apteekaru, ſas ij daſchadu pudeliſchu ſchklidrumeeem ſawahrot ſinamu ekſtraktu (fl. „Наше литературное сегодня № 12, Золотое Руно, 1907). Tikai ſchis ekſtrakts ir gluſchi nebaudams: ſawus „ſimbolus“ Wj. Zwanows atrod pat mineralos (tâ peem. ſmaragdſ ir „Puſkis — Etaiſtuma dſemdeschanas ſehniſch,“ rubins ir „kwehloſchais Ja“ u. t. t., fl. „Прозрачность“), wina „dſejas“ nemaſ zitadi newar laſt lâ tikai ar greeku un bajnizas = ſlawu lekſloneem, bet ari tad winſch wehl gandrihſ katrâ rindâ leeto ſawu paſchiſgudrotu ſlawiſku eſperanto (tas ir tahdi wahrdi lâ „пря,“ „считы скитальныхъ скимновъ“ u. z.). Par ko winſch ihſti dſejo, tas ir gruhti noſakams; pats Zwanows koti lepojas uſ ſaweem antilo ditirambu pantmehreem un ſawu ſtrofu aliterazijam, kuras teeſcham wina ſawahrtſtjunus padara par dejojofchu alfabetu. — No Wjatsch. Zwanowa jau, luhl, ari latweeſchu defadenti mahzijuſchees, la dſejâs naw wajadſigs nekahds ſaturs (ne nu wehl „ſabeedriſks“), la dſejneekeem jau pilnigi peeteek ar mitologiſkeem krikumeem, wahrdu ſakehmojumeem u. t. t.

un tapehž wiņšch ari teel no muhšu rakstneezjueem tā deewinats (kā sinams, Wikt. Eglits iſlaidis ſtingru preeſchraſtu wiņa gabaluſ tilpat kā latkiſmi eemahžiteeſ wahrdu pa wahrdam no galwaſ, ſt. Dſelme, Nr. 3, 1907.)*) Wjattſheſlawa Zwanowiſſcha raſchojumooſ, protamſ, muhſu laiſmeta leelāſ žihnaſ neotbalſojāſ, bet taſ tilai wehl apſtiſprina to, ka tur teeſcham nekahdaſ dſejaſ naw. Un tomehr — pat ſchi ſmeelligā „mitu radifſchana“ (МИОТВОРЧЕСТВО) tilpat atſpoguto ſawa laiſmeta ſabeedriſlo dſihwi, tilai ne tur, tur ta ir traſojooſchſ oleanſ, bet gan, tur ta ir ſekla, puhſtoſſcha pekke. Te naw leelā, ihſtā mahſſla, kaſ ſawam wehſturiſtam laiſmetam kaſ peemi- nelli, bet tilai mahſſlaſ ſurogataſ, ſinamſ literariſkſ modeſ ſportſ, kaſ noder par laiſka ſaweelli freemu burſchuju „ſelta jaunibai,“ defa- dentiſtam dāmam, literariſkeem ſcharlataneem un eſtetiſkeem paraſi- teem, tur tee war ſaukā iſflaidet ſawu dſihweſ tuſſchumu un ap- niſumu, eedomateeſ pat ſewi pahraſ pār „barbariſlo puhli“ un kai- rinat ſawu iſwirtuſſcho fantaſiju (beſ tam „orgiaſmſ“ un „dioniſſijaſ“ ſkan ari daudſ lepnaſi, nekā ſcho leetu iſdeeniſſchu noſaukumi). Sa- beedriſkaſ idejaſ mahſſlā noleedſot, defadentu literatura tomehr eeņem pret tam gluſchji noteiktu ſtahwokli, lihbdſigi muhſu jaunateem rakſt- neeſkeem, kaſ ar taħdu ſparu atſalaſ no wiſeem ſchēiru mahſſlaſ prižipeem, bet turpat ari iſlamajaſ par organiſeto proletariatu. —

*) Man gribetoſ te ſchini weetā eeſprauiſt daſchuoſ wahrduſ par Wikt. Egliti. Sawāſ literariſkaſ darbibaſ ſaħmā Wikt. Eg. teeſcham iſraħbija ſinamaſ dahwanaſ, bet tāſ, kā leekaſ, wiņſch tagad galgi ſabojajiſ, kā daſchbeen latweeſchu koriſti ſawāſ baſiſ. Ja latw. defadenti Egliti peeluhdſi kā „ſauleſ deemu,“ ja Seltmatiſ redſi wiņu ſtaigajim „raiſboſ defadentu ſwah- roſ“ ar „ehrlſchku kroni galwā,“ tad taſ tā jau peederaſ, bet ari Lihgotnu Žehkaſ wiņu aprakſta kā beſgala „lepnu uſ ſewi, kaſ naſti un aukſtumā ue- ubagoſ naſtmaħjaſ pee apmeerinato gaiſchajo dſihwoſtu wahrteem!“ (Lihgotna, „Latweeſchu literatura,“ 298. lapp.). Wažaga palaſiteeſ freemu defadentuſ, lai redſetu, kaſ Wikt. Eglitiſ ihſti ir par dſeſneezjiſku lupatu laſitaju, kurſch ſawāſ tagadejaſ „dſejaſ“ it wiņu pahrneħmiſ no žiteem. Un ſchiniſ nowalka- tāſ, ſchogmalē iſmeſtāſ defadentu ſtrandāſ griſ tagad tiħteeſ muhſu jaunatee rakſtneeki, lai leħtīgi dlatweeſchu publika toſ apbrihnotu! — Žħta un origi- nela pee Wikt. Eglitſcha tagad tilai ir (beſ wiņa ſaleeliſchanaſ manijaſ) wiņa latweeſchu walodaſ kroitofſchana, bet ir te taſ dara pakā Wjattſch. Zwano- wiſſcham. Taſ griſ dſeja eeweſt ſlawu walodu, un Wikt. Eglitiſ nu ari rakſta: almaſſ, karſkiſ, kuſtra, loſoni, triſna, koſchunſ, jurodſ u. t. t. R. Skalbe baħrgi raħjaſ („Seemaſ naſtiſ“ II.) par latw. marſiſteem, kaſ ar „kandalam“ un „prikaſeem“ griboſ muhſu rakſtneezibu pahſkreewinat (japeekriħt wiņam, ka teeſcham jaženſchaſ ſkaidri latwiſti iſteikteeſ), bet neſin kamdeħſ wiņam nebuħt ažiſ neduraſ Eglitſcha walodaſ „jurodiſmi“?

No šchis literariškās eļsturšjas mehš redšejam ka dšejneeks ir organi-
ški ņaudšis ar ņawu wehšturiško laikmetu, ka tikai ņawa laikmeta uņņla-
tus un zenteenus tas war eetwert dšejā. Tagad mums jaatšchketina wehl
jautajums: kas tad ihsti ir ņinama laikmeta wehšturi-
škais ņaturs? Uš to gaišchu un noteiktu atbildi dod Engells:
„Šainnezislo mantu raščošchana un ņabeedriška nogrupeščanās, kas
pee šchis raščošchanas zetas, ir katrā wehšturiškā laikmetā galwenais
pamats šchi laikmeta politiškai un intelektuelai wehšturai; tapehž wiša
zilwezes wehštura (kamehr iņnihžis pirmatnejais jemes kopihpaščhums)
ir bijuše šchķiru zihņuu wehštura, — zihņa starp iņsuhhtām un iņ-
suhžejām, apšpeestām un apšpeedejām šchķiram uš daščadeem ņabeedri-
škās attihštibas paņahpeeneem.“ („Komunistu manifesta“ preekščwahrdš).
Tā tad šchķiru zihņa darina wehšturi un šchķiru zihņa auščh ari
mahtšklas ņpilgti gresnos pawedeenus zilwezes attihštibas gaitā. Maht-
neeks nekur nešpehž išeet ahrā iņ ņawa laikmeta un lihds ar to,
protams, nekad nešpehš aiņzeltees projam no ņawa laika wehšturiškām
ščķiru zihņām, kuras šchahdā waj tahdā weidā weemehr wirša un
noņata wišu wiņa mahtšleneezislo darbibu. Katrs zilweks, un tam-
lihds ari mahtšleneeks, ir ņinamas ņabeedriškās apņahrtnes, ņinamas
ščķiras behrns: wiņščh iņaug un attihštās ņinamā šchķirā, uņnem no
tās ņawus eespaibus un juhtu eeroņinajumus, luhļojas uš zilwezes
kopdšihwi no ņinamas šchķiras redšes ņahwoķta un weido ņawus dar-
bus pehž fewt eeslehgta ņinamas šchķiras dšihwes ideala. Ar wišu
ņawu dšihwi un darbibu mahtšleneeks paleek eesaištits ņawā ņabeedri-
škā apņahrtnē un naw tahda ņahwoķta zilwezes kopdšihwē, kur tas
waretu noņahštees „ahrpus wiņām šchķiram un partijam.“ Mahtšlā
tā tad — tilpat tā wiņās zitās ņabeedriškās ideologijas formās (po-
litikā, teeņibu jehdšeenos, religijā, morālē, ņilosoņijā) — iņpausčas ņa-
beedribas materiala raščošchanas eekahrta (ekonomika), ņawstahrpe-
jas šchķiru atteezibas ņinamā laikmetā, katram mahtšklas wirseenam
tā tad neišbehgami peemihht šchķiru mahtšklas raksturs.*) Ša-
beedribas materialēe raščotaji ņpehki neņtahw tā ņaņtingumā uš wee-
tas, bet atrodas paņtahwigā attihštibas mainā, lai zilweze ņpehtu ap-
meerinat ņawas augoščhās wajadšibas. Bet jaunām raščošchanas
atteezibam nodibinotees un paņtahwoščhai ekonomikai ņstrukturai ņa-

*) Šchķiru mahtšklas prinzipu muhju „dekadenti“ neparko nešpehž un ne-
grib apjehgt. „Tā tad wiņi praša šchķiru mahtšlu!“ iņņaužas Žahlitis (ņ.
„Djelme“, Nr. 6—8, 1906), bet te eš newaru ņapraht!“ — Tur neka newaru
Šums lihdsjet, mihtu Žahliti, Žuhs dauds ko newareet ņapraht.

bruhfot, nenowebrſchami ahtrafâ waj ilgafâ laitâ jaſadruhþ un jaſagahſchas paſtahwoſchai ideologijai, ſas uþ ſchis ekonomikas zelta, t. i. agrafeem paſaules uſſkateem, religijai, filioſofijai, mahſſklai. Wehſturiskais materialifms ir weenigâ ſinatniſka pehtiſchanas metode, ſas ſchis ſabeedriſkâs ideologijas formas neuſſkata kâ ſahdu pahrdabiſku, neiſſkaidrojamu brihnumu, bet gan kâ zilwezes darbibas produktu; wehſturiskais materialifms atraida wiſu ahþpus zilwefa ſtahwoſcho „muhſchigo ideju“ un pahrdabiſko waru mahkus un ſawâ pehtiſchanâ no materialas dñihwes fakteem iſejot, atklahj mums zehloniſko ſafaru ſtarp katra laikmeta ekonomiku un ideologiju; wehſturiskais materialifms, weſalus mahſſlas laikmetus waj leelu mahſſleneeku darbus iſſkaidrojot, neapmeerinâs ar ſcho parahdibu ahrejo aprakſtiſchanu waj beletriſtiſkeem paſſchalojumeem (kâ peem. latweeſchu Klaufſtini un Teodori), bet atklahj mums paſchu mahſſlas dñihwibas prozeſu, atwer mums mahſſlas darbu eekſchejo buhtni un eewed muhs mahſſleneeka apſinâ. Bet lihdj ar to kâ ſinatniſka pehtiſchanas metode, wehſturiskais materialifms beedina katra no pawirſchas weenpuſigas ſchematiſchanas: te, protams, nepeeteek ar weentahriſcham fraſem par „feodaliſmu“ waj „kapitaliſmu“, bet te taiſni jarahda un japeerahda, kâ katreiſejâ wehſturikâ laikmetâ ſinams mahſſlas wirſeens zehlees un tapis (geworden) un ko tas ſewi ſatur. No ſinameem ſaimneeziſkeem faktoreem iſejot wehſturiskais materialifms wada muhs zauri uþ ſcheem pamateem zeltai ſabeedriſkai un politiſkai eekahrtai, atdara mums katra laikmeta kulturâs paſauli ar wiņas daſchado ideologiſko tradiziju un uſſlatu dogmam, nem katreiſj ari wehrâ mahſſleneeka perſoniſkâs dñihwes apſtahktus un wiņa paſcha indiwiduelas ſpehjas. Domehr — kâ jau teiktis — galwenais noſteizofchais moments ir un paleek katra laikmeta ekonomika. Sinamâ ſaimneeziſkâs dñihwes eekahrtâ tikpat kâ jemes ſlahnos mahſſla laiduſe ſawas zeeſchâs ſaknes, ja ari uþ wiņas augſchanu un plauſſchanu nenoleedjamu eekpaidu atſtahj klimats, ſaule waj negaiſa wehtras. Un lai jau buhtu iſklichdinati wiſi pahþratumi, tad wehl te japeeſihme, kâ mehſ, marſſiti, nehahdâ ſinâ negribam nollegt mahſſleneeka indiwidualitai, kura galwenâ kahrtâ parahdâs eekſchtam, kâ katreis mahſſleneeks ko iſſata, jo wiſi no ahþpaſaules dabutee eekpaidi eet tatſchu — kâ Solâ ſala — „zaur mahſſleneeka temperamenta priſmu“, t. i. zaur wiņa indiwiduelo uſaemſchanas un atehloſchanas ſpehju. Katram mahſſlas darbam kâ tad paleek wiņa

ihpatnejais stila dailums, tilpat tā katrai pukei viņas femišķkais feedu spēlgtums waj smarscha. —

Tilkihds šah runat par šķķiru mahķflu, tad muķfu defadenti tuhliit juhtas apwainoti un šah runat raubat tā mafi behrni. Reparto tee negrib atjhtees, ka wiķu wiķu „muķķhigo ideju“ mahķfla kalpo reakzionarās birgelibas interesem, un nopuhlās nu wiķadi isrunatees. Tā peem. Witt. Eglits mehģina eestahstit, ka šķķiru pķķhologijai esot mahķfla tilai „formala“ nosihme (wiķķ tā tad atfihst, ka pat mahķflas ahreģa isteķfmē, mahķflas darba stilā jau parahdas mahķfleneeka peederiba pee weenas waj otras šabeedriķķas šķķiras), bet ka ihstā, leelā mahķfla warot buht tilpat „objektiva“ tā sinatne (ķķ. „Djelme“ Nr. 3, 1908.). Nemas wehl nerunajot par to, ka mahķfla peģķ wiķas ņawas buhtibas ir glusķi ķas zits tā sinatne, mums te jafaka, ka, šķķiru preteķķibam pastahwot, wiķ sinatniķķee pehtijumu rezultati un ķlehģseeni nebuht wehl neteek wiķpahķ atfihsti tā „objektivi“, ka ir starpiba starp sinatni un pķeidosiinatni. Sinatnes ideals ir aptwert un iķķķaidrot inums wiķu realo ahķpaķauli, ņagrupet wiķas parahdibas peģķ sinameem tanis eemihtosķķeem likumeem un atraķt ņakaru starp šķķo parahdibu ķehloķeem un ķekam, — ziteem wahrdeem: ispraķt un walđit pāķ ahķpaķauli, ķalpinat zilweķes kopibas labā netihween dabas ķpeķķus, bet ari apģinigi darinat zilweķes wehturi. Jhstā, pateķķa sinatne jau grib buht objektiva t. i. iķķķaidrot un aptwert wiķu, ķam nosihme preeķķ wiķeem zilweķeem, newis preeķķ weenas waj otras šabeedriķķas grupas waj šķķiras, ķet ņawā pehtišķanas darbā sinatne nahķ ņadurķmē ar walđosķķo šķķiru interesem, ķuras šķahģus sinatniķķus atradumus un peerahģijumus, lai ari tee buhtu azim redģami un roķam taustami, nekad par „objektiveem“ neatģihģ, ķet aplaros wiķeem lihģķeķeem. Ķai atģahģajamees tilai Galileja un Dģhordano Bruno likteni, ķuru ķludinātās atģinas šahķa ķatriģinat walđosķķā ķatolizģķma autoritati, lai palkauģamees, tā wehl tagad lahģ Darwina teoriju muķķu paķķu Needras un Maldoni, ķuri wiķpahķrim Ķinatni nodala „derigā“ un „nederigā“! War teitt, ka walđosķķās šķķiras atfihst tilai tahģas Ķinatnes noģares, ķas wiķu interesēs neaiķķķar un nes tām praktiķķus labumus (ķa peem. tehnika, ķimiģa, medģina), ķameķr pee dabas Ķinatnu pehtijumeem jau ķķi weenpraķtiba ķuhģ un atķlahģas pilnģiga uķķķatu preteķķķiba. Atģahģam pee malas defadentus, ķuri wiķpahķrim negrib neķa dģirdet no Ķinatniķķas atģihģķanas (wiķeem jau, luhķ, ņawa „mistika“ un „magika“), ķet peewediķķm te tilai ķķautķķa aiģrahģijumu,

fa agraf, kamehr burſchuafija wehl bij revoluzionara, ta atfina uſ-
ſkatus, fa dabiflâ attihſtiba (evoluzija) teel pawadita no ſtrauju
pahrgroſibu lehzeeneem (katastrofam); tagad turpretim winas ſinatnu
wihri uſſwer prinzipu, fa wiſa attihſtiba noriſinotees gluſchi lehniti-
nam, wiſneezigako pahrgroſijumu zetâ. Bet nu pilnigi neſaweeno-
jama uſſkatu plaiſa atweras umms, tillihdi mehs no dabas ſinat-
nem ſperam ſawus fokus ſabeedriſko ſinatnu pehtifſchanas laukâ
(tautſainneezibâ, teefibu ſinatnê, wehſturê), jo te diametrali
ſtahw weena otrai pretim proletariſkâ ſinatne un birgelifkâ
pſeidoſinatne. Kaut gan markſtiſko pehtifſchanas metodi iſ-
leetojot, mehs waram ſabeedriſkâs ſinatnês wiſſareſchgitakos faktus
iſſklaidrot un eerindot ſinamu likumu ſiſtemâ (lihdi ſchim markſiſms
nefur wehl naw atduhrees uſ ſahdam neiſprotamâm pretrunam),
tomehr burſchuafiflâs ſinatnes preeſſchſtahwjeem neſas zits neatlee-
ſas, fâ markſiſma ſinatniſkos ſlehdsjeenus noleegt, jo tos peenemt un
atiht noſihmetu tilpat fâ paſludinat nahwes ſpreedumu wiſai bur-
ſchuafiflâs ſabeedribas eefahrtai. Un ja markſiſms tilpat jau eegu-
wis tagad tahdu ſwaru, fa to neſahdi wairs ignoret un noſluſet
newar, tad nu bigeliſtee ſinatnu wihri (weenalga, waj tee buhtu
wahzu uniwerſitatu profeſori waj kreewu kadetu teologi, fâ Bulga-
fows, Berdjajews u. z.) nemas to wiſadi „apgaht“ waj ſallihſteret
pa ſawai garſchai ar dajchadeem „iſlabojumeem“. — Mehs te pee-
wedam ſinatni fâ wiſſpilgtako peemehru, fa ſchêiru pſichologija jauzas
lihdi pat ſinatniſku pehtijumu darbâ un fa pat wiſſklaidrakâs ſinat-
niſku pateefibu atſinas waldoſchâs ſchêiras tuhlit ſteidj ſadukot, ja
wianu intereſes zaur tam teel teefchi waj neteefchi apdraudetâs. Bet
ja nu pat ſinatne, kura rihlojas ar fakteem un ekſperimenteem un
atbalſtas uſ ſinteem un tuhſtoſcheem nowehrojumeem un ſalihdji-
najumeem, kura ſawus ſlehdsjeenus weenmehr war no jauna pah-
baudit, naw pee tagadejâs ſchêiru ſahrtibas wiſu ſabeedribas lojektu
apſinâ weenlihdi „objektiva“, tad fo gan wehl par mahſſlu teift?
Datſchu mahſſla ir un tai ari jabuht zaurzaurim ſubjektiwai, tatſchu
mahſſlas darbos naw muſhu preeſſchâ paſchi realee ahrpaſaules fakti
un ſabeedriſkâs dſihwes atteezibas, bet gan tikai ſcho faktu un at-
teezibu atſpogukojumi mahſſleneeka pſichifâ. Wiſi eefpaidi un no-
wehrojumi dabon mahſſleneeka apſinâ ſinamu ſubjektiwu noſrahſu,
winſch tos pahſtrahdâ un pahſklauſê ſawu juhtu un domu labora-
torijâ un pehz ſawa eefſchejâ ideala winſch tad darina ſawus tehlus
un glejnas (Solâ „ekſperimentalee romani ari nebij neſas zits, fâ

wina fantafijas rafchojumi, jo ar faweem tehlootem tihpeem winfch tafschu newareja nelahdus efpperimentus dshimé ifbarit!). Un tà ka mahfla ir subjektiva, tad taifni te wisgaischal ifteiffees mahfleneeka fchiras pffchologija: wina fchiras fimpatijas waj antipatijas pret finamàm fabeedriflam parahdibam, wina fchiras tikumibas waj taifnibas fajuhfas, wina fchiras dshiwes ideals, jo mahfleneeks ir un paleel finamas fchiras lozellis. — Un tagad japaluhd latweefchu defadenti, lai tee palafas pafaulas literaturas wehfturé un tad pafafa, kurfch dfejneeks ir tif „objektims“, fa to newaretu uffkatit par finamas fabeedriflas fchiras dfejneeku? —*)

Naw jadoma, fa mahfleneeks katreiz pilnigi apfinigi noftahditu par fawu mehrki: kalpot finamas fchiras interefem, jeb fa tee fawus darbus rafchotu uf finamas fchiras preefchftahwu pawehli waj pehz wiau doteem preefchraftteem (kaut gan tas beeschi notizis un noteel ari wehl tagad pat pee leelakeem mahfleneekeem). Mahfleneekam jaiifafa brihwu un nepeespeesti, fo tas fewi juht fa fo daihu, leelu, warenu, winam jadarbojas pehz fawas eefchejas dfinas, newis pehz lahdeem ahrejeem noluhkeem, un fchini finâ mehfs waram teift, fa katram mahflas darbam ir faws patftahwigs mehrkis. Bet fchi mahfleneeka „brihwiba“ un „neatfariba“ ir tifai relatiws jehdfeens un wina „eefchejo dfinu“ tam diftè preefchâ wina fabeedrifla aplahrtne. Mahfleneeks pats war jau to pat neapfinatees, bet tas nelô nepeerahda, jo — fa Spinoza jau teiza — no zilweta rofas fweefts almens, ja tam buhtu fpreefchanas fpehjas, drofchi ween teiftu, fa tas fkrej pats aif fawas gribas. Un no mahfleneeka mehfs tifai praifam, lai tas fawos darbos buhtu weenmehr ihfts un pateefs, lai tas wispilmigal ifafa to, fo tas fa finama laifmeta fabeedribas lozellis pats fkatijis, ifjutis un pahrdshwojis, pee tam neelotees fawâ mahflâ waditees no nelahdeem fahnus no domeem. Mahflas darbam jaewitno pafcham par fewi muhfu juhfas,

*) Te wehl jaatfihmè fads toti neglhts paradums pee muhfu defadenteem. Dafchi no teem (fewifchfi Wift. Eglits un Har. Eldgafis) mihl weenmehr leetot daschadus filofififus terminus, kurus tee nefajehd, atfauzas uf rafstneekem, kurus tee naw lafijufchi, un bahrfas ar cehtneeku un domataju wahrdeem, par kureem teem pafcheem naw ne jaufmas. Lai apmahnitu un famulfinatû muhfu weenfahrfchako lafitaju publiku, muhfu defadenti apwafa nn fafehfa zilwezes geniju peemtau, kura katram apfinigam, attihftitam zilwekam fwehta un dahrg. Te muhfu defadentu „deewi“ un „demoni“ jau rihwojas glufchi fa huligani, kuri nem un plehfh lapas ahra no wiswehrtigakeem fajerejumeem, lai ufatafitu no fawas maforkas kuplu duhmu.

newis lahđai no ahrpuſes uſlipinatai „tendenzei“, jo mahſſlas raſchojuma wehrtibu mehſ apſpreeſcham tikai pehž pilniguma, lahđâ mahſſleneeka doma waj ideja pahrwehrtuſes konkretos tehlos un gleſnâs.

Behž wiſa ſche ſajita kluhs ſaprotams, žif aplama un nepateeſa ir muhſu jaunato raſſineeku kłaigaſchana, ka teem ar waru gribot uſſpreeſt, lai tee ſawâs dſejâs kalpojot proletariſkâm tendenzem, lai tee — kâ to R. Skalbe iſdomajis — iſtehlojot „wiſus proletareeſchus baltus kâ engetus un wiſus burſchujus melnus kâ praukus“!! (Seemas nattis, II., 107. Iapp.) Paſafeet, lungs Skalbe, fur un kad kahds markſiſts to no žums praſižis? Mehſ ſtahwam par to, ka neweenu žilweku newar un nedrihſt peeſpreeſt uſ kaut ko, kas runatu pretim wiſa pahrleežibai un eekſchejai dſinai, mehſ uſſweram taiſni prinziſpu, ka mahſſleneekam jabuht brihwam no ahrejeem ſpaideem un preekſchraſteem, un mehſ nu buhtum gribejuſchi turet literariſkâ guhſtneežibâ muhſu defadentiſkos „geniujus“! Ja, preekſch kam tad proletariata partijai ſchee neſpehjiġee, neapdahwinatee dſej-neežini iſhti buhtu wajadſigi? Beſ tam paſchi tee ſawâ „deklaraziġâ“ ſaka, ka tee taiſni „dſihti projam“ no daſchâm redakziġam, jo tas ir pilnigi ſaprotams, ka, ja kahds Har. Eldgaſts, Ed. Zahlits un žiti tamlihdſigi uſbahſtos lahđai markſiſtu laikraſtu wadibai ar ſaweem raſchojumeem, tad tur ſaruna waretu buht wiſai iſſa. Wiſpahrim apſinigiġa proletariata rindâs newar buht weetas tahdeem kaudim, kas paſchi iſſkaidro, ka teem, lai waretu „nopelnit meeſas uſturu“, bižis „katru deenu ſmalſi jauſmana, par žif ſabeedriſkais waj mora- liſkais wehja rahđitajs pagreeſees uſ weenu waj oturu puſi“. (ſtat. Dſjelme, Nr. 5, 1906.). Lai paleek, fur bijuſchi, tahdi „dſejneeki“, kâ peem. Karliſ Jakobſons, kas pehž wajadſibas war ſakalt Fr. Weinberga jubilejas galda dſeeſmas, tad atkal ſinges par kreewu ſloti un kreewu ſaſakeem, pehž tam tad „kaujas marſchus“ preekſch „ſaweenibneekem“, kas weenu deenu war apdſeedat „muhſchibu“ un oturu deenu atkal kahdu jaunatwehrtu deſu weikalu, — wiſeem teem mehſ waram tikai pateikt: „ſtaigajat lainigi!“ Neweenam nenahſ prahtâ muhſu defadentus pahrrunat un aiſturet proletariata puſe waj teem uſſpreeſt kahdu „kalpoſchanu“, jo mums teeſcham naw wajadſigi nekahdi literariſki eekſpreſchi, ne ari wiſu „peleſee, neihſtee darbi“. Mehſ taiſni wehlamees, lai muhſu raſtneeki buhtu iſhti un pateek, lai tee noſtahjas tur, fur tee pehž wiſâm ſawâm ſimpatiġam un eekſateem peederas, lai tee apdſeed „burſchujus kâ baltus

engefus un proletareefchus fà melnus praukus", fà teem uj to firds un prahts nefàs. Mehš no fawas pufes wairaf it nefa negribam, fà weenfahrfchi analifet un iſflaidrot defadentiflas mahfklas ſaturu un lihbj ar to konſtatet un peerahdit, fà ſchis literarifklais wirſeens apfinigi waj neapfinigi kalpo realzionaràs birgelibas interefem un zenſchas ſaitet proletariata zihnas idealeem. Mums tagadejâ reafzijas juſu laikâ jawell ſtingru robeschu liniju ſtarp proletariata zenteeneem un wiſadu defadentu deſorganifejoſcheem un demoralifejoſcheem noluhleem; mums jaatfît reiſâ ar to wiſi uſbrukumi un apmelojumi, ſahdus tee grib uſkraut ſtrahdneeku partijai; mums janorauj ſchi wirſeena aiſſtahwjeem maſklas, jo tee wiſeem lihbjefkeem zenſchas ſlehpt, ſas tee pateefbâ ir. —

Bagahjuſchâ nodatâ mehš redſejâm, fà — pehz ihſa maldu ſekojuma 1905. gadâ — latweeſchu jaunatee rakſneeki atgreeſàs atkal atpakaf tautiſlâs birgelibas pajumtê. Bet leelo notikumu pluhbi tâ bij iſjaukuſchi wiſas agrafâs ſleedes, fà gruhti nahjâs ſeku no jauna atraſt, un pahrlaiſtâs wehtras tâ bij ſapoſtijufchas wezo mihtni, fà te wairs newareja tif ehrti no jauna eedſihwotees. Muhſu tautiſlâ burſchuafija ir tagad tiſlab intelektueli, fà moralifji tif galigi bankrotejuſe, fà te par ſaut ſahdeem idealeem ſajuſhſminatees wairs naw eeſpehjams; wiſs te par naudu pehrklams un pahrdodams, wiſs te groſàs ap tif praktiſkeem weilaleem, fà dſejai te nemaj wairs naw weetas; „Rigas Awifeš" tuwumâ neweenam netiſkees laiſtit ſahdu liriſku odeloknu. Tur jau wajaga zilweku ar ſewiſchlam dahwanam, fà peem. Har. Eldgaſtu, ſas war aiſgrahbtees par mezenata Dorena ſalona un gulamas iſtabas eelahrtojumeem un „dſihwâm bildem" (ſf. „Swaigſchnotâs naktis").

Wiſzeefchal muhſu defadentus ar tautiſko burſchuafiju kopoja wina ſemais naidš pret proletariata zihnu, pret wina neſchaubamo pahrleezibu un uſwaras apſinu, ſurai tee nelahdus ſawas ſchſiras idealus waj kopejas nahſotnes zeribas pretim ſtahdit newareja. Te bij tagad atlizees tikai kuhtrais, glehwais egoiſms ar ſawâm tihri dſihwneeziflam teekmem un dſinam, ſurâm nu wajadſeja atraſt ſawu iſteikmes weidu mahfklâ. Wezâs „ſabeedriſlâs" mahfklas tradizijas (realiſms) tika atmeftas un ar leelu troſkni paſludinata „jaunromantiſklâ" jeb „pſiſchologiſklâ" mahfkla: deeſqan eſot muhſu rakſneeki par zitu dſihwi raudajuſchi un gamilejuſchi, tagad tee dſihwofſhot tikai ſawam „es" un ſawos ſazerejumos atklahſhot tikai ſawas „dwehſeles dahrgumus"! Newis dſihwe ahrpus mums,

— bet eefſch mums — tahds eſot „jaunàs“ un „dſitàs“ mahſklas uſderums. Wiſpirms uſ to japeeſihme, ka naw tahdas atſewiſchſas, noſlehgtaſ dſihwes „eefſch mums“, jo muhſu pſſchita faſtahdàs no ahrpaſaules eeſpaideem; wiſu muhſu eefſchejo dſihwi mehſ apſinamees tilai atteezibàs pret ahrpaſauli un muhſu „eſ“ ir tilai wilnis ſinamas ſabeedriſſas kopibaſ ſtraumè. Un ja ar to gribeja uſſwehrt, ka dſejneela darboſ jaiſteizaa wina perſonibai, tad jau taſ noteef weenmehſ, weenalga waj dſejneelſ runà zaur ſaweem tehleem waj ari teeſchi ſawa „eſ“ wahrbdà. Bet ſchim dſejneela „eſ“ buhſ mahſklà tilai tad wiſpahreja noſihme, kur taſ wairſ nenorobeſchojaa ar ſawàm ſchauri perſoniſklàm leetam, ar ſawàm privatàm eegribam un patikam, bet kur taſ ar ſewi apſihmè ſinamas ſabeedriſſas kopibaſ liſteni un eetwer ſewi wiſpahrejaſ juhtaſ un domaa, it ſewiſchi kur taſ uſſtahjaa kà ſabeedriſſa proteſta perſonifizejumſ pret paſtahwoſcho eefahrtu, pret winaſ pahrdſihwotàm dogmam un tradijiam. Dà taſ peem. ir pee Bairena, Schelli, Heinea, kuru indiwiſualiſmſ lauſchdàs uſ ahru kà kwehloſcha lahwaſ ſtraume, kamehr pee muhſu „jaunromantikeem“ wina „dwehſetu dſikumi“ naw wairaf neſaa zita, kà ſaſlahbuſchaa weelaſ tuſſchà muzà.

Muhſu deſadentiſklà literatura ar nodomu atrahwàs noſt no plaſchafàm ſabeedriſklàm intereſem, no katraſ lihdſdalibaſ leelà wehſturiſklà jihnà, bet lihdſ ar to, peegreeſchoteea tilai ſaweem „eefſchejeem peedſihwojumeem“, ta jaudeja ſawu ſatura ſmagumu un ſarauzàſ gluſchi ſihjina un ſchaurina. „Naw wiſpahſ neſaa neaugligakſ“, ſaka lahbdà weeta Gijò, „kà apluhſot tilai ſawu „eſ“, ar mehreem un ſwareem rokà analiſet ſawaſ juhtaſ un ijmehr it taa kà audelka gabalu“. Un lahda intereſe wiſpahrim war jau buht laſtaju publiſtai gar muhſu deſadentu „dwehſetu ſtahſteem“ un deenaſ grahmatam, kur pee tam wiſſ wehl til neihtſ un pahſſpihletſ, kur tee gluſchi nejehdſigà walodà kehmojaa un eſette uſ beidſamo waj atkal dſihwo kà pa pirti! Har. Eldgaſta „Swaigſchnotàſ naktiſ“ faktiſti naw eeſpehjamaſ iſlaſt lihdſ galam, un lai nedomatu, ka ſpreeſchu pahraſ ſubjektivi, tad iſraſtiſchu te daſchuaſ teizeenuſ no R. Skalbeſ rezenſijaſ: „Winaſ ir leela ahreja lihdſiba ar Bſchibiſchewſka dwehſeleſ romaneem — autoraſ pat iſleeto Bſchibiſchewſka ſtilu — panem kà no plauktina —, bet taſ neſpehj romanam dwehſeleſ eedot. Wiſſ taſ tilai ir gleſna no modeſ lapaa, tam naw gandrihſ neſahdaſ mahſklaſ wehrtibaſ, — wiſſ weenaſ garſch romantikſ ſeketonaſ“. (Seemaſ naktiſ, I., 110. lapp.). Un paleeſ jou gluſchi pretigi, ja

Wift. Eglits mahžas laštajeem wirfū ar faweem mistifkeem murgeem un erotifkām fantafijam, jo tas uifflata par defadentifku waronibu atraut wifus aifkarus projam no faweem naktis haudijumeem . . . Wifseem fchahdeem „dwehfeku dšikumeem“ naw nekahdas mahfflas nofihmes, tos war tilai pašchfirftit fā defadentu pffchologijas dofu-mentus, zil te gariga panihkuma, leeluma manijas un feffuala zinifma! Tur it fewifchki rafsturigi ir Auftrina gabali, fās fcho „jaunromantifko“ mahfflu ifleeto preeffch tam, lai nodrukātu atflahti jaunfundschu wahrdus un ufwahrdus ar wifū adreff, ar furām tas kahdreif fahwejis fakarā (ff. „Nemeers“, Salktis, Nr. 3). Dā to mehdi barit laufu puifchi, fās pehz feftdeenās naktis ufweff ar frihtu uf meitu flehtsdurwim kahdu zuhzigu rupjibu. Fcho praftibu dehff tad laifkam ari Auftrina muhfū defadentifkeo olimpeeffchi zildina un apbrihno fā fawu genialo „fatiriki“, bet fchi „fatira“ atgahdina jau ateju weetu afpraftibas. — Zil nezil muhfū defadenti weff lafami tad, fad tee waj nu aprafta dabas ffatus (faut gan beeffchi, fā peem. pee Afuratera, fchi ffakā, afektetā fajuhfminafchanās lihdfinās fakumos ifbraufufchu pilfehčas mamfeku flaignafchanai) waj ari ween-fahrfchi un walfkrdigi (pehz wežās realiftifklas metodes) atfahfta fawas behrnibas eefpaidus, tapehz fā te tee tehlo dšihwi ahxpus mums, newis eeffch mums, un tapehz fā te teem tehlojot jaeenem ari eeffchā fawa fabeedrifkā aplahrtne. Bet pee wifa ta tomehr zil neezigas un nenofihmigās fchis personifkās anekdots!

„Jaunromantifkā“ mahffla ifnahza pee mums pawifam neihfta, jo no „dwehfesles dšikumeem“ fmelt un neiftuiffchotees war tilci tur, fur ftraujo dšihwibas awots, famehr muhfū defadentifkeo dšejneeki tuhlit ufwandija tilai padibenes. Un fcho eeffchejo tuiffchibu un gara nabadsibu newareja ari nekahdi noflehpt ar to, ja — pehz freemu defadentu paranga — to zentās pahrfлахт ar „j i n b o l i f m a“ tehru. Dwehfesles noflehpumi — fā wini fala — warot atflachtees tilai „fimbolos“! Neweens no wineem til newar pateift, fo tee ihfti fem „fimboleem“ domā, un no pašcha fimboliftu praweeffča Wjatsch. Swanowa rafsta „Poets un Puhls“ (Dfelme, Nr. 3, 1907.) mums jaisprot tilai tas, fā fimbols til tad efot „ihfts fimbols“, fad tas fawā nofihmē efot „neiffmetams un befgaligs, faut fās ne-aptwerams un pehdejōs dšikumos weenmehr neifprotams“! Pehz Har. Eldgafsta fimboli, protams, ir: „dwehfesles teeffchās mistifkās fajuhftas, fās weeno to ar muhfchibu un befgalibu, ijdfehffch laifu un telpu, nahwi un ifnihzibu“ u. t. t. Ffdeeniiffchā walodā runajot

mums sem simbolisima mahſſlâ buhs jaſaprot: zenschanâs liſt tehleem un gleſnam iſteikt ſaulko leelaku un dſikaku, neſâ pee pirmâ azu uſmeteena mehs mahſſſas darbâ redſam, aiſ ſinama konkreta gadijuma liſt nojauſt dſihwes plaſchumu un zaur ſihmejuma liniſjam zauri atwehrt iſredſi uſ dſihwes tahtakeem apwahrſchneem. Bet tad jaſaka, ſa ſchahdâ noſihmê leela, iſtâ mahſſla weenmehr bijuſe ſimboliſtiſka: ta neſad naw gribejuſe ſneegt nejauſchi uſkertuſ ſaktuſ, atſemwiſchſas epiſodeſ, neſwariguſ dſihwes ſihlumuſ, bet gan dſihwi ſwinaſ konzentretâ weidâ, iſjektô tiſai ſpilgatakoſ momentuſ, kureem ir dſikaka un plaſchaka noſihme, un radot mums tehluſ, uroſ wiſpilnigaki un wiſraſturigaki iſteizâſ ſinamaſ zilweziſkaſ juhtaſ un kaiſlibaſ un eetweraſ wiaw domâſ un zenteeni (ſâ mehs to peem. redſam pee Scheſſpira, Geteſ, Zſena, ſâ ari pee leelakeem kreewu raſtneekeem). De dſejneeta idejai jadabu konkretuſ weidâ zaur wiſpilnigako mahſſſaſ iſteikſmeſ ſpehju, pee ſam tad ir weenalga, waj mahſſleneekſ ſawâ darbâ paleeſ realaſ eeſpehjamibaſ (teeſchamibaſ) robeſchâſ waj ari peejauz ſlaht fantaſtiſkuſ elementuſ, ja tiſai ween taſ ſpehji modinat muhſu garâ dſihwu atbaſu un eewet muhſ ſawâ juhtu un domu paſaulê. Bet ſchâi ſimboliſkai mahſſlâ ir ſawâſ robeſchâſ, kuraſ tai ſprauſch paſchi mahſſſaſ iſteikſmeſ lihdielki un par kurâm pahri ejot ſimboli waj nu iſkliht gaiſâ par tuſſchu obſtraſziju ehnam un nobahlejuſchâm alegorijam waj ari kriht atpaſak uſ realaſ dſihweſ atmeeneem. Dſejneeta fantaſijai jakriſtaliſejaſ dſihwoſ, plaſtiſkoſ tehloſ, jo abſtraktâm domu formulam dſejâ naw weetâſ; ſawu ſimbolu formâſ dſejneetaſ jalej konkretuſ ſaturuſ iſ ſawa laiſmeta domu un ideju dſikumeem, jo naw eeſpehjamâ „aptwert neaptweraſmo“, naw eeſpehjamâ mahſſlâ iſteikt „muhſchibaſ“ un „beſgalibaſ“ jehdſeenuſ. Do wiſlabat mehs waram iſredſet no tahta peemehra, ſâ no Leonida Andrejewa „Zilweka dſihweſ“, kur dſejneekſ teeſcham ſtahta ſew mehrki weena zilweka dſihweſ ſtahta eetwert wiſu zilweku liſteni un rahdit, ſâ ſatram no mums lemtâ noſtaigat muhſu paſahpeſ un „aklâ neſinaſchana“ noet negrojamo dſihweſ riakſi (ſſ. „prologu“). Bet ſawâ dramâ taſ par zilwezeſ paraugu nem ſahdu iſglihtotu widuſſchſiru preeſchſtahi, ſahdu arkitektu, ſaſ jaunibâ iſbauda wiſleelako truhtumu, eeguht wehſaſ bagatibu, godu un ſlawu, ſaudê tad wiſu, ſaſ ween tam dſihwê bijâſ dahrgâſ, un mirſt no wiſeem atſtahtâſ, ar lahtu uſ luſpam pret liſtena allo waru. Andrejewaſ nopeetni doma, ſa wina drama waretu buht wiſpahrejs zilweka dſihweſ ſimbolaſ, un tomehr tam ta

jaatteezina uj finameem dšihwes apstahlteem, kahdos atrodas tikai neleela šabeeedribas dakina, — tā nedšihwo un nemirst, tā nezeesč un nezihnās tagadejee zilwezes miljoni! Un Andrejema pešmistisko dšihwes filozofiju šen ari jau pahrwarejis jaunlaidu apšinigais karotajs. Tif plaššs simbolikas mehginajums eet pahri par latras mahšklas un mahšleneeka špehjam, un tabehz no šchi rasčojuma naw isnahzis ne weentahrščšs liniju itilisejums, ne krahsu glesna, ne banalas alegorijas škelets, ne ari ihšts individualijets mahšklas darbs.

Deele mahšleneeki un dšejneeki weenmehr zentušchees šawa laikmeta augštātās domas un idejas pahrwehrst konkretos, apjaušchamos tehlos, lamehr dekadenti taišni otradi nopuhlas wisneezigalos šhštumus ij šawas ikdeeniščšās dšihwes padarit par neišdibinameem „muhšchibas noslehpumeem“. Minešim te peemehram Materlinku, kas šawā grahmata „Le trésor des humbles“ (Pašemigo dahrgumi) ušškaita, kur wišur muhšu mahju dšihwē mellejami jo dšiki simboli: pusatwehrtās durwis, išteeptā rokā, uj galda noliktā lampā, uhdens pileena pliščšēščanā —, wišs tas mums warot litt nojaušt noslehpumainus dšitumus aij redšamām leetu parahdibam, aij muhšu prahta robešcham! Warbuht ka ir tahdi zilweki, kas tamlihdšigu šo teesčam šajuht, bet teem tad jau ari wajaga buht pehdejeem wahrguteem, šam wiša pašaule jau isleelas šā šlimniza, kas wišur melle un redš tikai ehnas un špokus un kuru dšihwe šastahw tikai mistiškās baišu trihšās no tuwās nahwes. Šchahdi „šchoušmu šastingumi“ war ušmahštees tikai teem, šam nerwi jau galigi šabojati, pee šchahdeem „šimboleem“ kawetees un tur baudišumu atrast war tikai tee, šam dšihwes griba un špehšs jau no treekas nonemti, un kas nu pašchi šewi šajuht šā štaigajošchus škeletus un šam uš latra šola jau štis nahšis lihšu šmata! Šchis „šimbolizms“ ir iswirtušchu, pahrdšihwojušchu šabeeedrišku aprindu dšēja, kurām dšihwē nelahdu mehrku un zeribu wairs naw un šam wišur tikai šaps rehgojas preešchā. Uš wišeem teem, šam dšihwe ir darba laime un žihnas preešs, ne Bšchibišchewška pšchopatologiškee romani, ne Šdgara Šo špoku šahšti neatšahš nelahdu ešpaidu. Dekadentiškā mahššla nowehršchās no realās dšihwes un tapehž tanī ari naw plastiškā daiškuma: šehmainā fantastiškā dekadentiškšs dšejneekšs ištehlo šawus delirija murgus un šawas nahwes baišu šchaušmas waj atkal šapluhdina wišu nenoteiktu šimbolu un nešakarigu wahrdū miglā. Dšihwe dekadentam isleelas šā tukšča šapnu ehna un tapehž tas ari dšejā melle tikai „mušiku“ — nešklaidru frašu un škanu šalopojumus

un tumščas, neišprotamas nojautas, jo realās dšihwes špojcho fauli un žihnas trošni trs panest nešpeji.*) Pee tam japatur wehrā, ka tikai pee reteem no teem šchee šaraustitee juhtu un domu apšihmejumi, šchee ne-eespehjamee jehdseenu un glesnu šaveenojumi teescham atšpogužo dšejneeka nenormalo, šaplošto pšichiku waj leezina par wina mehginajumeem paplašchinat dšejas robeščas un atrašt jaunus isteikšmes lihdselkus, — pee wisleelalā deladentu dšejneeku wairuma wiša šchi „šimboliftiškā“ mahškla naw nelas wairaf tā tihšča neekoščanās un mahniščanās! Ar nodomu wišs te teef šakehmots un šakrauštits, nesaprotamiba un nejehdšiba te taišni teef padarita par prinzipu, sem „misteriju“ mišklam un mirongalwu etiketem te šlehpjas wisbehdigakā mahškleneeziškā newariba un galigs domu un juhtu truhkums. Tahdā šahrtā tee žerē greešt uj šewi laštaju publikas wehribu, jo deladentistee štribenti špekulē it pareiši, ka katrs muškis weenmehr wehl atradiš zitus muškus, kas to apbrihnos . . .

Mehs redšejām jau, ka latweešču deladentiškā literaturā wišs „šimbolifšms“ ir tikai nepanesama, dumja ahštischānās, ka muhšu „šchaušmu demoni“ war tikai noderet šweešču laukā šwirbuķu baidiščanai. Šhsta un originela pee muhšu deladenteem ir tikai wiku šewiščla neestetifka šropliba: war palaštēes peem. Witt. Eglifšča „Elegijas“, šur „šaturnaliju“ un „šumuru“ šimboli (lihdi ar reebigi neglištam wišjetem) atgahdina jau drihšaf špirtā eeliktus šijiologu waj širurgu preparatus. Mehš laštajus neapgruhtinašim ar šahdeem ištāšteem, bet peewedišim te wehl tikai weenu tipifku peemehru ij muhšu jaunakās rakštneezibas, žit tulkšchi neeki daščreiš eewištiti šcho šimbolifko nošlehpumu šegās. Šr Witt. Eglitim tahda „romantifki-filošofifka“ drama „Šalmā“ (ja nealojamees, pašakdarinajums Ššhibiššewifka „Muhšigai teikai“), šuru muhšu pašalpiģee reženjenti ištāušinaja tā leelifku meistara darbu, šaut gan newareja tikai pateikt, šahds šaturs ištī ščaj dramai. A. Behršiššch atrod, ka ta „aptwer diwus wiršeenus: šabeedrifko un indiwidueli-kulturelo“, šamehr Šeltmatim leekas, ka „dramas ideja ir wairaf šozialas nešā pšichologifkas dabas“, bet abi tee šuhdšās, ka šimboli ešot pašraf ne-

*) Šal. Berlena pašihštamos pantuš: „De la musique avant toute chose . . . Rien de plus cher que la chanson grise Oū, l'indécis au précis se joint . . . Car nous voulons la nuance encor, Pas la couleur, rien que la nuance!“ (Mufiku par wišām leetam . . . Nešas naw šaukafš par pelefu dšeesmu, šur nenoteiktāis šaveenojās ar noteikto . . . Mehš gribam tikai noštanas (nianšes, tikai noštanas!).

šaprotami! Seltmatim no lugas personam wiswairaf ruhpes dara papagailis Herms, bet ir tatschu tur wehl kuprischi Pietro un Clero, „dšelteni jafa kaulaina“ un ahrprahtiga auffle Uda, pats prinzis Gwademals Siero („dšidri šafganam azim“), grafs Tuhls, semneefdehli Rahmaws, Zekabs, Karlis, Uhfänsch u. z. Spoku ehnas atdalas no gihmetnem, nahf un meelojas ar augkeem un wihtu, tad atkal prinzis Gwademals ar kanzleri Rahmawu prahto par reformam pehz kreewu trudowifu platformas („eewedama eerehdau atbildiba, jemneefkeem seme un brihwa škola peefšširama“ u. t. t.) waj apdahwina grafu Tuhfu ar „Ewehtà Zura kruštu“; šatratotà tauta gatawojas uj šazelšchanos, bet prinzis pamahj tikai ar rofu un nemeers rimst, kamehr galmā pa to laifu grešnas weefšbas, fur eet tilpat prašti kà pa šakumballem. Wišs šchis aplamais šawahrstijums neatštahj it nekahdu eefšaidu, neweena šzena te neruna par šewi kà mahšlas glejna, — wišs gabals naw nekas žits kà bešgaliga bilšchu miškla! Naw, protams, wehrts ari nopuhletees gar šcho hieroglifu atšchifrešchanu: man šahds no autora turweem pašihštameem ustizeja šcho „šimbolu“ atšlehgu un tad nu gan wišs teef gaisšs, kà elektrišku podškau pagreešchot. „Galms“, luhl, ir dibinamais latweefschu defadentu „šalons“, prinzis Gwademals ar šaweem folianteem un dahrgatmeneem ir, protams, pats autors; kanzleris Rahmaws („dšelteneem, pušnogahjušcheem mateem, pabailigs un pašemigs“) ir šahds latweefschu dšejneefs, kas tif beefchi dšeed šawas „šaules himnas“; „Karlis“ (mihl „dabu“ un wehlās tikai „štuhriti šemes ar šewu“) — atkal pašihštama dšejneefa figura; Zekabs, kas galma weefšbas lez un šauz „juhžajzai“, šahds interesants tips ij latweefschu defadentu aprindam u. t. t. Te nu bij „mušschibas nošlehpumi“ un šimbolu „bešgalibas dšikumi“, kuras atwerot dibenā aij wišeem šeptineem šeegeleem nekà žita neatrod, kà — latweefschu defadentu grupas šarikaturas!

Wišgreefšchotees prom no realās, šabeedriškas dšihwes, kas šawā attihštibas gaitas plašchumā weenigi špehj mahšlai dot mušscham jaunu, neišmešamu šaturu, defadenteem žits nekas neatleelas kà atšahrtot wezumwezus motiwus, kas jau pee agrafeem dšejneefkeem atradušchi šawu išteifšmi. Dapehz šchi ženšchanās wišu wehribu peegreest ahrejai formai, išmantot no jauna jau leetotus šišchetus, darinat jaunu literarišku modi pehz šenaku dšejneefu štila, pehz ešefteem mešlejšot aišeet atpašaf lihds pašcheem pirmatnejeem literaturas waj tautas dšejas peemineefkeem. Ša dšēja zaur šchahdeem štilifejumeem

un pafatmehginajumeem uj pehdejo tifa famahstlota un fabojata, fa pee fchahdas rihlofchanas newajadseja nelahda patstahwiga talenta, tas pats par fewi faprotams. Par frantfchu simbolifma karali Moreafu wina kolegis Hifmans (Huysmans) nodod fchahdu fpreedumu: „Stahdatees few preefchâ wiftu, kas knahbâ ahrâ fhkumus no lahda widus laifu walodas lekflona. Un kaut jel tas ifknahbatu flaitus wahrbus, bet wixam jau ir taif,ti karaiba (meschona) garfcha!“ Echi „knahbafchana“ fewifchi tagad teef peeflopta freemu defadentiflâ literaturâ, kur jau nu tâ puslihdi wifu tautu mitologijas ifraknatas un iflafchuatas „fimbolus“ mellejot. Tur nu gan ihsti war runat par dsejneeka „eedwehfmi“, tad tas uj Pitijas trijlahja fehchafas ar wahrdnizu rokâ!

Konturenze defadentiflâ literaturâ deefgan leela un tapeh3 weens oturu te steid3 pahrfpeht ar fo wehl nedfirdetu un glufchi aplamu. Ir wajadfiga ahrfahртеji fenfajionela pafchrefflama, lai waretu pazeltees par ziteem pahraf, un tapeh3 jafagudro un ar leelu trofkni jafkludina wifabi jauni literarifki lojungi (glufchi tapat fâ dafchadi brihnumdarofchi „fpermini“ un „elektriflas joftas“), zil nejehdfigi tee ari nebuhtu! Tur nu mums ir freemu defadentu literaturâ par wifam leetam fefkualifms wifados weidos (fahlot ar weentahrfchu feweetes ifwarofchanu un beid3ot ar Rufmina pederastiju un Sinowjewas-Annibal „lefbiško mihlestitbu“), dionififklais orgiafms, kriptigais miiftizifms, Dfchulkowa „miiftifklais anarkifms,“ Winstla „meonifms“ un „fozialhumanifms,“ Wjatsch. Zwanowa „kanonifklais individu-alifms“ un „mitu radifchana“ (миотворчество) u. t. t. u. t. t. Eâ fâ muhfû „demonifkee geniji“ pafchi nefa ifdomat nefpeh3 un faweem laftajeem zel tilai preefchâ freemu defadentu ehdeenu atleekas un apgroustos zepefchu kaulus, tad ari wifu fcho wirumu famajgas faftopamas muhfû jaunafâ rafstnee3ibâ. Schoreif te runafm tifai par „mitu radifchana u,“ kura patlaban pee mums eet pilnâ fparâ. Lafstaji te drofchi ween raufstis plezus: waj tad XX. gadu fintenî wairs domajama jauna „mitologija“? waj teefcham wetu laifâ tagad atlal kurinat pirtis un nef3 fentfchu gareem beesputru un meeftiru? waj teefcham atlal Behrtonam pee lahda weza ofola feedot kautu lopu afnis un eelfchaf?! Zfrahdas, fa ir peeaugufchi zilwefi, kas fo wifâ nopeetnibâ tiz un doma. Wjatsch. Zwanows mah3a, fa „fimboli,“ kaut gan „neifteizami un neifflaidrojami,“ tomehr ufftatami fâ „pirmatnejas tizibas un deewinafchanas, aifmirfta mita un atmefta fulta pahrafmenotas atleekas“. Un tahfat

„Pa simbola itigu mehš tuwojamees mita m. Veela mahššla ir mitus radošča mahššla. Ši simbola ijaug kopsch senlaidem warbuhtibā pastahwoščais mits, šchis tautiššlēs un wispašauliššlās garigi paščpamatojosčas pateesības atwehrums tehlos“. („Poets un Puhlis“, Dielme, Nr. 3, 1907.). Pats wiņsch jau ari tšchalli stahjees pee darba: šarihšotos „literariššlos wafaros“ Peterburgā tas dekolletām un egipteeschu kostimos gehrbtām damam un wiku kawaleereem praweeto, ša drihšā nahšlotnē Kreewijā wišās malās buhš „orchestras“ (greeku šwehtku dejas un djeesmas) un „timelās“ (greeku šwehtnizu seebokši), šur tauta lihššmosees jandalinā (хороводъ), šur atššims atkal tragediju šoris un misterijas, tautas djeesmas un jauni „miti“!! No šahšuma Wjatsch. Zwanows Kreewu „tautas dwehšeli“ gribeja ušmodinat ar greeku archeologiju un filologiju, ar „eleiššiniššlām misterijām“ un „orgijām“, bet tā ša naw drošchi noššalams, waj daudšee Kreewijas generalgubernatori iššdos atšauju uš šchim „orchestram“ un „timelām“, tad, ša ištī Kreewu zilweli, dašchi no Kreewu jaunakeem rakštneekeem (Gorodežkis, Remiššows) šludina tagad šlāwu Peruna un Jarila kultu.

Witus radit! Tad jau drihšal waretu mehginat zaur hipnotišmu atššihwinat peezi tuhšštoschi gadus wežās Egiptes mumijas! Šaikraštos mehš lašam, ša Buriššchewištšs dibina „Erzengeka Michaila šaweenuibu“ un Šr. Weinbergis „Latweešchu tautas partiju“, bet pat šchee ušnehmigeē zilweli, šahdas šubššbijas teem ari nepeedahwatu, laišam tomehr neapšolitos tautā radit jaunu „mitologiju“. Zaišin tatschu, ša šenatnē mitologija zehlušes no dabas špehku deewinaššanas un šentšchu dwehšeku kulta, šad tauta wehl atradās uš pirmsatnejas kulturās pašahpes, šad ta naiwā weenteešbā šwehti tizeja šawu deewu un garu glahbinam un palihgam (nešad šchee greeki naw šaweem deeweem, ša peem. Dionišam, Panam u. z., peešchšihrušchi tahdu abstraktu, šimbolišku noššimi, ša to tagad dešadenti griš eestahštit). Un tagad šchis šen apraktās teikas no jauna atmodynāt? peedabut tautu pee tam, lai ta muhšu laišos šahktu atkal tizet Brihšsemneeka škrahteem puššchtoššanas wahrdeem?! Nešinu, waj pat latweešchu dešadenti to waretu.

Reiš tautiššlās pašchapiņas atmosferās laišā pee mums jau gribeja djeja atjaunot šeno mitologiju. Šad Behrkonam un Lihgai, Mahmas šwehtošoleem un Silā šalna Zmantam teešcham gribeja peedot šimbolišku noššimi, jo šchini šenatnes deewinaššanā wajadšēja išteiktees tautas gadušinteku naidam pret muhšu apšpeedejeem un i-

paustees viņas naiweem nahlotnes šapneem (šhis laikmets plašchat apšlatīts manā rakstā „Tautišķee zenteeni un agrarā nolahrtošchanās“, Austrumā, 1903). Un tomehr Mušelka un Pūmpura dzejīšlā šajuhmiba bij welti iššķeejta, jo wišs šhis mitologīšlais balasts, šchee Bramšchani un Mūluperoni bij un palīa pilnīgi šwešči tautas apšīnai un nešaklaneja ar viņas šahpju un zerību juhtam, ar wišu viņas gara pašauli, kura prašja šawam laikmetam peemehrotu dzejīšļu išteikšmi. Tad nahja Lautenbachs un padarija tautišķo mitologiju uš wišeem laikeem šmeekligu. Bet tagad — diwdešmit gadus wehlač — eerodās muhšu modernee deladenti un ismehgina nu šawu weikšmi jaunās mitologijas ušburšchanā! Lautenbachs-Mūwirpunišis war pat wehl zeret uš deewa tšchinu, Krehmara un Mūhrka ištudrotaji war tagad peeteiktees „Šalkšča“ redalžijā. Ja šlawenais „rūnu akmens“ naw warbuht eemuhrets Riņas Latw. beedribas bufetes pamatos, tad to deretu tagad no jauna uštahdit, ap kuru tad šwehtā bijibā pulzetos muhšu jaunakee rakstneeki.

Tā deladentu „muhšchigā“ mahšķla nogahjuše šawu žetu un atgreejušes atkal pee Lautenbacha. Ne welti muhšu deladentišķee dšejneeki beš daubšeem ziteem šaweem titušeem šauzas ari par „jauntautibneekšem“, ne welti wini šolas „tautas dwehšeli“ ušmodinat, jo pa šcho tautišķluma laipu teem wišehrtal pahreet reakzionarās birgelibas lešgeri. Un no turenes tad ari wini wareja wišeem špehšeem lihđšet klaigat latweešču „reformišteem“ (kas šawu tautišķo prinzipu išandeleschānu wahžu buršchuasijai leš jau ošijiali pee notara apštīprināt), ka proletariata partija išejot tīlai uš wišas tautas šchēlšchānu, ka ta laitejot tautas šopibas interešem un ar tautišķo zenteenu noleegšchānu gribot išnīžinat wišu tautišķo kulturu u. t. t. Latweešchu proletariata štahwoškis šchinī jautajumā ir tīk šķaidri un nepahxproami formulētš wina programā un tīk špošchi jau apleezinatš wehšturišķo žihniānu praktikā, ka mehš par to wairš te nerunašim. Ja muhšu reakzionarā birgeliba un viņas deladentišķee trubaduri doma, ka ar šawām wišnetihrašos dubšos šawasatām tautišķluma frašem tee waretu wehl kašdu peemahnit no tautas plašchalām aprindām, lai tad wini iškleedšas! Mūms no šwara teit tīlai konstatet, ka latweešču deladentu „muhšchigo ideju“ mahšķla wehš atkal ahrā tautišķās mitologijas grabaščas, ka ar šawu „šimbolišmu“ un „mitu radišchānu“ tee mehgina kautkā ušchminket proštītuėjušchās tautišķās birgelibas reebigi wežo šeju, ka šchee „wiāpuf, laba un šauna“ štahwošchee „geniji“ atšihst tomehr weenu baušli:

ka maiji ehdi, ta djeemu djeedi. Jrahdas, ka defadentiskās mahklas „augstee preesteri“ ir deegan praktiski laudis, kas naw wairs uj meeru par lehtu honoraru un atfinigam kritiskam isdarit famos literariskos pakalpojumu. Wini pastaw uj to, ka tee ir „tautas lepnums“ un tautiskās pilsonibas „garigais spehls“, ka teem tapeh3 par „tautas dwehseles usmodinašchanu“ wajadšiga peenahziga atlihdšiba. Nekad lihdi šchim muh3u defadentiskee „deewi“, kas til augstprah3tigi prot šawillt degunu par „puh3a breh3šchanu peh3 maises“, nebij tā zentušchees wi3us pahreelinat, ka wiau mahklas „muh3šhiga pateešba“ pilnigi atkarojotees no djejneeku materialas dšihwes ehrtibas, nekad wini wehl nebij til atlahti luhgušchees un šaulejušchees peh3 pabalsteem un šubšidijam i3 „mahmu3inas“ literariskā fonda. Reij Witt. Eglits gribeja preeš33 Boru3a peedšiht no tautas „tuh3stoscheem leelu muh3ču štipendiju“, bet tagad šahds latweešču jaunato rakstneeku pilnwarotais A. Behrsinš33 štingri peeprafa ne wairaf, ne mafaf tā 30,000 rubkus, to Šinilu Romi3ija lai eewah3ot un nobodot „literaturas fonda“ i3dališchanai. Šikai tad reij radišhotees latweešču „kultura“. (Štari, Nr. 10, 1907.)*

Mums šh3eet, ka defadentisko rakstneeku šahwoflis turpmat tiks ušlabots un ka muh3u tautiskā buršchuajija teešham wairaf gahdas par to, ka wini par šawam puhlem žil nezil tee3 atalgoti. Žil aprobešh3oti un dumji šh3sti ari nebuhtu muh3u i3bankrotejušchee „tautas wihri“, žil maf teem wi3pah3 ari ir šajehga un interese par mah3flu un rakstneezibu, tomehr to wini tatšču i3pratis, ka defadentiskais mahklas wiršeens wiau šabeedriškās intereses nekur neaiškar, bet me3l3 tam wehl peešleetees. Šau tas fakts ween, ka defadentiskee literati til ni3ni un naidigi noštah3as pret proletarisko

*) Mehs, protams, it nefa šauna tur neatrodam un pilnigi pee3rihtam tam, ka latweešču rakstneeki uštah3as par to, lai literariskais darbs tiktu teešham peh3 wina wehrtibas algots. Mehs šikai gribejam te muh3u defadenteem atgahdinat, žil labi tee prot paš3i aištah3wet no wineem tā noleegtas un u3inatas materielas intereses un šahdā mehrā tee paš3i — leeto3ot wiau išteizeenu — ir „apšah3keeti“. Ari mehs šahwam par to, ka mahklas un literaturas ušplaušh3ana we3zinama wi3eem lih3sekeem, ka newar šaut šeh33geem talanteem aišeet bohā aiš truhfuma un nabadšibas. Bet no wi3pah3ribas lih3sekeem war pabalštit šikai toš, kas teešham peerah3dijuš3i mah3šleneeka dahwanas. Man peršonigi nekas nebuhtu pretim, ja latweešču rakstneezibas labā i3mafā ari šinamu pabalstu dāš3eem muh3u defadentiskeem djejneekem, bet tad tik ar šingru noteikumu, ka tee wi3maf pee3i gaduš nefa nedrih33t rakšiti.

kustibu, ta tee wiseem spehsteem zenschas scho straumi fahkus nowadit waj wismaf to fajault un fadublot, atmihstinas muhsu tautifko birgetu prahtus un liss teem labwehligal luhfotees us scho „faunu“ literarifko produzeschanos. Protams, muhsu tautifkee namu ihpaschneeki, la ari muhsu weikalifkee studejuschee filiftri jau nesahls muhsu defadentu raschojumus lafst un few galwu lausit gar wiku „simbolifmu“ un „mitu radifchanu“, bet tee wikus wairs par bihtameem neuiffkatis un nekurnes ari, ja teem gada daschi rublifchi buhs jaisdod latweeschu „modernas“ rafftneezibas un rafftneeku pabalstifchanai. Defadentifms nahf tagad mode birgeliflas aprindas, un ja muhsu burfchuji leel famos namus zelt modernâ stilâ un pat sawu weikalu islahrtnes uslahrtot stilifeteem burteem un linijam, tad tee meflès ari sawai eedfihwei un sawam istabas leetam peemehrotu literaturu Wisadeem defadentifkeem pelnu trauzineem un figuram blakus koti labi war nolift defadentifkus fazerejumus ar raibi fehmaineem wahkeem un fpozigam winjetem. Un pahreja no Heimburgas un Marlitas us Har. Eldgastu un Falliju, no Andr. Needras „Austruma“ us Alta Kehnika „Salkti“ ir koti weegla: defadentu fludinatai „revoluzijai“ mahflâ un morâlê rafees muhsu birgeliflas aprindas daudi peekriteju, jo schahdas fortes „revoluzija“ ir fewifchki preekfch muhsu burfchuju dehlineem un meitinam til wifai ehrtâ un patihfama. Ta padara schos parafitus paschu azis wehl til interesantus, ta iste hlo wiku panihkumu par fo „difiku“ un „tragifku“, ta ianfzione fatru iwwirtibu par „flaiftuma liturgiju“ un ar sawu „helenifmu“ un „indiwidualifmu“ ta dod waku wiseem instinfteem! Wajaga paturet tikai wehrâ, lahda mehrâ jau intelektuelâ un morâliflâ sinâ pagrimuse scho aprindu difhwe, kuru nu la tahpu faehsta reeksta fchaumalu grib apfelltit defadentiflâ mahfla. Schi mahfla ir zaurzaurim neihsta un nepateefa, ta ir peefuhkfufes pilna ar birgelibas meleem un leekulibu, ta grib ar poetiflam frafem aifflaht fchis difhwes netihrumus un puwumus. Un pee tam, ja fchis apsegs wehl buhtu no fchauhstoscha fihda ar orgineleem formas un stila iifchuwumeem (la peem. pee d'Annunzio, Dflara Nailda u. z.), bet pee mums defadentiflâ literatura nonahja la lehtas un praftas drehbes gabals, fo lihdi pehdejam jau bij nowalfajufchi kreewu modernifsti (ari tee jau bij sawufahrt to pahrnehmufchi pahri no Reetum = Giropas defadentu raschojumeem). —

Bet mahfla, kurai truhft saws diffifch, pateefs faturs un kura fastahw tikai no neweifleem stilififkeem pafatmehginajumeem, nefad

nespehs to paleelamu radit. To mehs redjam pee muhsu defadentistiskas rakstneezibas, kuras „muhšigam daikumam“ lemts makulaturas liktens. Wiša šči „jaunromantika“ un „simbolistiska“ ir banalas papihra rojes, to few tagad peesprausčas muhsu tautiska burščuafija, bet kuras drihs ween iššlauka ahrâ mehsflos. Defadentismam nau nekas lopejs ar leelo, ihsto mahšlu, kas weennemehr išplaukt iš ņawa laikmeta plaščakeem ņabeedriškeem jenteeneem. —

IV.

Dšihwes noguruma un baiķu ņajuhtas dšen burščuafiskas ap-rindas atpakat mistizismâ. Tagadejo raščotaju ņeħķu ņareščigitais dšihwes chaos, neščehliga ņazihķste kapitalistiskas ņabeedribas grupu un induvidu starpâ, wišpahreja ņahwoķķa nedroščiba tagadejâ troščšnainâ dšihwes mutuli — wišs tas ņatreez un nomahz burščuafijas pšķķiku. Tai naw wairs išredjes uš nahķotni, jo winas ņķķiras waru jau no wišam pušem eestalo proletariskas kustibas witni, kuri pastahwiķi ņahpj un ņahpj uš augšču. Reaisturami un nenoweħřķhami tuwojas leeliskas ņabeedriķķas katastroņas, un liħķ ar to burščuafijâ arween wairal eeweščķas gurdens pešmismē, gķķhwas wailes nepeeluhķjamo ņabeedriķķo ņeħķķu preeščķâ, išmiskķķas zeribas uš pahrdabiķķas nejauschibas briħnumeem . . .

Bij reiš laik, kad burščuafija bij ņabeedriķķa progresa nešeja, kad ta lauja pahrdšihwojuščķa feodaliskma eekahrtu. Toreiš — pirms un peħz leelās frantščķu rewoluzijas — burščuafija neatšina ne-ķahdas mistikas, pahrdabiķķas maras un bešbailigi ņludinaja ateismu un materialismu; toreiš ta wišu pašauli ušķatija ķa meķanizmu un zereja paščķas ņeħķķeem ķahrtot wišu ņabeedriķķo dšihwi peħz ņawa prahta atjinas un ņawas gribas leħmuma. Bet tagad burščuafija juħt, ka winas weħšturiķķa loma eet uš beigam, tagad ta wairs negrib ņinat, ķurp wed tahķal jilwezes attihķstibas zekšč, un mehģina few eerunat, ka wišu muhsu tagadni un nahķotni ķeķ nešinasķķanas tumņa. Burščuafija atķakas no ņawa agral ņludinata ņilosoģiska materialiskma (tikpat ķa mahšķlâ no realisma) un pastahw uš to, ka ņinatne eķot bešpeħģiga jeħlad aptwert un išķaidrot pašauli. Defadenti ņuhķķas, ka ņinatniķķais poģitiwismē padarot wišu dšihwi tukšču un ķailu, ka tas nolaupt „dweħķelei“ wišas winas iluģijas, kuras nu tee zensķķas atdabut atpakat zaur mistikas un metafisikas mahķeem. Peħz meera ķlufuma, peħz nošķehpumu ķreħķķas alkķt ķķee

isbifihwojufchees nihluki un — kà tas wehsture weenmeh'r bijis ar wifam dhifwes fpehku un fpirgtumu jaudejufcham fabeedriflam grupam — fcho atweldfinojcho pafchapmahnischanos tee zere no jauna atraft — religijâ. Katolizifms atkal plaschi atwer fawu bafnizu durwis, wifadas mistifkas un fpiritifstifkas fettes ijplatas burfchuafiflâs aprindâs, religiofa fajuhfminafchanâs teef par modes leetu.

Bet pahraf jau fteptizifma fagraufta modernâ fabeedriba, pahraf isdedfinata jau baudijumu isbifihwê fcho jaunatgreesufchos bafnizas lojektu pfichifa, lai ta waretu teefcham nogremdetees behrnifchfas tizibas ekftafê. Religijia preefch teem naw nefas zits, kà interesants laifa kaweklis, kà finama diletantifka rotafchanâs ar zilwezes intimafam, dhikafam juhtam, un tapeh3 meh's ari redjam defadentus flihtam no katolizifma dogmateem pee budifma nirwanas, no metafififka idealifma pee fireefchu un kaldeju magilas un wiftumfchafeem widuslaidu mahneem un burwibam (fawâ laifâ Parisê bij pat daschâs aprindâs modê „fahstanifma“ kulkis ar „melnâm mifcham“!). Pee tam fchim religiofam mistizifmam wisgaram jauzas flah't ervtifkas iſwirtibas elements: deewnamu wihrafâ fmarfcha faplufht kopâ ar feeweefchu gufam u telpu oderu, jumprawas Marijas tehla peeluhgfhana atmodina netihras fantafijas! Beemehrus meh's te pahrpilnam atradifam fewisfchi frantsfchu defadentu (Berlêna, Hifmanfa u. z.) rafchojumos, kur religiofa fajuhf-miba pahrmairaus ar felfualu zinifmu taifni, kà leefas, stimule fcho iſwirtufcho, nenormalo fubjektu nervus un kur finama nefchêhftibas „grehka“ apfina wehl peedod fewisfcha afuma fajuh'tu fijiologifkeem ekfizeem. Zeb kà Har. Eldgaf's faka: „Mahfkleneek's mellê flaituma baudijumu pat nolahdetos grehku dahrfos un fcho fauno feedu flaitums preefch mahfkleneeka war huh't wikinoschafs par balto, newainigo liliju.“

Beh3 reafzijas ufwaras Kreewijas burfchuafiflâ inteligenzê deefgan plafchi ufpluhdufe mistizifma ftrahwa. Daudf tagad teef rafftiis par religiofi-filofofifkeem jautajumeem (tomehr par dfimumu fakareem gan wehl wairaf!), Rojanows lafa publifkas lekzijas par „faldo Zefulim“ (объ Исусѣ сладчайшемъ) un Merefchowfkis, Verbjajew's, Bulgalow's un tamlihdfigi mifionari grib jauno paaudfi atgrees't no ateifma un materialifma. Echi „Deewa mellefhana“ teef peefkopta literarifkos wafaros (tapat kà „mitu radifchana“) un tai ir ari puslihdj weenads rafsturs ar finamo Dionifa kulta fludinafchamu. Aleksandrs Bloks, weens no kreewu jaunaleem rafst-

neetekem, kas apmellejis šchis „religiōji-filosoģiškās beedribas“ ņehdes, raksturo ņcho mistiņko praveeņchu pņahpaņchanu taiņni ņa žilweka ņwehtako juhtu ņaimoņchanu! „Wini tur runā par Deemu, par to war tņlai weenatnē raudat, diwatnē klusu ņņchulņtet, bet wini to nemas iņtirņat pee elektriņkas apģaiņmoņšanas“ (ЗОЛОТОЕ РУНО, № 12, 1907). Un wiņa ņanahluņe publika dod winam eemeņlu ņcho religioņo ņaeimu noņaukt par — „kaņe-ņchantanu“ . . . Un nebuņs leeki ari atņihmet, ņa ņem ewangeliju tekņteem un mistiņkam ņraņsem Roņanowa, Mereņņkowņka, Sinaidas Ģipius raņņhojumos weenmeħr atkal iņmanamas Ķauri erotiņkas teekņmes. Wiņs ņchis literariņkaiņs mistiģiņms neņpeħs neweenu nopeetnu žilweku pahrlēezinat waj „atgreesi“ un tas teek gluģhi pretiģs, ja to ņalihģina ar religioņām luņtibam tautas plaņņatos ņlahnos, kur daņņhadi ņektanti tagad teeņņham ar raudam un luħģņchanam meħlē ņawu „Deemu“ un wina „taiņnibu“ Ķemes wirņu un par ņawu tiģibu uņnemas wiņadas wajaņņhanas. ņcho Peterburgas literatu un damu „Ķauntriņtigumu“ (неохристианство) war ar pilnu teekbu peeliģģinat ņinamai „Ķliņtowģu“ (хлыстовцы) ņektei, kur wiħreeņchi un ņeweetes peeņauģ tik ilgi „ņwehto Ģaru“, liģģi beigiģs ņaħt ekņtaģē greeņtees riģģi, nomet wiņas dreħbes, iģģeħņģ uģunis un kriħt tad wiņ Ķopā pee Ķemes . . . Ķapeebilņt weħl, ņa Sinaida Ģipius taiņni ņa leetprateģa apraņtiģuņe ņĶahģdu „Ķliņtowģu“ wakarū („Сокатиль“, Вѣсы, № 8, 1907).

Buħtu ņawadi, ja muħņu Ķaunatee rakņtneeki ari ņĶini Ķinā nedaritu Ķreewu dekadenteem palat. Pee mums „religiņka atģaunotaja“ lomu, protams, atkal uņnehmees Wiņt. Ģģģiģs, ņas pat Ķreewu „deewģiģnitajeem“ (богоборцы) pahrmēt, ņa tee neeņot meħģinaģuģģi ņapraņt „wiņģģiģtako — Ģndiģas religijģu“ (M. W. Mehneņņraņģģs, Nr. 3, 1904., 206. lapp.). Wiņņģ turpretim war uņraħģit eeweħroģamģ daudģpuģģbu. Ķaħģā dekadentiņki-pģģhopatiņkā gabaģā „ģpoki“ (ģģelme, 1907., Nr. 7—9) muħņu mistaģoģģ ņĶahģdi atteħlo ņaħģa latweeņchu literatu pahriņĶa Ķalwes un Ģģģajas religioģas ņaģuħtas: „Wiģeem Ķriģeģģas ņawas Ķuħtas Ķģģi apņģiģpirinat. Nr ņģandalu (!), ņas leħti neaiņmirņtas . . . Ģeeneħma diōnijiģģko (!) pareiģģiģģibu un ņalaulaģģas Ķau treņĶā deenā. Ķā ņweħģā wannā baģģi mģģģaģģas. Ģpiģģa Ķultu (!) eemihģģeģa. Deewinaja Ģģģianu. Ģeeluħģģa žilweģes piģģmaħtes Ģewas maigģas meeņas, maigo Ķaru. Ģģģmineģģas ņenģas latweeņchu Ģiģģas (!), ņenģ Ģģģimpus (!). Ģaħrlaimē pelģģeģģas“. Un Ķiģas deenas wini atkal pawada ņĶahģdi: „Ķalwe meģģas raħpus, Ģģģģģaģģ lai Ķaģģģģus Ķaģģģģu. Ģeħģģas uģ Ķriģģģas, laiģģģas uģ weħģģera,

ruhlbams, kà daschadi s'wehri. Laska Bokatschio, abi kopà gulàs deenas laikà. Rujjus wahrduus weens otram aufis tschulsteja." Wilt. Eglits sawu nahlotnes religiju („magiskais ideals pret Tumi-tahlo") eedomajees kà uniwersalu maishjumu: tur buhs kopà wisadu religiju un mitologiju kulti, Bl. Solowjewa „Rosa ehna", Niezsches „Sache un Spuck", Zahna parahdischanas grahmata, tad ari daschadas wahrdu drustlas is Hegele un Awenariusa filosofiskam sistemam u. t. t. Echi raganu bruhwejuma twaikeem Wilt. Eglits weenmehr redj zauri kailu seeweeti! Pat par Boruku winisch apgalwo, ka tam „uniwersjuma deewiba isleekas kà mihlestibas maiguma pilns see-wischkis" („Boruks", 14. lapp.).

Stahwot us sinatniku pasaulis usflatu pamateem war gluschi brihws buht no wiseem religioseem aisspreedumeem, war pats kritiski apkarot teologijas dogmatas, un tomehr justees diki eelcheji aisskahrts no schahda deladentiska mistizisma. Mufsu intelektuelas un estetiskas sajuhtas taisni teel apwainotas, ja ar religioju aissgrahbtibu ween-sahrtschi grib penahkt „skandalu", ja ewangelija legendas kautkabhà finà grib padarit par Bokatschio pilanteem stahstineem! Zo kas tad schahda „religiska meleschana", tur — pehz Har. Eldgasta un Comp-rezeptes — „Solgata ar olimpu tiks saweenota un Kristus ar Dionisu weens otram rolu sneegs" (Demona paradise, 67. lapp.), zits ir, kà diletantiski-estetisks zinisms! Mehš esam nepeeluhdsjami eenaid-neeki realzionaram klerikalismam, bet tomehr mehš waram ari saprast un atjiht, ka wismas daschi mufsu pretineeki rihtojas aif eelchejas pahrllezibas, kamehr deladentiska mistizisina mehš zita nefa neredsam, kà tilai psichiska paniskuma kultu un pilnigu moralisku korupziju. Weenigi sagahdat saweem „nosmalzinateem" nerweem jaunus kairinajumus, galigi sabojat un netrulinat zilwela intimas sajuhtas un dsenukus, religiska entusiasmama awot: pahrwehrt par netihru atkritumu pekli — tahds noluhks ir deladentu „swehtam misterijam".

Pee mums tautas kulturela attihstiba stahw samehrà deesgan augstu un leelo wehsturisko notikumumu pehrkons pee mums kà istihrijis gaisu un sadragajis wezos mahkus, ka tautas plaschalas aprindas mistizisuns wairs atgreestees newar. Sahda breešmu tumša ari nebuhtu wisaplahrt, tautas wairums tomehr reis nu fin, sahda zekà tas pats sewi atswabinas no tagadeja posta un truhkuma, un nelad wairs nezeres un negaidis us atpestischanu no debesu aug-scheenes. Religijas jautajums pee mums jau deesgan noskaidrots un mehš pee ta ari te sewischki neuskawesimees. Ari wispaher jau

šinami muhju programas prinzipi: mehs zihnamees netiltween par proletariata ekonomisko un politisko, bet ari par wina garigo at-
fwbinafchanu, un tapeh3 mehs ari neatlaidigi aplarojam wifu, kas
ifeet uf tautas apfinas aptumfchofchanu un winas garigo kalfina-
fchanu. Seno dogmatu autoritatei mehs stahdam pretim pahrbau-
ditus finatnistus uifflatus, mahatizigai bijafchanai un drebefchanai—
pakahwibu uf paschas zilwezes fpehkeem, bet lihds ar to mehs stahwam
ari par to, ka katram fchini jautajumâ jaiifchêiras peh3 fawas eef-
fchejas pahrleezibas. Schini finâ mehs fakam, ka „religija ir katra
privata leeta“, ka ar waru neweenu newar peespeest tizet waj netizet.
Mehs talab neweenam „wezo grahmatu“ no rokam abrà neraufim,
jo mehs finam drofchi, ka katrs, tillihds tas dfitaf eepafihfees ar
proletarisko pasaules uifflatu, to pats noliks projam. —

„Bans ir miris!“ Muhflaitu mistizifms wairs nespeh3 ufzelt
deewnamus un darinat altarus, ne ari atdfihwinat feno nainwo behr-
nifchko tizibu. Tagadejas fabeedrifkas dfihwes mudifchekli igafifufe
agrafa zilwezes tiziba par kahdu augstaku pahrdabifku waru, kas
muhju listenus loka un lem3, un be3 fchahdas personifkas deewibas
naw nekahda „religija“ eefpeh3jama. Wel3i istteep3 preesteri fawas
rokas, arweenu tufschakas paleef bajnizas un arweenu masaks tizigo
luhdjeju flaits. Pat burfchuafifko aprindu wahrguteem un garâ
nabageem nespeh3 wairs meeru dot teologijas dogmatika, nespeh3
wairs „brihnumus“ darit bajnizas tehli un simboli, kuras nu tee
mekle noteekam pee wifadeem fpiritifsteem, okultifsteem, mageem un
tamlihdjigeem fcharlataneem.*) Bet kur tad atrast patwehrumu, ka
aifdfiht fawas hailes uu nespeh3ta apfinu, ja arweenu draudofchaf
ufmahzas preteji fabeedrifki fpeh3li un dfihwe ifleekas be3 kahda nah-

*) Defadentifkâ literatūrâ wiſgaram ari ſpofojas ſchi magifa un faba-
litifka. Uifrahdam te peem. tifa uf dauds mineto F. Sologuba gabalu „Новые
чары“ ar wijeem midus laiku burwibas aparateem: apa3a iftaba ar ifleekteem
greeſteem, magifis ſpogulis, kas jauneklus pahrwehri3 par firmgalweem, glahſes
ar ſafganeem ſchêidrumeem, burwju ſiflis, kas mironu ehnas iſſau3 no kapa u.t.t.
Un, protams, atfal failas ſeweefchu guhſchas ſpoguta preefchâ! Wiſos ſchinis
muldos autors jau3 wehl eefchâ tagadejo politifko partiju zihnas un ar
ſawam erotifkas magifas ſeelalam grib apſpfaudit Kreewijas ſtrahdneeku
partijas ſaroga purpuru . . . — Muhju defadentifke „jurodi“ wehl naw ne-
weenas iſrahdes iſfludinajuſchi ar mironu iſſaukfchanu, bet zitadi jau teem
(kâ peem. Eglitim, Auſtrinam Ebdgaſtam u. 3.) ir ſawi nokahrtoti ſafari ar
wiſadeem „welneem“ un „gareem“ un ar ſpofoem un leetuneem tee daſchreif
zihnâs noſwihduſchi.

lotnes mehrka? Uj religijas saluhjuschà speeka burschuaasiflâ intelligenze wairs nespelj ihiti atspesstees, lihdi galam eet sinatnisko pehtijumu zetu ta wairs negrib, jo tur tai atflahjas atwars, kurâ nenowehrschami janogrimst wisai burschuaasiflâi pasauli. Atleefas tilai gurdeni salikt rolas flehpi un mehginat few eerunat, ka sinatnes flehdseeni warbucht nepareisi, ka sinatne mums nemaš nespelj isflaidrot redjamo leetu buhtibu u. t. t. Burschuaasiflâ filosofija grib tagad ar nodomu pat fashaurinat sinatniskas atsihschanas robežas waj atkal muhju prahteem pee-eetamo un aptweramo pasauli aisplichwurot ar metafisikas miqlu. Burschuaasija noleedi pate sawu audschu behrnu — materialismu un mehginâ atkal fleetees pee metafisika idealisma: ta nostahda atkal pretim „garu“ un „materiju“, ta schirow redjamâs leetu parahdibas (fenomenus) un wiawu transzendentu buhtibu (Ding an sich) un zehlonisko šafaru wirjeenibu grib apsihmet atkal par „absolutu ideju“ patwâšigu nejaušchibu. No fakteem un logiskeem flehdseeneem behgt projam un aiflehptees aij fantastiskâm spekulazijam, no realâs teeschamibas pasaules aijzeltees atkal metafisiku abstraziju mahkonos! Burschuaasiflee ideologi neglahbjami šapinas pašchi un kluhp šawa filosofiska dualisma pretrunâs, bet sawus krukus tee wehl latrà sinâ grib aifweest proletariata gaitai zekâ. Tee ispuhlâs atrast wisadas eerunas un eebildumus pret proletariata monistisko filosofiju (wehsturisko materialismu), lai tahdâ lahrâ šatrizinatu mašu pašahwibu uš sawu wehsturisko ušdewumu un waj nu nowaditu šahnus waj atkal zil eespehjams wahjinatu proletariata erotschu zirteenus. Bet lihdi schim schee mehginajumi weenmehr palikuschi bej sekmem . . .

Buhtu sawadi, ja latweeschu defadenti ari nebuhtu raudsijuschi marxismu „apgahst“. Šil šlani wini jau bji to eepreelšch isdaudšijnajuschu, bet nu bij tilai weena nelaimi, ka neweens no teem it neka neprata pateikt. „Šâ tad wispirms „jaunee“ ušstahjas pret pozitivismu tilpat mahšlâ, sinatnê, ka dšihwê!“ šauz wiawu kalendarneeks Wehšmianu Šarlis, — bet papraseet winam pašcham, ko wiawšch wispašr jehdi no šahda pozitivisma? — „Tagad wehl pret to ir iteiktas tilai šentenzes un aforismi, bet wehlat „jaunajeem“ wispirms buhs jastude Wlad. Solowjews, Trubezkojs u. ž.“ — Nu jau ir pahrs gadi pagahjuschi, bet bej „šentenzem un aforismeem“ neka wehl nešam redjejuschi, jo pat atburtot to, ko teem preešchâ teiz kreemu realžionaree metafisiki, wini weenfahrschi nespelj. Un dascham labam no wineem, kas wehl arweenu taišas „študet“ Wlad. Solowjewu,

Bulgakowu, Berdjajewu u. z., waretu dot padomu wispirms nemt un ištudēt lahdū — pagastkolas kursu.

Muhfu dekadenti šin tilai to, ka teem katrâ šinâ jabuht „mistikeem“. Ar šinatnišku atšihšhanu — ka wini šala — nela newarot eesahkt, bet ar „dwehšeles teeschâm mistiškâm šajuhtam“, ar šaweem „šimboleem“ tee tuhliit uj reiš war eespeestees wišu „muhšhibu“ un „bejgalibu“ buhtibâ. Wišas pašaules mišklas, gar kurâm puhlâs „nošchelojamee šinatnes wehrgi“, atraišas tad pašas no šewis, wiš „nolahdettee jautajumi“, gar kureem zilweje možâs gadu tuhftošchus, teef iščkirti tuhliit, ka automatâ naudas gabalu eesweešhot! Šchee „eekšchejee mistiškee pahrdšiwojumi“ netikween ka šakaušē muhs ar „muhšhibas misterijam“, bet padara mums pat wišu zilwela gara pašauli til redšamu un šaprotamu, ka mehš pat waram nošazit abstraktu jehdžeenu ahrejo iščklatu un kraššas (ka dekadentu šmeelli ir „šarkanšaki“, tas jau buhs wispahr šinams, bet winau mišlestiba war ari buht „šarkanšila“, winau grehti — „dšeltēni“ u. t. t.). Šeewe dišim te lahdū gabaliu iš Wilt. Eglischa mistiškâs filozofijas: „zilwela garu war diwejadi apšlatit: no religijā un no dekadentiska šahwołka. Religiija uj weenas wispahrejas šahrtibas, uj atteiškšanās, šchēhštibas un eedomatas Harmonijas pamata žel šaki = baltjeltain = špošču pašauli. Dekadansā kraššas ir šarkan = jilimeln = kosčas u. t. t.“ (Poruks, 44. lapp.). Un netikween ka „zilwela gars“ ir štrihpains ka buršču dekelis, bet tas war pahrwehrštees ari garainâs. Dultisti, kas zilweku me e š â, gar â un dwe h š e l ē šadala, sem „weegla wehšuma“ šaprot garu — astralo šermenī. Aštrala ideja išteikta Dianâs jeb Želenâs tehlâ, no kuras atwašina Helenu un no pehdejâs Ellinišmu — Elladu“. (Pret šauli, Nr. 2, 91. lapp.). Un žil weegli pee tam šašneedšama šchi mistiški-deewiškâ pahrgudriba! Pašlaufatees til Karli Jakobsonu: „Un eesahka Helena šaprast, ka muhšchigas ir tilai idejas, kas ir atwašinajums no redšamo preekšchetu neredšamas wehrtibas, un wiš šchee preekšcheti, kas ap mums, muhfu pahrejoščâ dšihwē ir tilai nošhmes, ir — šimboli. Nelas žits naw pašauļē ka šistematišeti (!) šimboli, kuras pahrwalda šlaidro ideju šistema; tas ir deewiškļais šahkums, kad šchis idejas šaweenojas. Un ikweens atoms neš šewi daku no žentralâs gudribas (!). Wiša pašauļē tad nu ka atwehrtā grahmata: tur war lašt katrā domajoščā buhtne, jaeegaume un jašaprot tilai winaš burti-šimboli; lašot šchos burtus, šimbolus, war atrašt deewišklo pirmspehku (!), wišu leetu eesahkumu (!).“

(Djelme, Nr. 6, 1907.). Zit tas weenfahrschi un jauki! Schehl ti-
lai, ka ziwilifeta pafaula wehl nefin, ka wisa „zentralà gudriba“ un
„wisu leetu eefahkums“ jau dabujami pee Karla Jakobsonu, tà ka
war meerigi tagad fleght zeeti wisa pehtneeku laboratorijas un ob-
serwatorijas, wisa musejas un bibliotekas. Tà, luhf, latweeschu
jaunakee rakstneeki pahrwat schaurino wehsturifko materialifmu un —
R. Skalbes wahrdeem runajot — Iepni „Klaudfina pee galigeem fi-
losofifkeem jautajumeem“ (Seemas naktis, II, 104. lapp.), tikai schehl,
ka pee tam tee nostahjas ahrpus katras logikas un zilwezfka prahtra
robefcham. „Meetpifsonis mihl pafilofofet“, faka fahdà weetà Gor-
fiks, „tilpat tà flinkis fimis mafschkeret“, — bet pat schahdà meet-
pifsonifkà nofihmè mehš latweeschu defadentu mistifko murgofchanu
newaram uffkatit par „filofofefchanu“.

Un tà jau arweenu, ari schi muhfu rakstneeku „zentralà gud-
riba“ ir atkal tikai nobilis flifcheju nowilkums no freewu defadentu
„m i s t i f k a a n a r k i s m a“. Kahdu gadu atpafak schis „mistifkais
anarkifms“ leelifki tika flandinats freewu defadentifkà literaturà tà
jaunijgudrota nahlotnes religija, tà glufchi ahrfahrtijs filofofifki-mi-
stifks „fpermins“. Freewu defadenti zaur fawu praweeti Georgiju
Tschulkowu paflubinaja, ka wini „nepeekemot pafauli“ (непріятіе
міра), ka wini buhšchot tagad „deewzihnitaji“ (богоборцы). Wini
indiwiduelais „es“ fajuhot tà nepanesamu flogu netifween katru
zilwezes fopdfihwes normu (ari nahlotnes kolektiwifms tos newarot
apmeerinat), bet ari ahrejo dabas spehku zehlonifko likumibu —, un
tapeh3 wini fawa „es“ wahrdà zetot „dumpi“ (БУНТЬ) pret wifu
zilwezi un pret dabas wifumu (lofmofo)! Wini „es“ fagraufchot
wisa politifkas un fozialas eefahrtas formas (wini nezihnotees par
wispahrejäm teešbam, bet pret katru teešibu wispah3), wini „es“
atratifschotees noft no empirifkas ahrpafaulas, ar weenu lehzeenu pah-
fchaujotees pahri par muhfu apfiau un par muhfu prahteem stah-
wofchà (transzendentà) leetu buhtibu (nùmenu) walstibà. Tur tad
wini brihwi weidoſchot pafauli pafchi preefch fewis. — Te nebuhs
wehl fewischi japeefihme, ka schis „mistifkais anarkifms“ no neweena
zilweka neteef nopeetni nemts (ari no wisa dibinatajeem nè): ar
schahdu „mistifku dumpi“ neiftrauzes neweenu naktifargu, ne nu
wehl wifu zilwezi apgah3is, ar defadentu „pafaulas nepeekemifchanu“
newar no weefahrschäm eefnam tift wakà, fur nu wehl pahrraut
dabaspehku likumibu! Schis „mistifkais anarkifms“ ir atkal ween-
fahrschi tahda defadentifka ehromofchanàs un fwaidifchanàs ar leeleeem

wahrdeem, ar lo galwerâ kahrtâ panahft tikai preeksch sewis rellamas trofni. Tas ir mistrojums no Bakulina anarkistiskeem draudeem un ewangelija pafaulēs noleegfchanas, no Fichtes subjektīwa idealisma un deladentu leeluma manijas, pee lam beesakās nesaprotamibas deht Wjatsch. Zwanows to bagatigi atkal sabahrstijis wiadeem greeku wofabukeem. Apbrihnojami weenkahrſchi ir ſcho deladentu filofofiskee argumenti, tā peem. kahds Gorodezkijs ihf un ſtrupi noſafa: „Kacram dſejneekam jabuht miſtikim-anarkistam, jo tā gan lai zitadi (потому что какъ же иначе?)“. (Ст. Факелы, кн. II, 193. lapp.). Logika wiſpahrīm pee ſchahdas „filofofijas“ pilnigi leela, jo empiriskās pafaulēs iſahrdeſchana un atſwabinatā „es“ aiſzelschanaš miſtikſas wiapafaulēs ſferās teel iſdarita zaur „ekſtaſi“, kura galu galā nowed atkal pee ſinama „dionifiſka orgiaſma“ ar wiſam peedewam. — „Miſtikſais anarkifms“ pehz wiwa nodrukaſchanaš ſajehla kreemu rakſtneezibā tahdu ſobgalibu kruſu, ka pats Wjatsch. Zwanows un ziti lihſ ar wiwu ſchigli ween paſteidſas no ta atſazitees un atſtahja nelaimigo ſchulkowu weenu paſchu uſ eelas. Kā par nelaimi ſchis pats ſch. bij paguwis kahdā frantſchu literariſkā ſchurnalā „Mercuri de France“ iſteiktees, ka wiſa Kreewijas rakſtneeziba un kulturelā dſihwe ſtahwot ſem wiwa „miſtikſa-anarkifma“ eeſpada, un tagad paſchi deladenti brula tam ar duhrem wiſū. ſchurnalā „Вѣсы“ ſchulkows tila uſ pehdejo noſmeets un Andrejs Belijs ſwehtās duſmās to pat noſauza par „ſimboliſma promofatoru“! Tā iſputeja „miſtikſais anarkifms“, pafaulē palika ſtahwam un weenigi kreemu rakſtneeziba tika par kahdu glupu aneſdoti bagatafa. —

ſchis „miſtikſais anarkifms“ uſſkatams wiſpahr tā nelaimigs aprita joks, bet muſu deladenti (Har. Eldgaſts, Akuraters u. z.) tam tiž wehſ tagad tā wiſſwehtakai pateefibai. It ſewiſchki wiwus peewilka aplamās „miſtikſas“ fraſes, jo tās atſwabinaja tos no logiſkas damaſchanas puhlem un ſadroſchinaja wiwus pat uſſahft kara gabjeenu pret ſinatni wiſpahrīm. „Zr laudis“, — tā ſlumſt Eldgaſts — „kaš ſawā no ſch eh lo j a m ā, g a r i g ā a p r o b e ſ c h o t i b ā atrod wiſu ſaprotamu, peerahdamu un iſſkaidrojāmu zaur ſinatni... ſch eh j e e m i ſ t i ſ k e e p a h r d ſ i h w o j u m i atllahj wiſas ſchis ſinatnes beſſpehzibu iſſkaidrot ſwarigakos dſihwes noſlehpumus... Zil grandioſas un dſikas nebuhtu paſchas par ſewi tahdu domataju teorijas, tā Ranta un Schopenhauera filofofikſas ſiſtemas, Darwina, Hekela un zitu leelo dabas pehtneeku mahzibas, gala iſ-

nahlums tomehr ir un paleef nejinafchana, noflehpmus". U. t. t. u. t. t. (Swaigſnotas naktis, preefſchwahrda). Sinatne peerahdijufe ſawu beſſpehzi bu, ſinatne galigi bankrotejuſe, — weenigi Eldgaſts un beedri ar ſaweem „eefſchejeem miſtifleem pahrdſihwoju-meem“ war wehl tagad glahbt zilwezi! „Symboliſti runa par leetam, to prahts ſpehji, bet ari par tam, ſas ſaſtahda preefſch prahta neatrifnamus noflehpmumus, ſas peeeetami weenigi dwehfeli, — par miſterijam“. „Miſtika ir muhſchibas baſis, — tur tas wairs nedſird — tur truhdu walſts ſahlas . . . ſas miſtikas ſkannas dſirdejis un ſapratis — tam peezu prahtu paſaule top zeetums. Pagraba twana zilweze nepaliſts. Geweſt wianu tajâ gan war, bet atradiſees pahrdroſchneeki, ſas liſt dinamitu (uja!) ſem beeſeem atmenu muhreem. ſas par to tagad jau runa, to juhs par tumſoni, par ahrprahtigu ſauzeet.“ (Démona paradiſe, 58. lapp.).

Uj to tad ſchee miſtiflee puhſchlotaji iſhti dibina ſawus apgalwojumus, ſa ſinatne iſrahdijufes par „beſſpehzigu“? Tapat atkal — ſa Wehſminu Karlis ſala — uj daſcheem „aforiſmeem un ſentenzem“ un uj baumam, ſa ta laifam teikt kreewu metafijiſku rajchojumos. Wiſſparigaſ pret ſinatniſtu atſihſchanu — bei Witt. Egliſcha — uſſtahjas Har. Eldgaſts, kurſch ar „dwehfeli“ ween apæemas atrifnat wiſus muhſu prahtu atſinai nepee-eetamos „muhſchibas noflehpmus.“ — „Zihnâ dehl pateefbas“ — ſa wiaſch ſtudina — „mums japazetas pahri ahrejaimahnu teefchamibai . . . Ar pilnu teeſbu war teikt, ſa katrs no ſemes apdſihwotajeem dſihwoſawâ atſewiſchlâ, no wiſeem ziteem atſchkirigâ paſaulê — Dwehfelê . . . Neweens neredſi paſauli tahdu, ſahda ta ir pate par ſewi. Katram wina ir ſawada, — tahda, ſahdu to rada wina dwehfeli, ſa to apgaifmo wina eefſchejee gaismas awoti“. (Swaigſchnotas naktis, preefſchwahrda). Un ta ſa katram paſaule iſleekotees gluiſchi ſawada (!), ta ſa no ahrapaules preefſchmeteem mehſ uſnemam ſewi tikai ſinamus eeſpaidus un muhſu prahti newar eeſpeeſtees paſchu leetu buhtibâ, tad — ta ſlehdi muhſu miſtikis — ari ſinatne nelahdâ ſinâ newarot „apwert un iſſkloidrot paſauli“! Waj teeſcham ta?

Ahrpaſauli mehſ ſajuhtam un apſinamees zaur muhſu prahtu (juhtektu) uſnemteem eeſpaideem. Leetas un parahdibas ſairina muhſu prahtus (redſi, dſirdi u. t. t.) un tikai pehji notifuſchâ ſaireena eeroſnas muhſu ſmadſæu darbiba, muhſu domas par ſinamo preefſch-

metu, rodas muhfu galwâ jehdseens par to. „Wisas atjinas eesahlas prahtos. Birms peeredsejumu nekahdas atjinas. Prahti ir widutaji, kas leetas dara jinamas un pasihstamas. Ne jehdseeni bes peederigeem peeredsejumeem, ne peeredsejumi bes jehdseeneem spehj dsemdet atjinas. Prahteem truhstot mums nebuhtu pasaulê nekahda leeta fastopama un prahtam truhstot newaretum neweenu leetu domat. Wis, lo sinam, wis, lo waram jinat, atrodas peeredsejumu apl oâ“ (Kasparsons „Dialektika“, Puhrs III.). Tâ tad wisa atjihschana un domaschona sahkas un beidsjas ar muhfu prahteem (juhsteem). Un to nejehdjibu Har. Eldgasts pat few newares eestahstit, la katra indiwida prahti (redje, dširde u. t. t.) buhtu organiseti til sawadi, la katre dšihwotu „sawâ atšewischlâ, no ziteem atšchirigâ pasaulê“, jo tad jau zilwezes kopdšihwe, kas taisni dibinas uš kopeju (kolektiwu) atjihschanu un kopeju apjinaschanos, nebuhtu eespehjama. Sinatne dibinas uš zilwezes pagahtnes un tagadnes peedšihwojumeem (nowehrojumeem); jinatnišla pasaules atjihschana naw nekas zits kâ kolektiwâ zilwezes domu darbiba, kas zenschas aptwert un isflaidrot wišu muhfu dšihwes šaturu, wišu muhfu prahteem peeeetamo (empirisko) pasauli. Muhfu atjihschanai un domaschanai war weenigi par pamatu buht no muhfu prahteem aptweramas parahdibas, jo weenlahrschi naw eespehjama atjihschana, kas neatteektos uš jinameem preekšmeteem. Har. Eldgastam tas nepawišam nepatihš, jo tad jau isnahš, la wišč gluschi tahds pats zilweks kâ wiš ziti, la wišč nezaurko neatšchiras no „rupjam, šellam plebeju dwehšelem“. Wišč tapehž pastahw uš to, la ahrpasauli tas šajuhtot pa lahdeem ziteem, muhfu šiššteem organeem nepeeeetameem zekeem. „Realisti apluhko pasauli kâ weenlahrschi štatitaji, padodamees wixas materialeem litumeem, kamehr šimbolisti no kratijuschimaterijas waschas, aišgahjuščihrihwâ garu walstibâ, eespeeduščees muhščigâš misterijâš“ u. t. t. (Šwaigšnotâš naktis, preekšwahrdâ). Wini runajot „ar šwaigšnem, ar mešču, ar juhru“ (tâ tad tomehr ar „peezu prahtu pasaules“ preekšmeteem!), wineem ešot dširdama wixu fewischlâ „nošlehpumainâ waloda“ (tatschu laikam deladentu aušš naw laut kâ sawadal konstruetas?). Wiš tas tilai ir nejehdšiga blehnošchanâš, jo „materijas waschas“ neweens, protams, nokratit newar, neweens no teem naw aišgahjis „garu walstibâ“ un neaišees ari, tapehž la tahdas pahdbabišlas, no empiriškâš pasaules atšchirtas „garu walstibas“ naw un newar ari buht. Muhfu pšchila nesatur fewi nêla zita, kâ tilai

zaur muhſu prahteem uſnemtus ahrpaſaules eeſpaidus: nelahda reli-
giſka ektaſe, nelahdi drudſcha ſlimneeka murgi waj dſejneeka ſan-
taſija neſpehji pate no ſewis it nela jauna radit, là weenigi ſawirnet
daſchadâs kombinaſijâs agraf dabutos eeſpaidus — realas ahr-
paſaules attehlus. War là pazeltees uſ papehſcheem miſtiſkâ aiſ-
rautibâ, tikpat nekur naw eeſpehjamſ aiſlidot ahrâ no empiriſkas
„peeſu prahtu“ paſaules. — Raſturigi preeſch muhſu defadenteem
ir wehl weenigi taſ, la ar ſawâm „miſterijam“ ſahla leelitees tee,
kuru dſejſkaſ eedomu ſpehjaſ taiſni tiſ nabadſigi tuſſchaſ, un la
miſtiſku wehdera runaſchânu pee mums kultiwè tahdi laudis, kaſ
ſitadi neſpehji neweenu logiſku domu iſteift.

Wiſa muhſu atſiſchana dibinaſ uſ eeſpaideem, lo mehſ ſa-
nemam zaur muhſu prahteem. Bet ja nu taſ neſchâubami tà un
nelahdu pahrdabiſku atſiſchânaſ zeku naw, tad atkal muhſu miſtiſkeem
ir zita dſeeſma lo gaudot: uſnemtot ſawâ apſinâ tilai leetu eeſpaidus
mehſ tà tad gan warot atſiht ſcho leetu daſchadâs ihpaſchibaſ, bet
nelad leetas paſchaſ, — mums tà tad paleektot muhſcham ſweſcha
„leetu buhtiba“, mums peeeetama tilai „ahrejâ mahnu teeſcha-
miba“, par kuru mums zaur „miſtiſku“ japazekâs pahri lihdi „muh-
ſchigai pateeſibai“! Echi „leetu buhtiba“ (Kanta „Ding an ſich“),
ſchis ſen jau no ſinatniſkâſ domaſchânaſ pee wežâm grabaſcham
iſmeſtaſ metaſiſki jehdſeens, kuru tagad là jaumu dahrgumu grib
gaiſmâ zelt muhſu miſtiſkee defadenti! Baluhſoſimees tuwaſ, kaſ
tad iſhti ſlehpjâſ ſem ſchis „leetu buhtibaſ“. Mehſ ſajuhtam un
nemam wehrâ tilai leetu atteezibaſ uſ mums paſcheem, là ari ſcho
leetu atteezibaſ ſawâ ſtarpâ, kaſdas tâm ir weenai pret otru. Mehſ
waram ſinat un atſiht tilai leetas, kaſ waj nu teeſchi waj zaur
zitu parahdibu widutajibu ſpehji kairinat muhſu prahtuſ; leetas un
parahdibaſ, kuraſ to neſpehji un tahdi naw (teeſchi waj zaur zitu
parahdibu widutajibu) peeeetamaſ muhſu peeredſejumeem, muhſu
prahta atſinai, mums jauſſlata là neeſoſchaſ. Leetas paſchaſ tà tad
ir ſcho leetu konkreto ihpaſchibu kopiba. Pee „leetu buhtibaſ“ — là
metaſiſiki mahja — mehſ nonahtam atſchſirot no leetam noſt wiſaſ
winu konkretâſ ihpaſchibaſ, atnemot prom wiſaſ winu ſaſtahwâkaſ,
lihdi galu galâ no tâm zitaſ nelâſ naw atliſis pahri là — tuſſchâ
abſtraſkſija beſ kaſhda ſatura. Leetu buhtiba ir tà tad kautkaſ ne-
eſoſchâſ, lo mehſ pat ſew eedomatees newaram, jo domat un domâſ
lo ſew preeſchâ ſtahditees mehſ weenigi waram kaut lo konkretu (tà
tad paſchu leetu, newiſ winâſ „buhtibu“!). Leetu buhtiba ſiloſofija

ir lihdfiga nullei matematikâ, un tilai daschadi mistiki un metafisiki war nulli noturet par finamu positifu leelumu, war eedomatees, ka wisas fastahwdakas no leetam un parahdibam atnemot projam tomehr wehl atleef kautkas pahri!

„Ahrejâ mahnu teeschamiba“ ir tà tad weenigâ „ihstâ teeschamiba,“ jo aij tàs un pahri pâr to nekahdas pahrdabisikas buhtnes naw. Bret Ranta domam, ka muhsu spehjâ nestahwot atsiht leetu buhtibu, Engels kahdâ weetâ iskalas schahdi: „Scho kâ ari wisas tamlihdfigas filosofikas eedomas (philosophische Schrullen) wisapahrleezinoschal apgahsch pate muhsu dsihwes praktika, proti eksperiments un ruhpneneziba. Za muhsu atfina par weenu waj ottru prozesu dabâ ir pareija un ja mehs scho pareijibu waram peerahdit tahdâ kahrtâ, ka mehs paschi scho prozesu darinam, atatwasinam to no wina zehloweem, leekam tam muhsu noluhkeem kalpot, tad lihdj ar to ir Ranta netweramâ „leeta par sewi“ pagalam“. (Engels „Ludwig Feuerbach.“). Engels tà tad faka, ka tiklihdj muhsu prahtu eespaidi un nowehrojumi war tilt pahrbauditi un apstiprinati eksperimentu zekâ zaur zilweku praktiku, mums wais naw nekahdas schaubas, ka muhsu nojehgumi par leetam un wina ihpaschibam ir pareiji, ka zaur muhsu prahteem nojaustâ ahrpasauale naw wis kautkahda subjektivi (patwakigi) eedomata ilufija, bet ka ta kâ tahda reali un objektivi pastahw ahrpuš mums. Lihdj ar to teit jau dota atbilde us sofistisko jautajumu: ja, no kureenes mehs tad finam, ka muhsu prahti mums pareiji atlehlo ahrpasauli? Labakas skaidribas deht peewediskim wehl kahdu zítatu ij Engelsa: „Pirms zilweki schaka filosofiski argumentet, wini jau darbojas praktiski. „Gesahkumâ bij darbs“. Un zilweziska darbiba bij jau scho gruhstibu (t. i. jautajumu par muhsu atfina pareijibu) ischschiruse eepreesch, pirms to paguwa isdomat zilweziska gudroschana (Klugthuerei). The proof for the pudding is in the eating (pudiku mehs ismehginaam ehdot.) Tiklihdj mehs leetas preesch mums pascheem isleetojam pehz tam ihpaschibam, kahdas tanis atrada muhsu prahti, lihdj ar to mehs neschaubami pee tam pahrbaudam, waj muhsu prahtu nowehrojumi bijuschji pareiji waj nê. Za muhsu nowehrojumi bij nepareiji, tad ari buhs nepareijs muhsu slehdseens par finamas leetas isleetoschanu un muhsu mehginajums neisdofees. Bet ja mehs muhsu mehrki schafneedsam, ja mehs atrodam, ka leeta pate faskan ar muhsu nojehgunnu par to, ja ta noder preesch tam, tur mehs to gribejam isleetot, — tad tas ir positivs peerahdijums,

ka ſcho roheſchu aplolâ muhſu nojehgumi par ſinamu leetu un winaſ ihpaſchibam ſakriht ar ahrpuſ' mums ſtahwoſcho teeſcha-
mibu (Engels „Vorrede zur Entwicklung des Sozialismus von
der Utopie zur Wiſſenſchaft.“).

Proletariſſais paſaules uſſlats nepaſihſt un neatſihſt neſahdu
metaſiſitu waj miſtiku; taſ iſgaiſina wiſuſ mahnuſ par ſahdam
„pahrdabiſſâm buhtnem“ waj „abſolutâm idejam“ un redſ paſaules
wiſuma (koſmoſa) leetas un parahdibaſ wina dabiſſâ kopſakaribâ;
taſ atſtumj pee malaſ wiſaſ „winaſaules“ un „leetu buhtibaſ“ un
peegreeſchaſ muhſu prahteem pee-eetamai empiriſſai paſaulei. Sinat-
niſſa atſihſchana, newiſ tizeſchana — taſ ir ſchi uſſlata pamataſ.
Weenigi uſ realeem ſakteem, uſ nowehrojumeem un peeredſejumeem
dibinata ſinatne dod mums eeſpehju orientetees ahrpaſaules chaofâ,
pahriſſatami un ſaprotami muhſu apſinâ aptwert un apweenot leetu
un parahdibu kopibu un lihdj ar to — kâ mehſ jau agral ſahdâ
weetâ teizam — waldit par ahrpaſauli: kalpinat zilwezeſ kopibaſ
labâ aſloſ dabas ſpehluſ un apſinigi darinat zilwezeſ wehſturi.
Mehſ teeſcham ſtahdam ſew par uſdewumu empiriſſo paſauli ſapraſt
un iſſklaidrot weenigi un tiſſai zaur poſitiwu ſinatniſſu pehſiſchamu,
jo zita atſihſchanaſ zela zilwezei naw un tai ari zita newajaga.
Mehſ paleekam wiſaugſtaſâ mehrâ weenaldfigi pret Eldgaſtu un
tamlihdſigu ſautiku waimanam par muhſu „noſchehlojamo, garigo
aprobeſchotibu“ un muhſ nepawiſam neaiſſuſtina lamaſchanaſ par
muhſu „ſeklâm dwehſelem, ſurâſ nekad naw atſlahjees nekaſ ne-
bijis (!), ſenaſ nenojauſſtſ, noſlehpumainſ, neiſtulojamaſ (!).“ Mehſ
atſtahjam dekadenteem un ziteem „garâ nabageem“ wiku „miſtiſſoſ
pahrdſihwojumuſ,“ jo mehſ ſinam, ka it neka, „nebijuſcha“ teem naw
wiku „dwehſele“ atſlahjuſe un newar ari atſlaht, jo muhſu apſinâ
newar nekaſ zitaſ buht, kâ tiſſai eſoſchu dabiſſu leetu atſpogulojumi.
Pat pate ideja par ſahdam pahrdabiſſâm leetam ir tiſſai dabiſſu
leetu un parahdibu fantaſtiſſi ſagroſiſtſ attehſſ. Wiſa ſchi dekadentu
ſprediſſotâ metaſiſſita un miſtiſſa zenſchaſ tiſſai zeku aiſſſchehrſot muhſu
atſihſchanaſ, nodſehſt jau no zilweka prahta iſreſſinatos un iſſſchir-
toſ uſdewumuſ, nomahſt muhſu apſinu ar wiſadeem mahneem un
brihnumeem un eedwehſt mums atſkaribaſ un baiſu ſajuhtas no
ſahdam pahrdabiſſâm waram. Kâ Giſjo ſahdâ weetâ ſala: miſtiſſiſmuſ
griſ muhſu atſinaſ ſklaidro ſpoguli aiſſniſſlot ar ſawu uſpuhſto
dwaſchu. Bet ſinatne meerigi noſlauka projam ſchiſ dwaſchaſ ne-
ſpodroſ plantumuſ.

Defadentu zihnâ pret finatni naw nefa „tragiffi ahrprahtiga“, kà to Har. Eldgasts eedomajees; ta ir nemama drihsat komiffi un fawz atminâ flawenos maleneefchus, kas ar meetu gribeja fauli no-
durt un nogahst purwâ. Sinatne efot ifrahdijufe fawu beffpehzibu! — tà wini klaigâ. Kur tad un kad? waj warbuht ahrejo dabas fpehtu atfihfchanâ un wiku ifleetoſchanâ wiſpahribas labâ? „Sinatne naw mums iſflaidrojufe, no kureenes zehlufes pate gaſpaſcha ſemes lode un ziti tai lihdfigi kermenifchi; naw eemahzijufe pa gaiſu ſkreet, pa uhdens wirſu ſtaigat,“ ſuhrojas Pawils Grujna (Djelme, Nr. 7, 1906.). Semes zelſchanos ſen jau iſflaidrojufe Kanta-Laplaſa teoriija un kas atteezas uſ defadentu wehleſchanos „pa gaiſu ſkreet“, tad ari ta jau puſlihdfi iſpildita, jo pehz pehdejâ gada mehginajumeem aëronautifâ war teift, ka eſam jau tuwu ſchi technifla problema galigai atrifnaſchanai un gaiſa okeana eelarofchanai. Wiſpahrin tagadejas techniflas attihſtibas laifmetâ, kur daſchreij weens patſ gads mums atneſ tilfdaufj atradumus un iſgudrojumus, fo agraf zilweze pat ſapnot neufdroſchinajâs, tilkai wezas mahminas wehl war runat, ka technifla neſpehtu ſaſneegt ſawus uifſtahditos mehrkus. — Bet Har. Eldgasts tomehr naw un naw apmeerinams: finatnes gala iſnahkums tomehr paleefot „neſinaſchana,“ finatne newarot atbildet uſ zilwezes ſwarigaleem „noſlehpumeem“ u. t. t. Jaſin, kas tee par „noſlehpumeem?“ War jau jautajumus ſtahdit wiſadus, kà to maſi behrri mehdf darit, kuras muhſu logika weenlahrſchi atraida kà aplamus, tuſchus un nenofihmigus. Pee teem peeder wiſi tam-
lihdfigi jautajumi: kas ir wiſu zehlonu zehlonis? kapehz paſtahw paſaule? kapehz radees zilweks?*) De war tilkai jautat, kà wiſs radees un newis kapehz, jo atbildot uſ jautajumu „kà?“ mehſ paſchi pahreelinamees, zil weltigs ir jautajums „kapehz?“ Rahds no leelakeem jaunlaifu finatku wihreem Ernſts Machs iſſafas ſchahdi: „Ja mehſ atſakamees atbildet uſ jautajumeem, kuru aplamiba azim redſama, tad eekſch tam nekahdâ finâ neparahdas reſignazija (atteif-
ſchanâs no muhſu diſhwes praſbam), bet tà weenigi war riſkotees pehtneeks, eewehrojot wiſu leelo jautajumu daufſumu, kas teeſcham mums jaiſpehta. Neweens fiſifikis neuſſſatis to par reſignaziju, ka naw

*) Schahbus jautajumus mehſ kaudſem atrodam iſbehrtus Boruka raſchojumos. Iſrakſtam te peem. dehl ſchahdu weetu: „Waj akmeni naw weſali? Waj kofi neaug ſtipri? Waj uhdeni zeeſch ſahpes? Wini ir weſali, bet nejucht, nejucht nefa no ſkaifta un daita! Wini neſpehj miſhlet!“ u. t. t. (Herubuteeſchi, V. zehleens). Tahdi un tamlihdfigi ir muhſu defadentu fiſofoſiftee problemi.

eefpehjams isgudrot perpetuum mobile, tikpat ka ari neweens matematikis, ka naw eefpehjams iswest rinka kwadraturu."

Turpretim muhsu prahteem pee-eetamo peeredsejumu un atsiinu aplofa mums naw it nelahda eemesla sprauft muhsu atsihschanai robejchas. Basaule mums naw dota ka wesala noslehgta weeniba: muhsu atsiinas darbs taisni ir apweenot un isprast leetu un parahdibu kafarus pehz wiinu zehlooneem un selam. Scho zehlon-kafaribu mehš, protams, patwafigi neisgudrojām un neraftam dabai preefšchā, bet atrodām un konstatejam to dabā uš muhsu nowehrojumu un peeredsejumu pamata. „Bet reisā ar leetu un parahdibu kafareem,“ kafa kreemu markšits Basarows, „kurus mehš ešam jau iſſinajuſchi un eeweduſchi muhsu atsiinu ſiſtemā, ſchis paſchas leetas ir ſawā ſtarpā ſaweenotas wehl beſgaligi daudj ziteem kafareem, kurus mehš lihdi tam laikam neatrodām, kamehr muhsu atsiinu ſiſtema wehl ſaſlan ar ſawu uſdewumu, t. i. kamehr mehš ar tās palihdiſibu waram peeteeloſchi orientetees ſtarp leetām, preefšch kura m ſchi ſiſtema bij radita. Mehš ešam ſpeesti mellet jaunus kafarus un pahrbuhwet no jauna muhsu atsiinu ſiſtemu, tillihdi konkretee fakti wairš nelaujās eewetotees muhsu atsihschanas lihdiſchinejās konſtruſzijas . . . Un tā ka perſpektiwām, kaš mums atveras ar dabas tahtlako diferenzeschanu, naw robejchas, tad ari naw paredšams gals muhsu atsiinu rewoluzijām.“ (Очерки по философии марксизма, 38. lapp.). Sinatne ļauj zilwezes ſlatam ſneegtees arweenu tahtlaſ un dihtlaſ, arweenu plaſchaks un plaſchaks teef muhsu atsiinu apwahrſnis, un ſchini ſinā mehš ari ſalam, ka naw nelahdu „abſolutu, muhschigu pateeſbu,“ ka katra atsihschana ir relatīwa, ſaiſtita ſawa laikmeta garigās robejchās. „Bet tas noſihmē weenigi to,“ kafa Kautſkis, „ka muhsu atsiinas naw noslehdsamas, ka atsihschanas prozeſs ir nebeidšams un ne-eerobeſchots, ka ir gan aplami jeblahdu atsiinu uſſtatit par wiſas gudribas pehdejo gala wahrdu, bet ka ne maſat aplami buhtu noteikt atsiinas galigo robejchu, par kuru mehš nelad un nelahdi wairš newaretum tiht tahtlaſ pahri. Mehš turpretim ſinām, ka agraſ waj wehlaſ zilwezei weenuehr iſdewees tiht pahri par jau atſinatū apſiinu robeſchām, lai aiſ tām raſtu atkal tahtlaſas robejchas, par kura m tai preefšch tam nebij ne ļauſmas. Wlums naw ne maſata eemesla liſtees atbaiditees no jebkura problema, kaš ween muhsu atsihschanai pee-ejams, gkehwi ļaut roſam noſlihdet kleppi un ſlumji murminat: Ignorabimus — mehš par to nelad neka neſinaſim. Schi beſduhschiba taisni rakſturo moderno burſchu-

afisko domaschana. Kur ar wiseem spehkeem wadjadsetu zenstees paplaschinat un paditinat muhsu atfinau, — tur wina isscheesch famus labakos spehkus, lai usdabutu noteiktas robeschas, kas lai us wiseem laikeem buhtu wilttas muhsu atfinau, un lai diskreditetu finatniklas atsihschanas pamatu drofchibu." (R. Kautsky, Die historische Leistung von Karl Marx).

Taisnibu šalot, tahds Ħar. Eldgasts pat pateikt nemahf, kahdus jautajumus tad ihsti finatne newarot winam atschletinat. Winam tilai latra finâ gribas „misterijas“, winšč wehlas kautko „nebijušču un neistulkojamu“, winam jadsenotees pehž „ne-eespehjama un nefasneedsama“, — wahrdu šalot, kâ kahds kreewu deladents issaužads: хочу того, чего нѣтъ на свѣтѣ (gribu to, kas nepawisam nau pasaulē)! Tahda wehleschanas daschreis usnahf pahrehdušcheemees Mašlawas kuptscheem, kureem šchini finâ ari neweens zilweks newar lihdsjet . . . Us to Ħar. Eldgasts waren eeteepjas, ka neweens winam newarot pateikt, kas ihsti esot „dwehfele“. Un nu winšč nemas šludinat: „Dwehfele ir waldneeze par wisu zilweka buhtibu — winas wara un spehjas ir nefamehrigi augtatas par to, kas pee-eetams šmadšenem (!). Weltas ir prahta zenschanas wilft robeschas tām bešgalibam, kuras Wina aptwer, raft gultas Winas ware-najeem uhdeneem . . . Neisprotamas un neisidibinamas ir tās waras, kuras glabajas zilweka buh'ibas apšlehtakos dšikumos. Nekahdi tâ šauktâ apšiniga prahta publiki nespehs dot wina pareisu atmineschanu un atrišnaschanu“. (Šwaigšnotas naktis, preeščwahrdâ.) De Ħar. Eldgasts jau peenem pilnigi teologa toni un ar winau jau wairs nau eespehjams šarunatees, jo kâ to lai pahrlēezina, ka tahdas eedomatas pahrdabiskas „dwehfeles“ nemaj nau! Muhsu apšina šahlas un beidšas ar mums, muhsu šajuhtas un domas ir muhsu zentralas nerwu sistemas darbošchanas weids, muhsu pšichila tilai pakahpeniski atschkiras no augstako dšihwneeku apšinas un jemažo dšihwneeku un juhtigo augu neapšinas, jo wisur te eet zauri nepahrtraukta šatariba beš aš noteiktām robescham. Un tâ ka zilweks naw nekahda pahrdabiska buhtne, tad ari wina „garu“ waj „prahtu“ mehš newaram atschkirt nost no empirisklas pasaules leetu un parahdibu kopšakara: ja ir ispehtami „fisišlee“ prozeš, tad tapat mums eri jaispehta „pšichišlee“ prozeš, it šewišchki kur fisiologija un eksperimentala pšichologija mums rahda, ka abi šchee prozeš weens no otra neatdalami. Bet kas preešč Ħar. Eldgasta fisiologija un pšichologija jeb kaut kura zita finatne! Winšč lihdsj ar

Egliti eedala zilweku „meesâ, garâ („weeglâ wehsumâ“) un dwehsele“ un preefch wina wijs ir „misterija“! „Mahfleeneels karo un zihnas preefch leetam, kuras positifwa finatne atrod par a b j u r d u (!) . . . Wijs leelee pateefbas fludinataji (Budda, Kristus, Niehſche) ir mahzijuſchi zilwekeem to zitu, neſâ to fludina finatne“. Un tapeh3 tad ari Har. Eldgasts un beedri atgreesch finatnei muguru un eet pee lahrſchu lizejam un preeſtereem, kur „miftizifma“ un „muhſchigu pateefbu“ pahrpilnam . . .

„Ne zaur „rakſtu mahzitajeem“ un „gudreem“ teef neſta paſaulei winas atpeſtiſchana“, ſaka Har. Eldgasts. „Ja juhs netopeet kâ behrni, tad juhs nenahſheet manâ walſtibâ“. (Swaigich. naktis, preefchwahrdâ). Ja gan, ja gan, latweefchu jaunakee rakſtneeki, wehl wairaf tilai bihbeles pantiaus! „Swehtigi ir tee garâ nabagi, jo tee to kungu redſes“.*) Topeet kâ behrni, metatees pee jemes un laifchatees atkal rahpus, — zilweze ees tahſaf ſawu finatniſkas atſihſchanas zeku . . .

Mums inah3às druſku plaſchaf runat par pozitivu atſihſchanas teoriju (gnoſeologiju), lai laſitaji waretu redſet un pahrlleezinatees, ka jem tās ſtareem miſtizifims un metafifika newar turetees neweenâ kaktâ, kâ to ari nemehginatu aiſtacht tagadejee deladenti. Muhs aiſweſtu par tahlu, ja mehs gribetum iſlikt wiſâ plaſchumâ wehſturifla materialifma doctrinu, un tas ari muhſu apzerejumâ naw til nepeezeefchami wajadſigs, jo muhſu literaturâ par to tagad dee3gan rakſtu („ſello broſchuru“ — kâ deladenti ſchmah3). Tomehr weenam uſbrukumam pret „perſonibu iſnih3inoſcho un indiuiduelâs gara teekſmes paralifejoſcho Markſa-Engelſa dogmatiku“ mehs tomehr newareſum paeet garam, proti ka wehſturiflais materialifms „zilwezes brihwibu ſaſchnaud3ot meſaniſmâ“, ka tas atnemot zilwezei paſchdarbibas djenutus un „nonahwe3ot

*) „Staru“ proſpektâ 1908. gadam mehs laſam: „Ja metam ſauſſchu pawirſchu ſtateemu muhſu tautas tagadejâ garigâ atmoſferâ, tad jaatſiht, ka reti kad ta buhs bijuſe wairaf ſma3ejoſcha, neſâ ſchobrihd. Tilab augſtato ſchiru(?) kâ darba ſauſſchu inteligenzes paſaules uſſkatos pilnos ſeedos ſtahw muhſchu pahrdſihwojuſchais, weenpu3igi pawirſchais materialifms ar ſawu dwihau brahli ateifmu . . . „Stari“ nu ſtahda ſew par uſdewumu palih3et ſaweem laſitajeem tiſt pee dſifakeem un noſſkaidrotakeem paſaules uſſtateem“. Duhtu wehlams, lai ſkaidribas un atklahtibas beht ſchee materialifma un ateifma apkarotaji „Staru“ weetâ uſliktu nepahrprotamu wirſrakſtu — „Ewangelijuma gaiſma“ waj tamlihd3igu.

individualitati“, ka markſisti gribot wiſu muſſu dſihwi „ſamaſinat un failu padarit, lai“ — ka R. Stalbe tos apſuhdi — „waretu maſas miſzit ka mahlus“. (Seemas naktis, II).

Wiſſ ſchee eebildumi pret wehſturifſio materialifmu ir ſen dſir-detas teologijas kandidatu un meetpilſonu tenkas; tam ir tiſpat daudj pamata, ka ſcho paſchu ſautianu gaudam par darwinifmu, kas zilwekus gribot padarit par — mehrtaſeem! No ſeneem laiteem jau wahrds „materialifms“ ween ir biſhtams peedaufiſchanas akmens wiſeem wezas ſahrtibas ſargeem, pee lam tad tee ari palikuſchi laimigâ neſinaſchanâ, ka Markſa un Engelfa wehſturifſkais materialifms ir pawifam kas zits, ne ka XVIII. gaduſimtenq ſilofofifkais materialifms. Frantschu enziklopediſti (Holbachs, Didro) teefham uſſkatiſa paſauli ka ſaſtinguſchu mehanifmu, pee lam ari atteezotees uſ zilwela gribu un darbſochanos tee atſina abſolutu determinifmu (latrs zilwela darbibas akts ir negrojami un nenowehrſchami jau eepreeſch noteikts zaur apſtahku waru un zilweks ta tad nemaſ newar ſew apſinigi ſahdus mehrkus ſtahdit). Wehſtures gaita ta tad rit gluſchi automatifkâ ſahrtâ, kuru zilweze neſahdi groſit neſpehji un kurai ta tad zits nekas neatleelas, ka tiſtai paſwi noluhkotees uſ notikumumu mudſchekli. Te jaatſihmê wehl tiſtai, ka paſchu enziklopediſtu praktifkâ darbiba ſtahweja pilnigâ pretrunâ ar wianu ſilofofifkeem uſſlateem, jo paſchi tee ſludinaja wiſdedſigako zihnu pret pahrdſihwojuſcho ſabeedriſto eefahrtu, pret feodalâm priwilegijam un baſnijas dogmateem, paſchi tee ar utopiſtu entuſiaſmu ſtahdija wiſaugſtalas praſibas zilwela prahta ſpehjam, kas pehſ ſawas atſinas lehmuma warot pahrfahrtot wiſu zilwezes dſihwi.

Scho ſilofofifko materialifmu, kas neſahdi neſpehja iſſkaidrot zilwezes ſabeedribas attihſtibu un neſaſlaneja ari ar wehlaſeem dabas ſinatniſkeem pehtijumeem, apgahſa Markſa - Engelfa wehſturifkais materialifms. Mehanifka ſaſtinguma weeta tee leef dialektifkâs attihſtibas prozeſu, tee uſſkata wiſas leetas un parahdibas (tiſlab dabâ, ka zilweku ſabeedribâ) ka nemitigu kuſtibu un pahrgroſibu wirkni, un ar ſcho wareno atſianu tee atwehra jaunuu laikmetu zilwezes domai un zilwezes darbam. Sawâ grahamatâ „Ludwig Feuerbach“ Engelfs plaſchal aprahda agrakâ materialifma pretrunas un nepilnibas, kurſch galwenâ ſahrtâ bijis „mehanifks“ un neſpehjis „uſtwert paſauli ka ſinamu prozeſu, ka weenmehrigâ wehſturifkâ attihſtibâ atrodſchos weelu“ (die Welt als einen Proceß, als einen in einer geſchichtlichen Fortbildung begriffenen Stoff auf-

zufassen). Tapehž ari ŝchim materialismam wjadsejis lã rinki gree-
stees un tas ŝawãs atŝinãs newarejis tiŝt no ŝawa iŝejas punkta
nefur tabŝaf. Ar wehŝturisŝi - dialektisŝas attihŝtibas prinžipu mehs
turpretim teeŝŝam waram netikween paŝauli „iŝŝkaidrot“, bet ari to
„pahrgroŝit“ (Marŝŝa wahrđi). Marŝŝina pamata uŝŝkats ir atŝina
par wiŝu paŝtahwoŝŝo groŝamibu (Verãnderlichkeit): naw it neka
paleeŝama un meerã ŝtahwoŝŝa, bet tiŝai nemitiga ŝabeedribas
formu maina wehŝture, nemitiga groŝiba un attihŝtiba dabã, nemi-
tiga kuŝtiba un maina wiŝã paŝaulẽ, wiŝu leetu un parahđibu kop-
ŝakaribã. Nichts iŝt, ŝondern alles wird — neŝas nepaŝtahw un
nepaleeŝ, wiŝs rodas, pahrwehrŝŝas un top. Ŝŝi leeliŝã doma
eeŝimẽ pilnigu rewoluziju wiŝos lihđŝŝinejos žilwežes uŝŝkatos:
nemitigu pahrgroŝibu prinžips mums atŝlahj netikween žilwežes weh-
ŝtures gaitu un raŝda mums organis̃mu želŝŝanos un attihŝtiŝŝa-
nos dabã (Darwins), bet ŝŝis paŝs nepahrtrauktas kuŝtibas („ener-
gijas“) prinžips teeŝ tagad liŝts par pamatu wiŝai muŝŝu dabas
ŝinatniŝlai atŝihŝŝanai (ŝiŝikã, ŝimijã) un paŝaules (uniwerŝuma) pa-
rahđibu iŝŝkaidroŝŝanai. Paŝt wahrđu „materija“ jaunlaiku dabas
ŝinatneeki negrib wairs leetot, tapehž lã ŝem ŝŝi jehđŝeena ŝaprot ko
ŝaŝtinguŝŝu, meerã ŝtahwoŝŝu, un atŝihŝt tagad weenigi tiŝai
„energiju“ (Ditwalds).

Marŝŝims ir žauržaurim aktivas kuŝtibas un darbibas filoloŝija.
Bet ja nu mehs wiŝgaram wehŝture atŝihŝtam žehloniŝku ŝakaribu
un ŝinamu wehŝturisŝku pahrgroŝibu nenoweŝŝŝamibu, tad lã tomehr
buht ar agrãto materialis̃tu determinis̃mu wiŝas žilwežes un atŝewi-
ŝŝku indiwidu dŝihwẽ? tã tad mums taŝŝu žitas iŝejas naw lã
padoŝŝanãs „materialo apŝtaŝku dŝelŝŝu likumeem“, kamehr deka-
denteem ir ŝawa „brihwã gara walŝtiba“? — Žilweŝs naw un
newar buht brihws taŝdã noŝihmẽ, lã to eedomajuŝŝees dekadenti-
ŝŝee indiwidualis̃ti, jo tiŝlab wiŝu apŝinu, wiŝu domas un žen-
teenus, lã ari wiŝu wiŝu darbibu noŝaka kaŝreijeja ŝabeedriŝka ap-
kaŝrtne, bet ŝŝi nebrihwiba preeŝŝ wehŝturisŝka materialis̃ta nebuht
wehl nenoiŝimẽ ŝatalis̃mu. Atbildi uŝ ŝŝo jautajumu tiŝ ŝkaidri
iŝteigis un formulejis Engelŝs, tã lã mums tiŝai atleekas te wiŝu
wahrđus peeweŝt: „Hegels bij pirmãis, lãs pareiŝi noŝtaŝđija brih-
wibas un nepeezeeŝŝamibas ŝakaribu. Brihwiba preeŝŝ wiŝu naw
neŝas žits lã nepeezeeŝŝamibas atŝihŝŝana. „Nepeezeeŝŝamiba ir
alla tiŝai tiŝ ilgi, kamehr mehs wiŝu neeŝam atŝinuŝŝi un iŝpra-
tuŝŝi“. Brihwiba nepaŝtahw wiŝ iŝŝapnotã neatŝa-

ribâ no dabas lifumeem, bet ſcho lifumu atſihſchanâ un eefpehjamibâ liſt teem darbotees pehz jinana plana preeſſch noteiſteem mehrkeem. Tas atteezas til- lab uſ ahrejas dabas lifumeem, ta ari uſ teem lifumeem, kuri noſata paſchu zilweku meeſigo un garigo dſihwi . . . Gribas brihwiba ta tad nenofiſhmè neko zitu ta tilai eefpehju iſſchirtees ar leetpratibu (mit Sachkenntniß entſcheiden zu können) . . . Brihwiba ta tad paſtahw wara pâr mums paſcheem un pâr ahrejo dabu, pee kam ſchi wara dibinas uſ dabifku nepeezeefchamibu atſihſchanu; wina ir tahdâ finâ wehſturiflas attihſtibas nepeezeefchams produkts. Birnee zilweli, kas tilko atſchêhrâs no kuſtonu walſtibas, bij tilpat nebrihwî ta ſchee paſchi kuſtoni, bet katrs progrefs kulturâ bij ſolis uſ brihwibu". (Fr. Engels, Antidühring, 112. lapp.)

Muhsu brihwiba ta tad paſtahw ahrejo dabas ſpehku un ſa- beedriſko atteezibu atſihſchanâ un ſcho ſpehku kalpinaschanâ. Zil- weks ir atkarigs no ahrejo apſtahku waras, bet winam ir dota ee- ſpehja ſcho apſtahku un atteezibu kopſakaribu atſiht un tai peemeh- rojotees to groſit ſawâ labâ; zilweks war pahreddet wehſturifko parahdibu wirſeenibu un aktiwi lihdsdarbojotees paahtrinât wehſtures gaitu; zilweks tahdâ kahtâ no wehſtures objekta teef par wehſtures ſubjektu, par zilwezes atſwabinataju un winas liſtena kaleju. Zil- wezes techniſkâ (materialâ) progrefa wirſeens ſakriht kopâ ar zil- wezes wairuma idealu par nahlotnes ſabeedriſko eelahrta un par ſcho ſaſneedſamo nahlotni proletariats apſinigi eet zihnâ. Ta teef ſaweenots determiniſms ar aktiwu darbibu un ta teef iſlihdsinata pretruna ſtarp mechaniſku nenowehrſchamibu un apſinatu brihwibu. Lihds ſchim zilwezes progrefs galwenâ kahtâ parahdijâs eelſch tam, ta tas atſwabinajâs no allo dabas ſpehku waras un ſaiſtija tos ſawâ deenâſtâ; tagad tai jaatratâs no ſabeedriſko attee- zibu juhga un jaorganifè raſchoſchana ſaſlanâ ar wiſas zilwezes kopibas intereſem. Zilwezei paſchai jaatraiſa wiſ ſaimneeziſkâs wehrdſibas un atkaribas meſgli, kahtus ta neapſinotees pate ſew ſehjuſe; tai jaiſnihgina lihdsſchinejâ ſabeedriſkâ kahtiba, kur zilweks kalpina zilweku . . .

Peewediſim te atkal Engelfa wahrbus: „Lihds ko ſabeedriba pahrnem ſawâ ihpaſchumâ raſchoſchanas lihdsjektus, tad ari teef iſ- beigta pretſchu raſchoſchana un lihds ar to produktu (ſaraſchoto pretſchu) wara pâr raſchotajeem. Anarſkijas weetâ, kahtu walda tagadejâs ſabeedribas raſchoſchana, ſtahjas pehz kopeja plana

apjinigi organijeta rajchoŝhana. Mitejas atŝewiŝku indiwidu zihna par paŝchuŝturu. Zilwekus eeflehdjoŝcho dŝihwes noteikumumu aplahrtne, kas lihdi ŝchim pahrwaldija zilwekus, nahŝ tagad ŝem paŝchu zilweku pahrwaldibas un pahrjinas; zilweki tilai tagad pirmo reiŝ teef par apŝinigeem, iŝŝteem dabas waldeenfeem, tapehŝ ka tee tagad walda paŝchi pâr ŝawu ŝabeedriŝko rajchoŝhanu. Winau paŝchu ŝabeedriŝkas darbibas likumi, kuri lihdi ŝchim teem ŝtahweja pretim ka ŝweŝchi, tos pahrwaldoŝchi dabas ŝpehli, teef tagad no zilwefeem weikti ar pilnigu leetpratibu un lihdi ar to ari ŝawalditi. Zilweku ŝabeedriŝka kopraŝchoŝhana, kura lihdi ŝchim pret teem noŝtahjâs ka no dabas un wehŝtures uŝppeeŝta, teef tagad winau paŝchu brihwais darbs. Objektiwâs, ŝweŝchâs waras, kuras lihdi ŝchim pahrwaldija wehŝturi, tagad paŝchas nahŝ ŝem zilweku pahrjinas (kontroles). Tikai no ŝchi brihŝcha ŝahlot zilweki ar pilnigu apŝinu paŝchi darinâs ŝawu wehŝturi, tilai no ŝchi brihŝcha ŝahlot winau eekufŝtinateem ŝabeedriŝteem zehlonneem buhŝ galwenâ ŝahrtâ un pee tam arweenu peeaugoŝchâ mehrâ winau paŝchu gribetas ŝeŝas. Tas ir zilwezes lehzeens no nenowehrŝchamibas walŝts brihwibas walŝti.

Un beidjot: „Ŝcho paŝauli atŝwabinoŝcho darbu galâ iŝweŝt ir tagadejâ proletariata wehŝturiflais uŝdewums. Zidibinat ŝchi atŝwabinaŝchanas darba wehŝturiflos noteikumus un kopâ ar to winau paŝcha dabu un zaur to modinat un noŝkaidrot apŝinu par winau paŝchas zihnas dabu un noteikumeem tagad apŝpeeŝtâ ŝchirâ, kurai lentŝ ŝcho zihnu iŝweŝt galâ —, tas ir proletariŝkas kuŝtibas teoretiflas iŝteifmes — finatniŝka ŝozialiŝma — uŝdewums.“ (Engels, Antidilbring, 306. lapp.).

Zilwezes nahlotne ka winau apŝinas un brihwibas darbs! tahda ir markŝiŝma lepna, warenâ formula. Ŝekarot un pahrweidot paŝauli, atŝwabinat wahrgitoŝcho zilwezi no tagadejâ poŝta un padarit winau kopdŝihwi brihwu un kraŝŝchau, noŝlehgt — Markŝa wahrdeem runajot — zilwezes ŝabeedribas preeŝchwehŝturi un paŝchas ŝpehleeem darinat winau turpmaŝo iŝŝto wehŝturi —, waj ir ŝahdreij ŝtahdits augŝtâŝ ideals zilweku zihnai un darbam! Un weenigi deŝkadenti, kas ŝawâ paraŝitifkâ panihŝkumâ tilai naidu ŝajuht pret proletariata idealeem, war ŝagudrot tahdas leetas, ka wehŝturifla materialifma prinzipi zilwezi ŝaŝchnaudjot melaniŝmâ, ŝamaŝinot dŝihwi un nonahwejot katru indiwidualitati!? Ja war kas muhŝu dŝihwei peeŝchirt ŝaturu un noŝihmi, atraiŝt zilwekâ wiŝus winau

dsikatlos dsenukus un attihstit wina individualas spehjas lihdi augstakai palahpei, — tad tas ir proletariškais pašauls uifflats.

Mo war ņhai pašauli atŭwabinofchai zihnai ņahdit pretim defadenti? Paņhi tee, kã mehņ jau redņejã, ņah! jau ar bailem un drebeņņhamu tizet wiņadeem mahneem un ņpokeem, paņhi tee uņ katra ņola redņ wiņadas „pahrdabiņlas buhtnes“ un „neifdibinamas waras“, no kurãm weenigi warot zilwezi glahbt „mistila“ un wezu ņewinu pahtari. Zilwela brihwo apņinu nomahlt un wina ņpehkus noņpeest uņ leju, wina ņabeedriņlos idealus ņamaņinat lihdi kuņtoniņlam egoiņmam, wina entuņiaņmu iņnihņinat un atņahbt tika iņiņtologiņlas teekņmes — to defadenti ņahda par ņawu uņdewumu. Zeelatã mehã wairs newar ņataliņmu ņludinat un zildinat, kã to muhņu defadenti dara: kãtrņ neezinņņ ņho gleh:wuku dņihwẽ ir negroņams „littena lehmums“, kãtra maņaka perņoniņka neweiņme toņ gaņņņ tuhlt „iņmiņumã“, kãtrņ ņaņtaptas ņeweetes ņahwņ waj pat winaņ apgehrba gabali ween ņpehņ toņ eedņiht „erotikã ahrpratã“. „Uņ wiņeem zeņkeem Viltens man aiņleek ņahju preeņņã“, rakņta par ņewi A. Auņtriņņņ. „ņhodeen ta ir daiņã Marijas ņahja uņ Paradiņes un Welles kruņtņeka, rihtdeen augligã Demetras ņahja, weendeen Auņtra ar puhņes azim aiņlika man ņawu ņahjiru ņekã — noņkuhņtiju to un pakritu. Paņperu ņokus trihņ un krihtu, jo ņwehtako bauņli eņmu aiņmirņis: Dņihwibas pilswahrtu neeņmu atdariis un Junoņu par rudņu mauku noņauzis“ u. t. t. (Dņelme, Nr. 7, 1906.). Ze mums ir tipiņka defadentu dņihwes filiņofņija. Un ņchee klauņi ar ņaweem lehzeeneem un kuhleneem grih aiņkruņtot proletariata gaitu, ar ņaweem klaburiņcheem pahrtroņņņnot zilwezes atņwabinaņņanas himnu, ar miņtikas iwehpeem aiņtumņņot auņtoņhãņ nahlotnes ņauli! Mo ņeka noņt, defadentiņko nihkuu bars! Mums zihnã ņahw pretim bihņtamas waras, mums kalni ņaņagahņ ar ņawãm roņam, un tomehr mehņ ņalam:

„Uņ preeņņu, uņ preeņņu! tur darbs, tur ņpehņs,

Welņiņņ ņhaudamees ņwilpo gar auņim . . .

Tur preeņs, tur ņaule, bet duņa ir grehņs,

Uņ preeņņu, ņho ņemi mehņ rauņim!“

(Rais.).

V.

„Eņ nemihlu ņhã juhņu deewinatã zilwezes. Eņ nihņtu un nizimu to drihņã. Tikai ne miņlet! Wana dwehņele ir

par ſchēiſtu, lai wiņu ar ſcho mihleſtibu wehl ilgaf traipitu. Eweſcha, aukſta un reebiga ir tapuſt manām auſim juhſu mahziba par wiſpahrejo brahlibu. Kā warſchu mahrlā es ſewi juhtos to eedomajotees. Waj ſaproteet, waj dſirdeet?! Scho iſſalkuſcho, allo iwehru publi, kuru ſauz par zilwezi, to mihleſt?! Moralifks defekts, degenerazija — juhs teifſeet . . . Lai tā! No „duhnam“ iſauga ari Bodlēra „Lanuma puķes“. Es winas mihlu, ſchis ſmarſchigās, reibinoſchās orchidejas. Stahdu tās augſtaf par juhſu altruifmu un zildinateem ſozialeem inſtinkteem, ſcho gremotaju lopiku baroſoſcho aħboliku. Brahliba, zilwezes mihleſtiba — ha, ha, ha! Paſazina, ar kuru maſus behrnus baro!“ (Demona paradiſe, 32. lapp.). Tas ir Haralds Eldgaſts, kaſ tur tā runā. „Labi ruhſts, lauwa!“ — tā ſchekſpira kumedinu rahditajs teiz. Bet ari Zahni Akurateri der paſlauktees: „Indiwida brihwiba ir wiſaugſtafais paſaulē! . . . Wehl zilweze ir wehrgu ſtahwolli. Wehl augſtafais indiwidu hauſlis pehz katras (politifkas, moralifkas, ſozialifkas (!)) burſchuafijas eekateem ir kalpoſchana. Dew buhs kalpot: Deewam, walſtei, ſinatnei, tautai, ſabeedribai, idejai, nahlotnei, brihwibai, moralei u. t. t. beſ gala un beſ gala . . . Waj tad mehs neſinam, ka muhſu deenās wiņi paſchi, burſchui, taiſa pat rewoluzijas? Ir pat muhri no Markſa mahzibam, pat wahrds ir peenemts zits — ſozialifms; Neuſbudinajatees, aiſ ſcheem muhreem ſehd wiņu elk: kalpoſchana idejai, ſabeedribai, proletariatam, kaſ ir pret to — iſnihzinatam jatop! . . . Par wehrgeem mehs ſauzam katru, kaſ pehz hauſchteem dſihwo, weenalga waj tee buhtu Moſus waj Markſa hauſchi.“ („Burſchuafija un mahſſleneekſ“, Stari, Nr. 2, 1908. g.).

Tahlaſ wairs teeſcham newar eet defadentifkais indiwidu-aliſms (jo jau pat zihna par „ideju, nahlotni, brihwibu“ teef uſſtatita par indiwidu paſeminoſchu „wehrdſibu“) un klajaſ ari wairs nemaſ newar iſteiktees defadentu naidſ pret proletariſkam maſam, pret „iſſalkuſcho, allo iwehru publi.“ Kā wiſos zitos jautajumos, tā ari te latweeſchu jaunafee rakſtneeki nonahluſchi atkal lihdi abſurdam. Bet tā ka tee atſauzās uſ to, ka wiņi darot palaf Stirnera „weenigā“ hauſchteem un minot Niehſches „pahrzilwefa“ pehdās, tad wiſmaſ par Niehſchi mums te jamin daſchi wahrdi.

Niehſche, kura wahrdu tagad defadenti wiſur waſā, naw nekahds filoſofs ar noſlehtu, zauriſdomatu paſaules uſſſatu: wiſi wiņa

darbi ir tikai filosofiski-liriski fragmenti ar nesameenotām pret-
runām un nesapņāšanām. Kā filosofam viņam trūka — bez wispu-
figas finatniskas ieglihtības — metodiskas domāšanas logika, kas
no viņam atņāmu prinzipa išejot zenstos wisas parahdības aptwert
pahrskatamā un isprotamā sistemā; pehz wisas fawas dabas Niezische
bij mahksleneeks, kas fawos usskatos un spreedumos likās waditees
tikai no subjektīwu fājuhsmu eespaideem. Tāpehz ari viņa darbi
tik faskalditi un faplošiti bez zeeschas ideju weenības, viņa usstah-
ditee ideali zēlas un plof ar viņa juhtu wīkneem, viņa isteiltas
domas beefchi ween tik pawirschas waj atkal nerwoši pahrsphiletas
frases. Ne kā domatajs Niezische greefa us fēwi wispahreju weh-
ribu, — wiensch wisu muhschu palika tikai diletantisks estetisks
(„Schöngeist“) —, bet gan kā originels stilists, kura kritiskie afo-
rismi un paradoksi laistas un mirds kā fāfista spogula drupatas.
Niezisches individualisms tahdā mehrā isreet no viņa personiskās
dshwes liktena, wiensch daschados laikmetos tā mainijees fawos us-
skatos, ka viņa „filosofija“ teef faprotama tikai fāfārā ar wisu viņa
muhschu. Nerwošs un flimigi juhtigs, no fēweefchu rokam islu-
tinats, Niezische ar fāwu pahrsmalzinato mahksleneeka dabu stahjās
dshwē. Sawā jaunībā wiensch deewināja Schopenhaueru un Wag-
neru un greeku senatnes tragediju kulta un fchis mistiski-tragiskas
mahkslas atdshimšanas fāpnos wiensch melleja pretstatu pret Wah-
zijas birgelisko aprindu garigo fēllumu, filistroso paschpeetizibu, pat-
riotisko bungu un alus kaušu trofni (tas bij taifni pehz wahzu-
frantschu kara). Wehlat igaišt fchi pahrmehrigā fājuhsmīnāšanās
par Wagneru un ta muzikālām dramām, Niezische rauga atratitees
no katras romantikas un mistikas un peegreestees pozitīwi-finatniskai
atshimšanai. Tomehr preeksch jaunlaiku pehtneeka un domataja
wiņam nepawisam nebij dahwanas: pee fāwa nerwošā mahksleneeka
temperamenta un fālaustās wefelības wiensch tā ari nepaguwa zil
nezil peeteekofchi eepāshitees ar dabas finatnem un tikpat wahjisch
diletants tas bija un palika wehsturiski fābeedriškās finatnēs, kaut
gan tas usnehmās filosofiski iischkirt zilwezes kulturas un morales
problemus. Wismāf Niezische fāprata taifni to wehsturisko laikmetu,
kurā tas pats dshwoja: par 19. gadu fāntena wisleelāto wegsturisko
kustību — par moderno sozialismu — wiņam ir behrnischki greifa
fājehga un fāwā naidā pret proletariata zihnu fchis genialais fep-
tisks teef gluschi banāls. Aplāmu aisspreedumu eedomas pret ta-
gadejās fābeedriškas dshwes un kulturas demokrātijāziju fāan zauri

jau Niekščes pirmos raštos, bet wina dšihwes pehdejâ zehleenâ tās iswehščās jau par šlimigi histeriška ušbudinajuma fleedseeneem. Niekšče atmetis atkal pošitiwismu un, fišiški galigi nomozits un tumās wahjprahčibas ehnu nomahčts, winšč grib tagad zilwezei wehštiti jaunu morali: winšč stahjas pee wišu „wehrtibu pahrwehretščanas“, wina „Saratustra“ šludina gaidamo „pahrzilweku“, bet drudščainos murgos jau juh! wina domas un ahrprahča waibštos šawelšas wina šeja, lihdi wina muhšča preeščtars kriht . . .

Šikai Niekščes pehdejâ laikmeta rašiti tika populari burščuawiškâ publiškâ, šura wina „pahrzilweka“ kultu peenehuma par modernâ kapitališma religiju. Šats Niekšče nekad nenonahža šlaidribâ par to, šo winšč jem šawa „pahrzilweka“ jehdšeena šapnojis un domajis. Daščreij winam tehlojās preeščâ wiša nahlotnes paaudše kâ šahda augštat attihštita zilweku šuga, uš šuru tagadejâ zilweze wed „kâ tilts, kâ zekšč uš jaunâm rihta blašmam, kâ wirwe šarp kuštoni un pahrzilweku“. Dabiškâ išlase radis jaunu zilweku dšimtu nahlotnš. Par laulibu Niekšče šaka: „Newis wairoteles tiš tew buhs, bet attihštitees augštat: preešč tam lai tew palihdi laulibas dahris! Pahri pār jums uš augšču jums reiš mihletees!“ Waj atkal: „Al mani brahči, newis atpakaš buhs šlatitees juhšu dšimumam (Abel), bet uš preešču. Šidišhteem jums jabuht iš wišâm tehwu un tehwu tehwu jemem, juhšu behrnu šemi buhs jums mihlet!“ Bet no šchis zeramas nahlotnes Niekšče turpat atkal nokliht šahnus un atrod, ša wehšturê jau bijuščas šchahdas waldoščas „pahrzilweku“ rahšas waj arištokratu kaštes: tâ peem. greeki šalihdišnot ar barbareem, romeešchi — ar juhdeem u. ž. waj par šchahdeem „pahrzilweku“ tipeem ušškatami Šomera waroni, šlandinaweešču wišingi waj pat — prušču junkuri! Šchee „pahrzilweki“ ir dšimušchi waldit un šahjam miht wišus šemos, wahjos, newarigos, wiku eefihme taišni ir wara un warmahžiba (Niekšče apbrihno šchos „lepnos, gaišchmatainos pleškonus (die prachtwolle, blonde Bestie), šuri šahri gluhn uš laupijumu un ušwaru.“) „Šopeet zeeti!“ uššauž teem Niekšče, — nekahdu lihdižeeetibu, bet taišni wišbrutalako nešchelišu pret nizinamo wehrgu publi (nahwigi winšč eenihšt šozialištus, šchos „tarantelas“ (gištigos širnelšus) un „šchandalâ (indeešču wehrgu kaštes) apuštukus,“ šas štrahdneelšus darot nepeetizigus un šlaudigus un teem atreebibu mahžot.)! Wehš šinam, ša šchos wahrdus šaka galigi šlimš, nenormalš zilweks, un

muhš pahraem til zilwezišs šchehlums. —*) Tad atkal Nietzsche wairs neapmeerina šchahds aristokratiska junkura ideals ša wešala lašte waj rāša; „pahrzilweki“ — pehz wina domam — war titai buht reti, lainigi eksemplari, kuros šawa laitmeta špehšs uštrahjees ša šprahgštošča weela. Tahdi buhtu peem Napoleons waj Ešchfare Bordschia (renesansa laitmetā), kuri ar šawu dšelšchaino warmahzibu un špehku stahw „wikapuš' laba un šauna“ ša „nezilweka un pahrzilweka šintese“. Bet tad uš brihdi Nietzsche nowehrščas no šcheem aššnaineem, barbarišeem tehleem un šawu „pahrzilweku“ wiašch redš ša mahšleneeku, domataju, šilosošu. Tahds ir „Saratustra“: ne wairs šišiššs, rupišch špehšs, bet garigs augštums, šmalštums un daištums, apšlaidrots žaur šahpem un šchaubam. — Šil grošigs un nepaštahwigs, til neiššlaidrots un nenoteiktš ir Nietzscheš „pahrzilweks“ — šchahdās dišonansēs išteižas wina šaploštās dwešfeles ilgas pehz harmoniškī attihštitas individualitates, pehz laimes, špehša un pašchampeerinajuma. pehz brihwas, plaščas un šlaistas dšihwes, šahdu nedaudšeem išredseteem šinamā mehrā šneedša renesansa laitmets un šahdu — peebildišim mehš — wišai zilwezei wehšta šoziališims.

Rā jau teiktš, proletariata žihnu Nietzscheš nepawišam nešaprata, bet ari pret tagadejo kapitalištiko šabeedribu tas šajuta tilai reebumu; šawu „pahrzilweku“ wiašch tapehz ari meklē feodalaš aristokratijaš rindās. Bet wina šludinato neaprobeshoto individuališmu taišni ušnehma ša šawu dšihwes šilosošiju modernās buršchuafijaš preekšštahwi un winaš literarišše laleji, kuri Nietzscheš „pahrzilweka“ teoriju pahrneša pahri uš nešchehligo konkurenzes žihnu tagadejā šabeedribā, uš bešmehrigo kapitalištiko ekšploatažiju, uš proletarištiko mašu išubhšchanu un apšpeeschanu. Driš ween Nietzscheš bij padaritš par bogatneeku dehlianu, gwardijaš ofizeeru un pehrlamu

*) Šahds Nietzscheš kritiškis rakšta: „Wišs, kas štiprš un špirgtš, wešelišs un špehzišs, žeetš un greešoškš, imponeja wiaam tapehz, ša wiašch patš bij žeetejš un šlimneekš, wahrguliš un niškuliš, pahršmalžinatš un juhtelišs. Wina leelā ilgošchanās pehz dšihwibaš un špehša, pehz wešelišbaš un štipruma iššan šchahdos wahrdos, un tapehz tee mums neišklaušas nekauņigi un ištaižinošch, bet weenkabršchi fragiškī; šahpu un žeešchanu išmožiš wiašch apreibinaš šahbotees šew preekšchā ar wiššpilgtakām kraššam špirgtumu un špehku, kas taišni wiaam pašcham truhšt un pehz ša wiašch tā ilgojaš; wiašch patš naw ehraudžeetš, bet wehletos tahds buht.“ (Th. Ziegler Friedrich Nietzsche, pag. 165).

feeweefchu eemihleto modes rakstneeku: wistratako baudu isdihwi un wisreebigako iswirtibu un wispahri katru nekreetnibu wareja no „kungu morales“ stahwolka weenmehr atsiht kà kautko jauku un leelisku. Rabaga Niezšče! wišch kà newareja dihwé panest „daudj par daudjos“ un wina „nelabo šmafu“ un tagad wina kalnu wirfotnēs un juhrmalas klušumâ fazeretee aforišmi tika kà pifanti teizeeni leetoti gan birgelisko laikrakstu seketonos, gan kafe-šchantanos, gan šinamu damu buduaros, gan wisnetihrafos weilalus isdarot . . . War paluhkotees, kà Niezšchi preešch šawam wajadšibam apštrahdajušchi latweefchu deladenti. Niezšches leelisko protestu pret pahrdihwotu autoritatu šlogeem, wina šatreezošcho kritiku pret teologisko morali, wina ilgas pehz šwabadas, štipras žilweku individualitates tee nepagalama nešaprata un no wina aišnehmās tilai šlimigu leeluma maniju un negudru lamašchancs par šoziališmu, kà ari „pahrewehrteja“ wina individuališmu no jauna un atteezinaja to uš šameem šekšualeem peedšihwojumeem. Uš muhšu Akurateri, Šar. Eldgastu, Egliti, Šalliju, Šeniku u. ž. tiš labi šihmejas Niezšches teiktee wahrdi: „Wišur, šur tilai kaš majs un šlims un kašchšains tee islojchnâ lihdišigi utim; un tilai reebums man nekauj wišus aplaut.“ —

Indiividuališms ir tagad muhšu deladentu šauzeens, ar šuru tee peekritejus wahš žihnâ pret „peršonibu isnižinoscho“ šoziališmu. Šawadu eespaidu gan taš atštahj, kà par indiwiida neatkaribu un nelokamibu tiš lepni ušstahjas taišni latweefchu jaunakee rakstneeki, šuri — kà laštaji wehl atminešees — pehz wina pašchu atšiššcharās lihdi šchim tilai riškiojušchees pehz „šabeedriškeem un morališkeem wehja rahditajeem“ un šuru indiwiiduala pahrleeziba ešot „nowalšata lihdi pehdejam“. Bet par to wairs te tahlaš nerunašim un peegreešišimees pašcha indiwiidališma anališe.

Deladenti wispahrim indiwiidu noštahda kà abšolutu, ahrpus šabeedribas, pat ahrpus laika un telpas šahwošchu buhtibu. Pašcha „es“ ir wišu leetu šahkums un beigas, pašcha „es“ teel nošchirts nošt no wišas ahrpašaules un tam nedrihšt buht nekas šopejs ar šawu šabeedriško aplahrtni („publi“), jo indiwiida ušderwums „dihwot tilai pašcham šew“. Tahdâ weidâ, kà deladenti norobešcho žilwela „es“, no šchi „es“ wairs žits nekas nepaleeš pahri kà tuššcha abštrahzija waj metafiziška eedomâ (fižzija). Muhšu „es“ wispirms nebuht naw kautkas tiš abšoluti noteikts, negrošams un nedalams: muhšu apšika ir šarešchgits pšchisku prozešu šopojums, šuršch indi-

widam dšihwojot pastahwigi mainas un attihstas, manto no jauna klast un saudē agrako. Pee šawa „es“ apšinas indiwids wispahrim war tilai nahst šabeedribā dšihwojot un kopejās atteezibās stahjotees pret šaweem lihdszilwekeem, jo wišas muhšu domas un šajuh-tas ir zilwezes pagahtnes un tagadnes garigais kopihpašchums. Pat tahdās zilweka darbības šferās tā šinatnē un mahšlā, kur wiswairaf parahdas katra indiwidualās špehjas, neweens šinatku wihrs waj mahšleneeks newarēs teift, ka wina rašchojumos peeder wišs winam pašcham. Šinatne weenmehr atbalstas uš kopejeem nowehrojumeem un peerediejumeem un šinatnišlee pehtneeki wiršas uš preešchu šlehgtās rindās. Un ari mahšleneeks (kurušch wispahri iškala to, ko domā un juht šinamas šabeedriškas grupas kopiba) newar „pats no šewis“, nekad šašneegt šinamu pilnigumu mahšlas išteikšmē (štilā), ja tas nemahžas, nepahrbauda un nešalihdsina šawu darbu ar žiteem mahšlas paraugeem. *)

Šau Aristotels teiza, ka zilweks ir „šabeedrišs dšihwneeks“, jo beš un ahrpus šabeedribas indiwids nemaj naw domajams. Weenigi Ņkuraters iškudrojis, ka warot šawam „es“ apwiłkt muhri aplahrt, lai tam neišnaktos wairs šalpot „idejai, nahtotnei, brihwibai, šabeedribai“ u. t. t., bet šchis muhris ir tilai defakentifika fraje. Šahlaš palafotres Štirneru buhtu Ņkuraters warejis atrast, ka pat šchis wisradikalafais indiwiduališkma aištahwis tomehr atrod par neišbegamu dibinat „egoištu šaweenibu“ (Berein der Egoisten), kur šcheem „egoišteem“ tatiču tapat atkal buhtu jastahjas šawstarpejās atteezibās un tapat atkal jaušnemas „šalpot“ šawas šabeedriškas kopibas interešem. Pat Šar. Šidgastiš, kuram wispahrejas zilwezes brahlibas prinzišs iškleešas til „reebigš“, tomehr projektē šastahdit šawu „augštu preešteru“ šabeedribu no latweešchu jaunakeem mahšle-

*) Wišmafak gan buhtu cemešs par šawu mahšleneeka indiwidualitati runat muhšu jaunakeem rakšinekeem, kuru darbos gandriš wišs ir nemšs un tapinats no žiteem. Pat šawu neaprobeškota egoiškma teoriju Ņkuraters beš kahdas kritiškšas šaješkas noraktiškis no Štirnera („Der Einzige und sein Eigentum“). Wišwairaf beš Ņkuratera wehl škandina šawu indiwiduališkmu Šar. Šidgastiš, kurušch, ja daušs, tad tilai pais šawu pšeidonimu iškdomaškis, žišk wišs pee wina ir atškšaidiškums no Piškibiškewiškā waj atkal no Ņiezšches iškrautas uu šakropłotas frašes. Lai nowehrstu ušmanibu no šawam literariškšam šabatu šahdbiškam, Šar. Šidgastiš taiša miłšigu troškni. W na darbos: „warens šibens — warena leeškma — warena dimbona — gaiškmai dšecjtoi tumšas oke-ans išeet iš šaweem krašteem“ u. t. t. (Demona parabiškē, beigās). Šafot tā ween leeškas, ka uš šauku štatuwes pehktonu iškrahdot daušitu šahdu škahrda trauku.

neefteem: ſchini „warſchu mahrkâ“ wiſſch atrod par zeenigu pee fewis wehl eenemt eefſchâ Ukurateru, Egliti, Boruku un Falliju. (Sk. Swaigſchnotâs naktis, preeſſchwahrdâ). Dâ tad paſſchi deladenti newar iſtikt bej ſabeedribas, kaut ari tanî buhtu weetas tikai 5 latweeſchu „augſteem preeſtereem“.

Bej ſabeedribas newar paſtahwet indiwiðs un zilwezes ſabeedriba atkal naw eeſpehama bej ſinamâm kopðſihwes normam, kas regulê ſabeedribas lozeku ſawſtarpejas atteezibas. Das ir fakts, kuru newar grojit neſahðas deladentu deklarazijas, ka tee neatſihſtot ne „ſabeedribu“, ne ſabeedriſlas „idejas un dogmas“. Zr aplami fantajet, kâ indiwiðs waretu iſtikt bej ſabeedribas un pahraut wiſas zilweziſlas kopðſihwes ſakarus, bet jautajums weenigi janofahða tâ: kâ ſaſneegt tahðu ſabeedriſlu eefahrtu, kur indiwiðs buhtu wiſmaſat noſlobðits no ſahðam ahrejâm normam (likumeem un preeſſchraſteem), kur indiwiða paſſchdarbiba buhtu atſwabinata no ſabeedriſlas aiſbildnibas un kur reiſâ ar to katram buhtu dota eeſpehja wiſpuſſigi ſewi attihjtit un dſihwot laimigu un pilnigu zilweka muhſchu? Kâ realifet un peedot konkretu ſaturu Kanta mahzibai: „Dari tâ, ka zilweze tiklab tawa paſſcha perſonâ, kâ ari kura katra zita perſonâ, buhtu preeſſch tewis weenmehr mehrkis, bet neſad tikai lihðſeklis“?

Defadenti ar ſcho jautajumu weegli teef galâ: wineem naw neſahða daka gar zilwezes koplitteni, wiwi paſſchi ſew ir „mehrkis“, kamehr wiſi pahrejee lihðzilweki preeſſch wineem tikai „lihðſeklis“, tikai ſahju pameſſs wiwi individualai godibai. Mehſ jau redſejâm, zit weentahriſchi wiwi wiſu zilwezi eedala „allâ, melnâ puhli“ un nedaudj iſredſetos „genijos“ un „demonos“, pee kureem peeder wiſi latweeſchu jaunalee raſſneeki, tiklihðj tee panehmufſchi ſpalwas ſahðu rolâ. Un atteezibas ſtarp „genijeem“ un „puhli“ ir kôti ſtrupî noſakamas. Kâ Witt. Eglits ſawâ laikâ raſſtija par Boruku: „Ei ari deeſin ko wiſſch teiktu, tautai ir tiſ zeenigi janoklauſas un jafluſê, jo wiſam ir dots pahrbaudit, runat, tautai dots klauſtees, mehginat iſpraſt, klufet“ un — kâ Witt. Eglits beigâs pawehl — muhſu dſejneefteem „maſkat tuhſtoſcheem leelas muhſcha ſtipendijas.“ Bet naw wairs tee laiki, kur tauta bij peeradufe tikai „klufet un maſkat“, — ta neatſihjt wairs tagad neſahðas privilegijas (ari preeſſch paſſchaudſinateem „genijeem“ nè) un pate grib ſpreeſt un ſwehrt, ko wiſas raſſneeki tai ſneedſ. Ze nelihðj neſahða paſſchreklama un Witt. Eglitſcha iſraſtitee diplomî, jo praſſiti teef ihſti mahſſlas darbi, kuru deemſchehl muhſu raſſneekam naw.

Mehs wispaher neatfihstam nekahdu „pahrzilweku“ deewinaschanu un muhsu defadentiskeem rakstneekem, kas tagad grib usmestees par tautas „augsteem preeftereem“ un „genijeem“, mehs Diehsches wahrdeem waram jautat: „Rahdi man fawas teefibas un fawu fpehku uf to!“

Deescham, uf kahda pamata muhsu defadenti tura fewi netifween par „genijeem“, bet wispaher par „dsejneekem“? — Utbildi tee mums. paleef parahda, kaut gan zitadi tee neapnikufchi atfahrto, ka tos kritijet neweens nedrihst („kritika ir puhka isgudrojums“ — faka Har. Eldgasts), bet gan tikai flusu zeeschot apbrihnot waj skanigi leelit.*) — Par to wairs te nerunafim tahlat un eedomafimees uf brihtinu, ka muhsu defadentiskee rakstneeki teescham ir tahdi „geniji“, kuru labâ „jaseedo zilweka interefes.“ Un tagad paluhkofimees tahlat: ko fchee „leelee, nefapraftee weentuhi“ fâuz par fawu dsihwees mehrki? kahds ir fcho „nedaudo isredseto individu“ zilwezibas ideals?

Katrâ finâ defadentiskam pahrzilwekam nedrihst buht nefas kopejs ar zilwezes wairuma zihnu par brihwu, laimigu nahlotni. „Sabeedribas ideals ir ta fauttas wispahrejas lablahjibas nodibinaschana semes wirfu, kur wif buhtu materialâ finâ apgahdati, if fargati no fala, bada, wifadâm warmahzibam, ifsuhfchanas — fiijskam zeeschanam.“ Bet „mahfleneeks ufstahda dsihwei zitu mehrki, nekâ sabeedriba.“ (Swaigjchnotas naktis, preefschwahrdâ). Defadentisks mahfleneeks ne pirftu nepafustindâ fawu lihdszilweku labâ un no winu zihnam weenmehr turetees peenahzigâ attahlumâ, jo bef zitâm neehrtibam tad gandrihs waretu par winu fahkt domat, ka winfch grib „kalpot“ sabeedrifkas brihwibas un nahlotnes elleem. Un bef tam Har. Eldgasts atrod, ka „fmird fchi juhfu laimibas un lablahjibas ideale, kur pafauile top paherwehfta par kopigu darbnizu un aifgaldu. Mans gars niht fcho juhfu deewinato „ekonomiju“, fcho elku, kuram juhs ka Baalam efeet gatawi fawus behrnus upuret. Jaunai pafaulei jabuht gara pafaulei, kur ihstâ brihwiba walda, neween ahrigâ, ari garigâ. Kur flaitums un pateefba ir weenigee deewi. Juhfu zilweziflâ tafsnibâ, juhfu maises ewangelijâ naw fchi deewa.“ (Eldgasta „Demona paradifê, 34. lapp.).

*) It fewifchki Witt. Eglits nemitigi atgahdina laimeefchu lajtaju publikai: „Wairaf usmanibas, wairaf godbijibas pret muhsu dsejneekem!“ (El. Dfelme, Nr. 9., 1906., „Elegiju“ eewadâ u. z.). Uf mata tapat „Mehrneeku laifos“ faka Schwaufts: „Zeeniba pret runataju!...“

Kahdai tad nu jabuht schai „gara pasaulei“ un las ihsti ir schis „skaitums un patestiba“? To mums atklahj muhsu defadenti sawos raschojumos. Waram nemt ka peemehru J. Murateri, las „ar swehtu nopretnibu ispilda mahsklineeka augsta preestera ufdewumu.“ Ir no wina nodrukata „Staros“ (Nr. 1, 1907) koti raksturiga dramatiska „studija“ jem nasaukuma „Dsihwibas grehks“. Saturs: pawasara wakars — istaba ehreta gulta, isklahsta balteem palageem. Schd pee galda Walda, skaista gaischmate, weegla wafaras bluhse un „twihst.“ Kahda Wihtola kundse to mahja, lai ta nebuhtu „wehrdfene.“ „Es grihu, ka Zuhš skai sti mihletu — bei apstahkkeem (?!), bei likumeem, bei morales, bei sabsedribas (!) un bei firdsapinas.“ Walda: „Zil tas skai sti, skai sti!“ Wihtola fdse: „Schodeen Zuhš eseeť swehta. Mihleet, Walda, mihleet!“ Genahť Julijs Weefuls, skaits, skai stu seju, par peeri bruhnganas matu schkipinas, melna bluhse un wasaras kurbes. Abi sawijas ilgā, klufa aplampeena. Julijs: „Nemelle wahrdu . . . lai dihw gars! . . . To schodeen es atradu jaunu deewu un jaunu religiju. Lauj man Dawas drehbes noskuhpsitit, pee Dawas swehtas meefas peesťahrtees. Ar Daweem pirtsteem manas azis aisklahrt, lai es redju jaunās debešs un jaunu semi . . . Mihlestiba ir ka kara-leena . . . Ja, winai jabuht, per deewluhgchanu jabuht“ u. t. t. Walda (pee sewis domās): „ . . . mihlet bei apstahkkeem, bei likumeem, bei morales un firdsapinas.“ Julijs: „Nesaki muhschigi — mihlestibai peeder tilai azunirklis. Ta laufim sew dsihwibas stundu swehtit.“ Lampa pamasam sahť nodsiť. Julijs puscho Waldu ar eewu un zerinu seedeem. Lampa dseest arween wairaf. Wiasch dedsiagos skuhpstos noleek Waldu uť gultas: wina glahsti ir droshaki. Walda (mehgina zeltees): „Laid!“ . . . (Shfa zihna, tad wina peetruhsktas sahjas, mati isplihwuschī, azis dusmas.) „Tu dsihwneeks! Kost no manis! . . .“ Julijs: (ateet daschus fokus ka samulks, panem sawu zepuri un eet uť durwim): „Walda . . . Wišs ir miris . . . Un starp mums stahw grehks, farkans, schausnigs dsihwes grehks. Tapat ka starp wišeem, tapat starp mums.“ (Niseet.) Walda (sahpēs kleedi): „Julij! Balseej! Wišs pagalam, pagalam! . . .“ — Breekschfars. —

Murateri dzejiska „studija“ ir prašts pornografisks fabrikats, neluhkojot uť wišeem „balteem palageem“ un „eewu seedeem“. Mihlet „bei apstahkkeem“ — apmeerinat sawus fiziologiskos instinktus — tahda ir Murateri „jauna religija“, kuru tas atklohti uť skatumes

grib demonstret, maſleet tilai lampu noſkruhwejoj. Geſweeft ſeeweeti gultâ, ar waru to ſpeeft ſawam eegribam padotees un, tillichdi tas neiſdodas, tad to nolahdet „dſihwibas grehta“ deht — tas, luhk, iſhtais „ſkaiſtums“ un „pateſiba“! — Tomehr kâ tas wiſſ ſamee-nojams ar muhſu „augſtâ preeſtera“ bauſli, kâ „indiwida brihwiba wiſaugſtafais paſaulê?“ Te ſchis „indiwidualiſms“ iſeet uj otra indiwida (ſeeweetes) „iſwaroſchanu“ ſchi wahrda wiſkailakâ noſihmê, bet ſchin otram indiwidam brihſtetu tatſchu peederet tahdas paſchas teeſibas uj ſawu brihwibu. Jeb — pehz muhſu deladentu domam — warbuht nè?

Altſahſim tagad Murateri ſawu zepuri mellejam un peegreeſi-ſinees Wiſt. Eglitim. No wina liriſkam dſejam weenigi paſihſtama ſinamâ „Satanaliſa“ (Dſihwe, Nr. 9), fur tas „publim“ uſkleedi: „Noſt ehnas — elementi man no zeta! Zums ſaule — ſapnis, ſlinto melu teika. Zuhſ ſauli aprihtu, ja ſpehtu augſchup kluht. Kur juhſu ſkrandu ſmala iſpluhſt ſweika, Tur paſcham welnam ne-tihſ turwu buht.“ Eglitim wajaga „zilweka, ſas plaſchs un ihits ſam ſpehts un ſinaſchanas, ſmalkums, balta weta, wiſdſitâs kaiſli-bâs ſas daitſ un ſchſihſts.“ Wilizees „ſmalkumu“ un „baltu weku“ autors juhſas kâ „demons“, ſem kura ſokeem „radibpulki trihſ.“ „Schurp ſeewas man! Lai dejoj un ſwihſtu (!). Es kawaleers. Es ſleplawa, bet ſen jau troni ſchdu. Es pawedejs, bet ſeewas patihſ man. Wiſſ galms ap mani dej, waj peenemos waj dehdu. Un ſlawa mana wiſſos tornos ſlan.“ Un beigâs: „Jauns waldneeks dſimis wehrgu tautai, Ji randu lejas tautu augſchup neſt. Lai, kluſâ iſwirtiſbâ (!) padotai nu tautai, Nu dehlus braſchalos kauts karatgalmâ weſt.“ Kahdu tad nu Eglits ihſti eedomajees ſemi, „tautas waldneeka“ lomâ? „Mahzitees dejoj un ſpehlet preferanſu, ſtukolku. Schaut iſ rewolwera un rapeeretees. Par ofizeeri maſleet palitt. Mihlet nahwigi, bet politiſki eemihletees. Pulzet inteligen-tus beedrus ap ſemi, bet kâ ſahſans nihſt naidneekus . . . Latwee-ſcheem wajadſejas tahda tipa, kahds Kalwe ſemi jutâs — pateefa, droſcha, augſtârdiga, ar neiſchehligu morali. Karaka.“ (Dſelme, Nr. 9, 1907, „Spoki“). Naw daudſ, ko Wiſt. Eglitis praſa no ſchahda „karaka“: dejoj, preferanſu ſpehlet, rapeeretees! Ja ari zita neka, tad wiſmas ſchis trihs leetas peeprot wiſſ korporaziju „burſchi“ un „jelbſtſchuzneeki“, tâ kâ kandidatu uj karaka troni ſanahktu koti daudſ. Tad atkal paſchreiſ Wiſt. Eglitim ſchkeet, kâ „pahrzilweks“ warot buht tilai „bankrotejis balſchantſ“, karam „no nahwes naw

wairs bail" un kuram „gribas ehjt, gulet, kawetees kaislibās, atmo-
stees waronigā ahrprahtā un wairaf nefa." („Stebs Wilde", Stari,
Nr. 5, 1906.). Tahds „bankrotejis bakchants" nu ir kahds Stebs
Wilde, kas nezeesch „druhimeschanos kautkahdos kaudis" un teef tam-
deht faukts par „aristofratu" un „tautas naidneeku"; wiensch mihl
titai sawu „funi un rewolweri" un bej tam „pusaugu meitenes",
kuram tas dod „pateefus (!) jehgumus par mahkslu, jinibam un
fabeedribu." Rahdā iirihfojumā tam isnahl „skandals" wehl ne-
pilnus 17 gadus wezās Selmas deht („gazeles kahjam, ar neistei-
zamu graziju taljā") un pehz tam tas bej kahda eemešla aif
„waronibas" ween, noschauj uj eelas nakti skules brahli — ofiz eri.
Tad Stebs Wilde eet mahjās, djer weens pats wiñnu un smehke
zigari, kaut gan „peere aufsteem fweedreem aplahta" un „pee latra
klaudseena tam mati stahwus slejas." Bet par to tas prata „ja-
walditees" un „uj Schweiziju, protams, nebehga," kà ari „nebijās
no katorgas" (tā, tā?). Luhl schahds waronis — pehz Witt. Egli-
scha usskateem — stahw jau „wiñpuš laba un kauna," it femischki,
kur tas bej wišam zitām genialām ihpafschibam wehl bijis „sodomists"!
Tā gandrihs rahdās, kà Witt. Eglits wispahrim ko augtaku un tragi-
skaku par — „sodomiju" (siisklas faejas peekopfchanu ar Lopeem)
wairs eedomatees newar, jo reisu reisam wiensch uj to atnahl atpa-
kaf. „Kà sodomisti mehš ruhdiamees wišos nahwes grehkos, lai
justu jeb atdjimtu kà waroni" — tā lepni par feroi un saweem
beedreem fala kahds wina tehlots latweeschu mahkslineeks („Dah-
wids", Rahwi, Nr. 2). Un schee pehdeji iswirtufschee subjekti lai
buhtu „tautas garigais lepnums, pee kura tai twertees gruhdā stundā".
(Witt. Eglišcha wahrdi „Dselmē," Nr. 9, 1906)?!

Mehš redsam teit, ko nosihmē defadentiskais individualisms
un karp tas wed. Waj warbuht laštajus wehl eepafihstinat ar
Har. Eldgasta „augstaku zilweta tipu", ar wina Zowanu Mer-
mani, kas ijdshwojees pa wiseem atklahteem nameem un iswahrtijees
pa wišadu seeweeschu gultam un, bejala lepodamees ar schahdu dšihwi,
nemas wairs nesin, kà isteikt sawu nizinaschanu pret „puhta mašam
zeeschanam" un „mašam, neezigam baudam"! Lai paleef pee malas
wišs Eldgasta „dwehseles stahsts", tomehr peemehra pehz waram
uifschirt kahdu lapu. Zif pretiga schim Zowanam Wermanim isleekos
„meldijo par proletariata weenoschanos, par mašateem brahteem, par
selta nahklamibu", jo tas tatschu nekad newarot peepilditees, tapehz
kà „wairums arween ir pastahwejis un pastahwes no tahdeem kaudin,

kuri pehz fawas eefchejas organifazijas naw augitalas attihstibas fpehjigi"! Kas ir wifas tautas miljonu „kustibas“ un „zihnas“ falihdjnot ar wina farunam ar daschadam dahmam, kas ir wif tagadejee wehsturiflee notifumi, pret wina „dwehfeles fwehtzetojumu“, kad to ufaizina kahdâ meetpilfonu familijâ, kur miht Uda Norfen, palihdjet „dfihwas bildes“ israhdit! „Winfch gludinaja til ruhpiigi matus un uhfas, fâ neatzerejas fen to darijis . . . Kad tikai neifblametos ar tam dfihwam bildem! Winfch bij ifftraidijis desmitem meikalus, kamehr bij fadabujis wajadfigos kostimu peederumus.“ (Swaigfchnotâs naktis, 179. lapp.). Un flawè wina netifween wif fchpifheri ballè, bet ari Uda Norfen atfihjt wina nopelnus pee „dfihwam bildem“, un winfch ar to war dejot polonefi un wehlat tai ijpirtk limonadi! Pehz tam fahlas Zowana Mermama „atdfimfchana“, no kuras iknemfim tikai weenu epifodi. Kahdâ marta peewafarâ Zowans ar Udu isbrauz ahrâ no pilfchetas, mefchâ. „Winfch glauschâs pee tâs wilkojofcham kruhtim. Winfch wif fwehlo weenâ twihkfme pehz tâs, — wehl zeefchaf, wehl tuwaf! Winfch ir fâ nefamanâ. Winfch fmoft un twarfta peefklauftees pee winaas fwehlofchâs meefas. Winfch eefofchâs jobeem (!), fâ iffalzis jaguars, tâs rokâ . . . Winfch atjehdfâs no tâs kreedfeena. Wina raujas no ta rofam, wina gruhfch to atpafaf un glauschâs winam klahf. Wina eefaras ta matos (!). Wina ir fâ pahrweidota; wina ir ufmodufes; wina — feeweete karftam, werdofcham afnim.“ Un tad nahf „jaini, nebijufchi brihnumi“ un „dwehfeles mufta harmonijâ ar meefu,“ lihdf tad beidjot fchkirotees Uda faka, „fâ dwehfeles fwehtumu apleezinadama: Tâ tad ari mehs kuftronii! . . .“ Tâ fchee „augftaka tipa zilwefi“ rakfturo pafchi fawi! — Labs ari wehl otrs „pahrzilwefu“ pahris Zlgwars un Kora (Har. Eldgafta ludfinâ „Demona paradifè“), fâ tee abi fehfh uf dihwana, „goras, modernifeti-antifkos kostimos“ (Kora — baltâ, Zlgwars — gaischifilâ), apbrihno fawi un fawu „mihleftibu“ (ta ir „luhgfhana — no deewifchla gara muhfû meefâ zelta“) un lamajas par „puhli“. „Pehz gara brihwidas flahpft wehl neeziga datâ no fcha miljonu galwainâ nefwehra (!), fo par tautu fauz. Scho fauzeju hafu wehl ir maf. Wini nahf par agru — tos apfmej, jaimo, nizina baribas iffalkufe, fatrafotâ, beftija (!), kuras telas ir afmeneem un dubteem klahfas.“ (Demona paradifè, 45. lapp.). Zlgwars gawilè: „Mana naktis karaleene!“ un tam tad fefo „flahweenu reibonis“ un „bejgaliqs ekftafs“. Un otrâ rihtâ pehz „fwehtâs naktis miffterijas“ Kora ftaigâ apfahrt

„laimé kwehloſcha, triumfejoſcha“, — un dſeed, ka „mani lozekki ar wina wihriſchſibu ſalaufeti“ u. t. t. Da iſpublās atgreet ſawu bijuſcho draudſeni Weltu, kura wehl arweenu zeeſchi pee partijas karoga ſtahw, ka ihtaſt „ſeeweetes leelums“ ir „erotifkaiſ ahrprahts“, ka nahtſmiſterijas nepeepojot ka „paſtrahdà warmahzibu pee dabas, pahrewehſdama ſawu ſkaiſtumu diſharmonifkà grimafà“. Un pa ſtarpam atkal kahts ſplahweens uſ tautas zihnu: „*Je reebigi (!)* dſihwot tilai no idejam un idealeem, furi en gros preeſch maſam produzeti . . .“ (Demona paradifè, 56. lapp.).

Buhtu leeti wehl no ſawas puſes laut ka plaſchaf rakſturot ſcho defadentifko individualifmu, kur muhſu jaunakee rakſtneeki paſchi iſſakds til ſkaidri un nepahrprotami, kur wiſa wiku „gara brihwiba“ un „ſkaiſtums“ un „pateſſba“ til ſpilgti zaurredſami ka — ſinamàs pilantas ſpehku kahtes ar zuhziga ſatura bilditem. Iſgehròt zilweku gluſchi failu no wiſeem ſabeedriſteem peenahſumeem un idealeem, no wiſeem garigas dſihwes praſſjumeem, atrautees glehwi ſahaus no lopejaſ zihnas upureem un gawilem un nodotees tilai ſaweem tihri dſihwneezifſteem inſtinkteem, wiſu plaſcho un bagato zilwefa pſchitu noſtruhwet ſemè uſ erotifku baudu tihſmem — ta ir defadentu „jaunà religija“! Rewoluzijaſ weetà likt prostitu- ziju, aiſſlaht brihwibas un nahſotnes ſwaigſnes un atſtaht degam tilai „atklahto mahju“ laternas! Baudit un degt — ſkreet publikas preeſchà un taiſni wehl lepotees ar ſawu ſekſuelo ziniſmu un „erotifko ahrprahtu“! „Es — iſdſihwojees ragains ſpalwainis“, ka Fallijs par ſewi dſeed. („Prometejs un Dionifſ.“).

Sai lez un dej ſchee „ſpalwainee ſauni“ un „bankrotejuſchee balchanti“, — mehſ wineem nepeegreestum ne maſako wehribu, ja tee ween tagad wiſadi nemehginatu ſawà widù ari eeraut eelſchà datu no muhſu jaunàs paudſes. Muhſu jaunatà rakſtneeziba peenem arweenu klajaſu pornografifku rakſturu un ſchahda literatura nenoleedſami demoralife laſtajuſ, ſakarſejot wiku fantaſiju, fairinot wiku dſimuma inſtinktus un taiſni dſihſchus tos ſtubina uſ ſekſuelu iſdſihwi. Melahda dſihwes apwahrſchma plaſchuma ſchini defadentifkà dſejà naw — ta ir gluſchi ka atſlehgas zaurums waj pirtſlodſinſch (ka Auſtrinfch teiktu), pee kura peeleeektees un paluhret, ka ſeeweetes iſgehrbjas waj maſgajas . . . Sawà apzerejunà mehſ jau daſchadus iſrakſtus eſam peeweduſchi deefgan un te wehl tilai peemehra pehz aiſrahdiſim uſ Wilt. Egliſcha „Magdatu“ (Seemas nahtis II.), kur — pehz R. Skalbes wahrdeem — „individualifma noſkaidroſchanàs“

esot „fà marmorà kalta“. Dur tehlotà jauna meitene (ar „fmasku, kundsišku garu“), fà ta fantasjè, klaweeres spehlè, fahlitus rutkus ehd un „twihlft“ pehz fawa „printscha“. Wafareem ta isgehrbjas faila, apflata sewi fpoguli, tad leelàs gultà un fapno, fà winas prinziis nahf, pazet tàs gultas segu, peegulstas tai flahf u. t. t. De wairs naw it nelahdas „psichologifkas“ mahkflas, bet ta ir weenfahrfchi — onanija!

Muhfu defadenti wed tagad pilnigi jistematifku propagandu par fawu „brihwo morali“ un fawu erotomaniju tee ar feekalainu muti zenschs eeteift par ihsto „fkaistumu“ „pateefibu“. Ar leeleem wahrdeem teef aifflahfthas loti netihbras leetas. Ballaujatees tifai Murateri: „Tad feedoßim mehß, apreibßim no muhfu karstas firdsflimibas un dßihwibas azis — al, dßihwibas azis luhkojotees mehß fmaidißim, jo jaunà deewa preesteri nestumft un dßihwibai ir flaißtas azis . . . Evoë tad, jaunee preesteri, luhgßchanas stunda ir flahf!“ (Djelme, Nr. 1., 1907.). Tas flän til jauki nn wilinoschi fà — walßis „atflahfo mahju“ wataros . . . Waj atkal ußtahjas R. S'albe un dußmigi fprediko pret „fabeedrißkeem kritikeem“: „Wiri neeeredß erotifma literaturà . . . Tee weenalßigi paeet garam latftigalai — wineem no fwara ir tilai gailis, kas zet pee darba. Wira tendenze ir darßß, — haudis nahlotné. Wißß, fo fauz par baudu, ir nabaga darba zilweßam kaitigs, baudis nahlotnes zilweß . . . Waj ta naw zenschanàs radit to nizinato burßchuju (?), pret kuru mehß tagad noßtahjamees til leeliffkàs poßàs? Te parahdas marxifßima tendenze: jo gruhfaki apßtahki, jo ahfraf mehß tilßim pee fozialas (!) kahrtibas, jo failafa dßihwe, jo mafwehrtigafata, jo weeglaf no tàs atfazitees preeßch nahlotnes zilweßa, kurfch tad warès haudit.“ (Seemas naffis II., 107. lapp.)*

Uj to waram atbildet it ihßi: mehß nenoleedßam „erotifmu“ ne literaturà, ne dßihwè, mehß tilai eerahdrim winam peenahzigo weetu. Mums, protams, nenahf ne prahfà noleegt mi hleßtibu, bet to mehß gan falam, fa tagadejo apßinigo zilweßu ßarpà ta naw

*) Par R. Skalbi mums japeefihmè, fa lihßßchim winsch fawos rajchojumos atturejàs no defadentu ziniffkas netihribas. Skalbim ir neleelas, bet tomehr patßahwigas mahkfleneeka dahwanas — pehz paßihitamà frantschu ifteizeena: „winsch dßer no mafas, bet tatschu no fawas glahße.“ Wet tagad ari winsch peefehdees pee defadentu kopejas blodas un ir weens no ßakafeem fleedßeem pret ßrahdneefu partiju.

wairs tikai alls dšimuma instinktš ween, bet wihreescha un feeweetes kopsaderiba laimē un nelaimē, kas dibinajas uš weenadām juhtam, uš weenadeem pašaulēs ušfateem un zihnas un darba peenahkumeem. Niezšches wahrdi: „Vaulibu — es šauzu dirwu zilweku kopeju gribu radit weenu, kas augstaks nekā tee, kas wiku radija.“ (Ehe — jo heiße ich den Willen zu Zweien das Eine zu schaffen, das mehr ist, als die es schaffen). Šchahdā kopsaštanā wispilnigal attihstifees wihreescha un feeweetes individualitate un šči dšihwes kopiba bei šawstarpejam laimes juhtam dod ari abeem indiwideem taišni špehku wisšefnigal weikt šawus šabeedriškos ušdewumus. — Bet kas tad ir defadentu apdšeedatā „brihwā mihleštiba“? No wihreescha un feeweetes kopsdšihwes tee taišni iššlehdš pšichiško elementu, atšahjot tikai „guhščas“ un „kruhtis“ un „šairinošcho meefās šmarsču“; wišu šawstarpejo juhtu dšikumu un šapnu burwigumu tee šabrada šalkštot pehž šekšualo „baudu“ momenta; feeweete preekšč teem naw indiwids ar weenadām zilweka teekšbam, bet „baudu“ preekščmets, kucas „leelums“ ir „erotikšlais ašhprahtš“, pee kam, ja žitadi neeet, to — pehž Ūkuratera apdšejotas metodes — ar waru wajaga šweest gultā! Dšimumu šatikšmi defadenti grib pahrwehšt par klaju prostitutžiju, kur wairs neušjemas nekahdus šawstarpejus peenahkumus, bet šteidi tikai „mihlet“ — glušči kā kustoņi pa nahrstu laiku; zilweka intimašās, daišakās šajuhtas šchee „augštee preešteri“ taišni trauz šabožat un šagohnit, nodšenot tās lihđš lopiškumam, lihđš wisjehlakai išwirtibai. Dabiškas šaejas ahtš wairs newar apmeerinat šchos „pahrzilwekus“ un „bankrotejušchos baščhantus“ un taurdehšt ar leelu aišgrahbtibu defadentiškā literaturā šahl kultiwet wišadas šekšualas anomalijas. Šā kreewu jaunakā rakšineezibā Ūrzibaščhems grib šapahrot brahli ar mahšu („Санинъ“), Šologubs šankšione šišišku šafaru štarp tehwu un meitu („Любовь“), Kušmins apdšeed pederastijas jaukumus („Крылья“) un Šinowjewa Annibal šajuššminas par „lešbiško mihleštibu“ („Тридцать три урода“). Bet šchee pederastu lauri nedod meeru muhšu Šallijam un Egliščam un tapehž muhšu defadentu „deewi“ un „šarati“ tagad nopuhlē šawu šantafiju, kā ihšti wehl waretu baudit „grehštā un bailēs“, kā išgudrot kautko tik juhžigu, kā — šahda kreewu rakšneeka wahrdeem runajot — pat mehrlašeem buhtu janofarkšt! Protams, par Witt. Eglišča eekšlaweto, „šodomiju“ wairs tahlak teekščam nekur ari newar eet

No šchahdam „baudam“, Škalbes šgs, mehš teekščam ženščamees iššargat newis „nabaga darba zilweku“ (tas par defadentu

juhžibam tīkai nošpautos), bet muhšu jauno paaudsi, kuru muhšu „mahšlas un morales revoluzionari“ ar šawu „klastumu“ un „erotisku nošlepumu“ kultu deesgan weegli war nowest no zela. Šķihstu un spīrgtu m-šs gribam redset muhšu jauno paaudsi, wišā seedu krahšchumā un ideālu šajuhšmibā, ar waroku špehku un aifgrahbtibu preešch zilwezes leeleem mehrķeem! Un tapehž mehš ari newaram kaut pee tās paštrahdat negehlīgu nošegumu, kad deladenti grib to tagad šamaitat un pawest, šakropkot wīnās juhtu un gara dšihwi un beeschi ween pušangu meitenes un sehnus pat teeschi eepašihstinat ar „dionīšjam“ un „naktš misterijam“ (kreewu laikrakstos jau bij lašams, ka ari Rīgā taišotees dibinat školenu starpā „brihwās mihlestības šaweenibu“!). Mehš ešam stipri pahrlēezinati, ka deladenteem tomehr neišdošees muhšu jaunās paaudšes wairumu demoralīset un noraut šew lihdsi šekšualās išwirtības šchmužē . . .

Deladentišks individualisms ir glušchi tas pats, kas erotišks maksimalisms, jo ar šawu kleeģšchānu pret „šabeedriškām dogmam un idejam“ deladenti wairat nēša negrib panahkt, ka lai tīk teem šauj „mihlet“ — ka Akuraters teiz — „beš apstahķeem, beš lišumeem, beš morales un šrdsapīnās“! Šehž šchis dewīšes rihlojušes un rihlojas jau pašahwīgi burschuasiškā šabeedriba, un weenigais, ko deladenti tanī no jauna grib eewest, ir šinams atklatats zinīšms. Žitadi tee no pašahwošchās eekahrtas ne akmentīna ne-ees iškustīnat, tee klaji atšakās no katras žihņas par „ideju, nahkotni, brihwību“ un aif parajitīškā egoīšma tee šabeedriškā dšihwē pilnīgi apmeerinati ar reakzionarās birgelības kalpu un klawnu lomū. Akuraters pat nopuhlas eestahstī, ka burschuasiša nēmaj neešot kahda noteikta šabeedriškā šķīra un ka par „burschujeem“ taišni uššlatami „šozialdemokrati“, tapehž ka tee pehž „Maršša haušķeem“ dšihwo, aif šawu „dogmu muhreem“ šehd un „indiwida brihwību“ neatšihši! („Burschuasiša un mahšleneeks“, Stari, Nr. 2, 1908). Šchee „individualisti“ ir ar meeru wišadi glaimot un istapt burschuasiškai šabeedribai un, ka ween šinadami un prasdami, tai laiku iškīnat, ja ta ween teem žīk nežīk peegreešch wehribu un tos kahdā laikrakstu rezensijā pašlawē. Mluhšu „leele weentuki“ un „puhka eenaidneeki“ jau newar gandrihš neweenu deenu nodšihwot beš publikas ušmanības un tee tamdehkt gatawi šawā mahšlā waj uš galwu stahtees, lai tīk par teem jel kautko raksta un runā. Kā Niehšche kahdā weetā šaka: „Redset, ka tee kaphji, šchee ahTREE pehrtiki! Wīni leen weens par otru un welk šewi glo-

tâs un dîkumos". Za ar djeju wairs ne-eet, tad Ukuraters nemas „Rigas Uwises“ tantinu preekshâ raudat, ka „proletareets mums peedraudê ar nahwi (!), tapehž ka mehš wînam un wîna idejai nekalsojam“. (Stari, Nr 2, 1908, 185.-lapp.). Un lai nu wehl kahds šaka, ka Ukurateram truhlšt djejneeka fantajijas! Baj atkal Austriņš, kad tas šawas bruhšes uš praštao iskehšijis un šewi par pehdejo nelgu nostahdijis, šahł behdigi gauštees par šawu 13. janwari eewainoto šahju un stahstit, ka toreis wîņš tîkai netihšchus barâ eekuhlees, ka tagad tas ešot „eekšcheji atdšimis“ un „šabeedriškeem ideale m wairs nešimpatijejot“. (Šal. wîna „Uš dšihwes šlatuwes“, „Šogis“ u. ž.). Pateesš, ubagam ir wairak lepnuma un pašchzeenibas, ka šcheem latweešchu „genijeem“ un „pahžzilwekeem“ . . .

Mums newar buht nelas kopejs ar defadentu šludinato „indiwida brihwibu,“ šura žitadi pilnigi šankžione šawu lihdszilweku apšpeešchanu un išuhłšchanu tagadejâ kapitalištiskâ šabeedribâ un tîkai preekšch šewis praša šinamu leekehšcha ehrtibu un neaprobeshchotu baudu išdšihwi. Ušnemšim atkal muhšu agrako domu pawedeenu un atgreešikimees pee jautajuma: ka no proletarištka stahwolta isejot šaweenot indiwida teekšchanos pehž patštahwibas un neatkaribas, pehž šawas atšewištšas dšihwes, ar šabeedrištšas kopibas interešem un žilweku kopdšihwes wišpahrejo laimi un labłlahjibu?

Šau agrak mehš aprahdijam, ka indiwids nebuht naw tahda abšoluti atšchirta weeniba (monade), ka muhšu „es“ ir galwenâ šahrlâ šinamas šabeedrištšas kopibas produkts. Štarp manam un otra indiwida juhtam un domam, neluhłojot uš katra peršoniško ihpatnibu, naw nekahdas nepahrejamās plaišas: mehš nepawišam neešam tîk nešapraštî un weentuki, kas — pehž Mopafana išteizeena — ka pudelê eekłodžita mušcha špindšot daušotees pret štiklu! Žilweka dšihwe buhtu neišturama, ja tas teekšcham tã buhtu. Wiša muhšu atšihšchana un domāchana, wiša žilwezes materialã un garigã kultura ir žilwezes kopdarba panahłkums un ahŗpus šabeedrištšas kopibas nemajari naw domajama indiwida brihwiba. Bet lihdsšchinejâ žilwezes wehšturê, kur šabeedriba šadalita šchētrās, kur priwilegetais mašakums nošpeešch šaimneeziklã un politiškã wehŗdšibã šabeedribas wairakumu, naw eekšehjama indiwida šwabada, harmoništka attihštiba ne štarp apšpeešteem, ne ari štarp apšpeedejeem (ahŗlahŗteji retee išnehmuma gadijumi to wehl tîkai apštîprina). Šalpinatã šabeedribas daša teel nosłodžita šem ekonomištšas atkaribas juhga un nomahłta no nabadžibas un tumšbas pošta, šamehŗ šawalahŗt lungu

un issuhzeju schëira — là mehš to mehšturê wišgaram redsam — taišni zaur šawu apšpeedeju lomū, zaur brutalō warmahžibu, kuhro besdarbibu un schkeedigo pahrpilnibu wehl wairaf teel šabojata un šakroptota un tillab šijiskā, là intelektuelā šinā šlihd uš leju. Žilwezes leelakee gari nelad naw warejušchi apmerinatees ar šabeedrislo nebrihwibu un neweenlihdšibu: weenmehr tee ir protestejušchi pret patšahwošcho šabeedrislo eekahrto; tee to darijušchi newis šawa „es“, bet brihwafas un lainigafas nahlotnes šabeedribas wahrđā, tee žihnijušchees un kritušchi newis par lahdū „geniju“ un „pahrzilweku“ privilegijam, bet par žilwezes „brihwibu, weenlihdšibu, brahlibu.“ Žo neweens newar pats pilnigi brihws un lainigs justees štarp wehrgeem waj kropkeem. Un tapehž mehš jau gaduštintemus atpakaf (no widušlaidu komunistiško sektu dibinataju un Tomaša Mora laikeem šahlot) šastopam domatajus un pehtneelus nopuhlamees gar wiššwarigako žilwezes problemu: là šafneegt tahdu šabeedrišku eekahrto, šur netišween pašča „es“, bet ari wiš žiti „es“ buhtu weenlihdšigi šwabadi un neatkarigi, šur šatrs žilwešs buhtu pats šew mehršis un newis lihdšeklis otra žilweša rofās. Bet šchee žilwezes aplaimošchanas plani bij un palika tikai utopistu šapni, šamehr uš tagadejās šabeedriškas attihštibas pašahpes proletariats šcho šen loloto žilwezes idealu nemoštahdija là konkretu, šafneedsamu mehršē. Un proletariata nahlotnes ušwara, šas wišas waščas šadragās, weenigi špehž ari atnešt indiwida brihwibu.

Defadenteem šchis leelais žilwezes atšwabinašchanas darbs išeelēas šautlas „pašeminošchs“ un „reebigš!“ Šar. Šidgastš gišhbit eedomajotees ween šcho „wišpahrejo labllahžibu, šur wiš buhtu materialā šinā apgahdati, iššargati no šala, bada, iššuhšchanas, wišadām warmahžibam un šijiskām zeeshanam,“ žo tad jau „pašaušle top pahrwehršta par šopigu darbnizu un aišgaldu.“ Ža, šad to gribetu eerihlot par šopeju „atšlahtu namu,“ tad gan wiš defadenti buhtu tuhliht šlaht! Defadentus pahrlēezinat mehš aepuhlēšmees un eeshm šawu žeku tahšaf.

Preekšch mums kapitalistiškās rašchošchanas eekahrtaš ižnihžinašchana un šabeedribas atpeštishchana no paštahwošchās ekonomiškas wehrđšibas ir galwenais noteikums preekšch indiwida nahlotnes brihwibas, žo tagadejā šainneežiskā eekahrta (rašchošchanas lihdšektu priwatais ihpašchums) gulštās là atmenu blaškis tillab uš wišas šabeedribas, là ari uš winas atšewišklo ložektu dšihwi. Šikai tad, šad žilweži wairš nešpeediš šalpišas, truhžibas un materialas dših-

wes nedroschiba, zilwezes genijs brihwi warès isplešt fawus spahrnus. Mehs pat few preekschâ stahditees ihsti newaram, kâ pahrowehrtimees wisa zilweku juhtu un domu pasaula, zif trahschai attihstitees un ujlplauks katra indiwiduelas spehjas un ihpatnibas, kad zilwela muhschâ kritis projam nomozoschas, paseminoschas raises par dsihwes usturu, kad zilweku starpâ issudis bads, tumšiba, ismifums, noseegums. Tad „isaugs pastars faules dsimums Uj skaidrās, sneega baltās šwehtu jemes“! — Muhsu defadenti uš to muškigi pahrschkeebj gihmi, ka proletariškâ kustiba wišus idealus gribot „eespeest kumosâ“, ka ta dsenotees tikai pehz „gatas un medus podeem“, newis pehz „gara brihwibas“, ka proletariata uswara apdraudot wišu lihdschinejo zilwezes „kulturu“! Tikai nelgas un nejehgas war tã runat. Proletariats teescham stahda par fawu mehrki lihdschinejas fainneeziskas eekahrtas fabrukšchanu un rajchoschanas lihdsjektu pahrnemšchanu šabee driškâ kopihpaschumã, kur zilwels tad wairs nekalspinatu zilweku, tapehz ka tikai uš schahdi nokahrtotas materialas dsihwes pamateem warès pazeltees brihwa, laimiga zilwezes kultura. Bet taišni tapehz, ka proletariata ideali tik augsti un plaschi, ka tas zihnas netikween par fawas schkiras, bet lihdi ar to ari par wišas zilwezes atšwabinašchanu, tas nekad naw apmeerinajees un neapmeerinajees ar kapitalistu rokam israutu „maises kumosu“ un nepahrdos fawas zilweziškās teešibas par lehtschu wirumu. Newis paehdušchi wehrgi mehs gribam buht, bet brihwi zihnitaji! Un ja runã par kulturu, tad šo gan wehl šaukt par kulturu, ja ne scho uš katra šoka wešto zihnu, kas stahjas pretim katrai warmahzibai un pahrestibai, kas dsheed wišas zilwezes wairakuma zeeschanas un kaites un kas wišus apšpeestos un wahrdsinatos zet un šauz uš neatlaidigu karu: par šawã zilweziškã teešibã, par zilwela zeenigu dsihwes eekahrtu. Strahdneeku schkiras zihna naw nekã zits, kã warena pasaules kulturãs kustiba jeb — kã Lafals teiza — „šinatnes un strahdneeku šabee drošchanã“ (Alliance der Wissenschaft und der Arbeiter), tapehz ka ta dibinas uš zilwezes apšinas atmodinašchanu, uš wišas zilwezes garigã lihmena pazelšchanu, tapehz ka ta zaur šinatnišku atšišchanu un domãšchanu isklichina wišus garigas nebrihwibas, neapšinibas un tumšibas mahnus. Un reisã ar to ta ari ir wisleelakais zilwezes audšinaschanã darbs, kas lopejã zihnã isklausch un isnihdẽ wišus lihdschinejas wehrdsibas netikumus: gsehwiibu, šemširdibu, garigu kuhtribu un paschlabuma šahri, kas attihsta un

stiprina fabeedriiskas solidaritates, brihwibas un brahlibas juhtas un indiwiida dšihwei peeschfir garigu apšinu, špehku un daitumu.

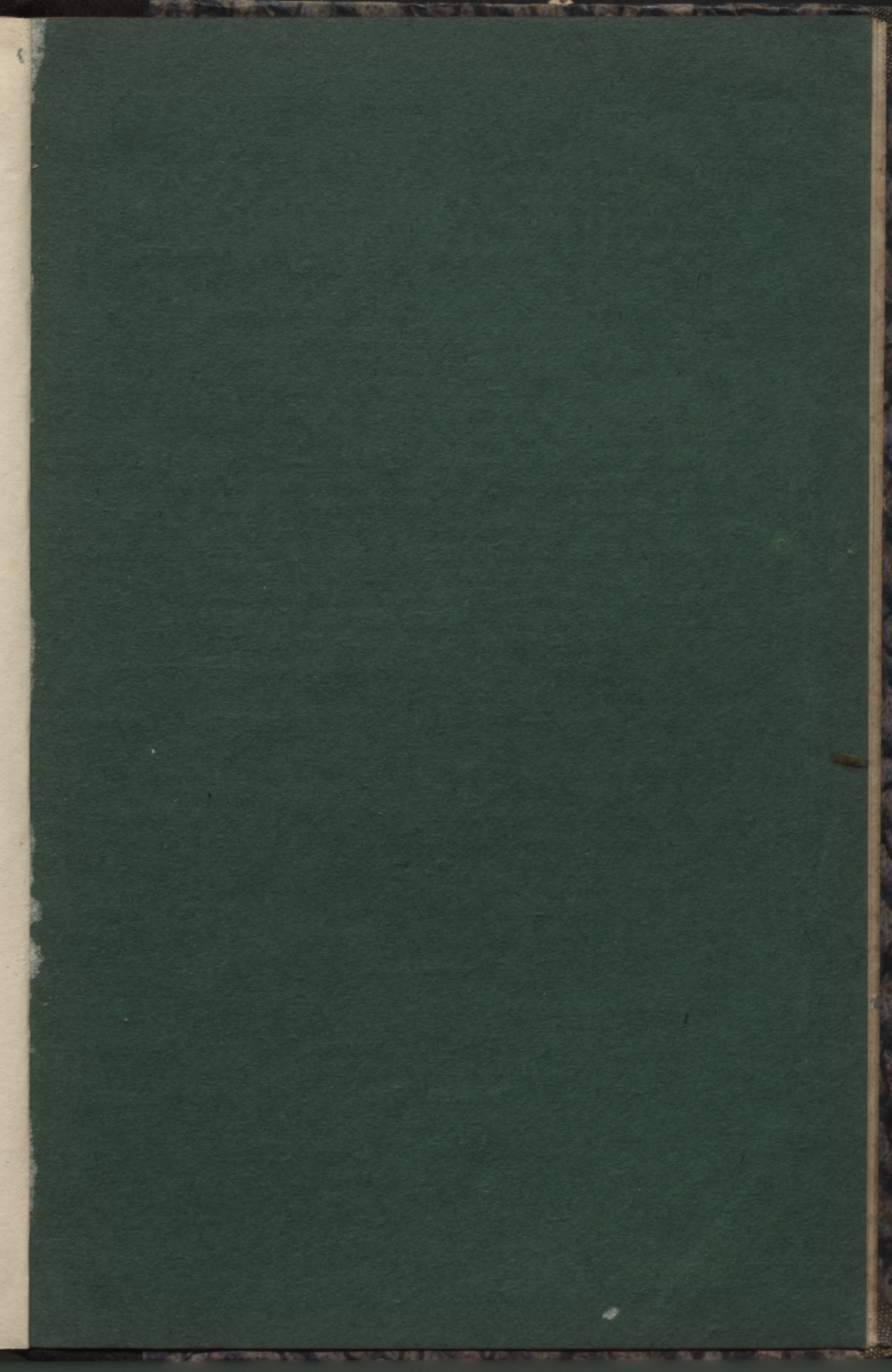
Uš indiwiida brihwibu zeksch weenigi eet zaur proletarisko schkiru zihau un tilai aktiwa lihdsdaliba schini kopeja zihna špehj muhsu dšihwes muhscham dot šaturu un mehrki. Utrast šastaku starp šewi un šawu lihdszilwezi, apšinatees šewi weenotu un beedrotu ar tuhlfstoscheem un miljoneem lihdszihnitajeem, just un pahrlleezinatees, ša aug zilwezes laime un špehks, ša pašaulē teel pahrweidota zaur zilwezes apšinigo kopdarbu, kuram pats ari špehji šcedot šewi — tā weenigi mehš waram dšiwē teift šawu lihggmo „ja“, neluhkojot uš wišam dšihwes tragiskam nejaušchibam. Pahreet pahri par šawa „es“ šchaurinām robescham, šakust un šapluhst kopā ar šawas fabeedriiskas kopibas dšihwi, ušneimt šewi wišas zilwezes šahpes un gawiles — tilai tā mehš špehjam pazeltees pahri par šawām šhjinām personiskām listam un nelaimem, tilai tā muhsu muhschs manto preeksch mums nošihmi un teel leels un plašchs, ša dšibrās debešš pahr muhsu galwu! Šas par to, ja muhsu šrds ari reif luhst, ja ta špehjufe šewi eetwert zilwezes laimi! Naw teescham škaištaka un brihnischkigaka wahrda zilwēla walodā ša wahrds „mehš“ (Lunatscharškis), naw stipraka atbalsta zilwēla indiwiiduelam muhscham ša fabeedriiskas solidaritates šajuhtas, naw augštaka laimes apmeerinajuma ša zihnitees par kopeju nahkotni. Un tilai šchi fabeedriška koppeederiba dod ari mums špehku meerigi škatitees nahwei azis, par kuru eedomajotees ween muhsu dekadentiskeem „egoisteem“ un „indiwidualisteem“ zeki trihz un šobi klab. Uš nebuhtibas šleegschna šahwot mums paleel apšina, ša muhsu muhscha zihna nepahrtraukti turpinajees, ša wišs, šas mums bij šwehšs un dahrgs, dšihwos tahlal žitos, ša muhsu augštakee zenteeni nešchaubami peepildisees un išaugs tilai arweenu plaščhali un krahšchnaki, no pašaudšes uš pašaudži pahrejot, un ša mums azis uš muhschu aišwerot „pašaulē tilai par weenu šašistu špoguli pašiks mašal“ (Šijō). Un tapehž šawu dšihwes finalu ušneimt ša šautko nenowehrschamu un neišbehgamu, šahwet augštak par to un nebuht gkehwlum!

Nebuht gkehwlumeem! Nēlad naw pahrdšihwojamais laimēks prašjis wairak moraliska stipruma, išturibas un wihrischkibas, nēlad tā naw wiša muhsu dšimtene šwaru kaušos šwehšta, ša taišni tagad. Šr weegli eet šaweem idealeem pretim, šad ušwaras gawiles neš muhs ehrgta špahrneem uš preekschu, ket ihštā waroniba parahdas taišni tahdos brihschos, šad pahršpehšs muhs uš laiku no-

mahj. Palikt tad ustizigam šev un šawai pahrelezibai, kaut ari tif-
daudj upuru aplahrt, tifdaudj ilgu un gruhstu zihau wehl preefšhâ...
Zau gawilê pretineeki un lainigi juhtas wiš nihtuki un kropki, ka
wišam, kas dšihwê bij stiprs, drošhs un flaišs, tagad kaps ir rakts*).
Par agru tee lihgfmo! Wehl wehsture šchirs šawas lapas tahlat,
wehl notiks tas, šam neaisturami janoteef. „Un šini to: mehš
ešam paaudse, kas netop weza, wahrds mums legions; Ta aug un
aug — — —.“ Nahkotne tomehr peeder mums!

*) Mubju defadentiškeem rakstneefkeem šchkeet tagad ihiti isdewigs mo-
ments, kur tee netrauzeti war lehkat, ehromotees un no drošhas pašpahrnes
mehli rahdit teem, kas — Akuratera stila runajot — aij Markša un Engelsa
dogmatu muhreem šehd. Kairs no teem grib wehsturiskai tautas kuštibai dot
ehjela šprehreenu un wišadi par to špreedelet un šawu ašprahtibu šrahdit. Pat
R. Stalbe, kas šabeedriškās šinatnēs lihds peeži nemahš ištaitit un „šozialo
kahrtibu“ neišchkir no „šozialistiškās“, tomehr juhtas šprehjigs deefgan kritišet
„maršisma tendenzes“ un šnehret „mitologiškās satiras“ par šrahdneeku par-
tiju. Meerâ ari newar palikt tahds defadents kâ Auštrijahš, kas pee šawas
„eefšhejas atdšimšhanas“ šrahdajot un „paštartes ar failām šeeneetem“ un
„anatomijas tabeles ar šeeveešhu dšimuma organeem“ studejot (šal. „Welna
apšehtais“, Stari, Nr. 5, 1907.) weenmehrlapni pašludina, ka wišahš „gigantu
un pigmeju zihnai“ atgreesiš muguru. Ša, pat „lišwidejušchais“ dšejneeks un
buhweš ušnehmejš šemijahš nahš ar šaweem padomeem...

„Džirkšteles“ apgahdiba

ſew ſprauduſe par mehrki gahdat par populareem ſinatniſkeem raſteem latweeſchu walodā.

Lihdſ ſchim iſnahluſchi:

Nr. 1. Atwaſes I. — ſaturſ: ſtarptautiſlais ſozjalistu kongreſs Stuttgartā. Domas par agrarreformu. Tautibu waj ſchiru žihna? Balteeſchi. — Maſka 30 lap.

Nr. 2. Atwaſes II. — ſaturſ: Žilweſ — M. Gorſkija; M. motogawaru dieſma — Ž. Raina; Agrarprogramma waj agrarpolitika? — Weterana; Dinte un aſnis — Ž. Raina; Baltijas paſchwaldibas reformu projekti — A.; Ideals — Ž. Raina; Gela un parlaments — K. Marſka; Žilwežibas gods — Ž. Raina; Ži Kreemijas ſoz. dem. ſtrahdneelu partijas wehstures — Paleja; Daumas par ruhpneežibas krihjes beigam Kreemija — B. St.; Ži Amerikas banku wehstures — A.; Dawids Friedrichs Strauſs; Bret defadenteem — Janſona. — Maſka 30 lap.

Nr. 3. Fauni waj klauni. Preeſihmes par muhſu jaunalo rakſtneežibu no Ž. Janſona. — Maſka 45 lap.

Nr. 4. iſnahls — Ahſcha preeſchlaſhumi par tautſaimneežibu — pirme 2 preeſchlaſhumi.

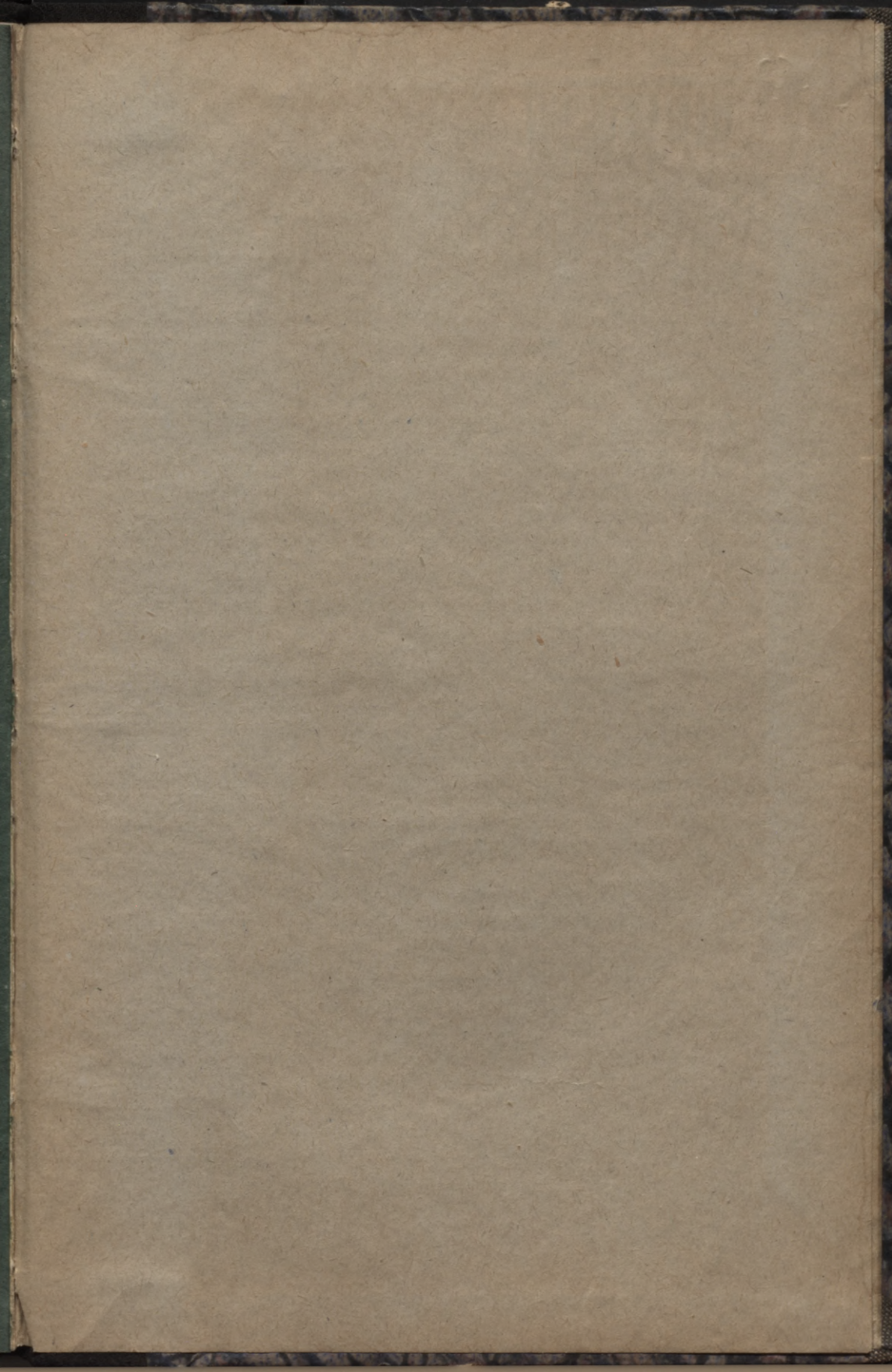
Marſka peeminas burtniza, lurai wajadſeja iſnahlt mara m. un lura nolawejas aij no apgahdibas neaſkarigeem eemeſleem, iſnahls uſ ſeptembra meh. ar Marſka ahreſemes gatawotu gihmetni, ſā ſewiſchlu peelikumū. Tani buhs eeweetoti rakſti no Henrietes Roland Holſt; Raina; Ž. Janſona; Ž. Koſina; K. Sutes, P. Danges, P. Stuttſcha u. ž.

Turpmatee krahhumi iſnahls pehž eephejas un ſewiſchti no-
darboſees ar programās un žitu teoretisku jautajumu noſlaidroſchann.

„Džirkšteles“ iſbewimmi apſtellejami žaur ſchahdām adreſem:

1. С. Петербургъ, — Г-жѣ Л. Кальницѣ, Забалканскій пр. 22, типографія Х. И. Бреденфельда и Ко.
2. Mr. J. Walter, Dorracot Road 8, Pokesdown, Hants, England.
3. M. M. Ogulis, 19 Alpine Str., Roxbury, Mass. U. S. of Amerika.

„Džirkšteles“ apgahdiba.

10507

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0303029159